

E. J. Vernon
bought at St. Nicolas
East Flanders, March 27.
1847.

AVONDSTONDEN.

[illegible]

AVONDSTONDEN

VERHALEN

ZEDESCHETSEN EN ZINNEBEELDEN

DOOR

Hendrik Conscience.

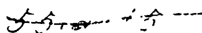

ANTWERPEN,

DRUKKERY VAN J.-E. BUSCHMANN, OSSEN-MARKT, Nr 1182.

—

1846.

QUINTEN METSYS.

— VERHAEL. —

Rondom den jare 1480 stonden by de gasthuisbeemden, te Antwerpen, eenige kleine huisjes, welke het klooster van Ter Zieken toehoorden, en aen geringe menschen werden verhuerd. Dezelve waren meestal bewoond door ambachtsgezellen, die van hunnen arbeidsloon met moeite genoeg konden overhouden om de wekelyksche huerpenningen te betalen; of wel door oude lieden, die met de grootste zuinigheid van het geld dat zy in jongere jaren gespaerd hadden, nu moesten leven.

In een der minstvervallen dezer huisjes woonde in dien tyd eene weduwe met haren eenigen zoon. Alhoewel

zy niets in eigendom op de wereld bezat, hadden niettemin de vreugde en het genoegen altyd onder haer dak gewoond; zy droeg hare armoede met het grootste geduld, en zou niet ligt haren nederigen staet tegen eenen beteren verruild hebben. Haer geluk bestond in de arbeidzaemheid van haren zoon, en in de zuivere genegenheid welke hy haer toedroeg. Daer zy eene teedere moeder was, en alle de gevoelens van haer liefderyk hart op haren zoon gekeerd had, was het haer een genoeg gelukzalig lot, zich door hem zoo bemind te zien. In hare gebeden, in alle hare zuchten was de naem van haer kind gemengd, en de liefde, welke zy hem had toegewyd, was in eene soort van zelfsverloochening verkeerd. Haer zoon, die zyne moeder met eene gelyke teederheid betaelde, werkte dag en nacht om haer niets te laten ontbreken, en wanneer hy maer gissen kon dat zy iets verlangde, spaerde hy het zweet zyns aenschyns niet; maer zwoegde zoo lang tot dat hy gelds genoeg gewonnen had om zyner moeder het verlangde voorwerp te schenken. Door den drift tot den arbeid was hy zoodanig bekwaem geworden in het smidsambacht dat hy uitoefende, dat niemand hem in het smeden van allerlei kunstvoorwerpen te boven ging, en hy eenen ruimen loon voor zynen arbeid ontving. Dit was eene der reden waerom de wooning der weduwe met meer smaek versierd was en zy als eene der meestbemiddelde huerlingen der huisjes van Ter Zieken werd aenzien. Haer zoon, die in zyn werk eenen buitengewoonen lust

vond, zong en was blyde zonder ophouden; ook had men zynen echten naem vergeten om hem dien van *vrolyke smid* te geven.

Sedert eenige maenden was op eens in het huis der oude weduwe alle dit genoegen, alle die vreugd vergaen; nu waren het slechts tranen die er vloeiden, zuchten die men er hoorde; — en het zingen van den vrolyken smid was eene zaek, waeraen de geburen reeds niet meer dachten dan om zich gelukkigere dagen te herinneren.

Het was op eenen maendag; — de weduwe zat met natbeschreide wangen by het bed, waerop haer zoon lag uitgestrekt. Die sterke jonge man, welke zoo veel jaren den voorhamer met gemak en losheid had behandeld, die zoo veel zweet voor zyne moeder had gestort, was nu als in een ontvleeschd geraemte veranderd. Men kon op zynen blooten hals gemakkelyk de ingekrompen spieren zien bewegen; zyne sleutelbeenen lagen zoo zigtbaer onder zyne huid, als of zy slechts met een doorschynend lynwaed hadden overtrokken geweest : zyn gansch lichaem scheen als versmolten. Zyn aenzigt droeg geen het minste teeken van pyn, alleenlyk was er eene diepe droefheid op afgeschetst, en men kon duizend hartgrievende woorden lezen in de flauwe oogen, die hy op zyne moeder gerigt hield. Van tyd tot tyd echter kwam er nog eene uitdrukking van zaligheid zyn mager aenzigt beluisteren : het was wel geen lach, maer iets onverstaenbaers, een geheim gedacht dat zyne oogen meer deed blinken, en hem meer van het graf, dat

op hem gaepte, scheen te verwyderen; dan vatte de bedrukte moeder, ziende wat hevige zielenstryd van hoop, van liefde en van doodende foltering in haren zoon omging, zyne beenige hand en zuchtte vol ontroering; een enkel woord rolde slechts van hare lippen : de naem van haren stervenden zoon.

“ Quinten! ô Quinten! . . . . . ”

Na dat zy zich aldus eenen ruimen tyd bezien hadden, begon de weduwe op nieuw overvloedige tranen te storten en sprak eindelyk met doffe stemme :

“ Quinten, myn arme zoon, verlangt gy niets? — Hebt gy geen dorst? ”

“ ô Neen, moeder, maer gy? Ik zie u niets eten! Gansche dagen weent gy om my, en gy krenkt uwe gezondheid. — ô, Wat ben ik ongelukkig! — Ik zal sterven, dit voel ik, niet door de ziekte van myn ligchaem — die zou my misschien het leven sparen, maer er is iets, ô God! — iets dat my sedert lang naer het graf trekt, iets dat my ’s nachts de rust beneemt, en by dage om de dood doet wenschen. — ô Moeder, moeder! ”

En niettegenstaende dat zyn uitgedroogd ligchaem niet bekwaem scheen om veel vochts nog te bevatten, stroomden op eens de tranen als by beken over zyne dorre wangen.

De weduwe stond van haren zetel op, en haer verdriet met geweld verbergende, sloot zy het kranke ligchaem van haren zoon met teederen drift in hare beide armen en zoende de tranen van zyn aenzigt.

“ Quinten ” zuchtte zy “ ô zeg my wat uw hart zoo benypt. Zeg het toch aen uwe moeder! misschien zal ik die geheime pyn genezen kunnen. — En dan, Quinten, dan zou ik u misschien niet verliezen. Ware dit mogelyk!! ”

Quinten sprak niet, alleenlyk stuerde hy zyne blikken nog onbeweeglyker in de oogen zyner moeder, zonder dat zyne tranen ophielden van overvloedig op zyne wangen te rollen.

“ Zeg my het toch ” hernam de moeder “ zeg my wat geheim er in uw hart ligt. Ik bid u, in Gods naem spreek! ”

Een zucht zoo naer als een gehuil ontvloog der borst van Quinten : hy bedekte zyn aenzigt met beide handen en sprak met eene stem, die zulke geweldige ontroering te kennen gaf dat men mogt vreezen dat zyn levensdraed ging breken!

“ Gy hebt honger, moeder! sedert dry dagen hebt gy niet geëten. Denkt gy dat ik het niet weet? ô Zekerlyk, ik zal sterven; — ik zie u vergaen als eene schaduwe.... en gy lydt om my, om uw kind alleen! ”

“ Is het anders niet ” antwoordde de moeder met moed en schier met blymoedige fierheid. “ Troost u dan maer, en heb daerom zoo veel hartepyn niet. Honger lyden voor u, myn Quinten! voor u? ô, Gode zy my getuige dat ik in voor myn kind te lyden den eenigsten troost vind, die my nog op aerde overblyft. ”

“ Armen hebben die tot iets goed zyn! ” riep Quinten

met wanhoop " naer den arbeid als naer de zaligheid snakken, en weten dat zyne moeder van honger vergaet, zonder haer een stuk zuer brood te kunnen bezorgen! Hemel, ik ware uwe genade onweerdig, indien ik niet stierf! "

Die uitgalmingen hadden hem zeer vermoeid, ook viel zyn hoofd, dat hy door drift had opgeheven, magteloos neder; dan voegde hy met meer kalmte by zyne eerste woorden :

" Maer, moeder, blyft er ons dan niets meer over dat eenige weerde heeft, niets waervoor men ons een brood geven zou? "

" Niets, myn zoon " antwoordde de oude vrouw mistroostig " ik heb alles verkocht — denk niet meer aen zulk middel. "

De ongelukkige Quinten wrong zich met zoo veel wanhoop in zyn bed, dat zyn gebeente als onder het deksel kraekte.

" Gy zult dus van honger sterven! " riep hy woedend uit " ik, die reeds by de dood ben, ik zal u voor myn bed zien bezwyken? ô Neen, dit zal niet zyn.... Ho, ik zal opstaen en u doen zien wat de liefde van eenen zoon tot zyne moeder doen kan. — Geef my myne kleederen, en indien gy, eer twee uren verloopen zyn, niet geëten hebt, dan straffe my God met het eeuwige vuer!.... ô Moeder, moeder! De zoete Jesus heeft zich over myne zondige woorden niet vergramd.... Ik gevoel kracht! ik leef! "

Inderdaed het scheen dat de jonge Quinten eensklaps uit zyne ziekte was opgestaen; hy bewoog zyne armen als iemand die zich tot eenen zwaren arbeid bereidt, en de bewegingen, welke hy deed, waren zoo los en zoo krachtig, dat zyne moeder niet begrypen kon wat dit beduidde; zy dorst zich niet gansch overgeven aen de hoop van een mirakel in haren zoon te zien en bleef verbaesd en twyfelend op hem staren.

In tusschentyd had Quinten met eene ongemeene vlugheid alle zyne kleederen aengetogen, maer wat geweld hy ook deed om de zwakheid zyns ligchaems te overwinnen, kon men echter genoeg zien dat er weinig in zynen toestand was veränderd; want zyne bewegingen werden allengskens langzamer en trager, en zyn adem korter, tot dat hy eindelyk door de onmagt overmeesterd, zyne moeder nog eens bevend omhelsde, en dan, van wanhoop huilend, in eenen stoel nederviel, en riep :

“ ô Lieve moeder, ik wilde voor u gaen werken..... maer — ik kan niet!! ”

Op dit oogenblik ging de deur van het huisje open en eene non van het klooster van Ter Zieken, hebbende een korfken aen den arm, trad binnen.

“ Moeder Metsys ” riep zy “ ik breng iets voor onzen zieken Quinten. — Maer wat is er dan, goede lieden? Wat ongeluk is hier gebeurd, dat gy beide daer zit en weent? ”

De moeder noch de zoon antwoordden op deze vraeg.

Daer zy eerlyk waren en nooit om hulp van anderen hadden gebeden, weêrhield de schaemte hen, over hunnen nood iets te kennen te geven. — Waer is toch de vlytige arbeidsman, die zonder pyn, smeekend zal zeggen : — ik heb honger?

De non gaf geene acht op de stilzwygendheid dier ongelukkigen; zy plaetste den korf die zy droeg op eene tafel en nam er eene flesch uit; dan schonk zy uit dezelve eenen goeden teug rooden wyn in eenen beker.

“ Quinten ” riep zy met blydschap “ dit zal u wat moed geven en u uitermate versterken : daer, drink het uit! ”

“ Indien myne moeder het drinkt ” sprak Quinten, met een biddend gelaet “ beloof ik dat ik tien missen voor u zal hooren, zuster Ursula? ”

“ Drink maer ” hernam de non “ ik zal uwe moeder ook eenen beker geven. ”

“ ô Dan hoor ik er twintig! ” riep de ontroerde smid met eene traen van vreugde in elk oog.

Wanneer zy nu beide op het aendringen van zuster Ursula eenen teug wyns genuttigd hadden, bragt de non haren korf onder het gezigt van Quinten, zeggende :

“ Ho! ik heb nog al iets.... zie maer. ”

Niet zoodra had Quinten zyn oog in den korf gestuerd, of hy hief zyne armen ten hemel en riep :

“ Goede Ursula, gy weet niet wat gy ons brengt. Aen u durf ik het toch zeggen, aen u die ons als een engel van bermhartigheid komt laven en troosten. Zuster.....

zuster, myne oude moeder heeft in dry dagen niet geëten : zy vergaet van honger ! "

" Och heer! is het mogelyk! " galmde de non uit. " Spoedig dan maer, hier is een fyn tarwen brood voor u, en een goed stuk vleesch. "

De ontsteltenis der weduwe was zoo groot, dat zy niet van het brood nuttigen kon ; hetgeen toch voor dit oogenblik zoo zeer niet behoefde, want de gedronken wyn had haer genoeg krachten gegeven. Terwyl de non bezig was met haer tot eten aen te manen, had Quinten ongevoeliglyk eene der handen van zuster Ursula tot zich getrokken, zonder dat deze het had bemerkt. Na weinige oogenblikken echter, rukte zy dezelve met geweld terug, want zy had eenen brandenden adem er op gevoeld.

" Maer Quinten " riep zy " wat doet gy dan ? "

" Vergeef my, zuster " zuchtte de jongeling " ô vergram u niet op my indien ik uwe hand bevochtigd heb, het zyn tranen van dankbaerheid en van eerbied ! "

De non werd rood door een gevoel van schaemte, want het gezigt van Quinten, dat alsdan beweegloos op haer gevestigd was, had eene ongemeene kracht : men zou gezegd hebben dat hy haer aenbad. Dan, om zich uit die lastige gesteltenis te redden, begon zy eensklaps van wat anders te spreken.

" Ja, moeder Metsys " zegde zy " er zyn tegenwoordig vele zieke menschen ; hier in de geburen zelfs, liggen er dry te bed : de wollewever Veken, de timmerman Balens,

en Hans de Tapissier. By de twee eersten draeg ik ook zoo al wat, als ik het ergens krygen kan; maer de Tapissier Hans werkt op zyn bed voor ons klooster...... "

" Wat doet Hans voor uw klooster, zuster? " viel Quinten haer haestig in de rede.

" Hy schildert gedrukte beeldekens voor de begankenis der melaetschen " was het antwoord " hy doet het wel niet goed, maer omdat hy ziek is, zien wy daer niet nauw op. — Zie, daer zyn er die ik juist by hem heb afgehaeld. "

Een pak beeldekens uit den korf nemende, gaf zy dezelve aen Quinten, die ze een voor een overzag.

" Zuster " sprak hy eindelyk " dit zou ik, dunkt my, beter kunnen. "

" Och! gy lacht er mede, Quinten. Hans de Tapissier moet dagelyks beelden in zyne tapyten weven, daerom kent hy er al wat van, maer gy, die een smid zyt — dit zou niet gaen, geloof ik! "

Quinten stond met geweld van zynen zetel op, en zich met fierheid tot de non keerende, sprak hy:

" Zuster Ursula, er is noch smid, noch tapissier, noch schilder die eene pomp maken zal, gelyk de pomp die Quinten Metsys op de Handschoen-markt gemaekt heeft! Het is waer, ik heb nooit met verwen gewerkt, en zal welligt in den eersten eenige beeldekens bederven; doch, zuster, vergeet niet, dat een zoon die voor zyne moeder arbeidt, geen gewoon werkman is. — Misschien zou ik kunnen gelukken, er is iets dat my het zegt. "

" Wel nu dan, Quinten, daer zyn ongekleurde beeldekens! Beproeft wat gy kunt. Uwe moeder kome met my naer Ter Zieken, ik zal haer verwen en penseelen medegeven. "

" Ga, moeder! ga spoedig " riep Quinten met verrukking. " Ho, nu zal ik werken kunnen, — en geluk ik in mynen arbeid, dan genees ik zeker, want gy zult om my niet meer van honger lyden. Ga gauw! "

Wanneer zyne moeder met de non vertrokken was, liet hy de beeldekens, het eene na het andere, door zyne handen gaen, overdenkende wat deel hy blauw, geel, rood of groen maken zou. In die eenzame overweging gloeide hem het hoofd zoodanig, dat zyne magere wangen nog een overblyfsel van warm bloed verrieden: hy bewoog de vingeren zyner regter hand boven de printen als of hy reeds aen het schilderen ware geweest. De beeldtenissen, die hy onder het oog had, waren gebrekkelyk en slecht, — hy zag dit wel; want in zyne leerjaren had hy zich de teekenkunst gemeen gemaekt, hetgeen genoeg bleek uit alle de kunstwerken welke door hem in yzer waren gesmeed.

Zyne moeder met de verwen teruggekomen zynde, ging hy te bed, schikte een vierkant plankje voor zyne borst, en begon zoo halfzittende te schilderen. De oude weduwe was dermate nieuwsgierig, om te zien welken uitslag dien arbeid hebben zou, dat zy met eene angstige nauwkeurigheid alle de bewegingen van het penseel volgde.

Alhoewel Quinten zeer langzaem arbeidde, had hy

doch, na eene uer tyds, eene print met de schoonste kleuren, met de zuiverste tinten bedekt.

Over zyn eigen werk als opgetogen, riep hy :

“ ô Moeder, zie, ik zal nu ras genezen, — het gaet myne verwachting te boven! ”

De oude vrouw kende niets van de kunst die Quinten aen haer oordeel aenbood; doch zy liet zich door de blinkende verwen verrukken, en stond in bewondering en als verbaesd voor het geschilderd beeldeken.

“ Quinten ” riep zy “ wil ik dit eens naer Ter Zieken dragen om te laten zien? ”

“ Straks, moeder, als ik er nog eenige zal gemaekt hebben. Kom, geef my dit terug, opdat ik het voor my legge. ”

“ Gaet gy ze dan altemael op dezelfde wys schilderen, Quinten? ”

“ Neen, moeder, maer er zyn op dees nog vele gebreken, en ik zal het bezien om ze in het tweede te verbeteren. ”

De oude vrouw was zoo blyde, zoo verrukt als of haer een onuitsprekelyk geluk overkomen ware : niet juist om dat haer zoon de beeldekens wel geschilderd had, want daer wist zy in het geheel niets van, ook beloofde zy zich ten hoogste den loon van eenige stuivers voor zynen arbeid, indien hy dan nog slechts als goed aenveerd werd; maer zy verheugde zich in de welgemoedheid van haren zoon, die nu, door den drift des arbeids ondersteund, in eenen veel beteren staet scheen te zyn,

en na het voltooijen der derde print, by wyze van uitroeping, de eerste woorden van een zyner vergetene liedekens had laten hooren. Van tyd tot tyd onderbrak de verrukte moeder het werk van haren zoon om hem te omhelzen, waerop hy dan lachende bemerkte :

« Wel, moeder, laet my toch arbeiden, gy laet my niet voortgaen! »

De vierde print afgewerkt zynde, drong de weduwe zoodanig by haren zoon aen om dezelve naer Ter Zieken te mogen dragen, dat hy eindelyk er in toestemde; en moeder Metsys liep zoo gauw zy kon naer het klooster, dat op eenige boogscheuten in de nabyheid der stad lag. Zy klopte even haestig en wachtte met jagend harte dat men haer kwame openen.

Eene stokoude non verscheen by het kykschuifken, en, ziende dat het eene geringe burgervrouw was die aengeklopt had, deed zy langzaem open en vroeg :

« Wat moet gy hebben, vrouw? »

« Is zuster Ursula in het klooster? »

« Neen, zuster Ursula is uitgegaen; — kom morgen weêr. »

By deze woorden vatte zy de deur en deed aen de oude vrouw een teeken als of zy zeggen wilde : ga weg dat ik de poort sluite!

Moeder Metsys gevoelde een diep verdriet over de afwezigheid van zuster Ursula, en kon, als door een dwingend gevoel wederhouden, geenen stap doen om het klooster te verlaten.

“ Hebt gy nog iets te zeggen? ” vroeg de non.

“ Ja, zuster ” antwoordde de oude vrouw, de printen van onder hare huik halende “ gelief de goedheid te hebben deze beeldekens aen zuster Ursula te toonen, en te zeggen dat Quinten Metsys, de smid, die gemaekt heeft ”

De non bezag de haer aengeboden voorwerpen met eene uitdrukkiug van mispryzen. De beelden moesten gewis niets aengenaems vertoonen : haer gelaet gaf dit genoeg te kennen.

“ Och God, wat zyn dat voor leelyke beeldekens! ” riep zy. “ Men walgt van ze te zien, voor geen geld wilde ik er zoo een in mynen kerkboek! Ik zal ze toch wel aen zuster Ursula toonen. ”

“ Zyn ze niet goed, zuster? ” vroeg de bange moeder.

“ Foei, ’t is schand zulke dingen te schilderen ” was het bittere antwoord dat zy kreeg. — En hier mede kon zy vertrekken.

Het hart verpletterd en de ziel vol droefheid, keerde de moeder terug naer haren zoon. — Zou zy hem dit zeggen en hem terug in zyne doodende wanhoop dompelen? Maer kon zy hare tranen wederhouden en hare gelaetstrekken en zuchten genoeg bedwingen, om niet te verraden wat loon zy bekomen had?

Zy bedroefde zich nochtans ten onregte over de harde woorden der non, want die hadden eene andere oorzaek dan die welke moeder Metsys er aen toekende. Om dit

te verstaen moet men weten dat de printen, die door Quinten geschilderd waren, allerlei melaetschen, gebrekkelyke en pestzieke menschen voorstelden : de jonge smid had dezelve zoo natuerlyk geschilderd, misschien door overmaet van gevoel nog overdreven, dat de non, die afgryzelyke vertooningen ziende, en door derzelver waerheid geraekt, zich eenen walg gevoeld had en daerom riep : foei, foei ! het is schand !

De moeder, die reden niet kennende, had verstaen dat de wyze op dewelke de printen geschilderd waren, voor leelyk en slecht door de non beoordeeld was.

Zy was even binnen de deur harer wooning, wanneer haer zoon haer reeds toeriep :

“ Wel nu, moeder, wat zegt men er van ? ”

De bedrukte moeder viel weenend in de armen van haren zoon en kon, uit overgroote droefheid, geen enkel woord spreken ; tusschen hare tranen streelde zy met dollen drift haren armen Quinten, die zyn hoofd in de borst zyner moeder had verborgen. Hoe grooter, hoe ondraeglyker de rampen dezer ongelukkigen waren, hoe levendiger hunne liefde scheen te worden. Indien hunne doffe zuchten niet hadden betoond wat pyn hen folterde, zou men ligt gedacht hebben dat blydschap hen vervoerde, want zy gaven elkaêr de hevigste blyken eener vurige teederheid. Een innig gevoel van martelpyn dreef hen om zich onderling aldus te troosten, want zy verstonden beide de uitgestrektheid hunner bittere ellende. Eindelyk zuchtte Quinten :

“ Moeder, lieve moeder, wat nu gedaen? In alles bedrogen, van alles verstooten, ô God! ”

“ Myn kind ” riep de moeder wanhopig en met verdwaeldheid uit “ myn dierbaer kind! ik heb u met myne melk gevoed; ik heb altyd voor u als eene slaef gewerkt, toen gy nog jong waert. — Gy hebt my ook bemind en als een goede zoon, door uw dagelyksch arbeidszweet, voor uwe oude moeder gezorgd. Welaen, Quinten, indien het dan toch zyn moet, — indien wy sterven moeten, en dat de ziekte u, en de honger my in het graf slypen moeten.... ô, dan blyft er ons toch nog eene zalige zekerheid over : — wy sterven samen! ”

Eene lange omhelzing volgde op deze woorden; men hoorde niets meer in de kamer, dan alleenlyk de hygingen van twee met smart overladene boezems, en soms nog eene stille stem, die suisde :

“ Moeder, ô lieve moeder. ”

Reeds hadden zy eenen ruimen tyd, stilzwygend en weenend, elkaêr in de armen gedrukt; want in hunne oneindelyke treurnis waren zy door liefde tot elkaêr als verengeld, en hadden welligt deze wereld gansch vergeten, wanneer zy eensklaps aen de deur eene stem hoorden, die vroeg :

“ Waer woont de smid Quinten Metsys? ”

De oude vrouw droogde met haest de tranen van haer aengezigt en wilde de deur gaen openen, doch reeds eer zy dezelve bereikt had, drongen vier persoonen te gelyk in de kamer.

De twee eerste die er binnen traden, waren de vrouw Abdisse van het klooster Ter Zieken en een geestelyke persoon welke haer vergezelde. Achter hen, kwamen zuster Ursula en eene andere non, een groot boek onder den arm dragende. Alle deze persoonen stuerden met verwondering het oog naer Quinten, die zyn penseel had neêrgelegd en, beschaemd en bang, op een bitter vonnis wachtte.

De Abdisse, wat digter by hem naderende en hem zyne eerste printen toonende, vroeg met eene stem die van veel welwillendheid getuigde :

“ Zyt gy het, jongeling, die deze printen geschilderd hebt ? ”

“ Ja, vrouw Abdisse ” antwoordde Quinten met een bang hart “ maer ik hoop, indien ik uwe gunste mogt verwerven, dat ik mettertyd meer bekwaemheid krygen zou. Vergeef my, eerweerde vrouwe, dat ik dezen bedorven heb. ô Vergeef my, in den naem myner ongelukkige moeder ! ”

“ Bedorven ? ” riep de Abdisse met verbaesdheid “ gy zyt wel ootmoedig, jongeling. Ik ben gekomen om u te zeggen dat niemand ooit schooner beeldekens gezien heeft dan die welke gy geschilderd hebt ! ”

Deze woorden waren als een donderslag voor den verstomden Quinten; eene kleur als eene doodverw verbleekte nog zyn aenzigt, en zyne leden beefden als of hy door eene schielyke kwael ware getroffen geweest: terwyl die ontroering hem schokte, stak hy zyne armen tot zyne moeder uit en riep :

“ ô moeder ! lieve moeder ! ”

De blyde vrouw verstond hem : zy wierp zich vooruit met eenen wilden drift, en viel hygend tegen de borst van haren zoon.

By dit treffend tooneel van liefde en vreugd, gevoelden de vier persoonen, die het aenschouwden, zich zoo diep geraekt dat hunne oogen zich met een glinsterend vocht vervulden, en eene traen uit dezelve kwam rollen.

“ Quinten Metsys ” riep de Abdisse “ zoudt gy iets voor my willen doen? ”

Op het hooren der stem van de Abdisse, had de moeder haren zoon uit de nauwe omhelzing losgelaten; doch zy behield eene zyner handen, en bleef by hem staen. Quinten antwoordde in verrukking:

“ Spreek, mevrouw, ik ben uw gehoorzame dienaer. ”

De Abdisse nam het boek uit de handen der non, en het aen den jongeling toonende, vroeg zy hem of hy de printen der Passie onzes Heeren, welke er in stonden, voor haer wilde schilderen. Quinten gaf voor, dat hy dit niet durfde ondernemen uit vrees van den kostelyken missael te bederven; doch de loftuitingen, welke hem door de Abdisse en den Geestelyken toegestuerd werden, gaven hem ten laetste moeds genoeg om dit groote werk te ondernemen.

Zoohaest zy de belofte hadden verkregen maekten de vier persoonen zich bereid om te vertrekken; doch zuster Ursula naderde eerst by Quinten en suisde hem in het oor :

“ Ga maer voort, jongen. De Abdisse is over uw werk ten hoogste voldaen, — zy kan er niet van zwygen. ”

En met zachtere stem voegde zy er by :

“ Uwe moeder zal nu nooit geen gebrek meer lyden. Heb maer goeden moed! ”

Dit laetste gezegde gaf aen Quinten meer zalige ontroering dan men kan begrypen; hy stuerde eenen dankbaren blik tot zuster Ursula en zuchtte :

“ Voor u — voor u zal ik altyd bidden, — en myne moeder ook! ”

Toen de Abdisse met haer gevolg vertrokken was, keerde de gelukkige vrouw zich tot haren zoon en wierp twee gouden guldens op zyn schilderbord, roepende :

“ Zie, Quinten, dit heeft de Abdisse my voor uw werk gegeven! Wy zyn ryk, myn kind! oneindig ryk! Nu ga ik meteen uit om alles te halen dat u in uwe ziekte ontbroken heeft! . . . . . . En gy zult genezen, myn lieve Quinten! Al onze pyn is uit; nu zullen wy weder vrolyk leven! ”

“ Heb ik het u niet gezegd, dat een zoon die voor zyne moeder arbeidt, geen gewoon werkman is? ô Ja, het lyden dat ik by het zien van uwen nood moest uitstaen, heeft my tot schilder gemaekt. Het is God zelf, die daerom myne zwakke hand bestierde! ”

. . . .
. . . .
. . . .

Quinten schilderde tamelyk lang aen het boek der

Abdisse; maer wanneer het werk voltooid was, kon men er reeds eenen wonderlyken voortgang in bespeuren, waerom hem ook eene milde belooning geschonken werd. Hy kreeg dan ander werk van dien aerd, dat hy ter voldoening van iedereen afmaekte. — Eindelyk verveelde het hem, op gedrukte printen te schilderen; hy begon zelf zyne beelden aenteleggen, en alhoewel hem dit moeijelyker viel, overwon hy in korten tyd alle de hinderpalen welke de kunst hem aenbood.

Nog tien maenden bleef hy zwak en krank en kon niet verre buiten huis gaen; maer dien tyd nam hy zoo wel waer om alles aen te leeren wat hem door de milde natuer niet geschonken was, dat hy, voor de eerste mael uitgaende, overal reeds als een befaemd schilder werd begroet.

Het geld ontbrak hem nu niet meer : hy ging met zyne oude moeder een goed burgershuis bewoonen, en bezorgde haer met dezelfde liefde tot dat zy, haren zoon den roem zyns vaderlands ziende, welgemoed en met zalige vrede in zyne armen het leven ontging.

DE ENGEL DES GOEDS

EN

DE GEEST DES KWAEDS.

— MYMERING. —

I.

(Een broeder geleidt zyne zieke zuster in den hof tot by eene zitbank).

DE BROEDER.

Myn arm zusterken, zit daer neder. Jk zal een donsig kussen achter dynen [1] rugge leggen; — laet dyn hoofdeken ter zyde rusten, dat de balsemende zuiderwind op dyne wangen zich kome verlustigen. Zie, hoe alles dy in dit oord bemint : de bloemen keeren hare kelken naer dyn aengezigt, de vogelen heffen hunne schoonste liederen

[1] Oudtyds in plaets van *gy*, *u* en *uw* schreef men in het enkelvoud *du*, *dy* en *dyn*. Het is te bejammeren dat deze schryfwyze is verloren gegaen, daer met *gy*, *u* en *uw* wy onze denkbeelden niet juist kunnen mededeelen. Nog dient er opgemerkt te worden, dat in den tweeden persoon enkelvoud, men altyd eene *s* zet achter het werkwoord, zoodat men schreef, *du hebs*, *du wils* voor ons hedendaegsch *gy hebt*, *gy wilt*.

Vele nederduitsche schryvers, en hieronder telt men den opsteller dezer mymering, hebben zich verstaen om den derden persoon enkelvoud langzaem in de schrifttael herintevoeren. Onze

aen..... Daer, aen dynen voet, vertraegt het glinsterend beekje zynen gang en murmelt zachter; ginds omhuldt de avondzonne de velden in prachtigen purpergloed..... ô, voels du niet, hoe de aengelokte zefier in dyne blonde haren, en rond dynen ranken halze, dartelt en speelt?

DE ZUSTER, *zittende.*

Broeder, de natuer is schoon, niet waer? Alles lacht en juicht om ons heen, alles is genot en vreugde op aerde! Waerom spreekt onze moeder my dan immer van een schooner en gelukkiger vaderland? En waerom blinken er tranen in haer oog, als zy zegt dat een beter oord my wacht?

DE BROEDER.

Lieve Rosa, indien de tranen des Menschen, als edele gesteenten met verschillende kleuren glinsterden, zouds du uit 's moeders oogen, witte en zwarte waterpeerlen zien vallen. Zy betreurt dyne vroege opvaert naer het hooge vaderland, doch verblydt zich dat de Heer de kroon der reine zielen dy geschonken hebbe.

DE ZUSTER.

Zal ik haest vertrekken, broeder?

tael zal er in zoetheid en in levendigheid by winnen; zoo als men genoeg uit onderhavig stuk zelve zal kunnen opmerken.

Zie hier hoe deze woorden verbogen werden :

			M.	V.	O.
			1. dyn,	dyne,	dyn.
			2. dynen,	dyne,	dyn.
			3. van dynen,	van dyne,	van dyn.
			of dyns,	of dyner,	of dyns.
1	naemval	du.	aen dynen,	aen dyne,	aen dyn.
2	„	dy.	of dynen,	dyne,	dyn
3	„	dy, van-aen dy.		of dyner,	of dynen.

DE BROEDER.

God alleen weet het, Rosa.

DE ZUSTER, *mymerend.*

Daer vliegt een vogel zoo driftig voorby! Hy heeft een wormken gevangen om zyn kroost te spyzen. Hoor, hoe vrolyk ontvangt hem zyn schaterend huisgezin..... als zyne jongskens zullen zingen, zal ik in het hooge vaderland zyn, niet waer, broeder?

DE BROEDER, *met vochtige oogen.*

ô, Zuster, spreek zoo niet! komt de Engel vroeger, du zals met hem gaen.

DE ZUSTER.

Broeder, de roozenstruiken beloven nog zoo vele bloemen..... Zal ik vertrokken zyn eer de lieve knopjes ontluiken?

DE BROEDER.

Rosa, laet toch die droeve mymering dyne ziele niet overnevelen. Geniet in vrede der giften Gods. Neem deze rooze, zy is dyn beeld en draegt dynen naem; haer geurryk hart verkwikke dynen geest.

DE ZUSTER, *de bloem aenschouwende.*

Arme rooze, waerom dy zoo vroeg van dynen stengel gerukt!.... Broeder, wat zal nu het lot der bloeme zyn?

DE BROEDER.

Zy zal verwelken en sterven, Rosa.

DE ZUSTER.

Sterven, sterven! Dit woord doet my beven.... Sterven moet ik insgelyks, eer ik opvare naer het hooge vaderland.

DE BROEDER.

De dood, ô zuster! moge den booze schrikkelyk zyn, dy zal zy lachend en minnelyk schynen.

DE ZUSTER.

En nochtans, ik voel myne borst door angst beklemd. Wat zal er my toch geschieden in het gevreesd en onbegrypelyk oogenblik?

DE BROEDER.

Zuster, du zals eenen engel aen dyne regter zyde zien verschynen; hy zal dy omringen met lichtstralen, zal dy omsluiten in zyne armen, zyne gulden vlerken uitslaen, en met dyne ziele juichend opstygen tot God, die dy eene schoone plaetse in zynen hemel heeft voorbereid.

DE ZUSTER, *na een lang stilzwygen.*

Broeder, ik voel myne oogen verzwaren; onder de koesterende zonnestralen wilde ik wel slapen, het zou my verkwikken.

DE BROEDER.

Leg dyn hoofd op het kussen, Rosa; ik zal blyven waken by dynen zoeten slaep.

DE ZUSTER.

Niet zoo broeder.... Het kussen aen de regter zyde. Dáér moet immers des Heeren engel staen? — Zies du

niet gelyk eene zilveren lichtwolk nevens my? De engel is reeds daer, misschien!

DE BROEDER.

Neen, neen zuster, heden zal hy nog niet komen. Verjaeg die bedriegelyke droomen en leg dy stillekens met dynen vermoeiden hoofde ter ruste.

DE ZUSTER, *zy legt het hoofd op het kussen en ontbladert gedachteloos de bloem op hare hand.*

Ontwaek my, broeder, als ik te lange mogt slapen.

DE BROEDER, *hy zit neder voor zyne zuster en weent.*

Twee bloemen die verwelken! — Arme rooze, daer liggen nu dyne roode bladen als bloedvlekken op den sneeuw harer handen gestort *(de zuster beweegt hare hand; de roozenbladen vallen in het stroomend beekje)* ô lief zusterken! Zy schetst haer smartend beeld zoo juist! — Hare zestien jaren zyn voorbygevloden op de zachte vlerken der moederliefde en der vriendschap: zy heeft ze als deze bladen gul en blyde zien blinken en verdwynen; maer nu — kranslooze bloeme op gebroken stengel — nu heeft zy geen enkel bladje meer om het den levensstroome te schenken. Haer hoofd neigt loodzwaer ten grave, hare ziele maekt zich los van het kranke lichaem; en misschien staet waerlyk reeds de engel aen hare zyde..... Wat mag toch die ziekte zyn? Zou de Heer uit der maegdenrei zich de zuiverste kiezen, om des hemels zangkoor te vermeerderen? Zou de onbegrypelyke ziekte

der maegden eene voorbereiding tot de verzaliging zyn?... Myne zuster zal dus met de engelen zingen voor des Heeren troon.... *(Hy buigt het hoofd en zwygt.)*

II.

DE ENGELBEWAERDER, DE DUIVEL EN HET MEISJE.

DE ENGEL.

Terug, du booze geest, wat koms du hier zoeken?

DE DUIVEL.

Denks du, engel des lichts, dat ik dy eene ziele zonder stryden overlate? Dryft dyne liefde dy tot de bescherming der menschen, myn haet dryft my tot hunne vervolging.

DE ENGEL.

Dyn haet! Wat heeft het maegdelyn dy gedaen?

DE DUIVEL.

Is zy geene dochter Eva's?

DE ENGEL.

Zy is het.

DE DUIVEL.

Het maegdelyn is eene Mensche; zy kan tot Gode gaen en eene plaets voor zyn aenschyn vinden. Ik, overwonnen, nêergebliksemd en tot den afgrond gedoemd, ik alleen blyf eeuwig gebannen. Den verachtelyken Lieveling is myn ontnomen vaderland geschonken. — En ik zou hem

niet haten, niet vervolgen? ô, Te lang reeds gesproken! de nyd brandt gloeijend in mynen boezem. Aen my deze ziele!

DE ENGEL.

Zy is rein, du kans ze niet raken.

DE DUIVEL.

Welaen, wy zullen het beproeven! Du hebs de koude waerheid, ik de verleidende logen. Beginnen wy den stryd om haer! (*Een diepe slaep overvalt den Broeder; eene nevelwolk omsluit hem; de lucht wordt warm en balsemend; schitterende bloemen ontstaen rond de maegd; vogelen zingen in menigte op het geboomte.*)

DE ENGEL, *met droefheid en stil.*

ô, Du Almagtige, verleen aen myn arm schutskind de krachten om dezen laetsten stryd te doorworstelen. Ik kome voor dynen troon met de beminde ziele, door het vuer der beproeving gezuiverd.... Moge ik toch niet eeuwen lang het verlies betreuren van het zoete maegdelyn!

III.

DE ENGEL, DE DUIVEL, HET MEISJE, EENE ROOZE, EEN BEEKJE.

HET MEISJE, *zy ontwaekt met eenen grimlach.*

ô God, wat is dit? Genezen! Wat zoete begoocheling! Maer neen, begoocheling is het niet..... Myn hart

klopt krachtig; warm bloed stroomt my door de aderen. — Waer ben ik toch? Alles is hier zoo hemelsch schoon! Hoe geurig de lucht, hoe prachtvol het bloemtapyt, hoe verleidend de stemme der lieve vogeltjes! Zou de engel my reeds naer het hooge vaderland hebben opgevoerd? *(De duivel vaert in eene rooze)*. Zie, daer buigt eene rooze haren stengel tot my. Kom, lieve bloeme, lig vry op mynen schoot, ik zal dy niet plukken. Hoe ryk gekleurd is dyn betooverend gelaet!

DE ROOZE, *waeruit de duivel spreekt.*

Zuster, ik kome en ruste op dynen schoot, om dyn betooverend aengezigt te zien. ô, Wat zyts du schoon! Geene onder ons heeft bladen, wier verw zoo zuiver is als de kleur dyner wangen. ô, Verhef dyne lange wimpers nog, dat ik dyne zwarte oogappelen vonkelen zie! Ik beny dynen lieven monde zyn koraelrood; hadde ik bladen als dyne lippen, zoo verwelkte ik morgen op de borst eener koninginne. ô, Lach nog, zuster, want dan is dyn mond gelyk aen een roozenknopje, in welks hart de rykste peerlen schitteren. Dan is dyne schoonheid onuitsprekelyk, — verleidend als de jongste morgenstrael!

HET MEISJE.

Du dwaels voorzeker, lieve bloeme, of sprak dyne stem het lied dat de roozen elkander van verre tegenzingen?

DE ROOS.

Neen, neen, zuster, niets op aerde is schoon als du!

Zie, daer aen dyne voetjes, het beekje dat zyne murmelgolfkens wederhoudt om dyn beeld te herspiegelen en te streelen. ô, Mogt ik sterven op dyne warme borst of in dyne zyden haren! Heb medelyden met dyne arme zuster, neem ze van haren stengel, dat zy u nimmer verlate!

HET MEISJE, *zy plukt de bloem en steekt ze op hare borst.*

Blyf op myne borst, lieve bloeme, en moges du lang zoo frisch en zoo bekorend pryken...... Maer, wat onbekend vuer zinkt er in mynen boezem!..... Rooze, dyne doornen wonden my! *(Zy werpt de bloem weg).* Dyne vriendschap is niet opregt. *(De duivel verbergt zich in het beekje).*

HET BEEKJE, *waeruit de duivel spreekt.*

ô, Du allerschoonste maegd, bekorelyke Rosa!

HET MEISJE,

Wie sprak mynen naem?

HET BEEKJE.

Engelinne, du hebs zoo dikwyls by myne frissche boorden zitten droomen. ô, Wees nu ook goedertierende genoeg..... buig dynen zwanenhals over my, dat ik dyn tooverbeeld ontvange.

HET MEISJE, *zy buigt zich over het beekje en beschouwt haer beeld in den gladden waterspiegel.*

Hoe roosverwig zyn heden myne wangen! De Meerle heeft toch geene vederen zwarter dan myn hair; de

gitsteen glanst toch niet vuriger dan myne oogen; de lelie is toch niet blanker dan myn voorhoofd..... *(De duivel komt uit het beekje).*

DE DUIVEL, *spottende tot den Engel.*

Ha, ha, engel des lichts, du begins er treurig uit te zien! Voers du nog dyne verwaende tael? Neen, niet waer? Du bespeurs wat ik op de maegd vermag. Heb ik niet, in myn bezit de twee onfeilbare sleutelen van der vrouwen gemoed — ydelheid en liefde? Eén sleutel heeft reeds den boezem der maegd ontsloten; daer huist de hoogmoed in haer hart!

DE ENGEL.

Niet als du, geest der duisternisse, zal ik roemen op eenen onzekeren zegeprael. Vaer voort met dyne logenen; de zonde Adam's heeft den Mensch aen dyne verleiding onderworpen. Doch vergeet niet, Booze, dat de Beproefden in 's Heeren glorie hooger staen dan de Onbevochten. Du bereids dus eene schitterende plaets aen de maegd, indien zy verwint, en aen dy-zelven de onuitsprekelyke foltering van eenen Mensche goeds te hebben gedaen.

DE DUIVEL, *met woede.*

Ha, du weets de snaer des lydens in mynen boezem te treffen! Gevloekt, du laffe dienaer des Magtigen! ô, kon ik deze maegd doen vallen, de afgrond zou jaren lang weêrgalmen van myn vreugdegehuil..... Maer zy zal vallen, zy strunkelt; — ja, daer verlieft zy op haer-zelve. Zie, hoe zy hare beeldtenis toelacht.... Let op, ik ga dy werks leveren! *(Hy keert terug in het beekje).*

HET MEISJE, *in de beek ziende.*

Lief beekje, heeft dyn zilveren plas meer maegden herspiegeld, en was er eene myner gelyke?

HET BEEKJE.

Honderd maegden hebben haer beeld in my bewonderd. Eene enkele was bekoorlyk : goud en gesteenten schitterden aen haer gewaed, frissche bloemen wiegelden zich in hare lokken. ô, Ik heb gezien hoe twintig schoone jongelingen haer volgden tot op myne boorden, — voor haer knielden, — om eenen blik harer oogen smeekten en voor hare voeten kwynende uitriepen " ô, Du wreede Godinne! onder dyne oogen sterven is nog hemelzaligheid! — En toch, engellyke Rosa, bezat zy noch dyn betooverend gelaet, noch dyn rank lichaem; nevens dy, ware zy eene nederige Doornebloeme by de trotsche Lelie! (*Zy verlaet het beekje*).

HET MEISJE, *zy blyft lang in mymering verzonken.*

De schoonste zyn! Aenbeden worden als eene aerdsche godheid! ..... Maer, wat zoete stem suist aen myn oor! Dezelfde die my troostte in myne krankheid — zy is nu zoo treurig en zoo smartelyk......

DE ENGEL, *met diepe droefheid.*

Rosa, hebs du gansch dynen goeden vriend vergeten? Weets du niet meer, wie by dyne bedsponde heeft gewaekt om dyne smarten ligt en dynen slaep zacht te maken?

HET MEISJE.

Ik weet het nog en beminne dy immer; maer waerom is dyne stem nu zoo treurig?

DE ENGEL.

Rosa, du weets niet wie ik ben; en toch, van dyne geboorte tot heden heb ik dy nooit verlaten. Ik stond by dyne wiege en zond over dy den zoetsten slaep; dyne lieve droomkens waren bloemen uit myne hand over dyn beddeken gestort. Ik bestierde dyne eerste stappekens en wierp voor dyne voetjes de steenen uit het hobbelig pad des levens. Ik, alhoewel boven den Mensche verheven, ben dyne slaef geworden door den band myner liefde tot dyne ziele..... ô, ik was gelukkig, Rosa, omdat het geluk dy wachtte. Dyn hart was, als de reinste spiegel, zelfs van den minsten wasem niet besmet. Reeds teekende het dalende licht in de ruimte, de hemelbaen die wy samen volgen zouden. Nog een enkel uer, en du hoordes het engelenkoor dynen welkomgroet aenheffen..... Nu, eilaes, ô smarte! nu is dyne ziel bevlekt met de zonde des ydelen hoogmoeds..... het licht is verdwenen..... myn hart breekt van lyden.

HET MEISJE.

Bemins du my dan zoo zeer, goede geest? Zeg my toch, wat heb ik gedaen dat dy zulke smarte baert?

DE ENGEL.

Du hebs dy in dyne eigene schoonheid verhooveerdigd.

HET MEISJE.

Du erkens dus ook dat ik schoon ben?

DE DUIVEL.

Ha, ha! Wel gezegd!

DE ENGEL.

Eilaes, het kwaed is een gulzig onkruid dat diepe wortelen schiet!..... Rosa, de Heer gaf der Hinde fyn gesnedene en snelle voeten, — der Zwane den ranken hals, — der Pauwe het gulden vederkleed, — der Duive de zoete oogen, — den Nachtegale het bekorend lied. Dat zy roemen, elk op de gaven hun door God geschonken : Hy heeft hun niets meer gegeven..... Maer de mensch, ô Rosa! zou die zich verhooveerdigen over het zigtbaer slyk des ligchaems, en met de Dieren wedyveren om de volmaektheid van hetgene de aerde gegeven heeft, en zy eens verzwelgen en verteren zal? Heeft hy niet een ander en kostbaerder juweel? Woont in hem niet het onsterfelyk eigenbeeld zyns Scheppers, de ziel? Zals du die hoogste gift van God miskennen, Rosa? Zals du ondankbaer worden?

HET MEISJE.

Neen, ondankbaer niet; maer ik verheug my toch in de lichaemschoonheid door Gode my verleend.

DE DUIVEL, *tot den engel, schertsend.*

Engel des lichts, eindig toch den nutteloozen stryd, dyn poogen is ydel. Zy wikkelt zich vaster in myne strikken : my zal ze toebehooren!.

DE ENGEL, *tot het meisje.*

Zie, ô dierbaer schutskind! hoe dyne woorden myne tranen doen vlieten. Du dwaels; moge dyne zwakheid en onervarenheid dy ontschuldiging verwerven by den Goedertieren.

HET MEISJE.

ô, Ween zoo niet om my, du goede; ik lyde in dyne droefheid en begryp wel dat het nieuw gevoel my schaden zal, anders, hoe zou het dy smarten, dy myn trouwe vriend? Kon ik het verjagen uit mynen boezem! ik deed het om dy te troosten; doch my ontbreekt de magt.

DE ENGEL, *tot den duivel.*

Achteruit, du verleider, dyn looze strik gaet breken! (*tot het meisje*). Rosa, du hebs een gelaet en lichaem, volmaekt genoeg om door wereldlingen te worden bewonderd; maer luister wat du nog hebs. Dyne schoone ziele is ryk in deugden, rein en zuiver als een diamant; zy behaegt dynen Gode en blyft zy zoo, dan zal zy eeuwig leven voor het aenschyn van den Onnoembare. Zeg my, Rosa, indien du slechts eene dezer twee schoonheden behouden mogts en de keus dy gelaten wierde, welke zouds du kiezen.

HET MEISJE.

ô, Ik behield immer de zielenschoonheid.

DE ENGEL.

Wel doets du Rosa; eene star te meer zal daerom aen dyne lichtkroon in den hemel blinken!

DE DUIVEL.

Du hebs in dezen stryd gezegepraeld, engel des lichts. Maer niet zoo gelukkig zals du zyn, in de tweede en beslissende worsteling. Beproeven wy de ziel op den steen der wereldlyke liefde.

IV.

DE ENGEL, DE DUIVEL, HET MEISJE, TWEE TORTELDUIVEN, EEN JONGELING.

HET MEISJE.

ô, Ja, de schoonheid der ziele duert langer; zy behaegt den goeden Gode zelven — het lichaem alleen den Mensche...... (*Er komen twee tortelduiven op eenen wilgen tak zitten.*) Gy, lieve tortelkens, ik wil rein en vlekkeloos blyven als gy. Tortelinne, ik bemin mynen broeder zoo vurig en zoo teeder als du dynen broeder bemins.

DE DUIVER, *tot de duivinne.*

Tot wanneer, ô wreede, zals du ongevoelig blyven aen myne smart? Ik bezwyk van liefde en droefheid, en du blyfs immer onverschillig. Is dyn hart dan van steen?

DE DUIVINNE.

Ik begryp dy niet, myn vriend; du treurs en weens om een onbekend wee. Zie ik dy niet geerne? Heb ik dy verlaten om eenen anderen broeder te volgen? Du blyfs my altyd dierbaer, du goede trouwe vriend en beschermer.

DE DUIVER.

Broeder, broeder! ik wil dyn broeder niet langer zyn; het koude gevoel der vriendschap is weg uit mynen blakenden boezem, een ander vuer verteert myn ingewand. (*De duiven vliegen weg.*)

HET MEISJE.

Zonderling is de tael des vogels! hy wil vriend noch broeder zyn, en toch bemint hy zoo vurig zyne gezellinne. Zoo sprak ook weleer tot my, die arme Lodewyk, myn speelgenoot. Ik begreep hem niet; — hy wilde ook myn broeder niet meer zyn, — en dan is hy heengegaen naer vreemde landen, omdat ik zyn hartewee niet verstond. Wat verlangde hy dan?.... Ik weet het niet....

DE ENGEL, *tot den duivel.*

Mislukt is dyn aenslag op het spiegelrein gemoed der maegd. De Heere zy geloofd!

DE DUIVEL.

Waens du, dat ik ten einde geworsteld zy? Ik wilde slechts in haer eene herinnering opwekken; alleen den grond heb ik bereid om in het hart der maegd eenen onfeilbaren strik te spannen. Zy heeft daer iets gezegd, dat niet verloren is. Du zals gaen zien! (*Hy verwydert zich en neemt de gedaente van eenen jongeling aen.*)

HET MEISJE, *zy ziet eenen jongeling naderen.*

Wie komt daer? ô Hemel, zou het Lodewyk zyn? Ja, ja, het is myn speelgenoot, ô vreugde! Lodewyk, goede Lodewyk!

DE DUIVEL, *in de gedaente van Lodewyk, met droef gelaet.*

Rosa, hebs du wel eenmael aen dynen ongelukkigen vriend gedacht?

HET MEISJE.

ô, Dagelyks! Ik vergete nimmer myne kinderlyke vermaken, noch hem die ze met my zoo trouwelyk heeft gedeeld. — Maer, du, Lodewyk, hebs du in de wyde wereld dyne kleine gezellinne niet vergeten?

DE DUIVEL.

Dyne vraeg, Rosa, doorboort myn hart als een degen.

HET MEISJE.

Waerom toch?

DE DUIVEL.

Du zals my dan nimmer begrypen noch verstaen. ô, Rosa, ik ben van hier vertrokken, den boezem verkropt door wanhoop en vertwyfeling; ik heb gedwaeld als een zinnelooze en geleden als een martelaer. In onbekende streken heb ik myne smart verteld aen de wouden, dynen naem gezegd aen de velden, dyne schoonheid verkondigd aen het gevogelte, dyne wreedheid geklaegd aen de harde rotsen. Ik heb myne tranen langs myn smartelyk pad gezaeid, dyn beeld heeft my immer vervolgd; niets konde ik my herinneren, dan alleen dyne betooverende oogen en dyne wreede gevoelloosheid. Aen dy dacht ik des morgens, des daegs, des avonds en des nachts.... En du durfs my vragen: hebs du dyne gezellinne niet vergeten?

ô, Engellyke maegd, ô medelyden met my of ik sterve! (*Hy vat hare handen driftig in de zyne.*)

HET MEISJE, *verschrikt.*

Los, los! dyne handen branden als vuer, dyne blikken doorbooren myn hart.... ô beroof my niet van mynen zielenvrede.

DE DUIVEL.

Altyd even koud! Was hetzelfde vuer in dynen boezem, du zouds den gloed myner handen niet voelen. Zie, wreede, daer vergaet my het leven van pyn; myne oogen breken.... Du moords dynen trouwen vriend en du zies ongevoelig neêr op zynen dood, ô, erbarmen, erbarmen! (*Hy knielt voor haer.*)

HET MEISJE, *medelydend.*

Arme Lodewyk! kon ik dyne smarten verligten, ik deed het geerne.

DE DUIVEL.

Du kans het, lieve! Zeg dat du my toebehooren wils, dat du niemand boven my bemins.

HET MEISJE.

Lodewyk, ik heb eene moeder: haer bemin ik ook.

DE DUIVEL.

Het zy, bemin dyne moeder.

HET MEISJE.

Ik heb eenen broeder.

DE DUIVEL.

Bemin ook dynen broeder; maer zeg dat du de myne wils zyn, dat du niets anders boven my bemins.

HET MEISJE.

En zoo ik het zegge, Lodewyk?

DE DUIVEL.

ô, Lieve Rosa, dan sterf ik niet en leef eeuwig in dyne liefde!

DE ENGEL.

Rosa, Rosa, zuls du eenen Mensch beminnen boven dynen God?

HET MEISJE.

ô, Ik bemin mynen God. Maer hy sterft, myn arme vriend; zou ik hem niet troosten?

DE DUIVEL.

Rosa, Rosa! Spoeds du, het zaligend woord te spreken; reeds voel ik den dood in mynen boezem zinken.

HET MEISJE.

Ik sprake het woord, vreesde ik niet den Heere te vergrammen.

DE DUIVEL.

ô, Du bemins my niet, wreede Rosa. Du verblyds in mynen dood. Zal eene geringe zonde dy wederhouden? Kans du niet dyne ontschuldiging door berouw verkrygen? Zie, daer begint myn hart te bloeden van smart; zie, myn hoofd zinkt ter aerde.... Haestig, haestig, dyn reddend woord!

DE ENGEL.

Rosa, Rosa, spreek niet, ongelukkig maegdelyn!

HET MEISJE.

Zal hy dan hulpeloos sterven, myn arme vriend?

DE ENGEL, *haestig.*

Rosa, beslis over dyn lot; daer voor u ligt een menschenbeeld, dat lydt en zegt van minnepyn te sterven. — In den hemel, op den hoogsten troon, zit een Godmensch, die dy zyne liefde geschonken heeft, die zyn bloed op den Golgotha by stroomen voor dyne zaligheid heeft vergoten......

DE DUIVEL.

ô Medelyden, medelyden met my!

HET MEISJE.

Ik verdwael! wat gedaen! arme Lodewyk!

DE ENGEL, *met wanhoop.*

Rosa, dyn uer gaet slaen! ô, lieve, zie myne vlietende tranen! dáér, daer is de dood..... Haestig, spreek dyn vonnis of dyne verzaliging. — Behoors du den jongeling en der wereld, of dynen God, dynen verlosser, den minnaer dyner ziele. Wien, wien zuls du behooren, den gekruisten Jesus of den wulpschen jongeling? Spreek!

DE DUIVEL.

Ja, Rosa, spreek!

HET MEISJE.

Lodewyk, Lodewyk, dyn aengezigt is bekoorlyk, dyne liefde vurig en dyn lyden onuitsprekelyk......

DE ENGEL.

Eilaes, zy valt!

DE DUIVEL.

Zege, zege! my de ziele!

HET MEISJE.

En toch, ik beminne mynen zoeten Jesus boven alles; myne liefde en myne ziele eeuwig aen God!

DE ENGEL.

Heil, heil! zy heeft gezegepraeld! Geloofd zy God in den Hoogen!

DE DUIVEL, *in zyne echte gedaente.*

Doemnis, doemnis, zy heeft verwonnen! De afgrond zal nu weêrgalmen van myn smartgehuil..... Gevloekt, du engel des lichts! (*Hy vliegt heen in de ruimte*).

V.

DE ENGEL, HET MEISJE, DE BROEDER.

(De hof verkrygt zyne vorige gedaente; de broeder ontwaekt en staet op.)

DE ENGEL.

Rosa, dyn oogenblik is gekomen; leg dy neder met dyn hoofdeken in mynen arm.

HET MEISJE, *zy ontwaekt als uit eenen droom.*

Broeder, broeder!

DE BROEDER.

Wat verlangs du, Rosa?

HET MEISJE.

Haest dy, neem op myne wangen eenen afscheidskus voor dy, en eenen voor moeder.

DE BROEDER.

ô, Rosa, du zals ons toch heden niet verlaten.

HET MEISJE.

Zie, daer staet de engelbewaerder; myn hoofd rust in zynen arm; hy omsluit my in zyne gouden vleugelen.... Hoor, het hemelkoor zingt my tegen. Ha, ik vaer op naer het hooge Vaderland!

DE BROEDER.

Lief zusterken, daer hebs du de twee zoenen.

DE ZUSTER.

Vaerwel, broeder; zeg moeder dat zy spoedig kome en koms du insgelyks; vader zal ik in den hemel vinden...... en als gy beiden zult gekomen zyn, zullen wy te samen zingen voor des Heeren troon. Vaerwel, daer slaet de engel zyne vlerken uit — ik styg op met hem langs de baen des lichts!

DE BROEDER.

Dood!

DE NIEUWE NIOBE.

— VERHAEL. —

Wat onder Godes hant niet buygen wil, dat breekt.
J. CATS.

ver eenige jaren, en wel in het midden van 1832, leefde te Antwerpen eene ryke weduwe met name Clotilde van Valburg. Daer zy uitnemend schoon van aengezigt en leden was, en niet beroofd van dien spelenden geest die de Franschen *esprit* noemen, had zy zich, volgens eene uitheemsche denkwyze, aenzien als uitsluitend geroepen zynde tot het genieten van allerlei vermaek en wereldsche vreugde. Even gelyk alle vrouwen van dien aerd, vreesde zy de ernstige gedachten, de edelmoedige ontroeringen als de vyanden van een zoel en droomig leven : ook was zy ongevoelig geworden voor alles wat

niet regtstreeks tot hare wulpschheid behoorde. Een ongelukkige was voor haer een voorwerp van onverschilligheid, zoo niet van afkeer; hare kinderen zelfs, alhoewel schoon als engelen, aenzag zy niet met dit moederlyk gevoel, dat wel het allerlaetste uit den boezem eener vrouw vervliegt.... Maer een kleed dat niet naer haren zin gemaekt was, het breken eener nietsweerdige Sinezery, het zien van een juweel op den hals eener andere dame, en zulke kinderachtigheden meer, konden haer dermate ontroeren, dat zy somwylen er om te werk ging alsof de grootste rampspoed haer overkomen ware.

Deze vrouw bevond zich op zekeren dag in eene kleine zael harer prachtige wooning. Zy lag half uitgestrekt op een rustbed van rood damast, en hield de oogen weifelend gevestigd op de bladen van een boek, dat met den naem van *Georges Sand*, niet veel goede zedelessen bevatte. Las zy in hetzelve? — Misschien wel; doch wie haer zag en haer niet geleek, zou gezegd hebben dat de luiheid haer belette de oogen gansch te openen. — Alles in die plaets gaf bewys van den rykdom en van den beuzelachtigen smaek der meesteresse: de schouwplaet en de venstertafelen waren overladen met die brooze voorwerpen, welker gebruik voor eigenaers en aenschouwers een raedsel is, en die van de kinderspeeltuigen veeltyds alleen in prys verschillen. Het licht, dat met moeite van buiten in dit verblyf der weelde drong, was niet klaer en levendig als het licht der zon; maer het werd hier, by middel der venstergordynen, gedwongen

zich in eene flauwe roosachtige tint te hervormen, en aen alles eene onkuische en verleidende verw te geven.

Deze zael nochtans was opgeluisterd door de tegenwoordigheid van zes allerschoonste kinderen, die heel zachtjes en zonder het minste gerucht te durven maken, op het grondtapyt bezig waren met in een groot boek beeldekens te zoeken. Zy durfden niet spreken, en drukten elkander hunne blydschap of verwondering met teekens en gebaerden uit; want zy wisten dat by de geringste stoornis, hunne moeder hen oogenblikkelyk naer een ander vertrek zou verbannen hebben. Het oudste dier lieve kinderen kon twaelf jaer oud zyn, terwyl het jongste slechts zyn derde jaer bereikte. Zy waren dry broederkens en dry zusterkens, en schenen elkander hevig te beminnen; want een zoete en lieftallige lach zweefde op hunne aenzigten en hunne handekens ontmoetten elkander zeer dikwyls.... Ik heb menigmael zulke tafereelen geschilderd gezien, waerop een zestal engelen zinnebeeldiger wyze een zuiver en nog onnoozel vermaek voorstellen.... Ja, het was wel zoo : — die fyne kinderwezens, dit helder gelaet, door achterdocht nog niet gerimpeld — die blonde haren, door ouderdom nog niet verzwart, door het vuer nog niet gezengd — die poezelige armkens en losse leden, door arbeid of overdaed nog niet verstramd.... De menschelyke natuer in al hare frischheid, zoo groen en zoo lief als de eerste kruiden, de eerste bloemen der Lente!

En gelooft gy, dat de moeder dezer engelenbeelden haer oog met meer vermaek op hen sloeg dan op het

boek eener verdorvene vrouw, — van den zoogezegden Georges Sand? Neen, zy bezag hen niet. En toch was haer hart niet gansch ledig van moederliefde; maer het was vervuld met liefde tot de wereld.

Nadat zy aldus ruim een uer lang op het rustbed was blyven liggen, zonder zich verroerd te hebben, werd er zachtjes aen de deur der zael geklopt, en een knecht trad, na gegeven oorlof, binnen. Hy boog zich en sprak :

“ Madame! eene vrouw heeft zich gedurende dezen morgen reeds viermael aengediend, om in uwe tegenwoordigheid toegelaten te worden. Ik heb ze altyd afgewezen; — zy schynt eene gemeene burgerin. ”

“ Gy hebt wel gedaen, Pieter. Men late my met vrede : ik ben *onzigtbaer* voor zulke lieden. Maer indien Eugène De Valenge komt, laet hem binnen, en getuig hem veel eerbied. Gy weet wel, de jonge Franschman, die my gisteren van het *concert* naer huis verzelde? ”

De knecht deed een bevestigend teeken met het hoofd, en hernam :

“ Ik vergat u te zeggen, Madame, dat de vrouw van wie ik u zoo even sprak, in de voorkamer uw antwoord wacht. Zy weent dat het een hart breken zou, en schynt van uwe goedheid iets te willen afsmeeken. ”

Mevrouw van Valburg stond op van haer rustbed en trapte twee of drymael met ongeduld op het tapyt. Dan riep zy :

“ Wel, wel! Nooit rust! Nu, zeg op : wat is het voor eene vrouw? Hoe is haer naem? ”

“ Madame, zy is slecht gekleed, en deed zich aenmelden onder den naem van Carolina Soeteveld, zeggende dat zy uwe schoonzuster is. ”

Dit laetste woord was des knechts lippen niet zoohaest ontvallen, of eene roode kleur, waerby ook wel iets purpers was, beklom het aengezigt van Mevrouw van Valburg. Zy bragt haren wysvinger vooruit en antwoordde met gramschap :

“ Pieter, ik verbied u deze vrouw te laten binnen komen; zeg haer dat ik niet te huis ben. Ga! ”

Maer nauwelyks was de knecht sedert eenige oogenblikken vertrokken, of men hoorde in de voorkamer eenige klagende gillen — een gerucht als van eene worsteling. De deur der zael vloog open. — Eene nog jonge vrouw sprong er binnen, en viel op hare kniën voor de voeten van Mevrouw van Valburg. Deze was rood van toorn of van schaemte; misschien van beide die gevoelens te gelyk. Zy hief het hoofd met trotschheid op, en zag verachtend neder op de ongelukkige, die de handen smeekend tot haer uitstak.

Mevrouw van Valburg wees hare kinderen de zael uit, en sprak, zich tot de geknielde keerende :

“ Wel nu, wat beteekent dit? Waertoe deze komedie? Zeg op, wat wilt gy? ”

De jonge vrouw stuerde eenen blik als een gebed in de oogen van Mevrouw van Valburg, en zuchtte weenend :

“ ô, Mevrouw, spreek toch zoo niet tot my! Ik ben ongelukkig en tot der dood toe bedroefd. Ontferm

u over eene rampzalige, die uwe hulp op hare kniën afbidt.... ”

De ongevoelige Dame liet de geknielde zitten, en ging eenige treden van haer weg; dan het boek weder in de hand genomen hebbende, antwoordde zy met eene gemaekte koelheid :

“ Ik heb geenen tyd om op al dit gekerm acht te geven. Verlangt gy iets van my, zoo is deze tooneelmatige wyze de regte niet om tot uw doel te komen; en mits ik wel zie dat ik het verhael uwer geschiedenis niet zal ontsnappen, begin dan en maek het zoo kort mogelyk. ”

Het was gedurende die bitsige woorden zigtbaer op het gelaet der jonge vrouw, dat zy zich diep door dezelve gehoond vond; doch eene geheime oorzaek dwong haer ongetwyfeld tot het verdragen derzelve, want zy bewoog hare armen met pynelyk ongeduld en hare gebaerden schenen te zeggen : ô God! ô God! ik moet, ik moet het verkroppen! Zy stond op en antwoordde, niet zonder eene zekere fierheid :

“ Mevrouw, er moest eene onweêrstaenbare reden zyn om my tot dit bezoek te brengen; want ik weet dat de banden des bloeds, die ons vereenigen, in u veeleer eene oorzaek van haet dan van liefde zyn. Maer heb nu toch eens medelyden met ons — ô red ons van schande en armoede! Laet myn gebed niet nutteloos zyn.... en ik zal uwen naem zegenen als dien van eenen Engel! ”

Voor alle antwoord vatte de Mevrouw eene zilveren bel van de tafel en deed dezelve twee of drymael klinken.

“ Pieter ” sprak zy tot den knecht die haer bevel kwam ontvangen “ men spanne myn rytuig in. Spoedig! ” En zich tot de weenende vrouw wendende :

“ Gy ziet wel, dat indien gy zoo voortgaet, ik den tyd niet hebben zal om u te hooren. Dus nog eens, maek het kort! ”

Eene ligte gramschap glom op het gelaet der ongelukkige, doch zy weêrhield zich, en sprak met haestige woorden :

“ Mevrouw en zuster, gy weet het : wy hebben, alhoewel in den nood, nimmer uwe hulp gevraegd; myn man is arbeidzaem, en wy allen met weinig te vrede; doch de hand Gods heeft ons bezocht. Myn echtgenoot is zyne bediening reeds sedert twee jaren kwyt geraekt, en wy hebben, sinds dit rampspoedig tydstip, op belofte en hoop geleefd. Over zes maenden hebben wy eenigen handel willen dryven, en daertoe eene goede somme gelds ontleend, maer een ontrouw mensch heeft ons bedrogen, en wy hebben alles verloren. Myn man zit in de gevangenis om den vervallen wissel, een myner twee kinderen ligt in het Gasthuis, myn huisraed wordt vrydag door de Wet verkocht, overmorgen word ik uit myne wooning verjaegd; — ik heb geld noch spyze en lyde voor allen te samen : voor mynen man wiens eer gevaer loopt; voor myn kind dat in het Gasthuis gaet sterven; voor myn ander kind dat zyne moeder te vergeefs om eten vraegt, en met my, binnen twee dagen, de straet voor wooning en voor bedstede hebben zal. ô Mevrouw! zult

gy in deze omstandigheid vergeten, dat uwe kinderen en myne kinderen niet van een geheel verschillend bloed zyn? Zult gy eene vrouw, die moeder en ongelukkig is, van eene andere moeder ongetroost laten weggaen? "

Mevrouw van Valburg hoorde met tegenzin dat de smeekende haer van het tusschen haer beiden bestaende maegschap durfde spreken; zy voelde zich gehoond en was boos.

" En wat kan ik daer aen doen? " antwoordde zy met barschheid.

" Mevrouw " hernam de klagende moeder " zie hier myne bede : heb de goedheid ons eene som van dry duizend franken te leenen. Met dit geld verlos ik mynen man uit de gevangenis; ik neem myn arm kind uit het gasthuis, en betael de huer myner wooning..... Denk, wat zegeningen wy over u roepen zullen, daer gy ons uit zulken diepen kolk van ellende en schaemte zult hebben gered. "

Zy wachtte eenige oogenblikken met angst op hetgeen Mevrouw van Valburg haer zeggen zou, en kreeg eindelyk ten antwoord :

" Ik ben niet gewoon geld te leenen om ondankbaren te maken. Had uw man zoo lang niet ledig geloopen, zoo zoudt gy niet in dezen toestand zyn. Hoop dus niet dat ik myn geld besteden zal om de luijaerdy aen te moedigen. Gy kunt vertrekken; zie dat gy u zelve uit de ellende redt in welke gy u zelve gestort hebt. Indien gy denkt

dat ik u zal onderhouden, zoo bedriegt gy u niet weinig. Hebt gy niet gehoord dat ik u sprak van vertrekken? Daer is de deur! "

De arme vrouw begon by deze schendende woorden eenen vloed van tranen te storten. Het scheen dat zy door het boezemwee dat haer verkropte ging verstikken; doch op eens brak zy in woede los, en zich voor Mevrouw van Valburg plaetsende, sprak zy met opgeheven hoofde:

" Ha, Mevrouw, het was u niet genoeg eene arme moeder door uwe dienstknechten te doen mishandelen: gy moest zelfs door uwen mond den laster op haer ongeluk werpen, en ze ter deure doen uitjagen als een hond! Hebt gy uwe eigene geschiedenis dan vergeten? Weet gy niet meer dat uw man myn broeder was, en dat de helft van den rykdom dien gy gebruikt my onregtveerdig is ontnomen? Weet gy ook wel, hooveerdige vrouw, dat gy op de wereld niets bezit, en dat gy slechts de inkomsten geniet van eene fortuin, waer toe ik meer regt heb dan gy, aengezien gy ze nooit erven kunt, maer ik wel? "

Mevrouw van Valburg, die van razerny op haer rustbed was neêrgevallen, regtte zich haestig op, en riep met eene bevende stem:

" Onbeschaemde! Wat leugentael durft gy spreken? "

" Leugentael! " hernam de andere " leugentael! Stelde het testament van mynen oom my en mynen broeder niet tot zyne erfgenamen in? — en hebt gy, door uwen valschen raed, mynen broeder niet genoopt om my myn erfdeel te ontrooven? Ja, ja; want gedurende de laetste

dagen vóór de dood myns ooms, hebt gy en myn broeder zyne wooning in bezit genomen. Gy durfdet my zeggen dat hy my niet zien wilde, en hy is gestorven, my roepende als zyn dierbaerst kind! Wat kwaed, wat laster hebt gy niet over mynen naem uitgebraekt, edele Dame, om mynen goeden oom een tweede testament te ontrukken, en my van alles, wat zyne liefde my bestemde, te berooven! Ik weet het, want ik heb mynen broeder op zyn sterfbed vergiffenis en verzoening geschonken. Hy was niet pligtig, maer zwak.... Gy alleen, Mevrouw, gy zyt het die my verraderlyk hebt bestolen, en dit laet zich genoeg merken aen uwen bitteren haet tegen ons.... "

Nu klom de woede van Mevrouw van Valburg ten top: het bloed vertoonde zich gloeijend onder hare wangen en zy borst los in de volgende bedreiging:

" Wat! gestolen? — Ik gestolen? Gy onbeschofte! Maek u uit myn huis, dolle schreeuwster, of ik doe u waerachtig als een hond op de straet werpen. Gy zult hier zonder schaemte myne wooning door uwe lasterlyke beschuldigingen komen onteeren! Gaet gy?.... of deze bel zal u welhaest, met of tegen dank, doen verhuizen. "

" Laet af! " riep de jonge vrouw met eene fiere kalmte " voeg by den hoon, dien gy my reeds hebt aengedaen, die schandelyke gewelddaed niet. En denkt niet dat ik, door myne verwytingen, poog te verkrygen hetgeen gy aen myne ootmoedige bede hebt geweigerd; neen, gy moogt vry het goud by hoopen voor my uitstorten, ik zou myne hand niet willen besmeuren door het aen te raken.

Behoud uw geld en uwe ondeugden! Ik zal lyden; maer in myne pynen heb ik toch dit genoegen, dat ik my zelve grooter en beter acht dan eene onedele dame, die het zich geen misdaed gerekend heeft een gansch huisgezin door laeg bedrog, in ellende te dompelen..... "

Mevrouw van Valburg was niet meer in staet om op de verwytingen harer beschuldigster te antwoorden; alleen de strakke uitdrukking harer oogen gaf hare beklemde razerny te kennen. Zy dorst echter de bel niet klinken, uit vrees van grooter schande, en luisterde op hetgeen de jonge vrouw nog zegde :

" Vergeet niet wat het testament myns ooms daerstelt : alle zyne erfgoederen, die nu op de hoofden uwer kinderen staen, zullen op my en myne kinderen vervallen, indien de uwe eerder deze wereld verlaten dan de myne. Ik kan dus, indien het den Heere zoo beliefde, uwen rykdom ook nog gedurende uw leven bezitten. "

Deze woorden verwekten in Mevrouw van Valburg eenen spottenden lach, en schenen haer hart van eenen zwaren steen te ontlasten. Zy sprak met klaerdere stem :

" Vrouw, gy zyt van uwe zinnen! Het feilt u waerlyk in de herssens; — en nu ik dit merk, vergeef ik u geerne uwe gekke reden. Hoopt gy dan, in uwe dwaesheid, dat uwe twee magere zonen langer zullen leven dan myne zes schoone en gezonde kinderen? Gy zyt niet by uw verstand..... "

" Mevrouw " antwoordde de andere " Hy die onze

harten doorgrondt, kent myne wenschen, en Hy weet dat ik het eene onvergeeflyke zonde achten zou, de dood van een uwer lieve en onnoozele kinderen te verlangen. ô Neen! de Hemel beware u een talryk kroost! — Maer gy, Mevrouw, waerom denkt gy dat het Gode onmogelyk zyn zou zyne hand over ryke menschen uit te strekken? Bezoekt Hy dan alleen de noodlydenden? Gy vreest niets voor uwe kinderen..... Bemint gy ze dan niet? — Ik, arme moeder, ik heb nu reeds zoo dikwyls met tranend oog op myne twee kranke wichtjes gestaerd, want ik vrees den geesel des Hemels, de plaeg die zich als een onmeetbare lykdoek over de aerde spreidt."

Meer kalmte was in Mevrouw van Valburg gekomen, sedert de jonge vrouw ook hare beschuldigingen had gestaekt; zy antwoordde schertsend :

" Wat ligt gylieden altyd van God te praten? Misschien is dit voor u een gemakkelyke troost; doch dit doet hier niets ter zake. Myne kinderen zyn niet gereed om te sterven, geloof het vry."

" Mevrouw! Mevrouw! " riep de andere, en zich hervattende : " zuster! zuster! laster God niet. Over weinige maenden leefden er nog talryke huisgezinnen, waervan de namen zelve door de plaeg zyn uitgewischt! "

De profetische toon dezer woorden maekte een diepen indruk op Mevrouw van Valburg; zy verbleekte en vroeg met ontsteldtenis :

" Welke plaeg? Welke plaeg? "

" ô, Mevrouw " was het antwoord " uwe kinderen

hebben geen groot deel in uwe liefde, want anders zoudt ge ze reeds meer dan eens in uwe armen gesloten hebben, om ze, indien het mogelyk ware, van den schrikkelyken Cholera Morbus te bevryden.... "

Eene schielyke beving rees over het lichaem van mevrouw van Valburg, en zy gaf zigtbare teekenen van vrees; doch een oogenblik daerna, zich als beschaemd gevoelende over eene aendoening welke hare tegenstreefster voor zwakheid kon aenzien, herstelde zy zich. Dan naer de deur wyzende en de bel klinkende, sprak zy :

" Ik vraeg of gy nu myne wooning wilt verlaten of niet? Ik ben deze lamentatiën moede, en verzoek u spoedig te vertrekken, indien gy geen geweld wilt aengedaen worden. En kom niet meer om my te spreken, want de deur blyft voor u gesloten. "

" Ik ga. " antwoordde de jonge vrouw, zich tot de deur keerende. " Vaerwel! "

Mevrouw van Valburg, zich alleen bevindende, kon, wat moeite zy ook daertoe deed, het lastig aendenken van den cholera niet uit haren geest bannen : de woorden der jonge vrouw klonken, een voor een, terug in hare ooren, en dwongen haer ditmael, met geweld, tot eene ernstige overweging. Zy belde eene tweede mael, want de knecht die zy geroepen had verscheen niet. Eindelyk vertoonde hy zich by den ingang der zael; maer zyne houding was zoo vreemd, zyn gelaet zoo bleek, en zyne bewegingen zoo vol achterdocht, dat mevrouw van Valburg hem beziende, een schreeuw liet, en riep :

"' Och Pieter, wat is er? Waerom zyt gy zoo bleek?"

" Mevrouw " antwoordde Pieter heel treurig " ik durf u niet zeggen wat ongeluk ons nadert. "

" Spreek, spreek Pieter, ik beveel het u! " viel mevrouw van Valburg in.

" Wel, mevrouw, de cholera morbus is hier naest, by mynheer Tesseniers : zyn zoon Victor is reeds dood — en dezen morgen zegde hy my nog goeden dag! "

Dit schrikkelyk nieuws joeg de liefde der wereld uit het hart van mevrouw van Valburg om het gansch met de ontwaekte moederliefde te vervullen; zy sloeg hare beide handen aen het hoofd, en riep :

" ô God, myne kinderen! Pieter, gauw, breng myne kinderen by my! Doe de meid en de kamerdienares hier komen! "

" Mevroüw " antwoordde de knecht nog meer met treurigheid " uwe kinderen zyn in den hof en schynen gezond : — ik zal ze gaen halen. Maer wat uwe dienstboden betreft, moet ik u zeggen dat de keukenmeid hen door haer gekerm zoo verschrikt heeft, dat het onnoodig zyn zou er eenen te zoeken : zy hebben allen uw huis verlaten en zyn gevlugt. "

Het is ligt te begrypen wat droefheid en wat spyt het gemoed van mevrouw van Valburg beving, daer zy zich nu van alle vrouwelyke hulp ontbloot zag; nochtans ondersteunde haer de hoop dat hare kinderen niet door de plaeg zouden geraekt worden, en zy putte uit dezelve nog eenigen moed.

De kinderen kwamen huppelend in de zael, en, blyde zynde dat zy door hunne moeder geroepen waren, dreven zy welhaest door hunne liefkozingen de droefheid van haer gelaet. Zy had eventwel bemerkt dat haer oudste zoon de laetste tot haer gekomen was, en zich niet zoo vlug als naer gewoonte getoond had. Hare zes kinderen dan, met eene nog voor haer onbekende liefde, in hare armen gesloten hebbende, bezag zy nauwer haer oudste zoontje, en bevond dat eene schielyke bleekheid over zyn gelaet rees. Een angstig voorgevoel deed haer beven.

“ Zyt gy ziek, myn lief kind? ” vroeg zy.

“ Neen moeder ” was het antwoord “ maer myne ooren tuiten. Ik zie altemael lichten voor myne oogen..... Ay my! nu kryg ik pyn in myn lyf. ”

Mevrouw van Valburg sprong op als uitzinnig, en riep uit al hare kracht op den knecht, die ook schielyk kwám toegeloopen.

“ ô Pieter ” huilde zy “ Eugène heeft den cholera. Gauw, loop om doctors en heelmeesters : de eerste de beste. Zend ze altemael die gy vindt; en vergeet mynheer Schippers niet. Zoek my ook eene vrouw. Och Pieter, ik smeek u, loop u buiten adem, — ik zal uwe moeite niet onbeloond laten! ”

De knecht verdwenen zynde, keerde mevrouw van Valburg zich om naer hare kinderen.... Maer hoe pynelyk was niet de gil, die als eene doodsklagt uit hare borst oprees! — Daer lag haer zoon op den rug uitgestrekt, zich rekkende alsof hy zyne ledematen breken wilde : de

teenen zyner voetjes wrongen zich krakend : zyne oogappelen zaten diep in zyn hoofd, en gaven hem het voorkomen van een levend lyk.

Ho! — hy die gezien had hoe deze moeder zich, zoo lang zy was, by haer kind nederwierp en zyn mismaekt wezen met tranen besproeide, — hoe zy haren mond op zyne blauwe lipjes plaetste en geweld deed om een deel harer ziel in zyn lydend lichaem over te zenden; hy die gezien had hoe razend van wanhoop zy opstond en met het kranke kind de zael rondliep, alsof zy de dood die haer vervolgde wilde ontvlugten : — En had hy daerby gehoord hoe zy het vertrek met een wild en akelig gehuil vervulde.... ô, hy zou gewis de helft van zyn leven opgeofferd hebben om die vrouw uit eene zoo zieldoodende smart te redden. Maer de liefde eener moeder is geen onfeilbaer schild tegen den dood. — Het kind werd koud op de borst dergene, die bevend hare handen over zyne kromgespannen leden dreef; zyne wangen vielen in, alsof het vleesch onder de huid versmolten ware; zyne vingerkens berimpelden zich, alsof zy in warm water waren geweekt geweest, en, helaes! het vlies zyner oogen verdroogde en werd dor! — Nochtans het kind was niet van gevoel en verstand beroofd, want tusschen alle zyne pynen had het de liefde zyner moeder nog door eene streeling betaeld, en nu riep het met eene stem, die klonk als bevend glas :

“ Drinken, drinken! ik heb dorst! ”

De verdwaelde moeder liep met haer kind naer de

keuken, en laefde het met het eerste vocht dat onder hare hand zich aenbood; dan keerde zy met een altyd groeijend verdriet in de zael terug.

In hare geestverwardheid had zy het gekerm harer schreijende kinderen niet gehoord; zy had ze zelfs van haer weggestooten, wanneer zy haer nageloopen en zich aen hare kleederen vastgehecht hadden. Het scheen haer dat een spook haer vervolgde en haren zoon grypen wilde; de aenrakingen harer kinderen hadden haer iedermael eene yzing van schrik over het lichaem gejaegd. Vermoeid viel zy eindelyk met haer kind tegen den grond en beide bleven niet verstandeloos, maer roerloos, liggen. Terwyl naderde een harer kleine dochtertjes by haer hoofd en sprak knielend :

“ Och moeder, myne ooren tuiten ook.... ik heb ook pyn. ”

Mevrouw van Valburg bezag het meisje met eenen pynelyken blik, sloeg den arm om haer middel, trok het met geweld aen hare zyde, en bleef bitterlyk weenend tusschen de twee kranke wichtjes liggen. Hare andere kinderen zaten in de nabyheid hunner moeder, en schreiden met hartverscheurende snikken.

Op dit oogenblik vertoonde zich aen de deur der zael een persoon wiens kleeding geheel van zwart laken was; zyne verschyning op dit tooneel geleek sterk aen de komst van den bode des doods; — doch hy, die akelige vertooning ziende, boog het hoofd, en wischte twee blinkende tranen uit zyne oogen.

“ Rampzaligen ! ” zuchtte hy.

Op den klank dezer stem ontwaekte Mevrouw van Valburg : zy vloog op van den grond, en tot den geneesheer loopende, viel zy voor hem op de knien, hief de handen tot hem, en riep tusschen eenen vloed van tranen :

“ ô, Heer Schippers, heb medelyden met my ! Red myne kinderen.... om Gods wil, red ze van de dood ! Zie, ik kruip voor u, — ik kus het stof uwer voeten als eene slavin ! zult gy myne kinderen redden ? ”

De geneesheer hief haer haestig van den grond op, en, in zyne ontroering, bragt hy zynen arm om haren hals, alsof hy haer een teeken van liefde wilde geven; maer hy zelf was door hevig medelyden buiten zichzelven : hy bleef een oogenblik stilzwygend in hare oogen staren; doch herriep weldra zynen moed, en tot de lydende kinderen gaende, sprak hy :

“ Ongelukkige moeder ! Gy brengt tranen in myne oogen, terwyl ik hier al myne kalmte noodig heb. Wees bedaerd, het kwaed is misschien niet zoo erg als gy het u inbeeldt. Gevaerlyk is deze ziekte, maer niet altyd doodelyk; en hoe zeer de staet uwer beide kinderen ook schrikkelyk zy, blyft my niettemin nog eenige hoop over. ”

De knecht kwam op dit oogenblik met nog eenen geneesheer in de zael. De heer Schippers hernam :

“ Pieter, leid uwe meesteresse met hare vier gezonde kinderen in een vertrek, dat aen den anderen kant des huizes gelegen zy. Mevrouw, die maetregel is noodig. Ga,

en geef u niet te veel aen uwe droefheid over : zy kon eenen schadelyken invloed op uwe kinderen hebben. "

Zoo als de knecht het bevel van den geneesheer wilde uitvoeren, en aen zyne meesteresse zegde dat hy bereid was om haer te vergezellen, liep zy nog eens naer hare kranke kinderen, kuste ze nog eens huilend, en riep met verpletterend wee :

" Eugène! Virginia! Vaerwel, vaerwel voor eeuwig.... ô God! ik zal u nooit meer zien.... "

Zy waggelde op hare voeten en ging ten gronde storten; maer de knecht ontving haer in zyne armen, en bragt ze met hare vier kinderen in eene afgelegene kamer. Hier viel zy als zonder gevoel in eenen leunstoel, liet het hoofd slap op de borst hangen, en verroerde zich niet meer dan om van tyd tot tyd met de handen eens te tasten of hare kinderen nog omtrent haer waren.

De knecht had haer verlaten om de geneesheeren te gaen helpen; doch na eenige oogenblikken werd hy door hen terug gezonden naer de kamer waer Mevrouw van Valburg zich bevond : hy kwam dan zachtjes omtrent zyne meesteresse en nam het oudste meisje, dat reeds teekens van ziekte gegeven had, van haer weg. Hy ging op de punten zyner voeten als een dief, en deed alle moeite om niet door de moeder gemerkt te worden; — maer dit was te vergeefs. Zy opende de oogen met eenen grievende schreeuw, wierp zich vooruit naer den knecht, en rukte hem het kind uit de armen.

" Clotilde! " riep zy, op haer kind met dwaesheid

blikkende " myne Clotilde, gy myn allerliefste telg, — gy die den naem uwer moeder draegt...... gy zoudt sterven! Ik zou u overleveren in de handen des doods? "

Maer zy voelde tegen hare borst de krampachtige trekkingen der leden van het kind, en zag hoe diep zyne oogen reeds in den schedel gezonken waren.

" Clotilde! " zuchtte zy in de uiterste moedeloosheid " bezie uwe moeder nog eens, myn arm kind — gy ook verlaet my, gy myn evenbeeld? Het zy dan zoo! Daer, Pieter, daer is myn kostelykste schat...... Vaerwel, vaerwel! "

En zy liep naer den stoel in welken zy zich als een steen en deerlyk huilend vallen liet. — Na eenigen tyd met starende oogen, misschien in zwym, daer gelegen te hebben, kwam er meer leven in haer, en het was merkbaer dat schokkende gedachten beurtelings in haren geest opkwamen. Eensklaps stond zy op en wierp zich op de kniën met de handen tot God. Het brandend gebed dat zy den Hemel toezond was onvatbaer; de woorden vergiffenis, genade, hooveerdigheid, zonde, lieten alleen met eenige klem zich tusschen hare verzuchtingen hooren. Zy geleek in dien stond der boetende Maria Magdalena, en stortte bloedtranen over haren ganschen levensloop. Dit gebed, die biecht tot God duerde lang; dan, eindelyk stond zy op met niet min hartpyn, doch met een weinig meer kalmte, en riep met luider stemme den knecht, die onmiddelyk verscheen.

" Pieter " vroeg zy " hoe gaet het met Eugène, met

Virginia, met Clotilde? Ho! spreek, myn vriend, verberg my de waerheid niet...... "

De knecht borst in tranen los; doch antwoordde niet op hare vraeg.

" Genoeg! genoeg! " hernam zy met holle stem " ik versta uwe smart. God wil het! Ik heb sedert weinig tyds geleerd my aen zynen almagtigen wil te onderwerpen. Kon ik door deze onderwerping zyne genade, zyne bermhartigheid winnen! Maer, eilaes, ik voel het wel, de beproeving is nog niet gedaen. — Pieter, myn vriend, ik verzoek u dat gy u spoedig naer mynen zaekwaernemer begeve : zeg hem dat hy heden nog den wissel betale van mynheer Soeteveld, die gevangen zit. Neem ook deze beurs; zy bevat eenige goudstukken. Draeg ze tot de vrouw Soeteveld, myne schoonzuster, dezelfde die hier dezen morgen was; en bid haer dat zy onmiddelyk gelieve by my te komen. Verhael haer myn ongeluk en myn lyden; zy zal niet weigeren. Nu ken ik ze! "

De knecht nam de beurs en verliet haer. Zy, door het gebed merkelyk verligt, ging tot hare dry overblyvende kinderen, en bezag ze beurteling met gespannen aendacht. Geene verandering in hun gelaet bemerkende, begon zy hen te zoenen en te streelen, met eene uitdrukking die nog genoeg verdwaeldheid verraedde; want men zou gezegd hebben dat eene dwaze vreugde op eenmael de droefheid in haer hart vervangen had. — Maer die blydschap moest van korten duer zyn. Terwyl zy in den leunstoel neêrgezeten, met moederlyke wellust

op hare overblyvende kinderen staerde, was de nydige Cholera reeds bezig met zynen gloed in hunne lichamen te ontsteken. Plotselings viel de jonge Frederik als een looden beeld achterover op den grond, en spartelde met ysselyke grimmingen en met eene ratelende ademing : zyne voetjes sloegen als hamers op den vloer, en al zyne leden kromden onder de trekkingen der akeligste krampen.

U zeggen hoe het hart der moeder zich scheurde by dit gezigt, ware onmogelyk; zelfs ware het niet te begrypen hoe eene vrouw, zonder sterven, die onophoudende zielsfolteringen kon doorstaen, indien men niet wist dat kort opeenvolgende schokken de veerkracht van het zenuwstel verminderen. Dan, mevrouw van Valburg zag gedurende eenige stonden haer kind voor haer op den grond zich rollen en met de nagelen het vleesch zyner handen scheuren; zy blikte als in een steen veranderd op dit afschuwelyk tooneel, tot dat zy eindelyk opsprong, en, het kind vattende, er mede naer de zael liep waerin de geneesheeren zich bevonden.

Hier ontvloog haer eerst een gil.... en zy stortte magteloos met haer kind op het tapyt. — Arme woeder! Zy had met eenen vlugtigen blik haren Eugène en hare Virginia gelykt zien liggen!

Wanneer zy langen tyd daerna ontwaekte, bevond zy zich in de zael en in den stoel die zy verlaten had. Eene jonge vrouw hield eene harer handen en was met teedere zorg bezig haer tot het leven terug te roepen.

Mevrouw van Valburg zond hare oogen dwalend rond het vertrek, en scheen hare herinneringen byeen te rapen; hare twee kinderen by haer ziende, sprak zy tot de jonge vrouw met eene altyd groeijende kracht :

« Carolina, ik was pligtig aen wreedheid en onregtveerdigheid jegens u. Uwe woorden zyn als eene voorzegging geweest, — gy ziet het, ik ben rampzalig en verlaten. De Heer heeft my bezocht en geslagen in alles wat my dierbaer is. Ik hoop nochtans dat hy my niet alleen op de wereld zal laten : misschien zal hy, in zyne goedheid, my het leven van een myner kinderen schenken; maer daertoe heb ik uwe vergiffenis noodig. ô Zuster, de blinddoek is my ontvallen! Zeg my, vergeeft gy my myne misdaden? »

De jonge vrouw smolt in medelydende tranen, en zuchtte :

« ô, Mevrouw, ik heb God voor u gebeden! Myne vergiffenis is u lang vergund. Ik versta uwe smart en uw lyden; want ik ben ook moeder, en ik bemin de kinderen myns broeders als myn eigen kroost. Ho, ik wil u niet verlaten voor dat wy eenige uwer kinderen gered hebben; wy zullen te samen weenen en bidden, en misschien zal de Almogende zyne bermhartigheid over ons laten dalen. Ja, ik voel het, gy zult nog moeder zyn, en u verblyden in den lach dergenen voor wier leven gy vreest. »

« ô, Carolina, zegdet gy eene tweede mael de waerheid! Ziet gy niet hoe bleek myne Regina reeds is? Maer, luister op myne woorden en onderbreek my niet : — Ik heb niet

eerlyk met u gehandeld, Carolina. Het is waer, ik heb u de erfenis van uwen oom ontroofd : het is waer, ik was eene wulpsche, hooveerdige en wreede vrouw...... de opgeblazenheid had my blind gemaekt; maer het ongeluk scheurt den sluijer met onweêrstaenbare kracht : ik ben niet meer die ik geweest ben, en heden zou het my eene blydschap zyn dat gy my den naem van zuster gulhartig wildet schenken. Ik versta nu ook de magt van God en den troost van het gebed; maer dit alles is niet voldoende tot myne verzoening met Hem die my straft. Hoor, ik kan u het ontroofde goed niet teruggeven, mits het op de hoofden myner kinderen staet; maer ik zal ze opvoeden in de kennis van het onregtveerdig bezit en hun de wedergaef er van als een punt van hunnen Godsdienst doen betrachten. Wat my aengaet, ik zeg u dat van heden af, de helft myner inkomsten u behoort.... "

" ô Ik wil niet! " riep de jonge vrouw.

" Ik zweer voor God " hernam Mevrouw van Valburg " dat ik het deel, dat ik my onregtveerdig heb toegeeigend, niet meer aenraken zal! En ik bid u, Carolina, zuster, weiger het niet. Zult gy myne smart door uwe verwerping verbitteren? Ho, indien ik niet op myne kniën uwe toestemming afsmeek, is het omdat ik zwak en tot lamheid toe afgemat ben. Zeg ja, Carolina, ô, zeg het! Gy antwoordt niet? — Het kost te veel aen uw edelmoedig hart dit te aenveerden : wel nu, ik vraeg u geen woord, — slechts eenen kus van verzoening en vergiffenis — en dat de Heer ons zie! "

De twee vrouwen strengelden hare armen om elkanders hoofden en bleven lang in dien kus versmolten.... Iets verhevens, iets hemelsch was er in die verzoening!

....

....

....

Eenige dagen daerna gingen er zeer langzaem twee vrouwen over de Schoenmarkt; eene derzelve was uitermate bleek en in den rouw gekleed; de andere scheen jonger en min droef. Een klein jongsken stapte tusschen beiden en hield van elk eene hand. De Hoofdkerk ingegaen zynde, drongen zy door, tot achter den hoogen autaer, in de kapel van het heilig Kruis. Hier deed de bleeke jufvrouw het kind op de voetbank voor het kruisbeeld knielen, vouwde zyne handjes te samen, en sprak weemoedig :

" Bid God, Gustafken..... voor de zieltjes van uwe broederkens en zusterkens, en dank Hem dat Hy u by uwe lieve moeder gelaten heeft. "

Het kind gehoorzaemde plegtiglyk, boog zyn hoofd in eene godsdienstige houding, en zuchtte met eene fyne, doch roerende stem :

" Onze Vader, die in de hemelen zyt, geheiligd zy uw naem!! "

WEETLUST EN GELOOF.

— ZINNEBEELD. —

k wandelde alleen met myne ziel door de naekte velden.

De winter met zynen kouden adem, had de natuer haer tooisel ontroofd; het geboomte was dor, de bladen klaterden niet meer — en alles bragt sombere gedachten in myn hart op.

Terwyl ik naer het raedselwoord dezer natuerversterving zocht, vertraegden de jagingen myns boezems onder koude gepeinzen.

Ik voelde dat ik de rustende natuer gelyk werd, want overdenken verdoofde de levenskracht in myn lichaem.

Het levende raedselwoord stond vóór my!

Een gryzaerd met gebogen rugge, zat weemoedig by de baen, op den stam eens booms door den storm ontworteld,

De wind joeg zyne zilverwitte lokken tegen zyn hoofd op; twee koude tranen rolden door de rimpels zyner wangen; en de scherpe winterzon schoot hare schuinsche stralen op zyn' blinkenden schedel.

Hy bragt zyne beenige en magere hand aen zyn ooglid, — en terwyl het smartwater op zyne wang droogde, wees hy met zynen vochtigen vinger vooruit, en sprak :

" Zoo naekt als de velden, zoo nevelig als de lucht, zoo dor als het geboomte, zoo koud als het ys der slapende beek is ook myn hart;

Want ik heb diep in myne borst gewroet, en aen den geest die my verlevendigt, rekening zyner geheimste aendoeningen gevraegd,

En naer het raedselwoord van alles, naer het onbegrypelyk *grondbeginsel* gezocht.

Dit onderzoek was eene godlastering; de straf die er op volgde was zwaer om dragen.

By ieder antwoord welk de geest my gaf, ontging my een deel myner genietingskracht : by elk gevonden raedselwoord, verdroogden het troostend geloof en het steunend betrouwen zich in myn' boezem.

Alles werd logen en bedrog in myn oog : logen en valschheid, tot de dienst Gods zelf.

De bekoorlyke schimmen der jeugd ontgingen my ontydig : — myne wenkbrauwen zonken over myne oogen : — twee breede rimpels verwisselden zich steeds

op myn voorhoofd, en koude en drukkende gepeinzen werden myn aendeel.

Ik bereikte den winter des levens, zonder de zachte schaduw des zomers, noch de vruchten des herfts gezien te hebben. ”

Medelyden drong in mynen boezem, en ik antwoordde met zachte stem :

“ ô Vader! indien de nevel des ouderdoms boven uw leven hangt, indien de aerde uw hoofd tot zich trekt,

Kunt gy dan uw treurend hart niet meer, door heugenis van betere tyden, troosten en voeden? Kan de hoop op een zalig en beter leven, u niet verkwikken en ondersteunen — dat gy weenend ten grave zinkt? ”

“ Kind! ” hernam de gryzaerd, met eenen galbitteren grimlach “ ô gy kent des menschen leven niet!

Eens was ik jong en vermogend als gy nu zyt; roozen blonken op myne wangen, — en alles lachte my toe in de gulle natuer.

Myn oog verstond derzelver tooverende kleuren en spelende gedaente :

En dan bewonderde ik het werk des Scheppers; want dan geloofde ik. — Ik kon bidden en danken.

Maer de dagen der kindschheid gingen voorby — als het schitterend dwaellicht, dat by eenen zoelen zomernacht, zich bly en dansend verheft en uitdooft — om nooit, nooit weder nog eens zoo vrolyk te schynen.

Ik geloofde alsdan dat het leven altyd vreugde genoeg geven zou om het lyden te vergeten,

En blyde kwam ik, als een nieuweling, in de groote wereld.

Myne gulle hand drukte de hand van allen; ik dacht dat de liefde met de zielen der menschen geschapen was.

Dit geloofde ik, want rykdom was myn aendeel.

Eens kwam de armoede, my met hare magere armen omhelzen, — en ik riep myne vrienden met vertrouwen ter hulp.

Dan zag ik, dat er weinige liefde in 's menschen hart is;

Want zy verlieten my allen, en lachten spottend om myne wanhoop.

Ik zag hen ieder een deel myner have wegdragen.

Een eenige bleef my by. In ongeluk en rouw droogde hy het zilte water op myne wangen;

En hy dronk met my uit den galbeker des rampspoeds.

Ho! — op myn hart en in myn hart was zyn verblyf — myn boezem klopte zoo dankbaer tegen den zynen!....

Maer de dood, de nydige dood, wierp hem eene schicht in de borst:

En het gapend graf ontving zyn lichaem — en de koude aerde bedekte den eenigen mensch dien ik minde op aerde.....

En het was voor eeuwig!

Dan zocht ik het geluk in de min.

Rustig en arm leefde ik van het werk myner handen,

— en het arbeidszweet rolde menigmael brandend op myn aenschyn.

Ik kreeg eene teedere vrouw en liefderyke kinderen,

En ik voelde in myn hart het genoegen en de vreugde herleven.

Aen God dacht ik niet!

Maer dan ging er eene plaeg, een schrikkelyke geesel door de wereld. — De zeissen der dood liep over de aerde;

En alle de hoofden, op welke ik myne rust en vrede gebouwd had, werden geslagen.

Myne vrouw, myne zonen, myne dochters, kwamen beurtelings op mynen boezem den geest geven.

Ik heb hen allen, dáér op myne kniën, zien liggen, en sterven in onuitsprekelyke lichaems- en zielsfolteringen.

Toen de oogen myns eerstgeboren verdwaelden, en zyne ziel reeds tweemael op zyne lippen was geweest,

Dan bad ik den Heer om genade;

Doch nu hoorde hy myne smeeking ook niet — want eene afgryselyke stuiptrekking, wrong de leden myns zoons te samen, en dreef den geest die hem bezielde uit het zwakke lichaem.

Wanhopig lag ik tusschen hunne koude lyken. Ik riep hen in myne zinneloosheid.

De dooden hooren niet!....

Dan toog ik de besmette lucht die hen omringde, met den adem in myne long. Hoe zoet ware my de eeuwige slaep geweest!

Doch ik kon niet sterven : de kelk was nog niet tot den bodem geledigd.....

En al wat ik beminde, zonk met hen ten grave.

Een onbeklimbare grenszuil ging tusschen den vader en zyn kroost op :

En ik bleef alleen in de wereld.

Dan liet ik mynen blik in het verledene gaen, en ik berekende de hoeveelheid myner pynen en genoegens.

En ik bevond dat de oogenblikken van ware vreugde, in vergelyking met de droefheidsstonden — waren, als 1 tot 1000!

Ik riep spytig en lasterend tegen God :

Is het dan alleenlyk om te lyden en te weenen dat gy den mensch hebt gevormd?

Waerom hebt gy de gevoellooze stof niet laten slapen, opdat rust en vrede het deel der ongeschapene natuer bleve?......

En de Heer strafte my nogmaels om myne lastering; want myn hart werd koud :

Geloof ontging my gansch, — weenen kon ik niet meer — ook niet klagen.

En dan kwam eerst de duistere ongevoeligheid my den galbeker voor de lippen houden;

En de dagen myns levens werden voor altyd nevelig en duister! "

De Gryzaerd stond op, en ik zag hem langzaem heen gaen.

Zyn schedel helde zwaer voorover : — hy wandelde moeijelyk, en ging gebogen onder het gewigt zyner droeve heugenis.

Zyne schrikkelyke voorzegging beneep myn hart met somber aendenken.

Reeds zag ik, in de toekomst, de nare spooken van rampspoed en ongeluk my te gemoed treden;

Doch ik had nog betrouwen in God.

Myn oog ging smeekend ten hemel,

En een strael van troost en genade, dreef de ontydige aendenking weg.

Ik wendde myne stappen naer den tempel des Heeren, want verkwikking vroeg myne ziel.

Myne voeten liepen dwalend over het wentelende kerkhofpad,

En ik bevond my op de halfdoorsletene knielbank van het beenderhuisje.

Dáér ontving ik den grimmenden lach der dooden, en myn blik viel, met angstige vervaerdheid, in de diepe oogen der slapende schedels.

Ik beefde, en eene huiverige koude liep my over het lichaem, — want eene magere en beenige hand raekte de myne.

En de Gryzaerd stond grimlachend nevens my.

“ Kind! ” sprak hy, terwyl hy met zynen vinger eenen witten schedel raekte “ ziet gy daer dit hoofd! — Dit was myn vader!.... ”

En een vloed hartbrekende tranen en bittere zuchten braken zyne stem;

En de schedel lachte spottend om zyne droefheid.

Dan de rigting zyns vingers veranderende, raekte hy een' kleineren schedel, en sprak:

« Ziet gy dáér? — Dit was myn eerstgeboren!..... Jong als gy was hy — en hy stierf toch.

Dit is het hoofd myner bekoorlyke vrouw. — Dit myn vriend!....

Tusschen deze dorre schedels rust myne hoop, myne vrede, myn geluk en myne zaligheid!

Ziet gy? De stuiptrekkende lach der martelpynen, blyft nog na het leven over.

Daer is ook eene plaets voor u, tusschen dit gebeente, ô kind!

En dan zullen uwe oogen ook hol zyn, en het water zal uwen schedel ook wit maken en bederven! »

— Terwyl ik met angst in de ziel, des Gryzaerds woorden, als eenen lastigen droom, van my wilde jagen, wachtte de nydige Gryzaerd op myn antwoord.

Eene vrouw met bleeke wangen sloop zachtjes als eene schaduw voorby:

Tusschen hare kille tranen, zweefde een zalige grimlach, zoo zoet en zoo minnelyk als de hoop zelve.

Bloemkransen hingen aen hare fyne vingeren, en zwart floers dekte haer.

Zy knielde neder op een nieuw gedolven graf, en strooide de bloemen op de aerde.

De Gryzaerd wees nogmaels op de schedels, en vroeg :

“ ô Kind! verstaet gy het leven nu? — Begrypt gy nu dit raedselwoord van alles — *vernietiging?* ”

“ Geloof hem niet, ô kind! ” riep de weenende vrouw, “ geloof hem niet! ”

Zy hief hand en oog ten hemel, en riep als eene Profetes door God verlicht :

“ Dáér woont het eeuwige raedselwoord van alles — van leven, van dood — van geluk en rouw! ......

Ik ben ook door God bezocht geweest, — my ook is een echtgenoot, een kind ontrukt :

De koude aerde dekt ook hunne lyken;

En echter heb ik nog troost gevonden in dit eeuwig raedselwoord van alles : — God. ”

— Nu ontviel my de lastige droom van vertwyfeling.

Met dankbaerheid zoende ik de hand der vrouw die my verkwikt en verlicht had; myn hart verbitterde op den boozen Gryzaerd,

En ik vroeg stoutelyk naer zyn naem.

Hy antwoordde : *Weetlust!*

En de vrouw op dezelfde vraeg, antwoordde : *Geloof!*

Zy dekte my met haren mantel, en geene enkele wanhopige gedachte, kon my nog onder dien heiligen scherm raken!

Ik kreeg rust, geluk en vrede ten deel.

HET BEULENKIND.

— VERHAEL. —

I.

en avond voor Sinxen, in den jare 1507, was de nacht in Antwerpen zwarter dan naer gewoonte : de donkerheid scheen voor de hand vatbaer; het was als of eene dikke en ondoordringbare wolk over de stad en tot op den grond derzelve gedaeld ware. Men hoorde in die duisternis niets dan het nedervallen der druppelen water van de daken, die door eenen fynen, doch overvloedigen mistregen werden bevochtigd, en soms in de verte het eentoonig gebrom eener torenklok. De diepste stilte heerschte in alle straten alhoewel er nog maer weinig burgeren zich tot de rust begeven hadden, daer het slechs negen ure in den avond was.

Degene, die op dit oogenblik zich by de Schuttershoven zou bevonden hebben, en den dikken nevel met zyn oog zou hebben kunnen peilen, zou by den muer van dit gesticht eenen man bemerkt hebben, die met den rug tegen eenen populierboom leunde en, met de oogen wyd open en de armen op de borst gekruist, zich gedroeg als of hy, in den klaren dag en by helder weder, zich aen eene bespiegeling hadde overgegeven. Van tyd tot tyd kwamen er eenige onverstaenbare doch krachtvolle woorden uit zynen mond, en dan verzelde een driftig gebaer de sombere uitgalming : eene korte poos daerna hoorde men een naer en dof gezucht, eene ademing gelyk aen die van eenen lastdrager welke zyn pak neêrwerpt. Indien men dan het gezigt van den onbekenden had kunnen zien, zou men op hetzelve eenen lach hebben aengetroffen; niet dien zoelen lach welke de vreugd en het genoegen te kennen geeft, maer wel die grimmende uitdrukking welke de maet der diepste foltering aenduidt, en in den Man de plaets der wanhoopstranen vervult. Hy lachte, maer terwyl zyne wezenstrekken een bedriegelyk teeken van blydschap droegen, beet hy het bloed uit zyne lippen en zyne regterhand wroette, met wreeden wellust, in het vleesch zyner borst.

ô Ongelukkig, — duizendmael ongelukkig was die mensch ! Hy hoefde de verschrikkelyke pynen der helle niet te vreezen, want hy droeg de hel reeds twintig jaer in zyn hart !

Toen hy, den schoot zyner moeder ontgaende, den

eersten kreet als een groet aen het leven hooren liet, — dan plaetste zyne moeder hem den welkomkus niet op het voorhoofd; neen, zy stiet haer kind van zich weg. Zyn vader gevoelde geene blydschap, integendeel hy bad den Hemel weenend om de dood van zynen eersten en eenigen zoon; ja, hy weende over die vrucht als over de vrucht eener vloekbare zonde.

En wanneer het kind, met de tranen zyner moeder eer dan met haer melk opgevoed, zich tusschen andere kinderen begaf, werd het gevlugt, bespot, geplaegd als of zyn aenzigt eenen boozen duivel verried; — toch was het zoo zoet en zoo verduldig dat het nooit eenige teekens van gramschap of van drift tegen zyne vervolgers stuerde: alleen zyn vader wist wat gal er zich in het hart van zynen zoon vergaderde.

Nu was het kind een man geworden. Ondanks al het lyden hadden de spieren zyner leden zich ontwikkeld en hem eene tamelyke kracht geschonken. Hy gevoelde in zich den dorst naer gezelschap, naer uitstorting des harten, naer achting; maer de haet en de vervolging, waeraen hy gewyd was, hadden hem niet verlaten: hy mogt zich slechts ergens waer menschen waren aenbieden, of laster, spotterny en hoon vielen hem ten deel; en zoo hy dan niet, als een verworpene slaef, met een genade-afbiddend gelaet zich verwyderde, werd hy als een hond met slagen afgedreven. Voor hem geen regt op aerde; het gebed alleen was hem toegelaten, en het was slechts by Gode dat hy, biddend, om troost en verligting mogt smeeken.

Dit was het leven van den persoon, die zoo vol wanhoop, zoo vol zielepyn, dáér tegen den populierboom rustte......

En nochtans was er in zyn hart gevoel en liefde, in zynen schedel vernuft en geest : zyne wezenstrekken waren edel, zyn tred fier en manlyk, zyne stem zacht en ernstig...... Hy riep op dit oogenblik verstaenbaer naer den Hemel terwyl hy zyne twee armen omhoog hief :

“ ô God! ô God, indien uw heilige wil my om te lyden geschapen heeft, geef my dan ook de magt om den last te dragen; myn hoofd brandt! myne zinnen verdwalen! Bescherm my, Heer, voor wanhoop en vertwyfeling! Laet my het troostend gedacht uwer goedheid...... en uwer regtveèrdigheid. — Want doodende twyfel zinkt in mynen boezem! ”

Zyne stem verdoofde langzaem en smolt weg in een onverstaenbaer gemor; dan, zich plotselings vooruitwerpende, liep hy met snelle schreden door de Schuttershofstraet tot by den Dryhoek en draeide de Houdaenstraet in. Van dan af vertraegde hy allengskens zynen gang en men kon bemerken dat een dwingend gedacht hem beheerschte; want by poozen bleef hy beweegloos staen, gelyk iemand die, om beter te kunnen overdenken, de beweging zyner leden wederhoudt. — Op eens kwam een schrael en droog geratel uit zyne borst op, een geluid gelyk aen het gekrysch der nachtrave. Hy zuchtte :

“ Ho! de dorst brandt in myn’ boezem als vergif, — ik moet drinken! ”

Dit zeggende liep hy met looze stappen nevens de huizen, en bleef eene korte poos staen voor alle de vensteren, waer uit een licht straelde; doch telkens vervolgde hy zynen weg, want hy hoorde stemmen van menschen in de huizen klinken, en dit was hem genoeg om zich met spoed te verwyderen. In de Sint Jansstraet hield hy voor eene herberg wat langer stil en luisterde met meer aendacht aen alle de vensteren; na dit onderzoek kwam eene uitdrukking van blydschap op zyn gelaet en hy sprak binnensmonds :

“ Ha! daer is niemand in — ik zal kunnen drinken! ”

De klink van de deur opligtende ging hy binnen. Ongelukkige! Hy dacht dat niemand er zich in bevond, omdat hy niets hoorde, maer hoe vond hy zich bedrogen toen hy zag dat de kamer opgevuld was met allerlei persoonen, die met de kan in de hand rondom eene tafel op iets schenen acht te geven.

Een der gasten speelde, tot vermaek der anderen, uit den haeszak, en was juist bezig met zich tot het uitvoeren eener wonderbare kunstgreep te bereiden, toen de onbekende wandelaer voor het venster luisterde. Daer de omstaenders op de handen van den speler acht gegeven hadden, om het geheim der kunstgreep te ontdekken, hadden zy zich niet verroerd en met stilzwygen het spel van hunnen makker nagezien.

De dorstige vreemdeling beefde op het gezigt van zoo

vele menschen, en deed eenen stap terug naer de deur om het huis te verlaten, doch ziende dat de hoofden nieuwsgieriglyk naer hem gekeerd waren, en vreezende vervolgd te worden, ging hy tot den toog en eischte eene kan bier van de weerdinne. Deze bezag den geheimen gast met wantrouwende oogen en poogde zyn aenzigt onder den rand van zynen hoed te ontdekken, doch hy, dit bemerkende, boog het hoofd dieper en ontging dus haer onderzoek.

Terwyl de weerdin de trappen van den kelder afliep om het gevraegde bier te halen, hadden de andere gasten het oog naer den vreemdeling gewend en spraken elkander suisend in het oor; een van hen scheen in gramschap ontsteken en deed, door zyne toornige gebaren, genoeg zien dat hy eene groote begeerte had om den onbekenden te mishandelen; deze hield den rug naer hen gekeerd en wachtte beweegloos naer het bier, bevende van angst en vrees, dat zyne leden onder zynen mantel trilden. De weerdinne spoedde zich een weinig meer dan naer gewoonte en reikte weldra de volle kan aen dengenen die hare nieuwsgierigheid had gaende gemaekt.

De jongeling dronk met haest en ledigde in eenen teug de kan tot by de helft : dan dezelve op den toog plaetsende gaf hy eenen Stooter van twee stuivers aen de weerdinne. Gelyk zy hem een Blank wilde teruggeven, kwam een der gasten met drift van de andere zyde der kamer toegesprongen, vatte de kan van den toog en

smeet het bier dat dezelve nog bevatte in het aenzigt van den bevenden jongeling.

“ Vervloekt beulskind! ” schreeuwde hy. “ Hoe? gy zult in ons gezelschap komen drinken! Wat let my dat ik u op staenden voet niet hals en beenen breke, maer gy zyt gelukkig, kerel, dat ik myne handen aen uw lyf niet wil vuil maken, rabraker! ”

De ellendige, die men beulskind genoemd had, was waerlyk de eenige zoon van den scherpregter van Antwerpen : zyn naem was Geeraert, en hy was weinig boven de twintig jaer oud. Het is daer by gemakkelyk te verstaen waerom hy zoo van de menschen schrikte, aengezien de haet en de verachting hem vervolgden. Hetgeen hem nu gebeurde, geschiedde telkemael dat een scherpregter zich in een gezelschap van burgeren dorst begeven.

De ongelukkige Geeraert boog verduldiglyk het hoofd en bezag het bier dat van zyne kleederen lekte, zonder een enkel woord tegen zynen wreeden vyand te spreken. Deze hield echter niet op hem alle hoonende scheldwoorden toe te werpen en riep eindelyk tegen de weerdinne :

“ Zie, vrouw, morgen zal ons gezelschap van hier naer den Sebastiaen verhuizen : wy zullen ons geld hier niet meer verteren. — Gy zoudt ons misschien morgen wel uit de kan van den beul doen drinken! ”

“ Dáér! dáér ligt de kan ” riep de weerdinne met benaeuwheid en gramschap, terwyl zy den steenen pot op den grond aen stukken wierp “ kan ik daer

aen doen, dat dit galgenkind in een eerlyk mans huis komt? ”

En zich naer Geeraert keerende :

“ Gaet gy uit myn huis gaen, schelm! Menschenpyniger! Vertrekt gy nog niet beulenras? ”

De jongeling had tot daer alles met onderwerping aenhoord; doch by alle die bittere verwytingen was de manlyke fierheid in zyn hart opgekomen, en in stede van op het geschreeuw der weerdin te vertrekken, hief hy het ryzig hoofd in de hoogte en antwoordde haer met koelheid :

“ Vrouw ik zal heen gaen. Ik, alhoewel beulszoon, zou voor mynen evenmensch meer medelyden gevoelen. Myn vader pynigt menschen om dat de wet en de menschen hem er toe dwingen, maer gy allen pynigt my zonder nood en zonder dat ik u ooit iets hebbe misdreven. Gedenkt dat gy tegen God misdoet wanneer gy my als een hond behandelt! ”

De stem van den jongeling was zoo zoet en zoo treffend dat de weerdin zich 'er over verwonderde; zy kon niet begrypen hoe het mogelyk was dat iemand zoo zachtmoedig bleve na dat men hem zoo hard had behandeld. Een traen blonk in haer oog en den stooter van den toog opvattende wierp zy hem Geeraert toe, zeggende :

“ Daer, ik wil uw geld niet, neem het en ga met vrede! ”

Degene die het bier in Geeraerts aenzigt gesmeten had, raepte den stooter van den grond op en denzelven

bezien hebbende wierp hy hem met afschrik op eene tafel.

" Ziet, ziet, er is bloed aen den stooter " riep hy " Menschenbloed ! "

Alle zyne makkers drongen zich rondom de tafel en deinsden van schrik achteruit, als of zy het lyk gezien hadden waer van zy dit bloed waenden voort te komen. Een algemeene schreeuw van smaed en afgryzen werd tegen Geeraert uitgegalmd.

De jongeling wist dat dit verwyt valsch was, want hy had denzelfden stooter nog dien avond tydens het lof van eene stoelzetster in de kerk ontvangen. De onregtveerdigheid zyner vyanden vervoerde hem dermate in gramschap dat hy zyne koelheid gansch verloor, en van toorn zoo bleek werd als een linnendoek. Zynen hoed dieper op het hoofd geplaetst hebbende, sprong hy in woede tot by de tafel, waerop den stooter lag, en borst als een dolle leeuw tegen zyne vyanden uit :

" Boosaerdigen ! Wat raest gy van bloed? ziet gy niet dat dit stuk geld van eene slechte stof is en dat het rood schynt gelyk alle andere stooters? Maer neen, de lust tot kwaed verblindt u. Gy zegt dat ik een beulskind ben — ja, zoo wilde het God! — doch zyt gy verachtlyker dan ik, en ik ben trotsch en hoogmoedig dat ik noch by naem, noch by daed aen zulke bedorvene menschen, als gy zyt, gelyk ! "

Even waren die woorden hem ontsnapt of vuistslagen en stampen vielen van alle kanten op hem : hy weerde

zich dapper en dwong meer dan eens eenen bezonderen vyand tot smeeken, doch het getal was te groot voor zyne magt......

Verwenschingen en smaedwoorden klonken verward in de kamer, kannen en glazen vielen tusschen de omgeworpene tafels en stoelen aen stukken, de weerdin riep om hulp......

Na eenigen tyd geworsteld te hebben bevond Geeraert zich te midden in de straèt, nog gansch verdwelmd en bezeerd van de slagen die hy had ontvangen : hy schikte zynen mantel, deed de blutsen uit zynen hoed, en vervolgde zynen weg op dezelfde wys als hy denzelven had begonnen, zonder nog aen dien twist te denken. Veel schrikkelyker zaken spreidde zyn geest in de duisternis voor zyne oogen uit.

Gedurende den tyd welken Geeraert in dit krakeel versleten had, was er ergens eene maegd wier hart hevig klopte en die met benauwdheid op de komst van het beulskind wachtte, als of een geheim voorgevoel haer zegde dat iets hem moest miskomen. Zy alleen was een engel van troost en lafenis voor den ongelukkigen jongeling, en beminde hem uitermate; — om dat zy wist dat hy van iedereen veracht en versmaed was. Hare liefde had aen de berispingen harer moeder, aen de verwytingen harer geburen en aen de bespotting der andere meisjes wederstaen. Ja, wanneer men haer het ambt van Geeraerts vader als een scheldwoord toewierp, en dat men haer beulsvrouw of

nog erger noemde, verblydde zy, omdat zy dan den edelmoed en de zuiverheid harer liefde gevoelde en dacht eenen aen God aengenamen drift te voeden. Zy had gelyk, de goede maegd; want geen geld of goed hebbende om, volgens den wil des Heeren, hare ongelukkige evenmenschen by te staen, schonk zy integendeel den kostelyksten schat harer ziel, de vlam eener zuivere min, aen den ongelukkigsten harer stadgenoten.

Apolonia of Lina, zoo was haer naem, woonde in de Vliersteeg op eene kleine kamer met hare oude moeder en met haren broeder Frans, — een goede jongen die gedurende vyf dagen in de week zyn eigen te zweet werkte, eenen halven dag in de kerk ging bidden en anderhalven dag in de herberg met drinken en zingen doorbragt, van waer hy zelden zonder blauwe oogen terugkwam. Gedurende de vyf dagen die hy tot werken bestemd had, was er neerstiger noch bekwamer timmerman : ook bragt hy des Zaterdags en zonder feilen altyd een goed deel gelds aen zyne oude moeder, welke hem daerom byzonder lief had.

Terwyl Geeraert zich naer de Vliersteeg spoedde, zat Lina met hare moeder by de schouw aen het kantwerken; daer zy uit spaerzaemheid slechts één licht branden wilden, hadden zy hare lichters dermate geschikt, dat zy met het aenzigt naer elkaêr gekeerd zaten. Wat verder aen de andere zyde der kamer, stond eene timmermans-werkbank, by dewelke de arbeidzame Frans bezig was met iets te timmeren. Wat de kamer zelve

betreft, die was wel zuiver en met wit zand bestrooid, wel met een kruisbeeld en eenige beeldekens van heiligen versierd, doch niet prachtig, want de persoonen welke dezelve bewoonden wonnen niet veel met het dagelyksch werk hunner handen.

Gewoonlyk kwam Geeraert om acht ure des avonds; nooit had hy dit achtergelaten zonder Lina er van te verwittigen : nu was het reeds tien ure, en hy was nog niet verschenen. Het meisje wist niet wat denken en was zoo mistroostig en zoo verstrooid dat zy, op eene vraeg welke hare moeder haer deed, niet antwoordde.

“ Wel, kind ” riep de oude vrouw “ wat let u dan? Komt hy van daeg niet dan komt hy morgen. Er zyn immers dagen genoeg in ’t jaer? ”

“ Ja, moeder, gy zegt wel; maer ik ben bang dat hem iets kwaeds zal gebeurd zyn : hy komt toch nooit zoo laet. — De menschen zyn zoo boos op hem! ”

“ Ja maer, kind, hy is toch de zoon van den beul en die hebben altyd in den haet gestaen. Ze hebben immers den beul Harmen doodgeslagen en den beul Hansken aen den Kroonenburgtoren verdronken? ”

“ En wat hadden die menschen gedaen, moeder? ”

“ Dit weet ik niet, — niets geloof ik. Maer dit is omdat de beulen zoo vele onnoozele menschen ophangen.”

“ Wel, de beul moet doen hetgeen de Schout hem gebiedt, moeder; waerom verdrinken ze dan liever den Schout niet? ”

“ Ho! ho! Lina, dit is altyd zoo geweest; — en er is

een spreekwoord dat zegt : dat in een nest waerin vele honden zyn, de kleinste altyd het minst eten krygt en het meest gebeten wordt. ”

“ Dat is een leelyk spreekwoord, moeder...... ”

Nog lang redekavelden zy op dien toon tot dat de oude vrouw het waken moede werd, en tot hare dochter geeuwend sprak :

“ Kind, sta op, wy zullen gaen slapen want ’t is al zoo laet ! ”

Dit bevel behaegde het meisje niet, daer zy de hoop op Geeraerts komst nog niet verloren had; zy wist niet wat uitvinden om hare moeder nog op te houden. Zou zy liegen? Zich eenigen tyd daer over bepeinsd hebbende waegde zy toch eene kleine leugen.

“ Moeder ” sprak zy “ laet ons nog wat wachten : nog dry bloemen en dan is myn kant afgewerkt. ”

“ Wel spoed u dan wat, kind lief, want myne oogen gaen toe. ”

“ Ik ga nog niet slapen! ” riep Frans van zyne werkbank “ Ik moet dit naeikussen afmaken voor de weerdin uit het *Peerdeken;* ze zal het morgen vroeg komen halen. ”

“ Jongen, jongen ” sprak de moeder met eenen berispenden grimlach “ gy zult gewis op zondag meer in het *Peerdeken* gedronken hebben dan uwe borze kon lyden : werk dan maer om uwe schuld te betalen. — Ik ga te bed. Goede nacht! en vergeet niet te bidden eer gy slapen gaet. ”

Zy stond op en begaf zich in een ander klein vertrek onder het mompelen van eenen stillen *Goeden nacht.*

Nauwelyks kon de moeder eenige stonden te bedde zyn, wanneer Geeraert aen de deur klopte en door Frans werd binnengelaten.

Hy was zeer bleek in het aengezigt en uitermate droef, doch dit verwonderde Lina niet, vermits zy zelden het voorhoofd haers minnaers zonder de rimpelen van smartelyke gepeinzen gezien had. Met langzamen tred ging de jongeling tot de maegd, vatte stilzwygend hare hand en drukte dezelve even stilzwygend op zyne borst. Dit was zyn gewoonlyke groet; maer by gebrek aen woorden, die hy weinig gebruikte, spraken zyne oogen de diepste dankbaerheid en de vurigste liefde.

“ Geeraert ” riep Lina “ wat hebt gy? Uwe hand is koud als lood! God! er is bloed aen uwen hals.... ”

“ Het is niets, Lina : in de duisterheid heb ik my onvoorzigtiglyk bezeerd. Hoe gelukkig zou ik zyn indien ik slechts aen het lichaem mogt lyden! ”

Dit laetste gezegde was verzeld met een' diepe zucht, waervan de holle toon Lina met angst en benauwdheid vervulde. De hardheid van Geeraerts scherpe blikken deden haer voor een vervaerlyk nieuws vreezen. Met eenen liefderyken kommer reinigde zy zyn hoofd van het weinige bloed dat uit eene geringe wonde gestort was, en vatte ondertusschen de hand van haren minnaer, dezelve drukkende als om hem moed in te boezemen en hem hare innige liefde als eenen troost te doen gevoelen.

Geeraert bezag het meisje met beweeglooze oogen : men zou gezegd hebben dat hy zyne ziel in haer wilde overzenden, want hy staerde met zulke kracht op haer, dat zy hem losliet en, op eenen stoel nederzinkende, hem toeriep :

" ô Geeraert, bezie my toch zoo niet! Het leven ontgaet my onder uw gezigt.... "

De jongeling boog het hoofd en blikte op den grond, doch haer weldra op nieuw beziende nam zyne stem eenen toon aen die eenen doodelyken angst verried, en het hart van Lina wreedelyk verscheurde.

Terwyl het meisje hem schier gevoelloos aenhoorde en hy op eenen stoel voor haer nederzat, sprak hy :

" Vriendinne, luister bid ik u, want ik zal lang spreken : myne stem hoort gy voor de laetste mael. "

Zonder op de bleekheid der bevende Lina acht te geven, ging hy voort :

" Nog kinderen zynde hebben wy samen gespeeld; iets dat wy niet begrepen, en dat nu in de dwingende vlam der liefde is veranderd, trok ons tot malkaêr. Dan wist gy niet, engel dat gy zyt, wat het is de eerstgeboorne van eenen beul te zyn : gy wist niet dat degene die hangt en rabraekt en brandmerkt met meer schande beladen wordt dan die welke door hem gehangen of gebrandmerkt worden. Later hebt gy iets er van geweten; maer uwe zuivere ziel wilde in de onregtveerdigheid der menschen niet deelen, en naermate myn ongeluk zich voor uwe oogen ontrolde, werd uwe liefde ook grooter, omdat

gy wist dat ik die liefde noodig had om niet te sterven : ô ja, zonder u zou die zielepyn my lang gedood hebben, want ik geloofde aen niets meer dan aen de regtveerdigheid van den God die my een beter leven bereidt, en aen de onverganglykheid uwer min. — De menschen vervolgen my als eenen gevloekten; het bloed, dat gy nog op mynen hals ziet druppen, is gestort door hunnen boozen haet; maer dit ware niets, myne lieve, ô neen, ik zou geene enkele klagt voortbrengen indien myn lichaem tusschen twee steenen gepletterd werd, — maer de pyn — de foltering zit dáér! " — En hy bragt den vinger op zyn bleek voorhoofd, terwyl hy dus voortging : " Weten dat men, met het zuiverste leven, met de grootste goedhartigheid, door iedereen, bespot, geslagen en gehaet móét zyn, — zonder ooit, ooit, door welke edelmoedigheid het zy, iets anders dan slyk in het aengezigt te krygen. ô, Engel van goedheid, verstaet gy dat dit meer is dan ik kan dragen, en dat myn hart droog wordt by die pletterende overtuiging? "

" Dit heb ik lang verstaen " zuchtte Lina door hare tranen " zyn uwe pynen niet in myn hart? Komt er droefheid op uw gelaet zonder dat myn oog zich met het bitter water der smart bevochtige?.... "

Geeraert hield eenen oogenblik op van spreken om zyne vriendin te hooren, doch vervolgde zonder van zyne eerste rede aftewyken :

" Wy hebben ons gevleid met de hoop dat een onverwacht voorval my van het beulenambt zou bevryden, en

dat wy dan, gerust en onbekend, in eene andere stad zouden hebben kunnen woonen; maer eilaes, lieve Lina, wy hebben gedroomd : het noodlottig uer is gekomen, — morgen, ja reeds morgen zult gy uwen ongelukkigen Geeraert met het moordzweerd in de vuist op het schavot zien! Daerom is de hand, die den doodslag geven moet, koud als ys. — Dáér, voel! " En hy reikte eene asverwige hand aen zyne vriendin.

" Myn vader ligt ziek te bed " voegde hy er by " en de Schout heeft my bevolen, morgen den schipper Herman te regten! "

Als of de zielskracht van Geeraert waerlyk in Lina ware overgegaen, hielden hare tranen eensklaps op van vlieten, en hem beziende met blikken, die nog styver dan de zyne waren, vroeg zy :

" Wel nu wat eischt gy dan? "

" Ik eisch dat gy my vergete en my alleen aen de smart en aen de verachting overlate. ô Lina, geef my dien troost! "

" Weegt myne liefde u zwaer, Geeraert? Zou uw hart voor dit gevoel ook droog geworden zyn? "

" Neen, vriendinne, het is integendeel het eenigste goed dat God my verleende, maer iets anders doet my een eeuwig afscheid van u vragen : — gy hebt uw jong leven onder den smaed en de beschimping der andere menschen om mynentwille versleten, en gy hebt den zoon van eenen beul met uwe liefde bedekt, om hem voor de schichten des haets te bevryden; door u alleen heb ik

het geluk gesmaekt dat my anders onbekend zou zyn. Ja, gy hebt u als eene martelaresse voor my opgeofferd. Het gevoel dat my aen u verbond, heeft my tot hiertoe verblind gehouden, maer gedenk, goede Lina, dat ik morgen niet meer een beulszoon, maer de beul zelf zal zyn. En gelooft gy! — kunt gy denken dat ik zoo veel zelfsopoffering van u zal vragen? Dat ik lyden zal, dat men u verwyte dat de beul zelf uw minnaer is? — Gelooft gy my onedel genoeg om u, gy die de zuivere onnoozelheid zelf zyt, na morgen nog met myne handen aenteraken? met handen die in menschen bloed zullen gedoopt zyn? ô, Zeg my dat gy ten minste my nog groot van gemoed acht, dat gy myne ziel kent, en dat gy weet dat ik zulks niet doen zal, noch doen kan! "

Eene zonderlingc verandering deed zich op de wezenstrekken van het meisje bemerken; er was eene uitdrukking op gekomen, die zonder twyfel uit een gevoel van blydschap voortsproot, want hare oogen blonken met een helder vuer en een zoete grimlach bewoog hare lippen. Zonder de hartstogt welke haer op dit oogenblik vervoerde te begrypen, gaf zy zich over aen de ingeving van haer hart, en gevoelde die innige vreugd, welke eene edelmoedige daed met zich brengt. Zy antwoordde zonder ontsteltenis:

" Welnu, myn vriend, ik begryp ten volle wat gy zeggen wilt, wat edel gemoed het uwe is, maer denkt gy, dat ik u niet eene gelyke liefde toedraeg, of dat ik min edel van hart ben? — ô, Ik blyf de uwe, gansch de uwe, morgen nog en voor eeuwig! Ik zal u omhelzen,

beul of niet, — hier of op het schavot. Geeraert, ik begryp mynen pligt : eens wordt ik uwe vrouw, ondanks den smaed der menschen, en ik zal over uw leven den balsem der genegenheid altyd doen vloeijen. . . . ”

“ Nooit — nooit, Lina, wordt gy de vrouw van een’ beul! Ho, indien ik misdadig genoeg ware om dit te lyden, verdiende ik den eeuwigen vloek ; — zou ik u met my in den poel van schande en verachting trekken? ô, neen! ”

“ Nooit verlaet ik u, Geeraert, ik hecht my onafscheidbaer aen uw lot, en gy zelf zyt niet magtig genoeg om my van u te scheuren. Gelooft gy dat ik u wil laten sterven? Vriend, indien gy wist hoe trotsch, hoe hoogmoedig ik in dezen stond ben! Ho, ik zal met betrouwen tot de heilige tafel gaen, want ik voel in mynen geest, dat de regtveerdige en goede God my om die woorden zal beloonen. ”

Zeggen wat de verwonderde jongeling gevoelde is onmogelyk; hy bezag met verdwaeldheid dit kind, dat zich zoo edelmoedig voor zyn welzyn opofferde en zich voor hem aen den smaed en de schande wilde ten prooi geven. Dit mael schetste een waer geluk zich op zyn gelaet en een zware zucht ontlastte zyne borst. Hy hief de oogen ten hemel en riep :

“ ô God vergeef my! ik dorst my tegen u beklagen, en gy hebt my eenen uwer engelen geschonken! ”

Lina gevoelde zich by dit dankbaer gebed veredeld : men kon op haer voorhoofd het rood der zedigheid, en in hare oogen het vuer der trotschheid zien blinken.

Gedurende den tyd, welken de twee gelieven aen die samenspraek gesleten hadden, was Frans met werken voortgegaen, zonder veel acht op zyne zuster en Geeraert te geven; doch nu zyn naeikussen afgemaekt was, begon het waken hem schrikkelyk te vervelen. Met zyne lamp tot by Lina komende, sprak hy :

“ Sa, Lina, ik heb grooten vaek en zou geerne gaen slapen. Gy moest aen Geeraert zeggen dat hy morgen wat vroeger komt. ”

Ofschoon Geeraert nog veel aen zyne minnares te zeggen had wilde hy echter den goeden Frans zyne nachtrust niet ontrooven; hy nam zynen hoed en zich bereidende om uit te gaen zegde hy :

“ Frans ik moet morgen op het schavot eenen mensch het hoofd afslaen. ”

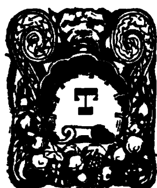
“ Pas maer op, Geeraert! ” antwoordde Frans met ongevoeligheid “ want zoo gy misslaegt wordt gy doodgeworpen gelyk de beul Harmen; maer dan zal ik u bystaen. ”

De jonge scherpregter bezag Lina met eene diepe droefheid en ging naer de deur om het meisje te verlaten, eene traen uit zyn oog vagende. Zy wierp zich om zynen hals en sprak de volgende woorden op eenen drukkenden toon :

“ Op het galgenveld zal ik by het schavot staen. . . . . bezie my dan wel! ”

En zy hoorde, met weenende oogen en met benepen hart, de stappen van haren minnaer in de straet galmen en vergaen. —

II.

oen de slaepzieke Frans zoo onverwachts het gesprek der twee gelieven verbrak, had Geeraert aen zyne Lina het eeuwige vaerwel niet meer herhaeld, willende haer meer pynen sparen : desniettemin scheen dit vaerwel aen den jongen beul onwederroepelyk, want hy had een vast en onwrikbaer besluit gevormd, het zuiver en edelmoedig meisje nimmer aen zyn schandig lot te verbinden.

Met onzekere doch snelle stappen doorliep hy de straten, die van de Vlierstege naer zyne wooning leidden, en kwam eindelyk, eer hy het nog bemerkte, by de Stadsvest en klopte aen eene deur, die by klaren dage, door hare bloedroode verw, het huis van den scherpregter aenduidde.

Zoohaest de knecht opendeed vroeg Geeraert :

« Wel, Jan, is de schout hier geweest? »

“ Ja, hy gaet daer even weg. — Uw vader heeft my bevolen u te zeggen dat hy u wacht. ”

Geeraert klom op de trappen en trad in de kamer waer zyn zieke vader op een bed lag uitgestrekt.

De oude beul was bleek en mager; men kon zien dat eene uitmergelende kwael zyne wangen geploegd had en zyne verglaesde oogen in zyn hoofd had teruggetrokken.

Alhoewel de terende ziekten het lichaem zoodanig uitdroogen, dat niets van hetzelve dan de beenderen en de huid overblyft, laten zy echter aen de ziel alle hare krachten, ja zelfs schynt het, dat naermate het lichaem vergaet, het denkvermogen sterker wordt. Zoo was het ook met den ouden beul : ofschoon zwak en krank van leden, was zyn geest zoo vry als die van een gezond mensch. Wanneer zyn zoon binnentrad keerde hy naer hem zyne blinkende oogen, doch sprak niet.

Geeraert vatte met haest eenen stoel en plaetste denzelven by het hoofdeinde van het bed; dan stak hy zyne hand onder het deksel om de magere hand van zynen vader te zoeken, en dezelve drukkende, riep hy met eene bevende en dorre stem :

“ Vader, vader, de schout is hier geweest! Zeg my, wat is myn vonnis? — Zal ik beul zyn? ”

“ Myn zoon ” antwoordde de vader treurig “ ik heb by den schout alle poogingen uitgeput : hy wil niet dat onze knecht uwe plaets vervange. — Geld, noch gebeden kunnen hem vermurwen; gy zult beul zyn, myn ongelukkige zoon. ”

De droeve jongeling had dit vonnis wel vooruitgezien, en doch was die bevestiging hem een pynlyke slag. De siddering der ontsteltenis liep over zyn gansch lichaem en hy neep de hand zyns vaders met eene stuiptrekkende kracht. Die beweging was slechts oogenblikkelyk, hy verviel welhaest in zyne gewoone droefgeestigheid en zuchtte :

“ Het is dus morgen, morgen, myn vader! — dat de laetste hoop op geluk my moet ontvallen. Morgen zal het bloed van een slagtoffer op my terugspatten. Nu begint voor my die schandelyke levensloop...... Betaeld moordenaer! moordenaer! ”

“ Myn zoon ” viel de vader met ontroering in zyne rede “ bereid u tot een leven van martelie en van pyn : ieder hoofd dat gy zult afslaen zal als een steen op uw hart terugvallen, en wanneer er steenen genoeg op uw hart zullen liggen, dan zult gy sterven gelyk ik nu sterf...... Maer er is hierboven een Regter die het lyden vergoedt. ”

Geeraert eigende zich het pynlyke deel uit de woorden zyns vaders toe, zonder het troostvolle vooruitzigt te hooren. Hy ging voort :

“ Ho! nu versta ik den haet der burgeren tegen my. Kan ik niet alle dagen geroepen worden om eenen van hen te dooden, het zy een onnoozele of een misdadige? En nochtans, indien zy zien konden wat er op dit oogenblik in myn hart omgaet, zy zouden my niet haten. Zy denken dat een beul behagen vindt in bloedvergieten,

en wanneer hy, by het zien van den blooten hals eens slagtoffers, bleek wordt en beeft, dat zyne handen het zweerd niet meer dragen kunnen, dan werpt men hem dood met steenen, omdat hy niet beul genoeg is en dat het medelyden hem verzwakt! "

" Ik heb dikwyls aen die tegenstrydigheid gedacht, myn zoon, doch nooit heb ik dezelve begrepen. "

" Ik wel vader, ik heb ze lang begrepen : er behoort in elke verzameling van menschen een slagtoffer, een ongelukkige, op wien alle de wreedheid, alle de haet, die in de harten verborgen ligt, zich moge uitstorten — en dan wordt die lyder door de maetschappy met schande overladen, opdat men hem zonder berouw moge mishandelen en verachten; want het is door meer boosheid dat de mensch zyne onregtveerdigheid altyd billyken wil. .... Maer, myn vader, er is dan toch geen enkel onbeproefd middel meer over om myn lot te ontgaen? Ik kan my het gedacht van menschenmoord niet gemeen maken; het schynt my dat ik morgen waerlyk een verachtlyk schepsel worden zal; ja, ik zal myn eigenzelven verachten. — En geene hoop meer! Het moet zoo zyn! "

" Myn zoon " sprak de vader met zyne oogen naer de tafel wyzende " neem dit boek, dat de Schout my getoond heeft, en lees uw vonnis op de openliggende bladzyde. "

Geeraert las zyne onherroepelyke bestemming met diepen angst; hy wierp het boek met verontweerdiging en toorn ten gronde en riep :

“ Vervloekt zy de onregtveerdige wet die my, in het lichaem myner moeder, tot bloedvergieten en tot schande veroordeeld heeft! ô Maetschappy! het is dan waer — gy hebt over myne wieg geroepen : — Die vrucht hoort my toe, want het is de eerstgeboorne van eenen Beul : men levere hem aen den smaed der menigte : hy worde met bloed en laster overladen, en dat hy onder zyne broederen leve gelyk eene slang, wier gezigt men met afschrik ontvliedt...... Spotterny! Terwyl men dit vonnis over my uitsprak, lag ik in myne wieg het blinkend zonnelicht toe te lachen! — Myn vader, gelooven zy dan dat myne moeder my zonder hart gebaerd heeft, en dat het my niets geeft, zoo onder het slyk der schande begraven te zyn? ”

“ Gy dryft de wanhoop te ver, Geeraert ” antwoordde de vader zuchtend. “ Ik versta uwe droefheid wel, zy heeft my nu reeds zoo lang bestreden ; maer gedenk dat de Beul in eene gemeente volstrekt noodig is, en onderwerp u aen het lot u door den Heere bestemd; misschien zult gy dan nog eenige rust in uw bitter leven vinden. ”

“ Rust vinden! Hebt gy rust gevonden, myn vader? Is het de rust die u ten grave leidt? Zyn het tranen van vrede en van rust waermede gy het hoofd van uwen zoon sedert twintig jaren bevochtigt? ô! Verberg my de schrikkelykheid van myn lot niet : gy hebt den moed gehad het uwe zoo lang te dragen, maer ik, vader, ik gevoel my zoo sterk niet.... en doch, sterven is sterven :

indien de dood ons morgen te gelyk treft, zullen onze zielen even vry en even vrolyk tot den regterstoel des Heeren opklimmen en zich welligt in den hemel terugvinden. "

De oude beul hoorde met eenig genoegen dat eene strael van hoop in het hart van zynen zoon drong, hy vermoedde het ten minste uit zyne woorden. Willende hem dan aendryven om zich tot de rust te begeven zegde hy :

" Dit lang spreken heeft myne borst uitermate vermoeid : ik zal u nog eenen raed geven. — Wanneer gy morgen op het schavot klimt, bezie dan toch het volk niet; want alle die oogen, welke met eene bloedzuchtige nieuwsgierigheid blinken, zouden u ontstellen en gy zoudt beven. Beeld u in dat gy alleen met den veroordeelden op het schavot zyt, en neem de maet van uwen slag wel waer; want zoo gy uw slagtoffer niet in eens doodt, zullen duizende stemmen zich tegen u verheffen — en ik zou u welligt niet levend wederzien. Ik zal Gode terwyl bidden, dat hy u uit medelyden de magt geve om het noodlottig werk te volbrengen. — Ga, myn zoon, myn zegen zy over u! "

Reeds was het hart van Geeraert opgepropt met woorden, en gewis zou hy nog lange klagten uitgestort hebben, doch hy zag dat zyn vader eene traen zich uit het oog vaegde, en besloot zyne smartelyke gepeinzen niet te staven. Hy meende te zeggen : " ô! Ik zal beven, ik zal niet kunnen slaen " nochtans weêrhield hy zich uit

liefde tot zynen zieken vader, en hem teederlyk omhelzende, als of hy eeuwig van hem ging scheiden, sprak hy met diepe ontroering :

« Slaep gerust, myn goede vader, ô ja, slaep gerust! »

In zyne kamer gekomen, sloot hy de deur vast, ging voor eene tafel zitten en legde het hoofd op de hand : dan stuerde hy zynen blik naer de zyde van zyn bed, en zonder hetzelve of iets anders te bezien bleef hy met beweeglooze oogleden zitten.

Als de zon des anderen daegs de kamer met hare eerste stralen kwam verlichten vond zy den ongelukkigen jongeling nog in dezelfde houding, zittende voor de tafel, met de oogen halsstarrig op een bloot mes gehecht, hetwelk hy tusschen zyne vingeren deed rollen, als of hy zich in het herblikkeren van deszelfs glimmend stael hadde verlustigd.

———

III.

es anderen daegs was het een schoone lentedag : de zon gloeide met een koesterend vuer aen den doorschynenden hemel, welks azuer, hier en daer, door een gewaterd wolkje onderbroken was. De invloed der zuivere lucht werkte krachtdadiglyk op de gemoederen der burgers van Antwerpen. Men zag overal niets dan wandelende persoonen, die de rykgekleurde paeschkleêren met kloppend hart ontvouwen en aengetogen hadden; de kinderen speelden huppelend in de straten en eene menigte kleine gevleugelde kevertjes, welke uit de velden zich boven de stad verspreid hadden, kwamen aenkondigen dat de natuer, haren schoot ontsluitende, hun het leven had teruggeschonken.

Om tien ure was alle het volk by de Lieve-Vrouwe-Kerk vergaderd, om de Sinxen-Processie te zien uitgaen : met ontdekten hoofde zagen zy de prachtige vanen en

ryke standaerden voorbydryven, tot dat het ALLERHEILIGSTE hen genaekte : dan spreidden zy allen hunne neusdoeken op de steenen der markt, en knielden vol eerbied voor hunnen God. Terwyl al het blikkerend goud der kasuifelen en stoolen den Priester in de oogen der aenschouwers tot het heiligdom verhief, kwam een statig gezang van zware mannenstemmen de ontroering vermeerderen, en in dit oogenblik was er onder de menigte geen enkele, die niet zyne aerdsche wooning vergat, om met zyne verbeelding tot den woon van God op te klimmen.

Onmiddelyk na de processie volgden de gelederen der zes Gilden : eerst de broeders der Schermersgilde, dan de Kolveniers, de jonge en oude Voetboog; en de jonge en de oude Handboog, allen in sierlyk gewaed en met blinkende wapenen. — Deze ook voorby zynde kwam er eensklaps eene onstuimige beweging onder het volk; iedereen deed geweld om zich grooter te maken en het hoofd boven anderen te kunnen verheffen, men klom op vensters en op palen en een algemeene schreeuw, met handgeklap gemengd, gaf de vreugde der menigte te kennen :

De ommegang! — Daer is de ommegang!

En inderwaerheid, een wanstaltige Visch, zwemmende in geschilderd water, dreef langzaem tusschen de aenschouwers, over de Groote-markt. Op den rug van het zeemonster zat Kupido, de kleine minnegod, die met een teeken zyner magtige hand de twee

waterbronnen, welke de walvisch wel dertig voet hoog uit zyne neusgaten spoot, op de nieuwsgierigen sturen kon. Het was aerdig om zien hoe de burgers lachend en gillend henenvlugtten, om uit het bereik van den vyandigen walvisch te geraken; echter konden zy door de dikke scharen niet goed heen komen, hoe zy ook drongen en duwden. Kupido hunne vrees ziende, stuerde dan de natte strael tot hen, en stortte emmers water over hunne hoofden. Men geloove niet dat zy daerom bedroefd waren; neen, zy juichten heviger en gaven geene acht op de schade hunner kleederen, zoo zeer vervoerde hen de blydschap, welke dit spel hun baerde.

Na den Walvisch volgde de Reus Druon-Antigoon, die zyn hoofd en oogen verschrikkelyk wendt en keert en in de zoldervensteren der hoogste huizen blikt. Dan nog volgden : de Dolphynen, de Zeewagen van Neptunus, Europa op de stier, de Parnassusberg met de zanggodinnen, de Maegdenwagen, de Fortuin op eenen olifant, het Schip van koophandel, en meer andere schoone zinnebeelden.

Iedermael dat er iets nieuws voorbyreed herhaelden de burgeren hun handgeklap; het zy om de schoonheid van het zinnebeeld zelf, of wel om vrienden of magen welke de persoonen verbeeldden, toe te juichen; en mits de ommegang zeer lang was, klommen er vreugdekreten op uit alle byzondere straten der stad. Onder den invloed van het zoete lenteweder vonden de burgeren zich meer tot vrolykheid genegen, hetgeen genoeg

zigtbaer was aen den bestendigen grimlach die op hun aenzigt blonk.

Nochtans, terwyl de onbezonne menigte zich met kindervermaken bezig hield en van vreugde met de voeten trappelde, als of het ongeluk haer onbekend ware, was er ergens een mensch wiens leven steeds vol bitterheid geweest was, en die nu, eilaes, in den poel der smart zoo diep verzonken lag, dat hy den grond er van gevoelde.

De arme Geeraert zat weder by het bed van zynen ouden vader, stilzwygend met de armen op de borst gekruisd, en ineengezonken als een mensch wiens spieren hare veerkracht verloren hebben; hy was niet meer die jongeling met schoone zwarte hairen, die aen zyn bleek gelaet zoo veel manlykheid gaven; neen, nu was hy zoo oud geworden als zyn zieke vader. Diepe rimpels hadden zyne wezenstrekken in verschillende rigtingen geploegd...... En iets anders, — verschrikkelyk teeken! betoonde hoe zyn hart den nacht te voren was gepletterd geweest: — zyne hairen waren wit als sneeuw! Door de foltering des gemoeds was zyn zenuwstel dermate gevoelig geworden, dat het minste gerucht hem deed beven; en telkens dat de klok van St. Jakobs één uer meer uitriep, liep koud zweet hem van het aengezigt en zyne witte hairen rezen te berge op zyn hoofd.

Het sloeg twee ure namiddag, toen zulke ontroering den lydenden Geeraert voor de zesde of zevende mael kwam treffen.

“ Myn ongelukkige zoon ” sprak de vader, heb moed; deel my uwen angst mede, misschien zullen myne woorden u eenigen troost geven. Gy zit daer reeds zoo lang zonder spreken! ”

Geeraert bragt de hand zyns vaders op zyn benepen hart, en drukte dezelve bevende; hy hoorde aen den toon der woorden van zynen vader, dat dit stilzwygen hem pynde. Met eene drooge en doffe stem antwoordde hy :

“ Myn vader, ik meet den afstand die my van de eeuwige schande scheidt. Nog vier uren en ik zal een vloekbaer en een gevloekt schepsel zyn, — myne handen zal ik in het bloed van mynen evennaesten gedoopt hebben. ô, Ysselyke zekerheid! Dan is de weg des levens achter my onherroepelyk gesloten..... Er is geen terugkeeren meer aen, ik moet voortgaen, zonder omzien, in de baen der schande en der verfoeijing; en indien een medelydend mensch — eene vrouw, ô Lina, Lina! — indien een mensch my de hand toereikt, zal ik weten, dat ik hem geene hand kan teruggeven dan eene die met menschenbloed is besmet geweest! — Myn vader, ik kan u niet uitdrukken wat ik gevoel, myne zinnen zyn ontsteld. Zou ik het u zeggen? ô Ja, gy moogt daerby myne pynen afmeten : dezen nacht heb ik myne hand naer een mes uitgestrekt om my te dooden! — doch het scheen my dat uwe hand de myne met kracht wederhield. Ik dacht dan aen de droefheid, welke myne dood u zou veroorzaekt hebben, en ik heb geweend tot dat het mes my ontvallen is. ”

Gedurende die woorden had de schrik zich op het magere aengezigt van den ouden beul afgeschetst, twee tranen rolden op zyne wangen en het was zigtbaer aen de uitdrukking van zyn gelaet, dat een akelig vooruitzigt hem bedroefde. Met eene smeekende stem riep hy uit :

“ Myn zoon, aenzie den weedom uws ouden vaders : bepeins hoe hy lyden moet by uwe woorden. Weet gy wel, Geeraert, dat gy my uwen gewissen dood aenkondigt ? En dat gy my zegt : — dezen avond zal myn lichaem door eene razende menigte aen stukken getrokken worden, en gy, myn vader, zult myne verstrooide lidmaten op het galgenveld niet meer vinden ; want men zal my pletteren en scheuren, en myn lyk zal onder de voeten van het volk gemalen worden ? Weet gy, wreede zoon, dat uwe woorden die schrikkelyke voorzegging behelzen ? ”

“ Ja dit weet ik ” antwoordde Geeraert, met eene hardnekkige koelheid, die den ouden vader eene siddering over zyn gansch lichaem veroorzaekte. — Wat ysselyk geheim vond hy in het hart zyn zoons !

Met pynlyk geweld rigtte hy zich half op in het bed, en zynen zoon tot zich trekkende, sloeg hy zyne twee armen hem om den hals en omhelsde hem onder eenen vloed van tranen.

“ ô Geeraert ” riep hy “ ik versta u, gy wilt sterven ! Gy neemt behagen in dit zondig gedacht, in dien afgrysselyken droom ! Als een vrywillig slagtoffer gaet gy u aen de razerny der menigte ten beste geven. . . . . . en ik, die oud en krank ben, ik zal alleen op de wereld blyven ?

Gy zoudt my aen de smart overlaten! Gy hebt gewis niet aen de wreede ondankbaerheid van uw voornemen gedacht, Geeraert? ”

De indruk welke die klagten op den jongeling deden was verwonderlyk : hy beefde als een beschuldigde dien men te regt eene grove en schandige misdaed aentygt. Ziende hoe ver de streelende verbeelding eener spoedige dood hem van het gevoel zyns pligts had doen verdwalen, en overwegende wat pyn en droefheid zynen vader treffen moest, indien hy hem alleen op aerde liet, schrikte hy van zichzelven, by de overtuiging zyner wreedheid. Het gedacht van dien dag te sterven had hem den ganschen nacht toegelachen en nu moest hy, uit liefde tot zynen vader, alle pogingen aenwenden om een leven, dat hem lastig viel, te behouden : hy sprak :

“ Myn vader, ô vergeef my — ik begryp mynen pligt. Ja ik moet leven. Welaen! ik zal met moed het schavot beklimmen. Dat al de smaed, al de schande welke een mensch dragen kan, op my valle, ik zal opstaen tegen den haet en de verfoeijing! Nu vrees ik niets meer; bereid om den slag met onverschilligheid te geven, zal ik myne hand in het bloed myner broederen doopen, zonder dat een gevoel van afgryzen in my opkome. Het is gezegd — zy hebben het gewild! Ween niet meer, myn vader, uw zoon zal beul zyn — en met een beulenhart. ”

Men zou kunnen gelooven dat Geeraert eensklaps

was veranderd en dat de afschrik van bloedvergieten in hem vergaen was, of wel dat een mannelyke moed hem de magt gegeven had om dien afschrik te overwinnen, maer het was zoo niet. Geeraert bedroog zichzelven en zynen vader, en zyne woorden waren slechts voortgesproten uit eene innige razerny, die hem had bevangen, wanneer hy zich gedwongen zag te kiezen tusschen twee besluiten welke hem even pynlyk, even onmogelyk uit te voeren waren : — of zich den dood ten prooi te geven en zynen ouden vader de grootste ondankbaerheid te bewyzen, of wel beul te zyn met hart en ziel. De foltering, voor hem uit dien wisselkeus ontstaen, was genoeg zigtbaer aen zyne houding, want hy beefde sterker dan hy ooit gedaen had, en toen hy zegde : ween niet meer myn vader! borsten overvloedige tranen uit zyne eigene oogen en hy kwam met het hoofd tegen de borst zyns vaders vallen.

In dien stand bleven zy langen tyd, elkander poogende te troosten, doch vruchteloos; want de oude beul vreesde niet zonder reden dat zyn zoon geenen moed genoeg hebben zou, en Geeraert schrikte van een leven als hetgeen hem voorbereid was, indien hy die eerste vonnisuitvoering kon volbrengen.

IV.

et was ten zeven ure des avonds, dat de veroordeelde schipper Harmen moest geregt worden; — men had het tot dit uer uitgesteld, uit hoofde der volksvermaken, welke er dien dag hadden plaets gehad.

Langen tyd voor het bestemd oogenblik zag men reeds tallyke hoopen volks, uit de St. Jorispoort, naer het galgenveld gaen om de wreede vertooning by te woonen. — Er is niets dat het volk meer aenlokt dan het beloofd gezigt van een hoofd, dat grimmend van het schavot afrolt, terwyl vergoten bloed den grond met dampend rood komt verwen. Wat boos vermaek! wat booze nieuwsgierigheid, die zich in het vernietigen van den mensch verlustigt!

De maer der onthalzing deed er reeds vele op voorhand van blydschap trillen: zy zullen gaen zien! En daer gekomen, toonen zy droefheid en medelyden voor den veroordeelden. — Waerom? Om hunne hatelyke natuer

voor zichzelven en voor anderen te verbergen; want zy gevoelen ook de wreedheid, welke in hunne schandelyke nieuwsgierigheid verborgen ligt.

Het galgenveld zelf was overdekt met volk : vrouwen van allerlei stand en ouderdom bevonden zich dáér met dochteren en zonen; en de oude gryzaerd, die anders niet uit den hoek der haerdstede te jagen was, had zyne laetste krachten verspild om nog eens zyne styve leden tot onder het schavot te dragen, en het bloedig schouwspel eener onthalsing by te woonen. — Het was een nypend gedacht te zien hoe schaterend en hoe lachend de menigte daer wachtte, terwyl galgen, mikken, raderen, boven hunne hoofden, met geraemten en halfverteerde lichamen pronkten.

Tusschen het ineengedrongen volk en digt by het schavot stond Lina : het harte klopte haer sterk in den bangen boezem, en welligt zou zy dáér geweend hebben, niettegenstaende degenen die haer omringden, maer zy was gekomen om Geeraert aen te moedigen en zy gevoelde hoe slecht zy door hare tranen dit doel kon bereiken. Haer broeder Frans bevond zich aen hare zyde, netjes opgekleed, met eenen breeden hoed op het hoofd en eenen bruinen mantel op de schouders, gelyk meest alle burgeren des tyds droegen. Lina had hem den akeligen toestand van Geeraert uitgelegd, en hy, met eene wilde edelmoedigheid begaefd, had onwederroepelyk gezworen den kop in te slaen aen den eersten die eenen steen naer den jongen beul werpen zou, indien dit moest gebeuren.

Daer het reeds laet in den avond en half duister begon te worden, waren de beulsknechten werkzaem om op het schavot alles klaer te maken, en men wachtte niet lang meer; want op dit oogenblik drong de beulenkar door het volk en werd door èen algemeen geruisch aengekondigd. De veroordeelde Harmen, in zwart lynwaed gekleed, zat met eenen Priester achter in het ruim van den wagen : Geeraert met het groote zweerd bevond zich nevens zynen knecht op den voortryn.

Zeggen wat er in het hart van den jongen beul omging ware niet mogelyk, vermits zyn gelaet niets betuigde; hy hield zyne blikken nederwaerts gevestigd en bezag het volk niet. Voorwaer, indien het zweerd hem niet had doen erkennen, zou men niet hebben kunnen zeggen wie van beide, of hy of Harmen, de veroordeelde was; wat men als zeker mogt aenzien, was dat Geeraert meer door schaemte en droefheid gepynigd werd dan degene dien hy regten moest. Gelukkiglyk voor hem had zyn vader hem verpligt het gryze hair, dat hem een al te zonderling voorkomen gaf, te laten afsnyden, anders had de menigte hem reeds by zyne komst bespot en met scheldwoorden bejegend. De verdwaelde jongeling klom op het schavot zonder het te weten en was zoodanig, door al wat hem omringde, verstomd, dat niets bescheiden voor zyne oogen of zynen geest zich opdeed : hy zag Lina ook niet, alhoewel deze hem door haren broeder meermalen teekens deed doen.

De beulenknechts wilden den veroordeelden uit de kar

op het schavot leiden, doch deze gaf voor, dat hy zyne biecht nog niet wel gesproken had en dat hy nu eerst zyn geweten gansch wilde zuiveren, daer hy wel zag dat er geen uitkomen meer aen was. Misschien vestigde hy eenige hoop van verlossing op de aenstaende duisternis, die langs hoe meer aengroeide : reeds konden die, welke wat verre achteruit stonden, het schavot zelf niet wel meer zien. Het volk vreezende dat de donkerheid de schoone vertooning aen zyne oogen zou onttrekken, begon overluid om de uitvoering van het vonnis te roepen. Dan bragt men den veroordeelden met geweld op het schavot en men deed hem vooraen op de knien zitten : de knecht van den Scherpregter ontblootte den hals van het slagtoffer en toonde denzelven met eenen beteekenenden blik aen Geeraert, als of hy zeggen wilde : — Meester, dáér moet gy slaen !

Op het gezigt van het bloote vleesch waerin hy hakken moest, schoot Geeraert op uit zyne gevoelloosheid : zyne beenen begonnen te trillen dat het schavot er van beefde en het zweerd viel hem uit de vuist; echter werd dit voor alsdan niet bemerkt, aengezien het teeken tot de uitvoering van het vonnis nog niet gegeven was. De knecht raepte het moordstael op en gaf het terug aen zynen meester, die het stuiptrekkend in de vuist wrong.

De Roode-roede of bediende van het halsgeregt gaf het teeken, doch Geeraert hoorde zyne stem noch zag de roede nedergaen. Dan riep de knecht, terwyl er reeds een kwaedvoorspellend gemor onder het volk liep :

“ Gauw ! Meester gauw ! ”

Al den moed, alle de krachten welke hem nog overbleven vereenigende, hief Geeraert het zweerd boven den hals van den veroordeelden, met een waer voornemen om wreedelyk toe te slaen. Hy wist niet, de ongelukkige, waer hy zich bevond, wat hy deed, noch wat hy dacht; gansch verloren van schaemte en schrik, was hy in razerny ontsteken, en ging eenen slag geven zoo zwaer als er ooit eenen op het schavot gegeven werd; maer op dit oogenblik draeide de veroordeelde het hoofd om, en het dreigende zweerd ziende, liet hy eenen jammerlyken schreeuw. Dan verloor Geeraert in eens al zynen byeengeraepten moed en hy liet het zweerd op het lichaem van Harmen vallen, doch zonder kracht en zelfs zonder hem te wonden.

De misdadige, die by het voelen van den slag eene yskoude over zyn gansch zenuwstel had gevoeld, en gedacht had dood te zyn, sprong plotseling regt en zyne armen tot het volk reikende, riep hy om hulp, schreeuwende dat men hem moedwillig martelde.

Er hoefde niets meer om de razerny der menigte te ontsteken ; het medelyden gaf in zulk oogenblik eene verw van edelmoed aen de gewelddaden, welke zy wilde plegen.

“ Slaet dood ! Slaet dood, den menschenpyniger ! ” was alles wat men hoorde. Steenen vlogen om het hoofd van Geeraert doch niet menigvuldig, want steenen waren er weinig op het galgenveld te vinden.

De verstomde jongeling kwam vooraen op het schavot, kruiste de armen over elkaêr en zich voorstellende als een martelaer die wil sterven, riep hy met krachtige stem :

« Dáér, werp my dood, bloeddorstig volk! »

Dit bragt de woede ten top; de vrouwen, kinderen en goede burgers vlugtten langs alle kanten van het galgenveld, en er bleef dan niets meer op hetzelve, dan het schuim der stad, het kwaedwillig en razend grauw, dat met ongemeen geweld naer het schavot toedrong en den beul er wilde afhalen, ondanks den wederstand der geregtsdienaers. Het was een geschreeuw en een gewoel dat men hoorde noch zag : eene zee, welke hare schuimende baren ten hemel opwerpt, geeft geen zoo volmaekt denkbeeld van verwarring en woede.

Rondom den beul op het schavot waren alle de geregtsdienaren vergaderd met inzigt om hem te beschermen; maer nog meer om den veroordeelden vast te houden, die nu met geweld poogde uit de handen te geraken. Op dit oogenblik klom een geheime persoon zeer langzaem op het schavot en, by den beul gekomen zynde, suisde hy hem de volgende woorden in het oor :

« Geeraert, Lina bezweert u by Gode en by uwe liefde voor haer, dat gy haer nog eens komt spreken; zy staet daer beneden — volg my! »

En dan sprong hy zelf langs de regterzyde onder het volk om Geeraert de plaets aen te duiden. De jonge beul gehoorzaemde aen een liefdegedacht en besloot zyne

goede minnares ten minste een laetst vaerwel te zeggen, eer hy nu sterven ging : hy liep van het schavot tot by Lina, die daer digt nevens stond te weenen. Frans, de geheime persoon welke hem geroepen had, smeet hem zynen mantel op de schouders en plaetste hem zynen hoed op het hoofd : dan den arm van Lina aen dien van haren minnaer voegende, sprak hy zachtjes tot haer :

" Ga stil en als onverschillig door het volk, tot in het boschken, achter de tweede mik! "

Ziende dat Lina zyn bevel uitvoerde en dat Geeraert sprakeloos zich liet leiden, alsof hy van gevoel ware beroofd geweest, liep hy langs den tegenovergestelden kant van het schavot en begon daer zulk een geschreeuw en gerucht te maken, dat de menigte, geloovende dat hy den beul onder handen had, onstuimiglyk naer die zyde kwam gedrongen, en den weg vry liet voor Lina en Geeraert. Met een listig inzigt deed Frans niet dan roepen :

" Slaet dood! slaet dood! Hier den menschenpyniger! Zyn lichaem moeten wy hebben. "

En dan wierp hy met steenen naer de geregtsdienaers en raesde als een bezetene. Dit geveinsd getier en de duisternis, die nu reeds alles met een twyfelachtig grauw gekleurd had, lieten aen Lina toe haren minnaer uit het gedrang te leiden, zonder dat men hem herkende; want de mantel en de hoed van Frans bedekten genoegzaem zyn beulengewaed. Nochtans, eer de twee gelieven het aengewezen boschken bereikt hadden was het schavot

door het grauw ingenomen geweest; men had den veroordeelden verlost en laten loopen en men wilde nu met geweld den beul hebben. Terwyl men de geregtsdienaren mishandelde om hun te doen zeggen waer de Scherpregter zich bevond, was er een man die de daed van Frans bemerkt had, toen deze den mantel over Geeraerts schouders wierp : hy had gezien langs welken kant de vrouw met den verkleeden man verdwenen was, en dacht nu met regt dat dit ongetwyfeld de beul moest geweest zyn.

Niets aenhoorende dan zyne razerny, liep hy uit alle zyne magt door de wegen van het galgenveld en zag eindelyk Geeraert met Lina, een weinig verder achter een boschken verdwynen. Vloekende van vreugd en toorn kwam hy op de bevende gelieven aenvallen en Geeraerts mantel afrukkende zag hy het beulengewaed. Zonder meer scheldwoorden te gebruiken hief hy zynen zwaren gaenstok in de hoogte en gaf den ongelukkigen jongeling zulken harden slag op het hoofd, dat hy gevoelloos ter aerde stortte. De wreede moordenaer wilde zyne woede verder nog, op het slagtoffer dat voor hem lag, uitwerken, maer Lina, die nu eerst van hare verslagenheid was teruggekomen, wierp zich vooruit naer hem en hare twee armen om zyn lichaem slaende weêrhield zy hem niettegenstaende zyn geweld. De wanhoop en de wraekzucht hadden haer eene kracht, welke haer anders niet behoorde, bygezet : zy wrong hare teedere armen zoo stuiptrekkend om zyne lenden, dat zy hem in banden sloot, gelyk eene

tengere slang, die eene magtige prooi in hare kronkels wil verworgen. Het aenzien van het lichaem haers minnaers, dat dáér voor haer levenloos lag, had haer tot die ongemeene razerny vervoerd : begrypende dat het beter was, met een éénige vyand, dat met velen te doen te hebben, schreeuwde noch kermde zy, op dat geen mensch op hare stem zou komen toegeloopen.

Gelukkiglyk dat het geraes der menigte, die op het midden van het galgenveld nog altyd even hardnekkig en even verward naer den beul zocht, de vloeken van Geeraerts moordenaer verdoofde, want anders ware Lina gewis in korten tyd van een aental andere vyanden omringd geweest. Op het oogenblik dat zy hare laetste krachten in eene geweldige pooging verspilde, en voelde dat zy niet langer wederstand kon bieden, kwam Frans, haer broeder, juist achter het kreupelbosch uit, en zag zyne zuster vechtende tegen iemand die hem onbekend was : het lichaem van Geeraert gaf hem toch seffens het raedselwoord van hetgeen er omging.

Een dolle schreeuw van wraekzucht ontvloog zyne borst, en eer Lina hem bemerkt had, sprong hy toe, en zyne twee zware handen op de schouders van den onbekenden leggende, rukte hy hem achterover op den grond.

“ Lina ! ” riep hy, terwyl hy den neêrgevelden man by de beenen naer het galgenveld sleepte “ trek Geeraert tusschen het kreupelbosch : indien hy nog leeft is hy voor altyd gered en verlost. — Spoed u ! ”

Deze woorden gesproken hebbende sleurde hy zynen vyand met zoo veel snelheid van daer weg dat deze geenen tyd had om iets vasttegrypen, en van pyn weinige klagten kon voortbrengen. Zoodra was Frans niet te midden van het volk geraekt of hy begon overluid te roepen, altyd zyn slagtoffer voortslepende :

" Zege, zege, hier is de beul ! "

" Slaet dood! slaet dood! " was het bruisend antwoord, dat als de schreeuw van dood en vernieling uit de scharen opklom, en allen liepen achter Frans om de slagting te mogen bywoonen. Wanneer de broeder van Lina zich van genoeg razend volk omringd zag wierp hy den man, dien hy by de beenen voorttrok, te midden onder hen, hun toeroepende :

" Daer is de beul! "

" Slaet dood! slaet dood! "

En honderd slagen van allerlei wapens, van stokken, van steenen, van messen, van stukken houts, vielen in eens op het lyf van den huilenden man, welke in de duisternis voor den echten beul aenzien werd ; te meer daer de woorden van verschooning welke hy uitgalmde, van niemand gehoord werden, maer in het algemeen geraes versmolten. — Hy leefde geen vierendeel uers later : de kleederen werden hem van het lichaem gescheurd en zyne leden zoodanig gepletterd en misvormd, dat hy niets meer van den menschelyken leest bewaerde, en diensvolgens op geener wyze te herkennen was.

Frans liet het dwaze grauw in het onedel werk voortgaen en kwam na eenigen tyd terug by zyne zuster, die nevens het roerlooze lichaem van haren minnaer geknield nederzat en den Heer om genade voor hem smeekte: hy, Geeraerts gesteldtenis vlugtig onderzoekende, bevond dat zyn hart nog klopte en dat slechts eene bedwelming hem van gevoel had beroofd; zyne zuster verlatende liep hy naer eene gracht en besproeide met het water, dat hy medebragt, het aenzigt en de borst van Geeraert, die dan ook allengskens en zeer langzaem tot zichzelven kwam. Het eerste dat hy by zyn ontwaken gevoelde was de zoen zyner lieve Lina, die nu schier van blydschap verging en zelfs geene woorden zou gevonden hebben om haer gevoel uit te drukken, alware het spreken haer niet door haren broeder verboden geweest.

Zoodra Geeraert zyne volkomene krachten herwonnen had, vertrokken zy geheimlyk van die plaets en keerden terug naer de stad, alwaer Geeraert zich in het huis van Lina tot den diepen nacht verborgen hield. Wanneer de klokken het gevreesde middernacht aenkondigden ging hy, van Frans vergezeld, naer de wooning zyns vaders en trad onverwachts in zyne kamer.

De oude beul die weenend op het ziekbed de dood zyns zoons betreurde, gaf geen geloof aen hetgeen hy voor eenen bedrieglyken droom, eene begoocheling van zynen geest aenzag; maer als de driftige omhelzingen van Geeraert hem overtuigd hadden, en dat deze

hem met bondige woorden zyne wonderbare verlossing had verklaerd, scheen de oude en teedere vader door ontroering te moeten sterven : — zyne leden verroerden zich niet, zyne wezenstrekken betuigden kalmte, zyne oogen glinsterden wel van vreugde, doch bleven niet min beweegloos met eene ongemeene scherpheid in de oogen van zynen zoon gevestigd. Eindelyk ontwakende, regtte hy zich met geweld op en riep :

« Myn zoon, myn zoon! gy begrypt uw geluk niet. Niet alleen van de martelie zyt gy gered, maer insgelyks van allen smaed, van alle schande. De vloek, die over ons geslacht hangt, eindigt by den dood..... gy zyt dood, myn zoon! »

« En ik heb nog geen bloed vergoten! » galmde Geeraert met opgetogenheid uit.

« Ga en leef verre van uwe onregtveerdige broederen » hernam de vader « verlaet Antwerpen, trouw uwe goede Lina, bemin ze altyd; — en de Hemel verleene u een talryk huisgezin. Uwe zonen zullen toch geene geborene beulen zyn, en gy zult over uwe kinderen niet weenen als ik over u geweend heb. De schatten onzer vaderen bevryden u voor altyd van armoede; gebruik ze wel, en leef gelukkig...... »

Zyne stem brak allengskens en verdoofde zich teenemael doordien eene al te groote aendoening hem het harte schokte. Geeraert hield zich vastgeklemd aen het magere lichaem zyns ouden vaders en bragt slechts onderderbrokene dankzeggingen voort; want hy kon, in dit

uiterst oogenblik van verrukking en blydschap, moeijelyk woorden vinden om zyn gevoel uit te drukken.

. . . .

Lang nog na dien tyd leefde te Brussel, onder eenen anderen naem, de beulszoon Geeraert, gelukkig met zyne vriendin en echtgenote Lina, welke hy altyd even teeder bleef beminnen. —En wanneer hy, ook oud zynde, op het doodbed eindelyk lag uitgestrekt, omringden talryke en deugdzame kinderen de laetste legerstede van hunnen vader.

DE GEEST.

— ZEDESCHETS. —

Geene stad is ryker aen plaetselyke vertellingen dan Antwerpen. Elke straet heeft er hare *sage* of *legende*, doch het is uiterst moeijelyk tot de kennis van een zeker getal derzelve te geraken, uit hoofde dat zy meest geweten en verteld worden onder de allerlaegste volksklas, en zelfs niet tot den geringsten burgerstand opklimmen. Het is met dit vak der nationale overleveringen toegegaen als met vele andere : het kleine volk alleen heeft ze geheel bewaerd.

Dan, het komt aen weinige schryvers als gepast of doenlyk voor, zich in de armste kwartieren der stad, als vriend en gebuer te doen erkennen, om door dit middel eene volksvertelling of een nog onbekend mirakel,

uit den mond eener vischvrouw of eener asscheraepster te hooren. Een byzonder geval nochtans verschafte my de gelegenheid om eenige dier vertelsels afteluisteren, zonder dat men myne tegenwoordigheid bemerken kon. De vertellers waren vier jongens, die byna de mannenjaren bereikt hadden en by dage op eenen winkel als leergasten van timmerlieden of smeden arbeidden. Gewis hunne wys van verhalen was niet van de fraeisten, doch een van hen vertelde met eenen zekeren zwier, met eene losheid die aen zyn verhael een eigenaerdig en kluchtig karakter gaf, en my op de gedachte deed komen, zyne woorden als eene proef van den antwerpschen tongval door den druk medetedeelen.

Onder de halfgeslotene venster van een burgershuis en op eenen keldermond of val gezeten, maenden zy elkander aen om te vertellen. De eerste die sprak, was :

KOBE.

Zeg, Frans, kunde gy die historie, die ze zondag in de' [1] poesjenelle kelder gespe'ld hebben? Ge we't wel, *Snoef* [2] die trouwtd op 't leste met de keunegin van Teurrekeije. [3]

[1] Het bepalend lidwoord, mannelyk enkelvoud, heeft in Antwerpen geene andere verbuiging dan dat men voor zekere letteren, welluidendheidshalve, *de* of *den* bezigt, zonder op het geval te letten. Voor de medeklinkers B, D, H, R en T. als ook voor alle klinkers gebruikt men *den*, zoowel in nominativo als in accusativo.

[2] Men heeft in Antwerpen veel kelders, waer des winters, voor kinderen allerlei vertelsels verbeeld worden, by middel van *marionnetten* die zy *poesjenellen* noemen. *Snoef* is eene persoonnaedje die in alle stukken voorkomt en bezonder belast is de aenschouwers te vermaken, even als de *Arlequin*. Het is gewoonlyk de geliefde *acteur* van het geëerd publick.

[3] De helden der Antwerpsche geschiedenissen, trouwen op het einde onfeilbaer met eene *keuninks dochter*, eene *princers* van Turkeije, Amerika of Spanje, of wel zy vinden, indien het er spookt, eenen grooten yzeren pot met geld.

BALTE.

Die kan ekik.

FRANS.

Is dâ die van Hanefroeike?

SUS.

Och néë, we't het nie meer? Daer komtd'en [1] betooverd kornyn in, dâ diën brief op diën tore' draegt, aen de Princers van Améreka. Kunde gy het nie, Balte?

BALTE.

Ik kan ekik alles! Ik kan Malegys, ik kan Smidje Verholen, ik kan Guldentop, ik kan Sinte Peeter, ik kan ouw [2] lampen veur nief, ik kan den betooverden hond, en dâ van 't Steen, en visserke visserke vangt me nie, [3] en, och heer, ik kan er wel honderd ander as [4] ik ze maer wilde vertellen.

FRANS.

Ah wel, laet ons strooikentrek doen.

(Zy trekken wie eerst zal beginnen).

KOBE.

Hoera, viva! 't is Balte! Toe, van doctoor Faussius of van de' kelder onder de Vierschaer.

[1] De onbepaelde lidwoorden Een, Eene, Een, zyn in Antwerpen *Ene*, *En*, *E*, de *e* hebbende den klank van *e* in het fransche *le*. Voorbeeld : Ene man. En vrouw. E kind. Voor klinkers en voor de letter *H* zyn dezelve *Enen*, *En*, *En*.

[2] De uitgang *oude* wordt verzacht en verandert in *ouwe* als wy *zouden* wy *zouwen*, *koude winter*, *kouwe winter*.

[3] Het woordje *niet* zonder nadruk uitgesproken verlaet de *t*.

[4] De *l* in *als* wordt niet uitgesproken. B. V. *as* ik het zag, zou ik het gelooven.

SUS.

Néë, Balte, doe g' et nie. Vertelt liever van den duvel of van tooverhekse' of van spooke' [1]

BALTE.

Ah wel, 'k zal eulie [2] 'e waerachtig vertelsel vertellen, dâ gebeurd is op de Kleinmarkt; een bitje verder a's de kornynepyp, int Frans gezeed [3] *la pipe de lapin.*

KOBE.

Lapin? Dat is 'en kat; ge zeg het mis.

BALTE.

Zie dâ gauwke! Lapin is 'en kat, *pertang!* [4] Neen, *poes* is 'en kat in 't Frans. Ze riepen ommers altyd tege' diën ouwe' Franschman uit de Mannekestraet : *voleur de poes de kattendief!* Dâ wilt tege' my Frans spreke'! Wel gy kastekindere', hebtde geulie op de Chantjië gewerkt? Heeft eulie vader *gardechou* geweest, he? Onder

[1] De *n* wordt nooit gehoord in de uitgangen der veelsilbige woorden die op *en* uitgaen. Men zegt *verbinde*, *konde*, *zinge* voor *verbinden*, *konden*, *zingen*. Voor de klinkers en de letter *H*, die hier nooit *geaspireerd* is, heeft de verkorting geene plaets. Zelfs stelt de Antwerpenaer tusschen alle op een stootende klinkers, ook tusschen die welke van zelf versmelten, eene *n* of andere letter om de *euphonie*. Hy zegt dus : *ik wilden-u-iets*, *hy maelden-u-immers?*

[2] Het meervoud van het voornaemwoord van den tweeden persoon wordt gemaekt met het byvoegen van *lie* zynde eene verkorting van *lieden*. Men zegt *geulie* of *gylie* en *eulie* of *ulie;* dit laetste voor *aen u* als ook voor de bezittende voornaemw. meervoud *uw*, *uwe*, *uwen*. B. V. *Geulie weet het. Ik zal eulie straks euliën boek teruggeven.*

[3] De ontvolmaekt verledene tyd van het werkwoord *zeggen* is als volgt :

Ik zé voor ik zegde enz.
Gy zé
Hy zé
Wy zéën
Gyl. zeet
Zy zéën.

Het verleden deelwoord is *gezéed.*

[4] Het fransche woord *pourtant.*

den tyd van de Marriene'? [1]. Zwygt nâ, zulle, [2] want ik begin op 'e' nief [3]. — Nâ-w-in die straet daer stond eens 'en huis mê vier *steugië* zonder de zolder, zoo groot en zoo schoon a's het paleis van 'ne keunink [4].

Maer in datd huis wilde-n-ommers in 't geheel niemand nie woonen en het bleef jaren lank onnuttig leeg staen, want het spookte-n- er in.

SUS.

Ah! ah! da zal schoon zyn!

BALTE, *gestoord.*

Stilans! houd u' gezigt. Ah wel. Op slag van twelf ure dan kwam er iedere' keer 'ne geest die het huis van onder toe boven afliep, en a's dat dan lank genoeg geduerd had dan kwam de geest tege' slag van den *eene'* achter de straetpoort staen en begost [5] zoo jammerlak t' huilen en te schreeuwe, dat er iedereen *compassie* mê kreeg.

[1] Hebt gylieden onder Napoleon op de scheepstimmerwerf of *Chantier* gewerkt? Is ulieden vader *Garde-Chiourme* of slavenwachter geweest? — Men merke hier by aen, dat het werkwoord *zyn* altyd met het hulpwoord *hebben* vervoegd wordt.

[2] Zullen is een tusschenwerpsel dat overmatig in de Antwerpsche straettael voorkomt: het beteekent *verstaet gy het? hoort gy het?*

[3] *Nieuw*, *nieuwe*, *nieuwen* is in Antwerpen *nief*, *nieve*, *nieven*.

[4] De *g* na de *n* op het einde eener silbe, verandert meest altyd in *k* als *gang*, *gank*, *ding*, *dink*, *hy zong*, *hy zonk*.

[5] De onvolmaekt verledene tyd van het werkwoord *beginnen* is:

Ik begost voor ik begon enz.
Gy begost
Hy begost
Wy begosten
Gyl. begost
Zy begosten.

Het verleden deelwoord is *begost*.

KOBE, *met bange stem.*

Zyt de gy dâ Sus, die daer ne zucht gelaten heét ?

FRANS.

Eê! hy is al bang, hy beeft, ik vuel' het. Wel wâ kieken !

BALTE.

A's Kobe zyne' mond nie toehoudt, stamp ik hem van de keldermond. —

Na daer dierf toch niemant in datd huis gaen, al was't dat de geest niet dé [1] als roepe' : verlost myn ziel! verlost myn ziel!

Daer wierd dan gezeéd, en 'k geloof ekik datd ook wel, dat het de ziel was van de' lesten heer daer het huis van geweest was, en dat diën uit gierighad [2] ene' groote schat had verbeurgen. En ge we't wel, a's iemand sterft mê verbeurge' geld op zyn konsjentie dat hem dan zoo lank in d'Hel moet blyve' brande' tot datd het geld gevonde' weurd [3].

A's dâ nâ [4] zoo al heel lank geduerd had, dan kwam

[1] De onvolmaekt verledene tyd van het werkwoord *doen* is :

Ik dé voor ik deed enz.
Gy dé
Hy dé
Wy déën
Gyl. dé of déed
Zy déën.

[2] In de uitgangen *heid* en *lyk* verandert de klank der *y* in *a*, en men spreekt alsof er stond *had*, *lak*, *gezondhad*, *gemakkelakhad* voor *gezondheid*, *gemakkelykheid*.

[3] De *o* in *or* wordt uitgesproken als eene zachte *eu*, *zorg*, *zeurg*, *verborgen*, *verbeurgen*, *hy wordt*, *hy weurdt*.

[4] *Nu* spreek men gewoonlyk uit *na* ; de *a* heeft den korten klank van *a* in *nat*. Met nadruk wordt *nu*, *nouw*.

er eens ene keer enen ouwe soldaet van de' marmitten-oorlog.

Dië soldaet heette sterke Jan, en diën had gezeéd, in 'en herberg, dat hem veur 'ene' niet en 'ne niemendalle, om zoo te zeggen veur ze plesier, 'ene' nacht in het leeg huis zou slapen, a's ze hem honderd gulden op veurhand wilde' geven.

Den huisbaes die zé tege' Jan : Is dâ waer? Derfde gy in datd huis slapen?

Ja, zé Jan zoo, want ik geef wâ schoon de knoppen, ze hem, van alle spooken en duvels. Dâ God bewaert, is wel bewaert!

Ah wel, zé den huisbaes, geef me d' hand daer op, zé hem; [1] 't is gedaen. Wâ moet ik u geven, vroeg hem.

Hoort, zé Jan, geef me maer al om te beginnen ene wis buekenhout in klompekes, 'en dozyn flesse' wyn, 'en fles kwak, 'ene' koekpot vol spys en 'en goêi pan om myn koeken in te bakken.

Dâ zulde gy hebben, zé den huisbaes, — en a's hem dâ gegeven had, trok Jan tege' den aved [2] mê zyn *provisie* in het huis.

A's hem nâ vier geslagen had dan droeg hem zyn hout en zyne' koekpot mê spys, in 'en kamer op d' eerste *steugie*, daer nog 'en tafel stond mê twee stoelen.

[1] Het persoonlyk voornaemwoord *hy* wordt alleen gebezigd onmiddelyk voor het werkwoord; anders zegt men *hem*. *Zag hem dat hem sliep?* beteekent *zag hy dat hy sliep*. Deze regel heeft uitzonderingen.

[2] Tegen den avond.

Hy begost daer 'e' vier te maken gelak om het huis aftebranden en hy zette zyne koekpot daer neffe om de spys te doen gaen.

Terwylt dat de spys nou aen 't gaen was, begost Jan de flessen een voor een den hals af te byten, en hy kreeg op den duer. 'e' stuk in zyne' kraeg gelak 'ene ouwe' Zwitser; — maer hy was toch nie' van zyne' center [1] en hy wist heel goed wat hem zé of dé.

Dâ was me goed, maer a's hem nâ lank genoeg gedronken had, begost zynen beer te danse'. [2] Hy zette dan zyn pan op 't vier en hy lapte daer 'ene' goeije pollepel spys in. — Dan aen het kissen dat het 'e' plezier was. Het rook er zoo lakker a's aen de deur van 't *Lanswelvaren* : — zoo 'enen reuk gelak van 'en restoratie.

Ah wel, dâ was me goed; de koek van Jan was langs den eene kant schoon bruin gebakken en hy goeiden hem omhoog in de schouw om hem om te draeijen.

Maer gelyk hem nou weer op 't vier stond valt er in eene' keer iet uit de schouw — en *bardoef* in zyn pan, en de koek in d' asse!

Wel honderd duzed 'k weet nie watte! riep Jan; zoude dat hier en daer nie verwense? Bruin en zoo lakker! Daer lé nou mene zieltjeskoek. [3] Maer wâ wil ik er aen doen?

[1] Een stuk in den kraeg krygen : *dronken worden*. — Van zynen center zyn, *van zyn verstand zyn*.

[2] Honger krygen.

[3] Wanneer er ergens koeken gebakken worden, moet degene die den eersten koek krygt, eenen vader-ons bidden voor de geloovige zielen in het vagevuer; daerom noemt men den eersten koek de zieltjenskoek.

zeét hem in zyn eige; 't is nâ toch zoo. 'k Zal maer 'ene' nieve pollepel spys in de pan doen; op goê val hetd uit.

Nâ, hy doet dâ, en weer aen 't kissen da g'er de geeuwhonger zoudt van gekregen hebben; al was 't dâ g'in geen dry dagen geten had.

Maer Jan die laet de' steel van de pan los en hy pakt dat dink op, dat uit de schouw gevalle' was.

Graed nâ toch eens wat datd het was? — Het was 'en doodsbeen uit 'enen arm!

Jan die schiet in 'ene' lach en hy zé, zoo al lachende: Ja denke' ze my verveerd te make' of veur de' zot t' houwe, dan zyn ze wel geleverd mê hun' peerdebeenen! al was't dat ze den heele prosput [1] deur de schouw goeide' dan gaf ik er nog geen duit om; mê hunne flauwekul!

Maer dâ was me goed, a's Jan zyne koek nou half gebakke' was, zeét hem zoo in zyn eige': gy zult me deze keer nie vast hebbe', vieze mannen? 'k Zal de' koek liever half rauw binne' spele'...... En hy steekt zyn hand uit om de koek te pakken maer in eene' keer valt er 'nen heelen reessel beenen uit de schouw, en bardoef in Jan zyn pan en de koek in d'asse!

Wel Seezeke van Maderitje! riep Jan; zal ik nou alle myn spys naer de weêrlicht zien gaen? Wat is dâ nou weêr daer ze daer mê gegoeid hebben? Dat is geene kleine potternoster; het is zeker 'en ruggraet van 'e' veuleke.

[1] De plaets waer de peerden begraven worden.

Hoe flauw dat die manne' toch zyn, ze kunne' ne' mensch nog nie gerust laten eten.

Ja maer hetgeen dat in zyn pan gevalle' was, ware zoo allemael beentjes aen 'en koor geregen en het was 'en ruggraet van 'ne mensch.

Jan die begost dan zoodanig kwaed te worden dat hem de beenen oppakte en gelyk tegé de' muer aen *garselemente'* van een sloeg.

Hy gink gestoord by zyn pan zitten en sloeg er van tyd tot tyd 'ene' nieve' pollepel spys in, maer iedere keer dat hem de' koek wilde-n-uit de pan nemen, viel er 't een of 't ander menschebeen in — en dat duerde zoo lank tot dat er op 't leste 'nen doodskop in viel.

Jan die schoot in en franse koleère en hy goeide den doodskop zoo ver als hem vliege' wou.

Dan begost hem gerust te bakken en hy had al 'en schotel vol koeken op de tafel gezet om te gaen eten.

Als hem nâ goed by de tafel zat en lakker aen 't knabbelen en aen 't zuigen was, komt er in eene' keer 'ne slag. — Jan telde en 't was twelf ure!

Maer Jan heft zyn' oogen op en hy ziet daer in den hoek daer hem de beene' gegoeid had 'e' leelyk geremt staen.

Want op slag van twelf ure ware' de beenen allemael aen een gekropen en daer stond nâ de geest mé 'e' wit laken op zynen rug. — En hy was, och arme, zoo mager geworden van dat eeuwig rondloopen dâ ge zyn ingewand door zenen buik kost zien.

Jan bezag het spook zoo 'ne' zekeren tyd en hy vreef aen zyn oogen, want hy docht dat het nie waer was; maer als het spook hem verruerde dan zag hem *pormentelyk* dat het ene geest was.

Ha, zé Jan, goeijen dag, Pietje de Dood! Hoe gaget mê uw gezondheid? Me dunkt ik heb ouw nog meer gezien. Staetde gy nie in de kerk van Sinte Willebors mê het Zielenoctaef? Ge ziet er anders maer *armoyeus* uit, Jan Stek! Zie zoo 'ne koek of dry en zoo 'e' fleske zou u deugd doen. Maer wâ zeg ik? 'k Geloof waerentig dat de koeken deur uwen buik zouwe vallen; want ge draegt'en *gilé* die *à jour* gewerkt is. Als ge nochtans eens wilt drinken, zit maer by.

De geest die sprak nie; maer hy dé 'en teeken mê zyne' vinger, al' of hem zegge' wilde : komt gy eens hier.

Maer Jan die was slum genoeg om het nie te doen.

Aperopo, zê hem, Pietje krakelink, wilde gy daer blyven staen toe morgen, dâ kunde gy gerust doen. Maer a's ik gelak a's gy was, ik ging wat aen 't vier zitten; want diën hoek is heel *roemotiek* en ge moest zoo eens een valling pakken. Ah sa, maer zeg m' eens wat tael spreekte gy? Zeg! is 't van *parlé fransé conter alle mense?* Ook al niet? Gaet dan maer naer uw doodkist terug, droogzak! Zytde van God sprekt, zytde van den duvel vertrekt! Maer de geest bleef staen en dé nie als mê zyne vinger wenken om dâ Jan by hem zou komen.

Maer Jan ging gerust voort mê eten en hy zag naer 't spook nie meer om.

Als dâ zoo n'en heelen tyd geduerd had sloeg het halver een, en de geest die hefte zyn mager beenen op en kwam zoo allenskens naer Jan gegaen en hy wenkte-n-altyd mê zene' vinger.

Maer Jan stond in eene' keer op en hy riep tege' de geest :

Ah sa Peerlala, 'k heb ouw maer een dingen te zeggen : ge meugt zoo veul spreken als ge wilt maer van me lyf te blyven, zullen, of we weurre kwaei vrienden! Als ge nog wat digter derft komen zal ik u die fles eens op uw leelyk gezigt kapot slagen. — Ge zoudt me geeren den nek breken, eh? 'k weet het wel; maer 't zal nie waer zyn; ge kent me nog nie, manneke'!

De geest stak zyne vinger uit en raekte-n-er mê aen Jan zyn hand : — maer op d'hand van Jan was 'en heel blyn gebrand.

Wel Nóondekeu! riep Jan, wilde gy zoo kennis mê my maken? Het schynt dâ ge warm handen hebt, gebuer? Maer zoo zyn me nie getrouwd. 'k Zal ouw dâ wel afleeren. — Arrè! dat is het eerste koofke!

En Jan sloeg het spook mê 'en' lege fles vlak op het scheel van zyne' kop; maer hy raekte de' geest toch niet, want hy sloeg gelak op de' wind.

Dan wierd Jan eerst voor goê kwaed. Hy wilde de' geest vastpakken en op de' grond slagen, maer dâ liep nie af; want als hem docht dat hem hem vast had, dan vuelden hem niemendalle.

Pas op, riep hem, dat duert nou al lank genoeg; ge

kunt maer eens gauw gaen zeggen wat dâ ge van my hebben moet. Waerom komde gy my hier ruzie zueken, eh? 'k heb ommers mé ouw of mé uw heel familie geen affaire'? Laet me dan gerust en gaed aen.

Maer de geest dé nie a's wenken en naer de deur wyzen!

Jan pakte dan zynen kandelèr en zé tege' de geest: allô! laet zien wat dà g' hebbe' wilt. Ga veur, ik zal u volgen.

Het spook dé de deur open en wees Jan den trap af, maer Jan was wel slummer, en hy zé altyd: ga zelf veur — want had hy veur gegaen dan had het spook hem zeker den nek gebroken.

Ze kwamen dan te lange leste beneën, in de' gank, en daer lag'ene' zark mé'enen yzeren rink die er in vast was.

Het spook wees aen Jan dat hem dië zark moest opheffen; maer Jan die begost te lachen en hy zé: ja g'houd me wâ veur de zot, brurke! Als ge geene *nikanik* [1] in ouwe zak hebt zulde nog al lank moete' rondloopen. Heft gy de' steen zelf op, want ik kan ekik het nie.

De geest hefte de' steen op en daer onder was 'ene groote put, daer dry groot' yzere' potten in stonde' vol gouwe geld.

En zoo gauw als Jan het geld gezien had, begost het spook te spreken.

Ziede dâ geld? vroeg het aen Jan.

[1] Mécanique.

Wel gy viese landsman, riep Jan, ge sprekt gelak Vlaemsch? Nou beginne' we malkandere' te verstaen. Fransch kan ik toch ook, zullen, want 'k heb vyf jaer gediend — en Vievan Apoleon! Ja 'k zien zoo al iet blinken dâ sterk op tienguldestukke' trekt.

De geest haelde de dry potten uit de' put en zé mê 'en holle stem :

Dâ zyn dry potte' geld, die ik had verbeurgen eer datd ik dood was.

Eer dâ ge dood waert! riep Jan heel verwonderd, zyde gy dood? Dâ zoude niet zegge'. 'k Geloof dâ ge me wat opwindt.

Maer de geest die luisterde daer nie naer en hy zé : Ik heb in d'hel zoo lank moete' brande' tot dat die potte' zoude' gevonde' zyn — en gy hebt me nouw uit d'hel verlost.

Heb ik ouw uit d'hel verlost? riep Jan; dat doet me groot spyt. Ge zyt dan toch 'ene' schoone jonge! 'k Zal er maer van zwyge' want myn bloed kokt al!

Nou brand ik nie meer, zé de geest, *arrè!* daer is myn hand, vult, nou is ze heel koud......

Bedankt veur de goedheid, zé Jan, houdt uw pikkelbeentjes maer stillekens t' huis. Zoo weinig komplementen a's 't meugelyk is. Ik ken u, vogel, gy zyt gy den duvel te plat, gy!

Zie, zé het spook, van die dry potte' goud verzoek ik u dat g'er eenen aen den arme' zoudt geven, eenen aen de kerk om missen veur myn ziel te doen en......

Hola, riep Jan, dâ verwensch ik 'en bitje. Ben ik ouwe knecht. Ge maekt gy geen' slechte rekening! en wâ zal ik dan hebbe'? Neen, maer als er wat drinkgeld overschiet dan zal ik het doen...... Ge zyt gy ommers toch ryk genoeg al is 't dâ ge zoo slecht gekleed gaet, en dâ nog al in de' winter. — Ah wel, wâ zegde?

Den derde' pot, zé de geest, is veur ouw.

Veur my! riep Jan heel bly, wel Simenie! daer weur ik stapelzot van. Kom hier, 'k zal u eens kusse' op uw postelyne kaken.

En Jan sprong op van *arreusie;* maer hy strunkelde en hy viel in de put en zyn licht uit! Het sloeg juist een uer.

Nâ was Jan in den donkere'.

Pietje de dood! riep hem zoo hard a's hem kost, waer zyde? He, spookske lief, kom eens hier! 'k Heb ik ouw uit d'hel verlost, ge meugt me nou ook wel is uit deze put verlosse'.

Maer het spook was weg.

Jan die kroop dan mé veul moeite de put uit en raepte zyn keers op.

Hy ging dan naer boven en als hem zyn eige' wâ gewarmd had en nog twee fleskes had gedronke', viel hem in 't slaep.

's Anderendaegs dé Jan hetgeen dat de geest hem gezeéd had. Hy gaf 'ene' pot aen den arme, 'ene' pot aen de kerk en hy hiel 'ene' pot veur zyn eige'.

En Jan was ryk, want in zyne pot waren wel honderd duzed millioen.

En Jan woonde dan in 'e' groot huis, en hy hiel sees en peerd, en hy sliep op 'e' fraweelen bed, en hy dronk wyn, en hy gink alle dagen naer d'herberg....

En daer kwam 'e' varke mê 'ene' lange snuit en 't vertelsel is uit!

RIKKE-TIKKE-TAK.

— VERHAEL. —

I.

ang is het niet geleden, dat ik de pacht-hoeve bezocht waer de geschiedenis van Rikke-tikke-tak aenvang neemt; zy staet nog tusschen Desschel en Milgem, op een twaelftal mylen oostwaerts van Antwerpen, en is bewoond door landbouwers, die zich den naem van Jan Daelmans byna niet meer herinneren.

Hoe schilderachtig dit huis ook zy, het biedt toch niets byzonders aen : donderbladen en mostplaten begroenen zyne verzengde daken; zyne ingebrokkelde muren verbergen zich achter een streelend loover; varkens dartelen

by den mesthoop tusschen hoenders en duiven, en, verder in den stal, ziet men dry glimzuivere koeijen den malschen klaver malen......

Maer het schoonst by de eenzame hoeve, is de onmeetbare heide, die voor haren gevel zich uitspreidt tot verre achter den gezigteinder ; de beek ; die achter haren bloemhof zich heen spoedt naer de moerweiden, — en de groene dreefkens van Elsen en Wilgen, welke den loop der zilveren heidenader vergezellen. Daerby, de onbeperkte blauwe hemel, het geheimzinnig geritsel der krekels en het verliefde geschater der vogels, die deze afgelegen hoeve tot vaderland en tot rustplaets verkozen hebben.

Het was op eenen vroegen morgen des jaers 1807; de zonneschyf had zich nog niet boven de vlakte der heide verheven, en ter nauwernood hoorde men hier en daer eenen vogel het voorspel tot den prachtigen morgenzang der natuer beginnen. In de binnenkamer der hoeve heerschte insgelyks nog eene diepe nachtstilte : alleen een klein vuer brandde krakend in de wyde schouw; het uerwerk zette zyn rusteloos getik voort, en verder, in eenen halfduisteren hoek, bromde het eentoonig geronk van een spinnewiel.

By dit werktuig bevond zich een meisje van een zonderling voorkomen : op haer gelaet te zien, moest zy omtrent de vyftien jaer oud zyn; haer kleedsel was niet

zindelyk, ja veeleer slordig; maer haer zuiver aengezigt had in zyne uitdrukking iets vreemds, iets verheven dat de aendacht van den aenschouwer boeide en hem onfeilbaer, door een slach van medegevoel, tot het meisje trok. Niet dat men haer schoon mogt noemen; want zy was bleek als doorschynend marmer, en hare gitzwarte oogen, — als zy van onder de lange wimpers eenen blik als eenen vuersprankel wierpen, schenen hard en onaengenaem. Maer er kwamen ook stonden dat zy, als eene zinnelooze, den kwynenden oogappel traeg en langzaem liet ronddwalen, — dat haer aengezigt betrok met eenen blyden glimlach als of in haer hart eene verheugende stemme sprak: — en dan, dan was zy schoon gelyk een albasten zinnebeeld der kwynende bloeme, die nog haren kelk voor de zonne opent, ofschoon de worm reeds haren wortel hebbe doorgeknaegd.

Sedert een uer zat zy daer voor het spinnewiel, als hadde zy deel gemaekt van het werktuig, zoo onachtzaem liet zy het vlas door hare vingeren glyden: eene diepe droomery had haer in eene mymerwolk gesloten; de stoffelyke wereld was voor haer verdwenen, en nu bestraelde eene hemelsche vreugde haer aengezigt.

Welk verblydend gedacht rees er dan uit haren boezem tot op haer lachend gelaet? Zy wist het zelve niet. — Zie, zy opent haren schoonen mond: zy zingt! Verleidend moet dit gezang zyn indien het hare aendoening vertaelt: hare stem is zoet en byna onvatbaer, als de verre

klank eener zilveren drinkschael; maer vreemd en aerdig is haer trippelend lied, zy zegt :

Rikke-tikke-tak Rikke-tikke-toe.
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

En dan vervalt zy weder in hare geheimzinnige mymering.

Terwyl de maegd, met het hoofd gebogen, daer voor het spinnewiel zat en in zelfsvergeten scheen verzonken, kwam er eene bejaerde vrouw van den trap in de kamer. Aen den meesterachtigen oogslag te zien, welke zy op het uitgedoofd vuer en op het meisje wierp, kon zy niets anders dan de pachtersse zyn. Haer oog gloeide onmiddelyk van gramschap en, tot het mymerende meisje gaende, gaf zy haer eenen zoo harden kaekslag, dat de verraste droomster byna van haren stoel stortte!

“ Wat ? ” riep de pachtersse. “ Gy lui stuk ! Dat zit daer te slapen gelyk een varken. Het vuer aen ! spoedig, of ik neem eenen stok om u wakker te maken, vadsige lyn, dat gy daer zyt! ”

De maegd stond op en ging tot het vuer om het barsch gebod der pachtersse te volbrengen ; zy moest zulke wreede behandeling sedert lang gewoon zyn, want haer marmeren gelaet verried noch droefheid noch lyden : alleen, op eene harer wangen gloeide eene roode vlek, die

genoegzaem aenduidde dat de ontvangen slag haer vleesch gekneusd had.

Zoohaest de pachtersse het vuer onder den koeiketel zag vlammen, ging zy aen den trap staen en riep uit al hare magt :

“ Op, op! luiaerds! of ik zal u komen halen, slapers! sa, Trien, Barbel, Jan! op, op, 't is vier ure! ”

Weinige oogenblikken daerna kwamen de geroepen beneden. Wat de twee meisjes betreft, zy waren de dochters der pachtersse en konden iets minder dan twintig jaer oud zyn; overigens, gelyk de meeste boerinnen, zwaerlyvig en sterk gebouwd, zonder dat iet haer onderscheidde.

De jongen, welke door zyne moeder Jan genaemd was, telde niet meer dan zeventien jaren; zyn gelaet was ruw van trekken, doch regelmatig en mannelyk; zyne rondloopende blikken en zyn bewegend aengezigt getuigden dat hy, indien de natuer hem niet met groote geestvermogens had begaefd, toch een schoone en wakkere jongen was. Zyne blauwe oogen en lange blonde haren drukten op zyne wezenstrekken eenen stempel van goedheid en van zoete gevoelens, welke inderdaed in zyn hart berustten.

Hy alleen ging tot het meisje, dat by het vuer stond, en zegde met stille stem tot haer :

“ Goeden morgen, Lena! ”

Waerop eene nog stillere stem antwoordde :

“ Goeden morgen, Jan. Ik bedank u. ”

Voor dat ieder in de hoeve naer zyn werk ginge, werd de koffy op de tafel gezet, en de pachtersse sneed elk zyne boterhammen voor. De jonge Lena kreeg voor haer deel een stuk brood dat niet genoeg ware geweest, om den honger van een kind te verzadigen. Eventwel, zy scheen het niet te bemerken, en, zelfs hare oogen klaegden niet over de wreedheid der pachtersse. Jan bezag Lena met een diep medelyden en toen hy bemerkte dat het brood van het meisje meest opgeëten was, legde hy van het zyne in de plaets, telkens dat zyne moeder hare oogen gekeerd had.

Na het ontbyt ging Jan met zyne zusters den huize uit om den dagelykschen arbeid te beginnen. Lena bleef op de hoeve met de pachtersse, om mede by de kern te staen, terwyl de hond den botermeulen zou doen draeijen.

Zoohaest de melk in de kern gestort en alles tot het botermaken in gereedheid was, ging de pachtersse naer buiten om den hond in den meulen te doen gaen; maer vond hem in zyn kot dood liggen. Dan kende hare booze woede geene palen meer; zy kwam als eene uitgelatene binnen geloopen, sloeg de arme Lena in het aengezigt, stampte haer de kamer in en schreeuwde dan eerst :

« De hond is dood, gy leelyke lyn! Gy hebt hem gisteren geen eten gegeven; maer ik zal u leeren. Hier! . . . . . . »

En dan begon zy de zwygende maegd op nieuw zeer wreedelyk te slaen, terwyl zy uitriep :

« Zwyg dat gy barst, koppigen ezel! 't Is zeker niet

waer, dat gy den hond gisteren geen eten gegeven hebt? Zult gy spreken? Of ik breek u hals en been! ”

“ Pachtersse ” zegde Lena, als onverschillig “ ik heb den hond gisteren eten gegeven. De schotel staet nog vol voor zyn kot. ”

“ Wat schotel vol? ” schreeuwde de pachtersse. “ Bedriegster, dat gy daer zyt! Dezen morgen hebt gy het eten in de schotel gelegd. Denkt gy dat wy uwe treken niet kennen? Maer het zal u berouwen. Nu zult gy zelve in den botermeulen loopen. Op! en wat gauw den meulen in! ”

Waerschynlyk dat dit nieuw slach van mishandeling aen Lena, eenen grooten schrik inboezemde, want zy begon in alle hare leden te beven, en stond in het midden der kamer met gebogen hoofd en hangende armen, als eene veroordeelde die naer het schavot moet worden geleid. Eventwel zy sprak geen woord.

De verduldige lydzaemheid van het meisje beviel de pachtersse niet : in hare verkropte woede, trok zy eenen tak uit den mutsaerd, die by de schouw lag, hief hem in de hoogte als wilde zy er mede op het hoofd van Lena slaen, en hernieuwde haer bevel :

“ Sa, gauw den meulen in! Gaet gy of niet? ”

Lena zonk langzaem op beide knien ten gronde, stak de handen smeekend vooruit, rigtte haer zwart oog biddend tot hare vervolgster en sprak :

“ ô, Heb medelyden met my! Ik zal in den botermeulen loopen; maer sla my niet meer, om Godswille! ”

Op dit oogenblik vloog de deur met geweld open en Jan sprong de kamer binnen; hy liep tot Lena, hief haer van den grond op en sprak dan met gedwongene gramschap tot zyne moeder :

" Maer, moeder, hoe kunt gy toch zoo zyn? Het is altyd hetzelfde : ik kan nooit naer het veld gaen, of ik hoor u tegen die ongelukkige Lena schreeuwen en uitvallen gelyk tegen eene beest. Als gy ze dan toch wilt doen sterven, sla ze dan liever in eenen keer dood! Ziet gy dan niet dat zy ziek is en uitteert?.... "

By deze laetste woorden sprongen er tranen uit de oogen van den jongen en hy voegde smeekend by :

" Och moeder, laet ze toch gerust! Of zie, ik zeg het u : — de eerste soldaten die nog voorbykomen, ga ik mede en gy ziet my van uw leven niet meer! "

" Ik zeg dat ze in den botermeulen zal loopen! Dat zal haer leeren den hond laten sterven! " Schreeuwde de pachtersse.

" Wat zegt gy daer, moeder? " riep Jan met schrik en verontweerdigiug. " Zy? — Lena? In den botermeulen loopen! Ho, ho, moeder, dat gaet te ver. Gauw, zeg my of gy van dit kwaed gedacht afziet, — gauw, gauw! "

" Zie hem daer staen beven, de zot! " zegde de moeder met eenen spotlach. " En wat zoudt gy doen? "

" Hoor, moeder " antwoordde Jan met eene ernstigheid welke eenen diepen indruk op de pachtersse maekte " als Lena in den botermeulen gaet, vertrek ik van hier, al bondt gy my vast met ketens..... Geloof my,

geloof my, moeder, of ik bezweer het met eenen schrikkelyken eed! ”

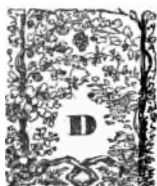
Nu beefde de pachtersse insgelyks van beklemde gramschap; het vervoerde haer tot eene zinnelooze woede, dat zy moest buigen voor de bedreiging van haren zoon. Hy was de eenige man op de hoeve en had reeds krachten en ondervinding genoeg om in den landbouw de plaets van zynen afgestorven vader te vervullen. Zyn vertrek ware de val der hoeve geweest. — Terwyl de pachtersse het gezigt der maegd voor hare vlammende blikken neêrgeslagen hield, riep zy :

“ Welaen, dat zy dan uit myne oogen ga. Op, vadsig stuk! met de witte koei naer den kant — en dat ik u niet zie voor ten vier ure, of ik zal u deerlyk aen uw lyf komen! — En gy, Jan, zeg tegen Trien dat zy kome boteren. ”

Lena ging met trage stappen ter kamer uit om de koei uit den stal te halen. By de deur gekomen, keerde zy het hoofd om en wierp met hare glinsterende zwarte oogen eenen langzamen en kwynenden blik op Jan, als of zy had willen zeggen :

“ Dank, dank, — gy beschermt een lyk! Ik zal voor u bidden, als ik in den Hemel zal gekomen zyn. ”

II.

aer gaet Lena met de koei het verloren gras langs het beekje opzoeken. Zy houdt het beest by een zeel vast en wandelt langzaem voor haer in het voetpad. In eene plaets gekomen waer de heide aen de lage moergronden grenst, en terzelfder tyd met Elsenhout en met waggelende Jeneverboomkens belommerd is, wykt Lena eenige stappen uit het voetpad. Hier staet een Beukenboom, die gewis door eenen vogel er is gezaeid geweest; want zoo verre men zien kan ontwaert men geen loof meer, dat het zyne gelykt. Aen den voet van den ryzigen Beuk zinkt Lena ten gronde; zy buigt het hoofd diep, ziet beweegloos voor haer neder, laet de koorde los en vervalt in hare gewoone droomery.

Nu in de vrye lucht, onder den onpeilbaren hemel, ontlast zy haer hart van de opgekropte droefheid: haer mond klaegt niet, geen zucht ontsnapt hare borst; maer

een stille vloed van glinsterende waterpeerlen rolt in haren schoot. Lang, zeer lang duert hare smart; eventwel hare tranen verminderen allengskens en eindelyk heft zy het hoofd op. Zy rigt haren vochtigen oogappel hemelwaerts en zingt, als stuerde zy een gebed tot God :

Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe.
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

Wat mogt toch dit geheimzinnig en zonderling lied in den mond van Lena te beduiden hebben? Men zou haer daerover te vergeefs om eene verklaring gevraegd hebben; want zy was zelve onbewust, hoe het kwam dat hare lippen, zonder hare wete, de trippelende woorden van het gezang onophoudend herhaelden. Zy geheugde zich ook niet, dat iemand ooit het lied haer voorgezongen had, en geloofde zelfs, dat het, zonder voorbestaende oorzaek, met rym en maet zich in den bodem van haer hart gevormd had. Het maèkte nu deel van haer raedselachtig wezen, als eene tweede, voor haer alleen verstaenbare stem; ofschoon het lied niets duidelyks tot haren geest zegde, liefkoosde zy het echter als eene ryke bron van troost en verzachting voor haer lyden, en zy was gewoon het in alle oogenblikken van smart of vreugde tot de uitdrukking harer diepste aendoeningen te gebruiken.

Zoo magtig was het lied op haer eigen gemoed, dat zy, na hetzelve verscheidene malen, en op eenen meer en meer vrolyken toon, herhaeld te hebben, gansch scheen vergeten dat zy bestemd was, om onder wreede behandelingen te bezwyken en te sterven. Het tooverend Rikke-tikke-tak had haer aengezigt met rust en vrede beglanst; zy stond dan langzaem op, bragt de koei wat verder aen eenen beteren kant en liep de heide op naer eenen zandheuvel, welke zich weinig verder boven de onmeetbare vlakte verhief.

Op den top van dezen barren zandberg was de vorm van een zittend menschenbeeld ingedrukt. Ongetwyfeld moest Lena zeer dikwyks deze plaets bezoeken; want zy zette zich nu insgelyks neder op den grond, welke den indruk van haer lichaem droeg. Met het hoofd vooruit en met de ontspannen armen op de kniën, stuerde zy haren zwarten oogappel naer een blauwend punt op den verren gezigteinder.

Van dit punt, gewis eene afgelegen stad, scheen eene baen uit te gaen, die met allerlei spelende bogten de heide overkronkelde en nevens de hoeve in de moerweiden wegschoot. Op den verren oorsprong dezer baen was Lena's oog beweegloos gerigt : zy zat daer als de weeze des visschers, die, van den top der duinen, de bedaerde zeevlakte overziet en met angstigen boezem eene schuit verwacht welke nooit meer komen moet! Maer het was niet gansch zoo met Lena : zy wachtte ook iets, doch wist niet wie of wat haer harte verlangde. Wel zag zy

altyd de baen op, en misschien lag wel in haer de geheimzinnige hoop, dat langs daer een verlosser komen zou; eventwel zy kende niemand in de wereld : honderde reizigers mogten haer voorbygaen zonder dat zy er aendacht op gave. Was zy dan zinneloos? Ho, in het geheel niet, — alhoewel de dochters der pachtersse haer de zottinne noemden.

Lena had, door gedurig lyden en onder den pletterenden druk der verstooting, zich een leven voor haer zelve geschapen. Nu schenen hare onbegrepen daden wel dikwyls den stempel der zinneloosheid te dragen, en eventwel,. in de onophoudende overdenking had haer geest zich verfynd en hare inbeelding had eene wonderbare magt verkregen. De geheime aendoeningen, die uit haren boezem opwelden, hadden haer oordeel niet in het minste verdoofd; zy overpeinsde en overwoog alles wat haer geschiedde, maer de uitslag van haer denken bleef steeds in haer opgesloten. Wat hielp haer toch verstand en rede? Was zy niet verwezen tot eene gewisse kwyndood?

Reeds bescheen de zonne de westelyke helling van den zandheuvel; het was lang namiddag en nog zat Lena daer, met den styven oogappel op het blauwend punt gerigt. Zy had honger, en gevoelde het wel; haer ingewand sprak zeker eene pynelyke tael.... doch zy bleef zitten.

Op dit oogenblik drong een jonge boer omzigtiglyk door het Elsenhout, langs den boord der beek; hy wendde by poozen het hoofd om naer de hoeve, als

vreesde hy ontdekt te worden, en kwam eindelyk by den Beukenboom, waer het jonge meisje hare tranen had gestort.

Zich dan naer den zandheuvel keerende, plaetste hy zyne twee handen aen den mond om zyne stem eene zekere en beperkte rigting te geven, en riep :

" Lena! Lena! "

Het meisje stond op en naderde met langzame treden tot den jongen boer, die haer met den vinger aenwees dat zy nevens hem zou nederzitten. Hy haelde dan van onder zynen kiel, eene zware snede brood en een stuk spek, sneed dit laetste met zyn mes op het brood in kleine brokken en, het de maegd aenbiedende, sprak hy met eene doffe stemme, terwyl hy een kruikje met bier tegen een jeneverboomken plaetste :

" Lena, hier is eten en drinken! "

De maegd bezag hem met eene diepe dankbaerheid en begon inderdaed het voedsel te nuttigen, zeggende met stille stem :

" Jan, God zal het u loonen dat gy my beschermt in myn ellendig leven. Dank voor uwe zoete genegenheid! "

Intusschen was de boezem van den jongen boer door eene nypende smart verkropt; hy zegde insgelyks niets, en wel viel er eene vlugtige traen uit zyne blauwe oogen, tot dat Lena, geëten hebbende, hem de hand op den schouder legde en met hem het volgende gesprek begon :

" Jan, myn goede vriend, bedroef u niet om my. Uwe tranen doen my meer pyn dan de slagen uwer moeder! "

“ Vergeef het haer, Lena, vergeef het haer, om mynentwille. Want indien gy sterven moest zonder voor haer te bidden, ho, dan was er voor haer hiernamaels geen Hemel.... Zy is toch myne moeder, Lena. Vergeef haer dan. ”

“ Ik heb haer niets te vergeven, Jan; in my is geen haet, geen geheugen zelfs van het lyden. Ik heb reeds alles vergeten. ”

“ Bedrieg my niet, Lena. Wie kan zulke mishandelingen vergeten? ”

“ Ik heb het u meer dan eens gezegd, en gy begrypt my niet omdat ik zelve niet versta hoe ik leef. Terwyl men my slaet en stampt voelt myn lichaem wel pyn; maer myn geest blyft vry, en hy droomt voort van twyfelachtige en onbekende zaken, die voor myne oogen heen schieten en my streelen. Deze droomen zyn het voedsel myner ziel, — door haer vergeet ik alles: zy spreken my van een ander beter leven en doen my denken dat ik niet altyd een weeskind blyven zal. Moet God in den Hemel myn vader worden, of zal ik myne moeder zien eer ik sterf? Ik weet het niet! ”

“ Uwe ouders zyn dood, Lena. Myne moeder heeft het my dikwyls gezegd. Maer wees daerom niet droef: zie, myne armen hoe sterk reeds! Nog eenige jaren en ik zal een man zyn. ô, Blyf toch leven tot dien tyd, Lena! Ik zal voor u werken van den morgen tot den avond, al moest ik eeuwig uw knecht zyn. ”

“ Myn knecht, gy?...... Het zal niet zyn, Jan.

Beschouw myn aengezigt en zeg my, wat ziet gy in myne doorschynende wangen? ”

De jonge boer sloeg zyne twee handen voor het hoofd en sprak binnen ’s monds met eenen pynelyken zucht.

“ De dood, de dood! ”

Eene lange stilte heerschte nu onder de waggelende jeneverboomen, tot dat Jan, de hand van Lena vattende, dus tot haer sprak :

“ Lena, gy hebt uwe afgestorven ouders nooit gekend; van kindsbeen af zyt gy door myne moeder opgekweekt, en gy hebt meer pyn uitgestaen en meer droefheid gehad dan tien menschen zouden kunnen dragen. Indien dit voortduerde zoudt gy sterven, ik beken het met tranende oogen; maer zoo men u van nu af aen gerust liet en u wel behandelde, zoudt gy dan niet blyven leven? ”

“ Blyven leven? ” herhaelde Lena “ wie kent het uer zyner dood? Ik begryp wat gy doen wilt. — Waerom om mynentwille uwe moeder getergd en haren haet over u geroepen? ”

“ Waerom! ” riep Jan met eene half gramme uitdrukking. “ Waerom? ô ik weet het niet; maer geloof het : hebt gy een vast gedacht, een droom die u gansch vervult, ik ook, heb een gedacht dat my overal byblyft, by den zwaersten arbeid zoo wel als in den diepsten slaep. Dit gedacht is, dat ik u het kwaed moet vergoeden dat myne moeder u heeft gedaen. ô Lena, ik spreek niet zoo schoon noch zoo krachtig als gy; maer, om Godswille, twyfel er niet aen : van den dag uwer

dood zal Jan niet meer werken, en hy zal welhaest op het kerkhof nevens u onder de aerde liggen! En indien gy my vraegt waerom, dan kan ik u geene verklaring geven. Onder mynen kiel klopt een hart dat voelt : gy zyt een ongelukkig weeskind — dit is my genoeg. Blyf dan leven, Lena, tot dat ik groot en meerderjarig zy : myn arbeid zal...... "

" Naer huis met de koei! " riep eensklaps in de verte eene dreigende stem.

Jan stond op, blikte smeekend in de oogen van Lena en verdween tusschen het elsenhout, terwyl hy zachtjes zegde :

" Ik kom seffens op de hoeve. Ga maer : zy zal u niet slaen! "

Lena nam het koeizeel in de hand en stapte met tragen gang het voetpad in, naer de hoeve.

III.

n het dorp Westmal [1] stond eene kleine smis, waerin vier mannen, de baes en dry gasten; bezig waren aen verschilligen smedersarbeid. Zoo veel het gerucht der vylen en hamers het toeliet, sprak men er over keizer Napoleon en over zyne groote daden. Een der gasten, wien aen de linker hand twee vingeren ontbraken, begon juist een belangryk verhael uit den oorlog in Italië, toen eensklaps twee mannen te peerd voor de smis bleven staen en een van hen hun toeriep :

“ Op mannen! myn peerd moet beslagen! ”

De gasten zagen met nieuwsgierigheid op de twee vreemdelingen, die nu van hunne peerden stegen. Gemakkelyk kon men bemerken dat zy beide krygsmannen waren; want een hunner had een diep likteeken dwars

[1] *Westmal*, een dorp dat op vier uren gaens van Antwerpen en op de groote baen naer Turnhout, te midden der heide ligt.

over zyn aengezigt liggen en droeg een rood lint aen zyn kleed; de andere, alhoewel insgelyks in ryke burgerkleederen uitgedoscht, scheen hem onderdanig en nam den toom van zyn peerd met de vraeg :

" Aen welken voet kolonel. "

" Voor; links, luitenant! " was het losse antwoord.

Terwyl een der gasten het peerd nam en in de travalie leidde trad de kolonel in de smis, zag nauwkeurig in het ronde en nam beurtelings vele gereedschappen in de hand, als of hy eenige derzelve poogde te erkennen. En inderdaed, hy had welhaest gevonden wat hy zocht : in de eene hand hield hy nu eene zware nyptang en in de andere eenen hamer, en bezag deze gereedschappen met eenen onverstaenbaren grimlach, die de gasten dusdanig verwonderde, dat zy gapend op den vreemdeling bleven staren.

Intusschen was het yzer in het vuer gelegd : de blaesbalg zuchtte en lichtende glinsters omkranste de gloeijende kolen. De gasten stonden gereed met de handen aen de voorhamers: de baes nam het yzer uit het vuer en nu begon het trippelend smedengedruis.

Dit vrolyk muziek scheen den kolonel zeer te ontroeroeren; hy luisterde met eene blyde uitdrukking op het gelaet, als of een verleidend snarenspel in zyne ooren had geklonken. Eventwel, toen men het hoefyzer meende van het aembeeld te nemen om het aen den voet van zyn peerd te passen, liep er een hoogmoedig mispryzen over zyn aengezigt; — hy nam de tang met het yzer uit de

handen van den baes, legde het weder in het vuer en riep :

“ Zoo niet ! Wat grove hoef maekt gy my daer ? Sa, lustig, jongen ! Blazen maer ! ”

Terwyl men zyn bevel uit eerbied volvoerde en ieder hem met verwondering aenzag, schoot hy zyn kleed uit, en stroopte zyne gespierde armen bloot. Wanneer het yzer in witten gloei stond, legde hy het op het aembeeld. Dan den handhamer vattende en als *vuerwerker* [1] zich aenstellende, riep hy vrolyk tot de gasten :

“ Opgelet mannen ! Ik geef de maet ; wy zullen eens een hoefken smeden, dat 's keizers peerden geene betere dragen. Sa, dat gaet ! Past wel op het lied !

Rikke-tikke-tak Rikke-tikke-toe
Yzer warm,
Hoog den arm !
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

—

Rikke-tikke-tak Rikke-tikke-toe
Yzer hard,
Moed in 't hart !
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

Wel nu beziet my dat hoefken ! ”

De gasten beschouwden de fraeije en ligte hoeve met gapenden mond en als verstomd. De baes alleen scheen

[1] *Vuerwerker* is degene, die by het smeden het yzer met de tange keert en wendt en dus den arbeid bestierd.

aen iets anders te denken en schudde van tyd tot tyd het hoofd, als iemand die in twyfel verzonken ligt. Hy kwam digter by den vreemdeling staen, die reeds zyn kleed had aengetogen; maer hoe nauwkeurig hy hem ook bestaerde, hy scheen hem toch niet te erkennen.

Spoedig was nu het peerd beslagen en het stond reeds gereed voor de smis om zynen ruiter op te nemen. De kolonel gaf den baes en de gasten elk eenen vriendelyken handdruk en legde twee gouden Napoleons op het aembeeld, zeggende :

“ Een voor den baes — een voor de gasten. Drinkt allen vrolyk op myne gezondheid! ”

Waerna hy te peerd sprong en met zynen gezel verder het dorp in reed.

De twee vreemdelingen waren nauwelyks achter eenen hoek verdwenen, of de gasten keerden zich te gelyk tot den baes en bezagen hem met ondervragend gelaet.

“ Kolonel! kolonel! ” morde een onder hen “ ik zeg dat de kerel een smid is of hy is het geweest. Ik ben zeker dat gy hem kent, baes? ”

“ Dat is te zeggen ” antwoordde de baes “ ik heb in myn leven slechts eenen mensch gekend, die met zooveel vlugheid een zoo ligt en zoo fyn hoefyzer kon smeden. En indien ik my niet bedrieg, is de kolonel niemand anders dan Karel Van Milgem, dien men in de wandeling Rikke-tikke-tak noemde. ”

“ Hy zou de vrolyke smid van Westmal zyn? ” zegde een der gasten. “ Ik heb veel van Karel Rikke-tikke-tak

hooren spreken; maer dat was een zatlap, een dwaze dronkaerd, die gansch het dorp overhoop kon zetten. Die kolonel ziet er een veel te treffelyk man uit. Het is onmogelyk! ”

De baes ging op het aembeeld zitten als iemand die zich bereid om te vertellen en sprak dus tot de gasten :

“ Mannen, onze daghuer is toch al dubbel gewonnen; wy werken niet meer voor schooftyd. Hoort en oordeelt zelven : de kolonel is zeker Karel Van Milgem. Over omtrent zestien jaren woonde hier, in deze zelfde smis, een jonge kerel, die getrouwd was met een allerschoonste boerenmeisje van de kanten van Moll. Zy zagen elkander zoo geerne dat heel het dorp verwonderd was over zulk een hemelsch huwelyk. Karel Van Milgem, want hy was het, werkte van ’s morgens tot ’s avonds, dat het zweet hem van het voorhoofd drupte, en, omdat hy den geheelen dag by het aembeeld dit zelfde aerdig liedeken zong, dat de kolonel zoo goed kan, noemde men hem onder de vrienden Karel Rikke-tikke-tak. Blymoedig was hy altyd, kluchtig in alle zyne antwoorden, en nooit kwam er uit zynen mond een woord dat niet vrolyk deed lachen. Ook was er in Westmal geen mensch zoo zeer door iedereen bemind als Karel, de vrolyke smid. Reeds was Karel eenige jaren getrouwd zonder kinderen te hebben gekregen, toen hy eensklaps bemerkte dat hy haest vader zou zyn. Nu kende zyne vreugde geene palen meer : het aerdig lied van Rikke-tikke-tak hield niet af van ’s morgens tot ’s avonds, en hier en daer begon men te vreezen dat

Karel wel van zyne zinnen zou kunnen geraken; want er was van blydschap houden noch binden meer aen. De dag kwam eindelyk : Karel werd vader over een allerliefst dochterken; maer, och arme! zyne ongelukkige vrouw stond niet meer op. Zy ligt begraven op het kerkhof; — gy weet wel, waer het yzeren kruisken sraet! Van dien ongelukkigen oogenblik af was Karel dezelfde man niet meer; hy liet den hamer nevens het aembeeld liggen, ontstak zyn vuer geen tweemael in de week en begon te drinken als of hy zich zelven vermoorden wilde. Alle zyne liedekens waren vergeten, en hy leidde een zoo slecht leven dat hy tot schandael van heel het dorp werd. Als hy dan vol gedronken en uitzinnig te huis kwam, ging hy te werk als een razende; maer de meid, welke by hem woonde om zyn kind op te passen, wist een zeker middel om hem te stillen. Zy gaf hem zyn dochterken op den schoot — en hoe dronken Karel dan ook ware, bedaerde hy by het gezigt van zyn kind als door eene onbekende toovermagt. Dan lachte hy vrolyk als te voren, plaetste het kindje op zyne knie en, het doende peerdje-ryden, zong hy nog telkens met nieuwe vreugd, zyn aerdig lied van Rikke-tikke-tak. Dat Karel ooit een doorslecht man geworden zy, geloof ik niet : iedereen wist genoeg dat de vroege dood zyner al te zeer beminde vrouw de oorzaek was van zyn verdriet en van zyne dronkenschap; want elken keer dat Karel over het kerkhof en voorby het yzeren kruis moest gaen, al was hy zoo zat dat hy niet staen kon, toch

borsten de tranen uit zyne oogen, dat alleman het zag. Daerom had men groot medelyden met hem en de geburen verzorgden zyn kind van alles, zonder dat hy het wist. Dat leven duerde omtrent dry jaren, toen Karel heel ziek werd en tamelyk lang te bed moest blyven liggen. Zyne vrienden, door den pastoor geholpen, hadden hem gedurende zyne krankheid zoo wel weten te prediken, dat hy van de zucht naer drank geheel genezen scheen; maer een ander gedacht was in hem opgestaen. Hy wilde het dorp verlaten waer het graf zyner vrouw hem te dikwyls onder het oog viel, en zonder aen iemand te zeggen waer hy naer toe wilde, verkocht hy zyne smis, gelyk zy waeide en draeide, aen mynen vader; nam zyn vierjarig kind op eenen vroegen morgen mede over de heide en bleef weg, zonder dat wy ooit sedert dien tyd, van hem of van zyn kind iets gehoord hebben. ”

“ De kolonel is Karel Rikke-tikke-tak. Daer mag niet aen getwyfeld worden! ” riep een der gasten.

“ Zeker het is Van Milgem zelf ” hernam de baes. “ Hy heeft vele gereedschappen in de hand genomen : alle diegene welke myn vader of ik gemaekt of gekocht hebben, legde hy onverschillig neder, maer alle de gereedschappen die van de smis van Rikke-tikke-tak overgebleven zyn bezag hy met ontsteldtenis — gy hebt het immers genoeg bemerkt — en dan, zyne kempentael, zyne gauwigheid in het smeden en bovenal zyn liedeken. Ja, ja, het is een jongen van ons dorp...... wie zou dat zeggen, een kolonel! ”

Terwyl men in de smis dus voortging met over Karel Rikke-tikke-tak te redekavelen, waren de twee vreemdelingen in de afspanning de *Kroon* gegaen, hadden er hunne peerden op stal gezet en zelven wat geëten; waerna de kolonel alleen de afspanning verliet, te voet over de groote baen stapte en by den sekretaris der gemeente aenklopte. Hy werd in een afgezonderd kamerken geleid en wachtte tamelyk lang eer de sekretaris uit het veld kwame, en de deur der kamer met eene diepe en plegtige buiging opende, zeggende :

" Heer kolonel Van Milgem, uw ootmoedige dienaer. Vergeef my dat ik...... "

Mäer de kolonel liet hem geenen tyd tot meerdere beleefdheden en zyne hand vriendelyk vattende, vroeg hy:

" Wel nu, vriend, wat hebt gy vernomen? Is myn kind ontdekt? "

" Neen, heer kolonel, nog niet " antwoordde de sekretaris mistroostig.

" Wee my! " zuchtte de krygsman, de hand met wanhoop aen het voorhoofd slaende " zou ik dan alle hoop moeten opgeven? "

" Heer kolonel " hernam de sekretaris " gelief myne uitleggingen te aenhooren en gy zult bevinden dat, wel verre van alle hoop te verliezen, wy waerschynlyk tot de ontdekking der waerheid naderen. Gy hebt my by uw laetst bezoek geld genoeg gelaten om geene kosten van opzoekingen te sparen, en gy moogt gelooven dat ik niets verzuimd heb om uwe gunst en de beloofde duizend

franken te verdienen. Zie hier wat ik vernomen heb. Toen Karel Van Milgem (de sekretaris boog zich diep voor den kolonel) met zyn vierjarig kind uit Westmal vertrok, zegde hy aen niemand waer heen hy voornemens was te gaen; misschien wist hy het zelf niet. Dan, ik heb door u vernomen en door myne opzoekingen bevestigd gevonden, dat hy te Weelde, boven Turnhout, zyn kind heeft toevertrouwd aen eenen zekeren ouden schoolmeester, Pieter Driessens, die buiten het dorp met zyne vrouw eenzaem en afgezonderd leefde. Karel Van Milgem had aen de voedsterouders van zyn kind een klein yzeren kistje gegeven, waerin het verkoopgeld zyner smis gesloten was, en dat de twee oude lieden in tyd van nood mogten openen om het kind en hun zelven niets te laten ontbreken. Dan is Karel Van Milgem naer Holland getogen en heeft, naer alle gedachten, er dienst genomen onder den Franschen veldheer Pichegru. Althans, hy zag sedert dien tyd naer zyn kind niet meer om : zoo vertelden my de menschen van Weelde, die Pieter Driessens hebben gekend. „

“ Die menschen weten niet wat zy zeggen, vriend „ viel de kolonel hem in de rede “ ik schreef zelfs tweemael uit Egypten om naer den toestand van myn kind te vernemen — alle myne brieven bleven zonder antwoord, en toen ik, na Klebers dood, in Frankryk terugkeerde en het my eindelyk toegelaten werd in persoon myn kind te komen bezoeken; toen ik met jagend hart de heide overdraefde en tot de plaets naderde waer ik myne dochter

gelaten had — vond ik niets dan eenen hoop assche! U zeggen wat ik gevoelde by dit schrikkelyk gezigt is onmogelyk, sekretaris. Gy hebt ook kinderen...... Gelukkiglyk hoorde ik uit den mond van eenige boeren, dat Pieter Driessens met de kleine Monica zich uit den brand gered had, en vertrokken was om almoesen rond te halen. ”

“ Het is zoo, heer kolonel; de vrouw van Pieter Driessens verbrandde tot polver; hy alleen, met de kleine Monica op den rug en een yzeren kistje onder den arm, geraekte behouden uit de vlammen. Dan verkreeg hy eenen schoonen bedelbrief en begaf zich met zyn voedsterkind op reis om in de dorpen om hulp te gaen. Ik weet van goederhand dat men hem met de kleine Monica bedelende gezien heeft te Ravels, te Merxplas, te Beerse, te Arendonck en te Rethy; maer van uit dit laetste dorp was hy voorts alleen : men heeft hem zonder de kleine Monica gezien in Meerhout, Olmen, Balen en Moll, waer hy ziek werd, en stierf. Slechts sedert eergisteren ken ik de plaets en den dag van zyn overlyden : de sekretaris der gemeente Moll zendt my zynen doodbrief en voegt er by, dat men in de zakken van den afgebranden Driessens niets gevonden heeft, dat op het spoor kan brengen van het kind, waerna hy weet dat ik onophoudend zoek. Hy spreekt insgelyks van het yzeren kistje niet. Gelooft gy, heer kolonel, dat Pieter Driessens in staet was om uw kind kwaed te doen of om het op de heide of in de bosschen te verlaten? ”

“ Ho, nooit! ” antwoordde de kolonel “ hy was myn leermeester geweest en is altyd myn beste vriend gebleven.

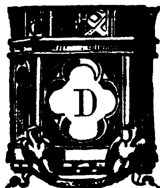
Toen ik met myn kind by hem kwam en hem zegde, dat ik naer Holland wilde gaen om, gelyk gy vermoedt, onder Pichegru dienst te nemen, smeekte hy zelf dat ik myne Monica by hem zou laten woonen, zoo wel voor zyn eigen vermaek in zyne oude dagen als voor het welzyn van het kind, dat ik anders aen vreemde handen zou hebben moeten vertrouwen. Ik ben verzekerd, sekretaris, dat hy de kleine Monica ergens aen goede lieden heeft overgelaten en het yzeren kistje, volgens myn inzigt, aen hare nieuwe voedsterouders heeft gegeven. ”

“ Dit is ook myne overtuiging, heer kolonel; en daer myne inlichtingen my doen denken dat Monica tusschen Rethy en Meerhout zich moet bevinden, was ik voornemens morgen naer Moll te gaen en alle de omliggende dorpen en pachthoeven af te loopen. ”

“ Welaen, sekretaris myn vriend, doe gelyk gy zegt; uwe moeite zal niet zonder belooning blyven. Ik heb nog eenige dagen tyd en wil beproeven of ik u niet helpen kan. Dezen avond slapen wy te Lichtaert en morgen, omtrent den middag, zullen wy insgelyks by den sekretaris der gemeente Moll zyn, om met u te overleggen wat er te doen staet. — Spaer geen geld, myn vriend; neem een gemakkelyk rytuig en vermoei u niet nutteloos om mynentwille. Tot morgen dan, geve God ons eenen gelukkigen uitslag ! ”

Met deze woorden stond de kolonel op, drukte de hand van den sekretaris en keerde terug naer *de Kroon*. Een uer later sloegen twee ruiters de baen naer Lichtaert in.

IV.

es anderendaegs, in den vroegen morgen, reed de kolonel Van Milgem met zynen reisgezel over den kronkelenden heideweg, die van Lichtaert naer Moll leidt.

De zon stond in vollen glans aen den blauwen hemel en toog uit de zandige vlakte eenen waggelenden wasem, welke haer deed gelyken aen eenen brandenden gloed met kleurlooze vlammen. De eigenaerdige balsemgeur der heide en de reuk der schaddenvuren[1] vervulden de lucht ; de krekels zongen hun eentoonig lied en duizend andere kleine diertjes dartelden tusschen het gebloemte der heide. Dit alles werkte met dwingende kracht op het gemoed van den kolonel : onder zulke

[1] *Schadden* zyn zoden van korte heide, welke men op de gansche heidevlakte met eene spade boven van den grond steekt. Deze Schadden worden als torf gebrand en verspreiden in de lucht eenen byzonderen geur, die, by gunstig weder, op eenen wonderlyk verren afstand het heideland aenkondigt. Wie eens eenigen tyd in de Kempenlanden gewoond heeft mag twintig en meer jaren ervan verwyderd blyven, zonder dat hy den indruk van den geur der schaddenvuren uit het geheugen verlieze.

lucht had hy zyne schoonste jaren gesleten; alles, tot het magere gras toe, voerde in zyn geheugen ontroerende dingen op. Ook reed hy met het hoofd gebogen voor zynen makker en liet in de diepste sprakeloosheid den toom van zyn peerd onachtzaem hangen.

Meer dan een uer lang eerbiedigde de jonge luitenant het stilzwygen van zynen overste. Eventwel na dien tyd bragt hy zyn peerd nevens dat van zynen reisgenoot en sprak met troostende stem :

" Kolonel, verjaeg toch uwe droefheid. Ik begryp uw verlangen om uw kind terug te vinden zeer wel; maer een man als gy, die den vyand en de dood honderdmael zonder schrik onder de oogen gezien heeft, zal die zich laten nederdrukken onder eene gewoone smart? "

" Eene gewoone smart? " antwoordde de kolonel " inderdaed, Adolf, het is eene gewoone smart; maer zy is er niet min diep om. Begryp het wel, myn vriend : in myn gansch leven heb ik maer eens eene vrouw bemind. Ofschoon het eene boerin zy geweest, toch vervolgt my hare gedachtenis tot zelfs op het slagveld. Zy is dood, de arme Barbara! Maer zy heeft my een kind gelaten, het pand onzer liefde, dat zy my ten pryze van haer leven schonk. Moeten vreezen dat de eenige vrucht van ons huwelyk misschien bedelend rondloopt, honger en smaedt lydt, terwyl ik de middelen bezit om haer voor altyd gelukkig te maken! Weten dat myne Barbara misschien uit den Hemel my rekening afeischt over haer kind..... "

“ Kolonel, kolonel ! ” viel de luitenant in “ gy maekt uwe smart te dichterlyk; dit is het middel niet om ze te verminderen. Zie toch de zaken met koelbloedigheid in. Een krygsman heeft immers magt genoeg op zyn gemoed om zich over een ongeluk te troosten, al ware het nog grooter. ”

“ Denkt gy dan, Adolf ” hernam de kolonel “ dat men zyn hart zoo gemakkelyk met yzer omkleedt als zyn lichaem? Gy bedriegt u. Ik weet dat gy denkt gevoelloos te zyn en gy schynt er immer hoogmoedig over. Ydel is nochtans uwe waen. Sedert zes jaren hebt gy uw dorp verlaten, niet waer? Welaen, zeg my, indien uw oog ginder, op den gezigteinder, eensklaps de hut ontdekte waer uwe oude moeder woont, zoudt gy tranen storten of niet? ”

De jonge luitenant zweeg eenige oogenblikken en antwoordde met de oogen-nedergeslagen, als ware hy beschaemd geweest :

“ ô, Ik zou nederknielen en tranen storten, kolonel! ”

“ Ah! Dan zult gy ook ligt begrypen, dat ik my gansch overlever aen de hoop van myn kind terug te zien en onbedwongen tranen storten zou, indien God my toeliet haer te vinden. Weet het, Adolf : ik heb noch moeder, noch vader, noch broeder, noch magen; op de wereld is maer een wezen dat aen my gehecht is door de banden des bloeds en des geheugens : dit wezen is het kind myner arme Barbara. Zy gaf het my stervend in de armen, en zegde nog onder het snakken : ô, zie het altyd geerne, vriend! ”

De stem van den kolonel was by deze woorden zoo dof geworden dat de luitenant, uit eerbied voor zyne diepe ontsteldtenis achteruit bleef en zich zwygend van zynen overste verwyderd hield. Deze vertraegde weinig tyds daerna zelf zyn peerd en wachtte zynen makker in. Dan wees hy met den vinger vooruit en sprak diep ontroerd :

" Adolf, legdet gy uwe hand op myn hart, gy zoudt voelen met wat geweld het bloed door myne aderen bruischt. Myn goede makker, verwonder u niet dat er water in myne oogen glinstert. Ziet gy ginds, boven de Jeneverboomkens, eenen ryzigen Beuk zyne statige kruin by het beekje verheffen? Die boom hoorde myn eerste liefdewoord! Onder zyn lommer ontving eene bevende maegd myne vreesachtige bekentenis! Alles kent my hier : gras, heide, water, boomen alles groet my in eene roerende tael. Kom, stygen wy hier af. Ik wil zien of de schors van den Beuk het teeken onzer liefde heeft bewaerd! ......"

Eenige oogenblikken leidden zy hunne peerden by den toom tot dat zy, met de dieren niet verder kunnende geraken, ze elk aen eenen boom bonden, en dan het beekje oversprongen. Voor den Beuk gekomen, sloeg de kolonel de twee handen hangend aen elkaêr, boog het hoofd en staerde van onder zyne wimpers halsstarrig op het ingesneden teeken, dat als een groet van zyne Barbara hem tegenblonk.

Eensklaps, als of een geheime slag hem hadde getroffen, sprong hy regt en boog het oor naer een stil en ver

geluid. De luitenant verschrikte over de beweging van zynen overste en bragt zyne hand onwillig aen de zyde waer hem gewoonelyk de degen hing; maer een dwingend teeken bevool hem de diepste stilte.

Van achter het Elsendreefken, dat nevens de beek zich verlengde, klonken nu eenige zoete zilverachtige galmen, en welhaest hoorde men verstaenbaer als eene kinderstemme, die zong :

« Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe.
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe. »

Even roerloos bleef de kolonel, na dat reeds de verre stem was vergaen. Hy wachtte waerschynlyk op een tweede referein van het lied. Dit hoorende, zegde hy zelf op eenen zonderlingen en stillen toon :

« Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe.
Yzer hard,
Moed in 't hart!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe. »

Geen geluid klonk hem tegen : het Elsendreefken bleef stom. Hy ging haestig tot den luitenant, en hem voorttrekkende, sprak hy met verdoofde stem :

“ Kom — Kom, myn vriend, alle myne zenuwen sidderen. Ik ben tot stervens toe ontroerd. Het is myne Barbara die gy gehoord hebt, hare stem, haer lied! ..... Wat bereidt gy my, ô God! ”

Plotselings hield de kolonel zynen makker staen en wees hem, zonder spreken, eene jonge maegd, die aen den voet van eenige Jeneverboomkens op het gras nederzat. Zy scheen niet te weten dat men haer bespiedde; want hare opgespalkte zwarte oogen waren styf en beweegloos naer den beuk gerigt, en by haren gapenden mond hingen de gebogen vingeren harer regterhand, alsof zy alle de geruchten der heide wilde van haer jagen om er slechts een enkel te vatten.

De kolonel deed eene beweging om haer te naderen, en dan eerst bemerkte zy met schrik dat onbekende persoonen met scherpe blikken haer bezagen. Eventwel hare vrees verging oogenblikkelyk en een onbeschryvelyke grimlach blonk van haer gelaet de twee vreemdelingen tegen.

De kolonel, door ongeduld overmeesterd, ging tot de maegd, knielde nevens haer, nam eene harer handen en vroeg dan bevend :

“ Kind, hoe is uw naem? ”

“ Lena ” was het antwoord.

Een pynlyke gil ontvloog de borst van den wanhopigen krygsman; hy riep met wanhoop :

“ Lena? ô Hemel, zy is het niet! ”

By deze klagt borsten tranen uit zyne oogen en hy

verborg het aengezigt in zyne handen. De jonge luitenant wilde zynen overste van den grond heffen, doch deze stiet hem zachtjes van zich en toonde hem dat hy onverhinderd aen zyne ontroering wilde overgeleverd blyven.

Beurtelings bezag Lena de twee onbekenden met ondervragend gelaet, tot dat zy hoorde en zag dat de geknielde man bitter weende. Dan nam zy zelve zyne hand en sprak zoo fyn en zoo medelydend :

" Wat is de oorzaek uwer smart, Mynheer? Doet het liedeken van Rikke-tikke-tak u pyn? Ik zal het niet meer zingen. "

De kolonel, door den toon harer stem geschokt, vaegde zyne tranen met geweld uit de oogen, en zich nog digter voor haer plaetsende, vroeg hy met angst en snel sprekende :

" Zeg, meisje, wie heeft u dit lied geleerd? "

" Ik weet het niet " was het zoete antwoord " Ik kan het al lang; maer ik weet toch niet sedert wanneer. "

" Herinnert gy u niet, myn kind, dat toen gy zeer jong waert, gy altyd een gerucht hoordet als van hamers die beurtelings op een aembeeld vallen? "

Lena antwoordde niet op die vraeg; maer hare oogen gingen wyd open en zy bragt hare nagelen krabbend aen haer voorhoofd, als of zy er eene geheugenis wilde los maken.

" Luister! " zegde de kolonel nog sneller " luister, of gy dat niet dikwyls hebt gehoord? "

Hy sloeg dan met den steel zyner zweep in de hand,

boetste het getrippel der hamers op het aembeeld na, en zong :

« Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe.
Yzer hard,
Moed in 't hart!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe. »

Schrikkelyk beefde de maegd tot het einde van het lied; dan riep zy met eene vervoerende blydschap.

" Ja, ja, Rikke-tikke-tak! " En zy sloeg de handen insgelyks te samen op de maet van het lied.

" Herinnert gy u niet, meisje, dat een man u op zyne knie liet ryden op de maet van Rikke-tikke-tak? "

Lena bragt den vinger in den mond en sloot de oogen toe. Na een oogenblik zwygens zegde zy zachtjes, als of zy twyfelde :

" Die man.... die man.... was myn vader! "

Op dit woord sidderde de kolonel in alle zyne lidmaten; hy opende reeds de armen om Lena te omhelsen; doch hy bleef dus staen en vroeg :

" ô, Kind, is uw naem wel Lena? Bedenk u eens wel...... Weet gy niet welken naem de man u gaf, als gy op zyne knie reed?

Lena zag ten gronde en overwoog een oogenblik; dan zegde zy langzaem :

" Hy zegde : lieve.... lieve.... lieve.... Monica! "

" Myn kind! myn kind! " riep de kolonel dat het

over de vlakte heenklonk — en hy omsloot Monica in zyne armen.

Het meisje hief hare gitzwarte oogen langzaem tot hem op, grimlachte zoet, en hing, van gevoel overstelpt, welhaest krachteloos tegen het jagend hart haers vaders.

Een uer later kwam de kolonel, met zyne dochter aen den arm, uit het Elsenhout op de baen naer Moll : de luitenant zat op een der peerden en leidde het ander by den toom. Op het bleek gelaet van Monica gloeide nu een ligte blos gelyk men er eene op de bladen van sommige witte roozen ziet; zy kon haer oog niet van haers vaders aengezigt keeren, en lachte hem gelukzalig tegen; hy streelde het meisje op hoofd en schouder, en hield haer dikwyls staen om haer voorhoofd te zoenen.

Eensklaps rukte zy haren arm van den zynen los om iemand ter zyde der baen te gemoet te loopen. De kolonel, die reeds uit zyne dochter een lang verhael gehoord had, begreep oogenblikkelyk wie hem dus in zyne vreugde stoorde, bovenal toen hy zyne dochter luidkeels hoorde roepen :

“ Jan! Jan! ”

By den jongen boer gekomen, zegde zy in de uiterste vreugde :

“ Zie, zie, daer ginds komt myn vader! Dat was nu stemme die in my sprak! ”

“ Uw vader! ” zuchtte Jan met verwondering “ die ryke heer uw vader? ”

“ Ja, ja, en ik heet niet meer Lena — myn naem is veel schooner, Monica! ”

Jan was zoo zeer over dit plotseling nieuws verstomd, dat hy zyne dwalende oogen sprakeloos van den kolonel op het meisje liet wandelen en eerst na eene poos zegde :

“ Dan blyft gy niet meer by ons, Lena? Moet ik dan alleen sterven?...... ”

De kolonel was intusschen genaderd en verbrak de dreigende samenspraek; de hand van den jongen boer grypende, sprak hy op vriendelyken toon tot hem :

“ Jan Daelmans, ik bedank u voor uwe goede genegenheid tot myn kind. Hebt gy ooit een beschermer noodig, zoo zult gy er altyd in my eenen aentreffen. Wy gaen naer Moll en van daer naer Frankryk. Bedroef u niet, myn zoon, over het geluk van Monica; dit ware niet wel van u. Kom straks te Moll in den *Arend;* daer kunt gy nog eenige uren by Monica blyven. Ik wil u toch eene kleine belooning schenken. ”

By deze woorden duwde hy eenige gouden Napoleons in de hand van den jongen boer, die gevoelloos bleef, zelfs aen den kus, dien Monica nu voor de eerste mael van haer leven op zyne wang drukte. De kolonel verwyderde zich met zyne dochter en riep nog, zich omkeerende :

“ Tot straks, Jan, in den *Arend!* ”

Zoolang de kolonel en Monica voor zyne oogen zigtbaer

bleven, deed de jonge boer geene de minste beweging; maer niet zoohaest waren zy achter eenen heuvel verdwenen, of hy bezag met eenen grimlach van mispryzen het geld dat hy in de hand hield, wierp het verre van zich over de heide, ging nevens de baen met de handen voor de oogen zitten en stortte overvloedige tranen tot dat de zon achter de dennenwouden wegzonk.

Jan begaf zich niet naer Moll, maer zyne moeder werd door den veldwachter gedwongen met een yzeren kistje er naer toe te gaen. Welke rekening zy aen den kolonel over haer gedrag gaf, weten wy niet; dan, er verspreidde zich een gerucht in de omstreken, dat zy den naem van het haer toevertrouwde kind had veranderd om den schat te bezitten, welke in het yzeren kistje lag; en inderdaed het was ledig toen zy het den kolonel behandigde. Ook werd zy met schande, als eene booze vrouw dat zy was, uit de afspanning den *Arend* gejaegd, en hadde Monica voor haer niet gesmeekt, erger zouden voor haer de gevolgen harer ontrouw geworden zyn.

Eenige dagen later verliet eene schoone postkoets het dorp Moll; dry persoonen bevonden zich in dezelve : een statig krygsman, eene fraeije juffer en een jonge heer, hun reisgenoot.

V.

og een uer en de zon zal de heide met hare stralen overgieten; reeds klimt het oosterlicht in de hoogte : de duisternis wykt naer de westerkim : eenige onvatbare geruchten kondigen de natuerontwaking aen.

In de kamer der eenzame hoeve zet het uerwerk zyn rusteloos getik voort; de nare stilte des nachts heerscht er nog onverstoord; de haerd is koud.

In den halfduisteren hoek der kamer staet een spinnewiel, nog met fynst gehekeld vlas op den rok en met ongebroken draed, als of de spinster het daer even had verlaten.

Op twee of dry stappen van het spinnewiel schetst zich een menschenlichaem in de duisternis : het is een jonge man, die, zittend, het werktuig met eene vreemde uitdrukking beziet. Met de armen op de borst gevouwen, en het hoofd gebogen, stuert hy zyn oog aendachtiglyk

van het spinnewiel op den bystaenden stoel. Zyn gelaet draegt de kenteekenen eener diepe droefheid; een verdoofd vuer straelt uit zyne blikken, als hadde de wanhoop in zyn hart gewoond; en toch, een zwevende grimlach verschynt by poozen op zyne lippen. Indien men hem dus zittend kon zien, men zou denken dat er by het wiel eene onzigtbare spinster zit, met wie deze jonge man, door de tael der oogen, eene ontroerende samenspraek houdt. Toonen, zoo zacht dat zy de nachtstilte niet breken, dryven suisend door de kamer. De jongeling brengt den vinger aen den mond en schynt te luisteren, ofschoon hy het zelf is, die bewusteloos zingt:

Rikke-tikke-tak, rikke-tikke-toe.
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

Hy staet op, neemt eenen herderstaf in de hand en gaet met langzame stappen ter kamer uit. Daer wandelt hy droomend nevens het Elsendreefken; hy blyft staen, plukt eene bloem, grimlacht haer zalig tegen, ontkranst ze en laet hare bladen onachtzaem door zyne vingeren ten gronde vallen. Hy komt by den boord der baen, en ziet de heide over naer kleine heuvelen; zyn oog schiet vol water; hy gaet zitten en weent bitter.

Hy regt zich weder op, dwaelt verder tot by den stam van eenen statigen Beuk, in welks nabyheid eenige donkergroene Jeneverboomkens hunne waggelende kruin

verheffen. Daer blyft hy eenige oogenblikken in zelfsvergeten staen, en luistert alsof eene geheime stem uit den boom tot hem spreekt : uit zyn hart stroomt een stil gezang over zyne lippen; tusschen het loof der Jeneverboomkens suisen de klanken van het lied :

Rikke-tikke-tak Rikke-tikke-toe.
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

Deze droom is ook ten einde. De mymerende jongeling verlaet den Beuk en stapt de heide op. Hy beklimt eenen hoogen zandheuvel; op den top gekomen, steekt hy zynen herderstaf vooruit, laet hem op den schouder rusten, slaet den regten arm er klemmend over en staet zoo, op dien steun liggende, roerloos als een steenen beeld. Zyn oog is gerigt naer een blauwend punt, dat in de uiterste verte op den gezigteinder zich vertoont, en waeruit eene kronkelende baen in wentelende bogten de heide overschiet en nevens den zandheuvel verdwynt.

Wat mag toch die droeve jongeling verwachten; wat hoopt hy dat de heideweg hem brenge? Tot wie voert de wind de zuchten, die zoo dof en zoo smartelyk uit zyne borst opwellen?

Luister, hy zegt het zelf; want nu vervormt zyn zucht zich in een woord, — in een naem, met liefde en pyn gesproken :

" Lena!.... Monica! "

Achter hem beklimt een boerenmeisje den zandberg; hem naderende roept zy op eenen bitsigen toon :

« Jan, gy moet naer huis komen! »

De jongeling springt regt, keert zich om en blikt met diepe bitterheid op haer, die hem in zyne mymering komt stooren. Eventwel zyn aengezigt wordt eensklaps kalm en onverschillig; hy daelt den berg af en spreekt :

« Zuster, ik kom. »

Terwyl hy haer met gebogen hoofde volgt, zegt zy :

« Het is een schoon leven dat gy leidt! met alle die grillen! Gy denkt zeker dat het brood met droomen te verdienen is? Dat is nu dry maenden even zot als die luije Lena, die met haren vader, gelyk ze zeggen, vertrokken is! Gy hebt haer hare zotternyen schoon afgeleerd. Dat staet van 's morgens tot 's avonds, in nat en droog, op den zandberg naer de kraeijen te gapen. Ik zou beschaemd zyn! Gy laet onze zieke moeder in haer bed liggen kyven, en gy gaet uwen gekken gang! Zoo zal de hoeve wel in den grond geraken, wy op strooi en gy te Gheel. [1] »

De jongeling antwoordt niets op deze verwytingen en schynt ze zelfs niet te hooren. Hy laet zyne zuster voortspreken, zonder zich het minste in hare woorden te verstooren en volgt haer, als onverschillig, tot binnen de hoeve.

[1] Een dorp in de Kempen, waer men de zinneloozen naer toezendt om onderhouden te worden.

VI.

p eenen namiddag stond Jan weder droomend voor den Beuk, starende op zekere gedenkteekens, die nog niet lang in de effen schors des booms gesneden waren. De arme jongeling scheen ziekelyk en kwynend, want de blos der jeugd was op zyn gelaet door eene grauwe en doorschynende tint vervangen; hem glinsterden nu ook de oogen als van eenen zinnelooze en zyn hoofd helde mismoedig over den linker schouder.

Na meer dan een half uer, zonder zich te verroeren daer gestaen te hebben, hoorde hy achter het Elsendreefken de afgevallene bladen onder den tred eens menschen kraken; zich omkeerende zag hy den ouden pastoor van Desschel tot hem naderen. Zigtbaer deed hy geweld om aen zyne wezenstrekken eene gewoone en opgeruimde uitdrukking te geven: den geestelyken met eerbied groetende, poogde hy te grimlachen; maer eilaes! zyn grimlach verried slechts pyn en grievende smart.

De pastoor wees hem, dat hy op het gras zou nederzitten; vatte hem de hand, en hem met diep medelyden beziende, sprak hy op ernstigen toon:

" Jan, Jan, is het zoo dat gy uwe plegtige belofte houdt? Nog altyd onder den beuk. Gy wilt dus, dat uwe moeder hare bedreiging volbrenge en den boom doe afhakken om u te genezen? "

By dit gezegde schokte eene krampachtige beweging de leden van den jongeling; met het oog stekend op den priester gerigt, riep hy:

" Wat? Den boom — den Beukenboom omverhakken? ô Neen, neen, vader, ik zou de werklieden dooden.... "

Een dusdanige uitval verwonderde den goeden pastoor, die reeds dikwyls door stillen raed gepoogd had den jongeling het voorwerp zyner treurnis te doen vergeten, en dacht reeds verre gevoorderd te zyn. Hy sprak nu zonder gramschap en met even vaderlyke stemme:

" Jan, myn zoon, het zyn zondige woorden die gy spreekt. Uwe moeder heeft het alleen ter vlugt gezegd, en gy weet het wel: alle hare woorden zyn geen evangelie. Maer dat gy, die met gevoel en verstand begaeft zyt, u om zulke nietige zaken, door eenen zinneloozen droom laet vervoeren tot bedreiging van moord, — dat begryp ik niet en het doet my pyn. Heb ik verdiend dat gy my dus antwoordet? "

" Vergeef my, vader " sprak de jongeling met waer berouw in de oogen. " Ik weet dat gy niets verlangt dan wat my goed en voordeelig zou zyn; maer er is in myn

hart iets onbegrypelyks, dat meer magt heeft dan uw woord en dan myn wil. ”

“ Hoort, Jan, er staet geschreven : *Wie het gevaer zoekt zal er in vergaen*, en zoo is het ook met u, jongen. Indien gy u niet vermaektet in mymeringen, die uw lichaem by gebrek aen beweging verlammen; indien gy op het veld arbeidet gelyk het uw pligt is, dan zoudt gy welhaest de oorzaek uwer smart vergeten; gezondheid en moed zouden in u terugkeeren en gy zoudt kunnen werken voor uwe zieke moeder. Maer neen, gy brengt uwe dagen over onder dezen boom of op den zandberg, en gy zyt niet alleen een groot zondaer, om dat gy uwe pligten tot God en tot uwe moeder niet naer behooren vervult; maer daerby nog een zinnelooze, een gek, die zich voedt met de hoop eener onmogelykheid en die zyn leven geeft aen eene ydele herschenschim. ”

“ Ho, vader, sedert haer vertrek heb ik nog langen tyd gewerkt — en toen kwam ik hier alleenlyk voor en na de arbeidsuren. Ik hoopte dan ook, dat ik haer zou hebben kunnen vergeten. Eilaes, haer beeld volgde my overal! By de ploeg suisde zy mynen naem in myn oor; op den dorschvloer zongen de vlegels het lieve Rikke-tikke-tak; in de stem der vogels hoorde ik hare tael; alle geruchten, alle natuerstemmen riepen, Monica! Monica! Waertoe diende my toch de arbeid? Wist ik wat ik deed? Och neen, vader, het hielp my niet. Myn slaep zelfs was my een klaerder leven dan by dage : ik genoot troost, ik zag ze, ik sprak met haer; maer rusten deed ik nimmer.

Nu kan ik niet meer werken al wilde ik het doen : ik ben slap en ziekelyk. "

De pastoor schudde het hoofd en zweeg eene wyle tyds; dan vatte hy op nieuw des jongelings hand en vroeg :

" Sa, Jan, gy moet my zeggen of gy zoo wilt blyven of niet. Zeker is het, en gy weet het, dat Monica hier niet meer komen zal — en kwame zy, het ware dan nog erger : zy is eene ryke jufvrouw en gy een boerenjongen. Uwe ziekte is dus eene zotterny. "

" Ho, kon ik haer vergeten, vader! "

" Verlangt gy het inderdaed? "

" Ik wensch het uit den grond myns harten, vader; want sedert lang zyn myne droomen niets meer dan gal en bitterheid. Wanhoop en vertwyfeling vervullen myn hart. "

" Wel aen, toon dan dat gy waerlyk moed hebt en genezen wil. Voldoe aen den wensch uwer moeder, volg mynen raed : Ga naer Mechelen! "

" Ik zou sterven vader. "

" Waerom? "

" Ah, waerom? Vader, ik ben over eenige maenden naer Brussel geweest en er acht dagen moeten blyven. Wat heb ik droeve tranen gestort, gedurende dien korten tyd! Wat onzeggelyk lyden heb ik doorstaen! "

" Ik begryp u niet. "

" Nu, ik ga het u zeggen. Toen het my toegelaten was terug te keeren, ging ik nacht en dag zonder rusten. Als de eerste mael de reuk der schaddenvuren my door

den wind werd aengebragt, begon ik van ontroering als een kind te weenen; verder, in het midden van het eerste Mastenbosch, wierp ik my geknield ten gronde en ik dankte God met luiderstemme, dat ik myne geliefde speldeboomen mogt wederzien: ik heb geëten van het eerste heidekruid, dat ik zag, om den dierbaren plant digter aen het hart te hebben — en hier komende ging ik niet regt naer huis, ik ben eerst mynen vriend den Beuk komen omhelsen, en het is met tranende oogen, dat ik tot de Jeneverboomkens sprak als waren zy menschen geweest.... En gy stelt my voor, zes jaren lang van myne heide verwyderd te blyven! Onmogelyk!"

"Myn zoon, ik weet om welke reden gy de heide meer dan een ander bemint; maer het is juist die oorzaek, welke wy moeten te niet doen. De studie zal beter dan een lichamelyke arbeid het beeld, dat u vervolgt, uit uwen geest verdryven, en de overtuiging dat gy bestemd zyt om gansch aen den dienst Gods te worden toegewyd, zal uwe wereldsche droomen wel overwinnen; twyfel daer niet aen."

De priester gaf aen zyne stem eenen plegtigen en half grammoedigen toon, welke eenen diepen indruk op den jongeling deed, en hernam:

"Andere redenen nog zal ik doen spreken om u tot betere gedachten te brengen. Jan, gy vermoordt u zelven, omdat gy uw leven uitput door eene onophoudende droefheid. Denkt gy, dat God u die misdadige dwaesheid vergeve, indien gy er tot den doodstryd in volhardt?

In uw ydel droomleven denkt gy alleen aen eene enkele zaek. — Dringt wel ooit een gedacht in uwen geest, dat tot den Hemel klimme? Zyn het gebeden, die gy met den mond spreekt, terwyl uwe gepeinzen de Godheid hoonen, daer gy een menschenbeeld, zelfs in den tempel des Heeren aenbidt? En denkt gy er wel aen, dat het graf op u gaept, — dat gy uwe ziel aen den boozen overlevert, — en dat het eeuwig vuer de belooning uwer zinnelooze vergetelheid moet worden? "

De woorden des priesters, met eenen somberen nadruk gesproken, hadden het gemoed van den jongeling fel geschokt. Hy gevoelde wel dat de pastoor hem schrikkelyke waerheden gezegd had en hy beefde zelfs nog na de dreigende woorden. Hy bleef eenigen tyd sprakeloos ten gronde blikken, en dan, het hoofd opheffende als iemand die een moeijelyk besluit genomen heeft, sprak hy:

" Welaen, vader, het zy zoo! Ik zal naer Mechelen gaen. "

" Morgen? " vroeg de pastoor met blydschap.

" Morgen reeds? " herhaelde de jongeling " morgen myne heide verlaten? En misschien voor altyd! "

" Neen, Jan, spreek toch zoo dwaes niet " zegde de pastoor. " Gy kunt jaerlyks meer dan eens uwe moeder komen bezoeken en, gedurende het schoolverlof, lang genoeg uwe heide wederzien. Daerby, als gy priester zyt, moogt gy in een dorp der Kempen [1] geplaetst

[1] Men geeft den naem van *Kempen* aen het uitgestrekte heideland, dat het noordelyk gedeelte van België uitmaekt.

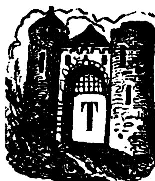
worden — en dan eerst zult gy uw leven rustig en vreedzaem onder de heidelucht kunnen doorbrengen. — Morgen, niet waer? ”

“ Wel aen, morgen! Het is gezegd! ” Riep de jongeling met zulke snydende stem, dat zyne galmen door het Elsendreefken klonken. “ Morgen! Morgen! ”

En hy sloeg zich de twee handen voor de oogen, waeruit een bittere tranenvloed losbrak.

Een half uer daerna ging hy aen de hand van den pastoor naer de hoeve.

VII.

oen Monica de heide verliet, was haer hart vol zalige vreugde; hare droomen waren vervuld : zy had hem gevonden, dengenen naerwien zy, van op den zandberg, zoo vele jaren had uitgezien! Gansch overgeleverd aen de liefde haers vaders en immer gekoesterd door zyne teedere streelingen, had zy er niet aen gedacht dat iemand in de eenzame hoeve om haer vertrek zou hebben getreurd, en zy vergat spoedig haer vorig lot en dengenen, die haer een verdediger en een vriend in het ongeluk was geweest.

Met haren vader in Parys gekomen, werden haer de beste leermeesters gegeven, en daer zy een fyn begryp had en door de onophoudende toejuichingen haers vaders zich aengemoedigd zag, kon zy in vier jaren tyds alles wat eene wel opgevoede juffer hoeft te weten om in byeenkomsten nevens anderen te pronken, indien de natuer haer met lichaemsschoonheid heeft begaefd.

In den eerste kwam een blos op de wangen van Monica zich vertoonen en zy werd sterker van lichaem. Een immerdurend genoegen had haer de gezondheid teruggeschonken; men zou hebben mogen denken dat de kwynziekte haer gansch had verlaten. De mensch gewent zich aen alles; misschien nog het spoedigst aen het geluk. Zoo ging het ook met Monica: gedurende een geheel jaer vond zy vermaek in alles; zy ging naer avondfeesten en naer bals, beminde de wereld en verlangde naer hare toejuichingen.

Eventwel, dit los en vry genot hield niet lang stand: somtyds schoten er nu wel vlugtige herinneringen voor Monica's oogen, en in den loop van het tweede jaer schenen stille droomen haer gemoed weder te willen overnevelen. By de aenjagende toonen der muziek, onder den glans der luchters, te midden van het feestgeruisch, bleef zy immer verstrooid als of eene geheime gedachtenis haer hadde vervolgd. Zwak was inderdaed die opwelling van haer droomend hart, en zelfs bekende zy regtzinniglyk aen haren vader, dat zy nog by poozen de heide met den statigen Beuk en de waggelende Jeneverboomkens voor haer zag. Deze bekentenis deed zy lachende, en spottende met hare eigene mymerkwael, zoo zy dit noemde.

Zag zy ook, tusschen het droomtafereel van het geboomte der heide, een menschenbeeld, eenen jongeling die om haer treurde? Wie weet het? Althans zy had het nooit aen haer zelve noch aen anderen bekend.

Allengskens kreeg Monica eenen tegenzin van de

wereld en hare vermaken; zy ging niet meer naer avondfeesten of andere gezelschappen dan op ernstig aendringen haers vaders, en begon naer eenzaemheid te zoeken. Van tyd tot tyd bewogen zich hare lippen werktuigelyk en het vergeten lied van Rikke-tikke-tak zweefde onhoorbaer rond haren mond. De kleur verging weder op hare wangen; zy werd weder mager en kwynend, zoodat haer vader, na alle mogelyke poogingen om haer te verzetten, begon te vreezen dat hy zyn kind zou overleven. Een geleerd geneesheer, door hem geraedpleegd, toonde hem het huwelyk als het beste middel aen, en beweerde dat Monica onfeilbaer zou genezen, indien men ze kon overhalen om eenen echtgenoot te kiezen. De kolonel Van Milgem mogt hierby aen niemand anders denken dan aen den jongen officier Adolf, zyn getrouwe gezel, die tegenwoordig was geweest by de herkentenis van zyn kind.

Intusschen had de kolonel by zyne dochter alles ingespannen om hare aendacht op Adolf te roepen; hy vond haer wel gevoelig aen zyne liefdebewyzen en aen zyne schoone hoedanigheden; maer wedermin was er niet in haer : yskoud bleef immer haer hart voor den jongen officier. Dit pynde den vader zeer, daer hy zich beroofd zag van het eenig middel waerop hy gehoopt had, om zyne dochter te redden. Byna dagelyks deed de kolonel by zyne dochter poogingen om uit haer te vernemen wat haer hart verlangde en waeruit haer wee voortsproot; doch zy beweerde niet ziek te zyn, en wist zyne vragen

telkens door betuigingen der teederste liefde af te weren. Alleen, wat de kolonel wel hoorde en begreep, was dat zy naer Braband en naer de heide verlangde terug te keeren; in een woord, dat zy de landkwael of het heimwee had.

Meer dan eens had hy aen zyne dochter beloofd, dat hy met haer naer het Kempenland zou reizen, en er eenen ruimen tyd wilde verblyven, om haer onder de heidelucht verkwikking te laten zoeken; dan, altyd werder zyne ontwerpen desaengaende door de snelopvolgende krygsvoorvallen omvergeworpen.

By het einde des jaers 1813 had hy, door onophoudend aendringen, van den minister van oorlog de belofte verkregen dat hem in de aenstaende lente een verlof van dry maenden zou worden verleend. Monica verheugde zich in de verzekering der terugreis naer het lieve vaderland en zy scheen uit hare mymerziekte op te staen. Maer er kwamen uit het Noorden allerlei schrikkelyke tydingen: het fransch leger was byna geheel door de Russen en door de ondragelyke koude vernietigd; niemand kon voorzien welke nieuwe gebeurtenissen uit de nederlaeg van Napoleon zouden spruiten. Ook had eene algemeene ontsteldtenis de krygslieden bevangen, die in Frankryk waren gebleven. De kolonel kon aen Monica de kennis der rondloopende tydingen niet onttrekken, noch haer behoeden voor het verdriet, dat haren boezem vervulde by de overtuiging dat niets ter wereld nu min zeker was dan hare reize naer het Kempenland.

Plotselings keerde de keizer zonder zyn leger uit Rusland terug en deed door het Senaet een besluit afkondigen, door hetwelk 350,000 jonge lieden onder de wapenen werden geroepen. De kolonel kreeg insgelyks bevel om aen het hoofd zyner mannen het leger in Duitschland te gaen vervoegen. Hy besteedde zyne dochter in een huis van opvoeding te Parys, mengde zyne tranen met de hare, en rukte zich los van zyn kwynend kind om den keizer over den Rhyn te volgen.

Zes maenden later, op het slagveld van Dresden, trof een kogel hem in de knie. Na de genezing zyner wonde bleef zyn been gebogen, hy zou hinken voor zyn gansch leven en met eenen stok gaen. Deze gebrekkelykheid was oorzaek dat men hem op zyn verzoek naer Parys liet keeren. Hy vond zyne Monica nog meer vermagerd, met doorschynend gelaet en met glinsterende oogen, sprekende onachtzaem en droomachtiglyk.

Slechts twee snaren vond hy nog gevoelig in haer hart, twee driften even blakend : hare liefde tot hem en tot het betreurde Kempenland.

Onmiddelyk en met den grootsten spoed maekte hy dan de noodige toebereidsels om met Monica naer Braband te keeren. Een bode werd naer Antwerpen gestuerd om er een gevoegelyk huis te huren en in te rigten, tot dat de tydsomstandigheden zich zouden hebben opgeklaerd en de kolonel een klein buitengoed in de omstreken van Moll zou hebben kunnen koopen of huren.

Eenige dagen later vertrokken zy in eene postkoets.

Niets byzonders onderbrak de blyde reize naer het vaderland; alleen in Antwerpen zelf, en toen het rytuig de nieuwe wooning des kolonels naderde, blikte Monica by geval de straet op en liet eenen scherpen schreeuw van verbazing, die den kolonel van schrik deed opspringen.

Toen hy haer vroeg wat hare plotselinge aendoening veroorzaekt had, antwoordde zy :

“ Och het is niets, vader. Ik ben ook zoo ligt van verschieten. Daer zag ik in de straet eenen armen jongeling met slordige kleederen, die my ter vlugt aenstaerde als wilde hy met zyne oogen door myn hart booren. En ziet gy, vader? Om dat hy zoo sterk naer Jan Van Dael gelykt, is my een schreeuw ontsnapt. Toch, hy was het niet. — Het is reeds gedaen : ik ben gerust. ”

VIII.

Zes weken waren verloopen sedert de aenkomst des kolonels te Antwerpen.

Op den zolder van een arm huisje, op den Guldenberg, zat eene stokoude vrouw zeer vroeg in den avond by een lampken aen het kantwerken. Ellendig zag haer verblyf er uit, want zy woonde onder de naekte dakpannen en had voor allen huisraed, een tafeltje, twee slechte stoelen en een bed, waervan het deksel uit allerlei byeen geraepte lappen was te samen genaeid. Deze vrouw scheen onverschilliglyk hare bouten door een te wentelen; eventwel, van tyd tot tyd boog zy het oor naer de alkove, waer het bed stond, en luisterde dan met aendacht op een onvatbaer gerucht.

Even had zy dus hare twee handen roerloos op het kantkussen gelegd, wanneer de deur van het zolderkamerken open ging en eene andere vrouw er binnen trad. De oude plaetste haren vinger op den mond en

noodigde de intredende door eenen zachten pst! tot stilzwygen. Opstaende ging zy tot haer, leidde ze met de hand tot by de tafel, en terwyl zy den stoel aenwees, zegde zy :

" Trien, zyt wat stil, mensch; want hy slaept zoo gerust! "

Trien trok een breiwerk uit haren zak en zegde met even stille stem :

" Ah! dat is de mensch dien gy in huis genomen hebt! Zoudt gy gelooven, Meken Teerlinck [1], dat gy een goed werk daeraen gedaen hebt, als het is gelyk ze zeggen? "

" Ja, Trien, zyt er zeker van : zonder my was de jongen dood en begraven, och arme! "

Na een oogenblik het zolderken in alle zyne hoeken te hebben bezien, zegde Trien weder zachtjens :

" Maer, Meken, als ik my niet bedrieg, hebt gy dien mensch al vyf of zes weken op uwe kamer. Waer slaept gy dan? "

" Ja, Trien, waer slaept gy dan? In dien hoek op eenen stoel, met myn hoofd op de tafel. Daer is toch aen my niet veel meer gelegen : ik heb mynen tyd gehad, mensch! "

" Wel, wel, hoe kunt gy het uitstaen! Zes weken zonder onder de lakens te liggen! het is om van te sterven. "

" Ja, Trien, ieder geeft aen zynen evennaesten wat

[1] *Meken* beteekent grootmoeder. Men geeft dien naem, onder het volk, aen alle oude vrouwen.

hy heeft; de ryke menschen geven hun geld en ik — ik geef ook wat ik heb : myn bed en myne rust. ”

“ Nu, ik beken dat ik het niet zou kunnen doen; maer het is toch schoon en gy zult er mede verdienen by God, Meken...... Maer ik ken het fyn van die historie nog niet; de eene zegt dit, de andere zegt dat, en op den duer weet men niets. Hoe is het nu eigenlyk gebeurd? ”

“ Wel, ik zal u dat eens gaen zeggen; maer kom, zit wat digter, hy moest zoo eens wakker worden. — Het is vyf of zes weken geleden, op eenen zaturdag : het was wel elf uren 's avonds. Ik had wat milt gekocht voor myne kat, en omdat ze nog van den geheelen achternoen niet te huis was geweest, nam ik myn *Peerken* [1] en ik ging ginder tegen den blinden muer, tusschen de karren en wagens, naer myne tooverheks zoeken. — Gelyk ik nu zoo al rondsukkel en roep : poesken! poesken! hoor ik eensklaps eenen zucht gelyk van eenen mensch; ik verschiet dat ik opspring, en ik sla myne oogen naer den grond. Maer zie, ik kan myne verschriktheid niet uitleggen : daer lag een mensch op den rug met zyn aengezigt vol bloed! ”

“ Och God! vol bloed? ”

“ Ja, Trien, vol bloed. Gy kunt denken : ik liep al gauw by de geburen, ze kwamen met licht geloopen, en dan zagen wy, dat het een jonge mensch was, die waerschynlyk op eenen koolwagen was gaen liggen om te

[1] Lene kleine blikken lamp.

slapen, en die er afgevallen was. Hy moest er al langen tyd liggen, want het bloed dat uit zyn hoofd syperde was bykans heel gestold. ”

“ En was hy dood, Meken? ”

“ Och, dood! sukkel, dat gy zyt, — en hy slaept daer in het bed! ”

“ Ja, Meken, wat wilt gy er aen doen, schaep? De memorie is verre! — Wel nu, en wat deden ze dan? ”

“ Ja, wat ze deden? Wel gelyk altyd. Veel raed en weinig daed; maer terwyl lag de jongen daer in zyn bloed op de koude steenen — en myn hart brak van het te zien. Ik heb gezegd in myn eigen : kom, kom, de menschen zyn gebroeders; en ik heb niet gewacht tot dat de doctor kwame om den ongelukkige naer het gasthuis te doen dragen. Ik heb hem doen opnemen en hier in myn bed doen leggen. ”

“ Maer, Meken, hoe hebt gy hem kunnen bezorgen en onderhouden? of ten zy dat gy ergens eene kous, onder de pannen hebt steken? [1] ”

“ Och, neen, Trien, ik heb veel gewerkt en al een beetje schuld gemaekt; maer dat is niets : wat met een goed hart geschonken wordt, dat geeft ons Heer terug. ”

“ Dit is toch al aerdig! Kent gy zyne ouders en weet gy van waer hy is? ”

“ Neen, ik heb het hem nog niet gevraegd. Maer als hy de koorts in het hoofd had, droomde hy altyd hard op

[1] Vele oude menschen van geringen stand maken hunnen spaerpot in eene kous die gewoonlyk onder de dakpannen wordt verborgen.

en ik heb wel gehoord dat zyn vader en zyne moeder dood zyn. ”

“ En hebt gy zoo niets anders uit zyne woorden kunnen verstaen? ”

“ Neen, ik weet niet wat hy altemael zegde, van eenen Beukenboom, van de heide en van mastebosschen. Latyn sprak hy ook al en somtyds riep hy Monica! Monica! Dat is waerschynlyk de naem van zyne moeder of van zyne zuster. Hy kan een liedeken, Trien, dat wilde ik wel voor zestien-en-halve [1] dat gy het hoordet! Het is zoo altyd van Rikke-tikke-tak, dat gy er zoudt kunnen by dansen. Wat dat nog het aerdigste was, hy sprak altyd alsof ze hem tegen dank pastoor of geestelyke wilden maken — en ik ben aen zyn hoofd gaen zien of hem geene kruin geschoren was; maer daer is geen scheermes aen zynen blonden krollebol geweest. ”

“ Och, Heer, het is misschien een arme jongen, die dronken was, of van zyne zinnen was geraekt. ”

“ Van zyne zinnen, Trien? Van zyne zinnen? Dat gy hem hoordet spreken, gy vielt op uwe kniën. Al wat hy zegt staet gelyk geschreven, en het schoonste sermoon van onzen onderpastoor is er niets tegen. Daer hangen zyne kleederen : zie, ze zyn van fyn laken geweest, Trien. Iederen keer dat hy den mond open doet om my te bedanken, breken de tranen uit myne oogen : het is gelyk een engel die spreekt! Gy moogt my gelooven, ik

[1] Een zilveren geldstuk van zestien en halve stuiver.

zie hem veel liever dan of hy myn eigen kind ware, en zoo hy by my wil blyven zal ik voor hem werken tot op myn doodbed. — Hy noemt my moeder, Trien; gy moest dat woord in zynen mond hooren! ”

“ Maer hoe is het er nu mede? Geneest hy? ”

“ Wel ja, hy heeft eene geheele maend van zyn verstand geweest en koortsen in het hoofd gehad; maer sedert acht dagen is het wat beter. Hy bekomt zoo al stillekens en zoekt zyne memorie byeen. Anders is hy nu geheel by zyne zinnen. Als hy wat meer van spreken was, dan zou ik ook veel meer weten; maer hy zegt nooit iets dan om my te bedanken en ik vraeg hem niet met alle. Hy heet Jan, dat heeft hy my gisteren gezegd; het overige zal wel komen, Trien, als hy wat gezonder is; nu is hy nog zoo mager als eene graet en zoo bleek als uwe muts; de eerste mael als hy opstond was hy zoo slap, zoo slap, dat ik hem in myne armen moest nemen of hy zou gevallen zyn. ”

“ Och arme, dat schaep! ”

“ Nu is hy toch veel beter: hy kan al goed gaen; want gisteren zegde hy, dat hy dezen avond zou uitgaen om wat lucht te scheppen. ”

Nauwelyks had Meken Teerlinck deze laetste woorden gesproken of achter de gordynen der bedstede klonk eene zoete en teedere stem, die riep:

“ Moeder, goede moeder! ”

Die naem, en de toon welke er aen gegeven was, moesten eene buitengewoone tooverkracht op het gemoed der

oude vrouw hebben, want hare oogen glinsterden van aendoening; terwyl zy haestig, de lamp en een glas met melkwater vatte en tot de bedstede ging.

De zieke bezag haer in de oogen met zoo veel liefde en zoo veel dankbaerheid, dat Meken het hoofd afwendde om eene traen van hare wimpers te vagen. Terwyl nam de jongeling eene harer handen en plaetste zyne lippen met eenen langen kus er op.

“ Goede moeder! ” herhaelde hy nog.

Trien reikhalsde met kloppend hart om het gelaet van den zieke te zien : een diepe schrik deed haer beven toen zyne uitgeholde oogen zich op haer rigtten, en zy schoof haren stoel achteruit als wilde zy zich van eene akelige verschyning verwyderen.

De zieke sloeg zynen mageren arm om het hoofd van Meken en trok ze nader by hem; hy zegde haer waerschynlyk iets in het oor, vermits zy onmiddelyk zyne kleederen ging halen en de gordynen toeschoof, zoohaest zy dezelve op het bed gelegd had. Dan by de tafel komende, zegde zy stillekens met eene uitnemende blydschap tot de bevende Trien :

“ Hy gaet opstaen! ”

Dit gezegde scheen de gebuervrouw in het geheel niet gerust te stellen; want haer gelaet verbleekte en zy zag met angst naer de deur. Zonder twyfel spoorde de schrik haer aen om de kamer te verlaten eer de spookachtige jongeling verschene ; de vrouwelyke nieuwsgierigheid hield haer echter op haren stoel genageld.

Na eenige oogenblikken opende zich de gordyn der bedstede. Dan liep Meken tot den zieke, — hielp hem uit het bed en onderschraegde hem in zynen gang tot de tafel.

Zou dit levend geraemte de jonge boer zyn dien wy kennen? Ja hy is het, de ongelukkige! Het gebeente steekt hem door de ontverwde huid; zyne oogen staen diep verzonken in duistere holen; zyn rug is gebogen, zyn hoofd hangt ter zyde. Zulke vuile en grof gelapte kleederen kunnen slechts eenen bedelaer dekken. Wat mag toch het lot van den jongeling geweest zyn.

Nu stond hy voor het menschlievend Meken en hield eene harer handen vast : hy bezag haer met die teedere uitdrukking, welke een streelend kind alleen eigen is, en zegde :

" Goede, moeder; ik verlang uit te gaen. Zal ik u daerdoor niet bedroeven? "

" Wel Jan, myn jonge " antwoordde de oude vrouw " gy zyt nog zoo zwak, schaep lief! Gy loopt gevaer van te vallen, — en denk eens hoe benauwd ik zal zyn. "

De bezorgdheid van Meken stond zoo diep in haer berimpeld aengezigt te lezen, dat Jan onder hare liefderyke blikken tot in den grond des harten werd ontroerd.

" ô Moeder" zuchtte hy "waerom, waerom bemint gy my zoodanig? Ja, wees gy myn engelbewaerder! Wat niemand heeft kunnen doen, dat doet misschien nog de belanglooze liefde eener arme vrouw! Wonderbare ziele van goedheid! By den boord van het graf is er nog teederheid

genoeg in uwen boezem om eenen ellendige, als ik ben, het leven zoet te maken en hem uit den diepsten kolk der wanhoop op te heffen. ô! Ik heb God gebeden dat hy u zegene! — En, oordeel over myne dankbaerheid tot u, goede moeder; het is het eerste onverstrooid gebed dat ik sedert zeven jaren den Hemel mogt toesturen! "

De tael van den jongeling had eenen zonderlingen en begeesterden toon, die op het gemoed van Trien eenen diepen indruk deed; hare benauwdheid was gansch vergaen en nu luisterde zy met gapenden mond en met opgespalkte oogen naer des jongelings woorden, die haer verrukten en roerden als hadde zy een welluidend snarenspel hooren galmen. Meken bezag haer ondervragend en scheen te zeggen : " Welnu, wat zegt gy van mynen zoon? Is hy zinneloos? " Maer Trien luisterde sprakeloos, zelfs nog na dat Jan opgehouden had van spreken.

" Arme jongen " zuchtte Meken " wees maer wel gemoed. Ik ben arm en sukkelachtig, het is waer; doch, als gy by my wilt blyven, zal ik u altyd geerne zien — en ik zal de vingeren van myne handen voor u werken. "

De jongeling bragt de hand der oude vrouw aen zyne lippen doch antwoordde niet.

" Jan " zegde Meken met zoëtheid " als gy geerne zoudt uitgaen, gy moet het voor my niet laten : ik zal mede gaen. "

" Goede moeder " zuchtte Jan smeekend " ik verlang uit te gaen; maer ik moet alleen zyn — myn hoofd

brandt : in de eenzaemheid zal ik verkoeling vinden. Morgen, goede moeder, zal ik u zeggen wie ik ben en wat onbegrypelyk verdriet myn leven heeft vergiftigd. Laet my nu gaen — en blyf gerust te huis; binnen een uer kom ik weder. ”

Meken gaf Jan haer gaenkruksken in de hand, leidde hem den trap af, sprak nog eenige zoete woorden met hem en sloot dan de deur achter hem toe.

Daer gaet de kranke jongeling met wankelende stappen, digt nevens de huizen, door de duisternis; hy leunt op het handkruksken dat Meken hem schonk en hygt zwaer van vermoeidheid. Gewis heeft zyn gang een doel, want hy aerzelt niet in den keus der straten. By poozen blyft hy staen en rust; dan herneemt hy zynen weg en gaet immer voort tot op de Meirplaets. Daer schikt hy zich digt tegen de huizen en glydt in de duisternis langzaem voort als een dief of een bespieder. Welhaest blyft hy staen onder het gesloten venster eener prachtige wooning; hy leunt met den elleboog op den arduinen dorpel en poogt met zyn gezigt door de zomerschermkens te dringen. Binnen in het huis is licht; want eene zydelingsche strael beglanst het gelaet van den luisterenden jongeling, die, na langen tyd daer te hebben gestaen, van vermoeidheid geheel ineen zakt en als gevoelloos met het hoofd op den vensterdorpel blyft liggen.

IX.

n de ryke zael, op welker venster de vermoeide jongeling met het hoofd rustte, bevonden zich twee persoonen. De kolonel Van Milgem zat in eenen fluweelen leunstoel by de marmeren haerdstede; hem scheen een diep gedacht aengegrepen te hebben, want hy blikte peinzend vooruit op het vloertapyt. By eene tafel, waerop eenig zilveren naeigerief lag, zat eene jonge juffer bezig met kleine peerlen aen een snoer te rygen. Bleek was haer gelaet uitermate, en het droeg alle de kenteekenen eener lange en kwynende ziekte; nog meer scheen de witheid van haer aengezigt in kleurloosheid te winnen, door het ravenzwart harer lange hairlokken die by de minste beweging hare wangen kwamen streelen. Na een lang stilzwygen zong de jonge juffer met zeer zachte stem het referein van het liedeken Rikke-tikke-tak. Waerschynlyk verheugde dit den kolonel niet, vermits hy het hoofd verdrietig schudde, en tot de juffer zegde :

“ Monica, zing toch niet altyd dit liedeken; het is voedsel voor uwe droefheid — en gy weet dat het my pyn doet. ”

“ God! heb ik weêr gezongen? ” riep Monica als verwonderd. “ Ik wist het niet, vader. Vergeef my toch myne verstrooidheid. ”

“ Wel nu ” vroeg de kolonel “ is de borze haest gemaekt? — Arme Adolf, wat zal uw geschenk hem vreugde baren! Hy die u zoo zeer bemint. ”

“ Waer mag hy nu zyn? ”

“ Ho, dit ware moeijelyk te weten. Wie zou kunnen zeggen, dat hy niet ergens in een gasthuis ligt of dat een vyandige kogel hem niet reeds op het veld van eere hebbe getroffen? ”

“ Hemel, myn vader, gy doet my beven! ”

“ Zoo, ik doe u beven! Stelt gy dan eenig belang in zyn lot, Monica? ”

“ Ik bemin hem immers als eenen broeder? ”

“ Gy moest hem anders beminnen, Monica. Hy verdient het ten hoogste : hy is een schoone jonge man, begaefd met alles wat een mensch in de oogen eener vrouwe verheffen kan. Daerby, hy was de redder uws vaders op het bloedig slagveld van Dresden. Vindt de liefde de baen uws harten niet, de dankbaerheid moest u aensporen om mynen raed, myn verzoek te voldoen en hem de belooning zyner edelmoedigheid en liefde te schenken. ”

“ ô, Vader, bezie my! Wat zou ik Adolf kunnen

geven? Er is in myn hart geene plaets nevens myne liefde tot u. — Eene gevoellooze bruid? Zou ik hem ongelukkig maken door myne onverschilligheid? Want een bruidegom eischt meer tot zyn geluk dan koude vriendschap. En dan, ik gevoel eenen onweêrstaenbaren afkeer voor banden, die my myne vryheid zouden ontrooven."

"Welke vryheid, Monica? De vryheid om te droomen en om te mymeren? Gave God dat zy u ontroofd wierde, de vryheid die u uitput en krank maekt. Ziet gy, kind, als wy het landgoed by Moll bewoonen zullen, hoe gelukkig zou het dan niet zyn, dat gy eenen vriend haddet om met u de lieve heide te overloopen; om met ons den Beukenboom en het beekje te bezoeken, — om ons een gezel in de eenzaemheid te zyn? Want dit alles, kind, is koud en doodsch, als geen liefdegevoel het komt verlevendigen: het hart verdroogt als men het niet in een ander hart uitstorten kan."

"Vader, dit moge waer zyn; maer Adolf is geen zoon der heide. Zou hy verstaen wat het droomachtig geritsel der krekels zegt? Hebben masteboomen de spelen zyner kindschheid overschaduwd? Zou de oneindigheid der heidezee en haer onmeetbare hemel hem niet eentoonig schynen, — aen hem, een kind des gebergte? ô Ja, beken het, vader, tusschen my en myne lieve heide, ware hy een vreemdeling die onze tale niet zou verstaen."

Monica's woorden bevielen haren vader niet; zyn aengezigt nam eene droeve uitdrukking, en zich nu geheel

tot zyne dochter keerende, sprak hy op eenen nadrukkelyken toon :

“ Monica, myn kind, heeft het gebed uws vaders dan geen de minste magt op uw gemoed? Jaren lang heb ik voor Adolf by u gesmeekt : ik heb zyne schoonheid, zynen moed, zynen roem doen gelden, om in uw hart een teeder gevoel te doen ontstaen; ik heb gezegd, dat hy uwen vader te Dresden ten koste van zyn bloed gered heeft — en ik vroeg als eene belooning voor hem en voor my, dat gy toestemdet hem aen ons huisgezin te hechten door plegtige banden. Gy hebt geweigerd! en weigert nog. Waerom? Om gansch overgeleverd te blyven aen droomen die u dooden? — Omdat gy hem niet bemint? Maer hy vraegt u geene liefde. ”

Monica zag haren vader verwonderd aen en herhaelde :

“ Hy vraegt my geene liefde. — Wat eischt hy dan van my? ”

De kolonel hernam met klemmenden nadruk :

“ Eindelyk toch, ô Monica, dwingt gy my, u iets te zeggen dat mynen mond nooit ontsnappen moest. Luister dan, en bewonder den man dien gy versmaedt. Monica, sedert jaren wandelt gy met snelle stappen naer het graf; nooit sla ik myne oogen op, myn dierbaer en eenig kind, of ik zie de dood aen uwe zyde staen. ô, De zekerheid dat ik u verliezen zal, verscheurt my het hart reeds jaren lang : dat hangend zweerd boven myn hoofd verkort ook myn leven en ik lyde onzeggelyke smarten. Ik heb Adolf in mynen bangen boezem laten lezen; ik heb hem gezegd

dat er slechts een middel overbleef om u van uwe geheimzinnige droomen en van eene onfeilbare dood te verlossen. Ik zelf, ik u vader, heb hem gesmeekt u liefde te bewyzen en uwe hand te vragen; hy, die den vader eens gered heeft, wilde ook het kind redden. Hy had andere liefdebanden : fortuin, eer, schoonheid, alles bezat zyne verloofde; en toch, uit edelmoed, door zelfsopoffering gedreven, verbrak hy die banden om my en u eene onmeetbare weldaed te bewyzen. Hy, de schoone jongeling, wien alles in de wereld aenlachte, hy stemde toe om zyn leven te verbinden aen dit eener zieke en voor hem gevoellooze maegd; hy verloochende de hoop om eens in het gebergte by zyne oude moeder te woonen en zou ons volgen in de woesteny der heide. En dit alles om u, die hem versmaedt, het leven te bewaren; om als een beschermengel de dood van uwe zyde te verjagen. ô, Monica, zal zulke edelmoedigheid in u niets meer dan een dankbaer gevoel doen ontstaen? Zyn alle snaren in uw hart gebroken, dat gy my niets te antwoorden hebt dan neen? ”

Diep ontroerd was Monica, haer gelaet gaf dit genoeg te kennen. Zy antwoordde op de haer toegestuerde vraeg :

“ Vader, ik ben ondankbaer geweest jegens Adolf en jegens u, ik beken het met treurnis in de ziel; maer ook, wat eischt gy van my! Begryp toch, goede vader, dat men de vernietiging vraegt van alle myne herinneringen. Want, indien ik toestemde de vrouw van Adolf te worden,

zou ik hem eene breede plaets in myn hart geven. Niet ondankbaer zou ik blyven, ik zou hem de edelheid van zyn gemoed vergelden door teedere genegenheid, indien niet door warme liefde. En dan zou ik moeten afstand doen van alles wat myn vorig leven my gelaten heeft. ”

Eene uitdrukking van blydschap liep over des kolonels gelaet, hy vatte de hand zyner dochter en zegde :

“ Lieve Monica, de opoffering uwer droomen is noodig tot de verlenging van uw leven. Ik bid u, heb moed; zeg my dat gy Adolf tot bruidegom aenveerdt; maek my gelukkig. ô Dierbaer kind, zie, ik smeek u met gevouwen handen, zeg dat gy toestemt, zeg ja! ”

Zigtbaer beefde de maegd terwyl zy sprakeloos het hoofd vooroverboog.

“ Kind, kind! ” herhaelde de kolonel “ laet de goede inspraek niet voorbygaen. Zeg ja, ô, zeg ja!

Langzaem hief Monica het hoofd op en antwoordde met besluit :

“ Wel aen, vader, indien het u gelukkig kan maken....”

Eensklaps trof haer eene onverwachte aendoening; zy hief haren vinger in de hoogte en luisterde bevend op op een suizend gerucht.

“ Wat hoort gy? ” riep de kolonel verbaesd.

“ Luister! luister! ” antwoordde Monica met eenen zaligen grimlach.

Nu drongen, van achter het venster, eenige toonen in de zael, en de kolonel hoorde verstaenbaer het lied :

Rikke-tikke-tak Rikke-tikke-toe
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

De kolonel kende de onbegrypelyke magt van dit lied op het gemoed zyner dochter; daerenboven aenzag hy het dit mael als eenen schimp, hem over zyne nederige afkomst toegestuerd; gramschap kwam hem vervoeren en, aen de belkoord rukkende, stampte hy spytig op het vloertapyt.

" Ik wil weten " riep hy " wie zich hier verstout my te hoonen! "

Een knecht verscheen om het bevel zyns meesters te ontvangen; deze zegde bitsig :

" Er staet een onbeschaemde buiten onder het venster te zingen. Ga met uwe makkers, vat hem aen; ik wil hem zien. Indien hy u weêrstaet, gebruikt geweld. "

" ô Vader! " riep Monica opstaende " Wat zegt gy, geweld? Weet gy tegen wie? "

" Wy zullen zien. " Antwoordde de kolonel vergramd.

De jonge juffer keerde terug by de tafel en ging met zigtbaren angst zitten.

Men hoorde de huispoort opendoen en weder sluiten. Dan kwam de knecht in de zael en zegde tot zynen meester :

" Kolonel, het is een arme bedelaer; zoo zwak en zoo ziekelyk dat hy byna niet voort kan. De ongelukkige

kon ons geenen grooten weêrstand bieden. Hy staet in den gang. Willen wy hem maer laten gaen? "

" Neen, neen " riep de kolonel " ik wil dat raedsel verklaerd hebben. Daer steekt iets onder. — Monica, wat doet u zoo beven? Kent gy dan den bedelaer. — Ga, men brenge hem hier! "

Nauwelyks verscheen de arme man met gebogen hoofde en neêrgeslagen oogen aen de deur der zael, of Monica liet eenen schreeuw, en, tot hem loopende, vatte zy hem de hand, terwyl zy uitriep :

" Jan, Jan! zyt gy het? "

" Ik ben het, mejuffer " antwoordde de jongeling zonder zyne oogen op te slaen.

De kolonel stond eene wyle tyds verbaesd en wreef zich het voorhoofd als of een plotseling gedacht in zynen geest ware opgestaen. Hy verjoeg zyn vermoeden echter spoedig, en den arm van den jongeling vattende, trok hy hem zachtjes voort tot by eenen fluweelen stoel en dwong hem er op neder te zitten. Monica had de hand van Jan niet losgelaten; zy ook blikte sprakeloos ten gronde.

De kolonel op zynen zetel teruggekeerd zynde, sprak tot den jongeling.

" Jan Daelmans, waerom hebt gy u myner in het ongeluk niet herinnerd? Zegde ik u niet, by de eenzame hoeve, dat ik uw beschermer zou zyn, indien gy er ooit eenen noodig haddet? Ik zie tot wat punt van ellende gy gekomen zyt; maer van heden af zult gy geen gebrek

meer lyden, jongeling. Heb moed; ik ben niet ondankbaer en wil myne rekening met u beginnen te vereffenen."

Dit zeggende ging de kolonel tot eene ladenkas, nam er eene handvol Napoleons uit, en dezelve op een speeltafeltje, in de nabyheid van den jongeling leggende, sprak hy :

" Zie, myn vriend, het is geene aelmoes die ik u aenbied, het is eene kleine vergelding voor hetgene gy weleer voor myne dochter hebt gedaen. Ik bid u, aenveerd dat van my, die u een vriend en beschermer wil zyn. "

Jan sloeg zyne diepgezonkene oogen van het speeltafeltje op den kolonel en zuchtte, spytig grimlachende :

" Goud! altyd goud! "

En zyne verscheurde kleederen beziende, voegde hy er by :

" Ja, goud zou my dienen; ik kon dan kleederen koopen en haer beloonen die my verzorgd heeft. — Maer, mynheer, spaer my die vernedering : het is niet uit uwe handen dat ik geld ontvangen zou, al moest het my dienen tot het afkoopen myner dood! "

By deze woorden had Jan eene beweging met de hand gedaen en deze dus losgerukt uit de hand van Monica. De ontroerde en immer bevende juffer was tot haren stoel gegaen en zat daer sprakeloos en styf op den jongeling blikkende.

" Maer, Jan, myn vriend " hernam de kolonel " gy zyt onregtveerdig jegens my en jegens u zelven. Wilt

gy geen geld, zeg my dan wat ik voor u kan doen. Het zal my een geluk zyn u eenigen dienst te kunnen bewyzen. Indien gy my toelaet u te verpligten, zal ik u dankbaer zyn. ”

“ Gy wilt my eenen dienst bewyzen? ” antwoordde de jongeling “ welaen ik vraeg u eene genade. Zult gy my ze toestaen? ”

“ Spreek, Jan, ik zal aen uw verlangen voldoen. Wat wenscht gy? ”

De jongeling hief zyne afgematte leden wat hooger op den stoel en scheen zich tot iets plegtigs te bereiden. Dan sprak hy :

“ Kolonel Van Milgem, morgen begint voor my een nieuw leven : ik ga eenen onoverschreidbaren grensmuer opwerpen tusschen myn verleden en myne toekomst. Men rukt zich zoo ligt niet los van herinneringen die met onze hersens en met ons hart, als deelen van ons leven, zyn vergroeid. En welligt zou ik, in dien stryd, op den boord van een gapend graf gestrunkeld hebben. Het lot heeft my gediend : ik bevind my nu in de tegenwoordigheid van haer, die my alleen op de wereld begrypen kan! Dat ik spreken moge, dat ik lang onverstoord spreken moge, dat zy hoore wat myn lot op deze aerde was — en dan, dan zeg ik, niet bly maer met onderwerping, vaerwel aen den droom die my doodt. Zie, kolonel Van Milgem, dit is de genade, die ik u afsmeek. Stem toe dat ik spreke — vergram u niet over hetgeen ik zeggen zal : gy geeft my meer dan het leven! ”

Er was iets zoo zoet en zoo lydzaem in de stem van den jongeling, dat de kolonel zich diep ontroerd gevoelde. Daerenboven was hy uiterst nieuwsgierig om eene verklaring te hooren, waerin hy zekere vermoedens hoopte bevestigd te zien. Hy zegde dan ook met goedheid :

" Spreek, myn vriend, en vrees niet : ik zal u met aendacht aenhooren. "

De jongeling begon dus met eene langzame en pynelyke stemme :

" Ik was jong, te vrede met myn lot en verliefd op het leven. Myn gevoelig hart dreef my aen om van onze dienstmeid myne zuster te maken ; naermate haers lydens en harer ellende groeide myne genegenheid voor haer. Onnoozel en zuiver gevoel, dat zich ongekend in mynen boezem wortelde en later, verslindend vuer geworden, myn ingewand verteren moest. Kolonel, ik voel nog in myne hand, de plaets branden waer gy, op de heide, de Napoleons der vernedering gelegd hebt. Wat ! gy dacht door eenig slyk der aerde my te troosten over de ontrooving myner zuster ? En gy vermoorddet my ! Dan, ô dan reeds besefte ik de onmeetbaerheid van myn ongeluk : wanhoop en vertwyfeling hebben dit hart verpletterd, waerin uw vertrek den bloedigen dolk der liefdesmart gelaten heeft. Alles ter wereld vergat ik om nog eene enkele treurende gedachtenis te voeden : ik heb myne tranen jaren lang gestort aen den voet van den Beuk : ik ook heb op den zandberg gewacht en gehoopt ; ik ook ben mager en kwynend geworden. Niets kon my troosten,

niets my raken : onmagtig tot arbeiden, onverschillig voor alles, leefde ik in eene pynelyke droomwereld — en ik heb myne moeder op haer ziekbed gezien, zonder in myn hart plaets te vinden voor eene nieuwe droefheid. Allen die my kenden, hadden medelyden met my, arme zinnelooze, dat ik was. Ik was verliefd geworden op myne eigene tranen, want zy vloten voor haer die ik betreurde. Weenen was myn leven, zuchten myne spraek. Myn magtig lichaem smolt weg als sneeuw onder den gloed myns boezems ; — en, wandelende schaduw, dwaelde ik als een menschenschyn door het gebladert, dat ook hare klagten had gehoord.

Een oude vriend myns vaders wilde my met geweld wegrukken van de plaets myner geboorte; hy hoopte my te genezen. Maer ik weêrstond de gebeden van allen die my beminden. Waerom? — Omdat de hemel der heide blauwer is? Omdat de lucht er balsemende geuren voert? Omdat de onmeetbaerbeid der vlakte den geest streelt en verheft? ô Neen, neen. Daer had zy geleefd, daer was het pad door haer betreden. ô, Ik wist welke graspylen zich ooit onder haer lichaem hadden gebogen; ik wist op de schors der boomen de plaets te vinden waer zy eens hare hand gelegd had; en het kruid dat eens met de peerlen harer oogen had geglinsterd. — De boomen, de heide, het beekje, alles had daer voor my eene tael, die my van haer sprak. Daer was ik nooit alleen; zy stond immer nevens myne zyde, met my omsloten in de nevelwolk der wereldvergetelheid. Uit het dreefken bragt de zuiderwind my

hare stemme; uit het geritsel der krekels zong zy my het verleidend Rikke-tikke-tak! — Onuitsprekelyk was echter myn lyden; ik besefte als eene pletterende waerheid, dat zy nooit meer komen zou. Ik had myne zuster voor altyd verloren, en verblydde my in de hoop eener vroege dood.

De oude pastoor van Desschel en de tranen myner zieke moeder riepen my eindelyk tot betere gevoelens en gaven my, voor een oogenblik, magt genoeg om tegen hare herinnering op te staen. Ik wilde dat folterend beeld verjagen, my losrukken van hare dwingelandy op myn gemoed, my redden uit den smartkolk, waerin ik verzonken lag, en op nieuw myne vergetene pligten tot God en tot myne moeder betrachten. Ik ging naer Mechelen om, na jaren studie, in de pligten van den geestelyken staet een wapen tegen hare vervolging te zoeken. — Eilaes! wie zal zeggen wat ik in de eenzaemheid van het seminarie heb doorstaen! Wie zal zeggen hoe bloedig myn hart en myne ziele gewond werden in dien wanhopigen stryd tegen haer! Wat ik deed, wat ik besloot of waer ik ging, immer was zy tegenwoordig om alle andere gedachten en voornemens als eene dwingelandin uit mynen geest te rukken! Zy altyd, zy!

Met de wetenschap ontwikkelde zich nog de kracht myner inbeelding, en nu nam zy eerst tot de minste verzuchtingen myner mymerende ziel in bezit. Altyd sprakeloos, hield ik my verwyderd van myne leergenoten; ik verschool my in duistere hoeken om het lied van Rikke-tikke-tak te kunnen suizen zonder te worden

bespot; ik was het voorwerp van den algemeenen smaed; niets kon my genezen, noch de strengheid myner leermeesters, noch hunne teedere vermaningen. Eindelyk naderde de tyd dat ik moest beslissen of ik den geestelyken staet zou aenveerden. Maer, ô hemel! waertoe kon my de overweging dienen : ik was onweerdig om het altaer te naderen en onbekwaem zelfs tot bidden : nooit verhief ik myne stem of myn gedacht tot den hemel, zonder dat, tusschen God en my, haer beeld zich plaetsen kwam! Ik weigerde, zoowel door eigen overtuiging myner onweerdigheid als op aenrading myner medelydende leermeesters, — en verliet het seminarie. Myne moeder was gestorven; ik had nog een klein gedeelte myner erfenis. Myn leven werd eene zorgelooze droomwandeling; onbekommerd over eene toekomst die my onverschillig was, verteerde ik spoedig wat ik nog bezat. De ellende vond my ook gevoelloos; ik sliep onder den blauwen hemel, onder karren of op de stadsvesten; ik liet de honger myn ingewand doorwoelen en met den spotlach op de lippen ontving ik het brood der genade. Wat was my toch het leven, en wat waren de pynen des lichaems tegen de verterende smarten myns boezems? Niets in de wereld kon my treffen, niets my opwekken uit myne onverschilligheid. Haer beeld immer voor oogen zien, haer toespreken in myne ziel, het lied suizend herhalen — dit was myn leven : alle het overige was dood in my. ”

Hier zweeg de jongeling eene wyl; hy hygde van vermoeidheid.

Monica lag met het hoofd op de tafel en moest bitter weenen; want in deze tusschenpoos hoorde men het snorken van haren verkropten boezem. Gebukt en ten gronde ziende, zat de kolonel roerloos op zynen zetel.

De jongeling ging voort:

“ Eens nog beproefde ik, op aenraden van vrienden, een krachtig geneesmiddel. Ik goot den sterken drank by teugen in myn lichaem, en viel dronken neder op den grond. — Niets, niets kon het helpen; voor myne verwilderde oogen stond nog haer beeld! Een dag, ik vergeet hem nooit, dat ik met trage stappen de Meir overging, zag ik haer eensklaps in een rytuig voorby snellen. Haer vlugtige blik ging als een pyl door myne ziel, myn hart brak in mynen geschokten boezem; ik stortte gevoelloos ter aerde. Welhaest nochtans kon ik weder opstaen en myne ontsteltenis in de eenzaemheid gaen verbergen. Des avonds ging ik op eenen wagen liggen om te slapen. Eene hersenkoorts brandde als vuer in myn hoofd; ik stortte in myne verdwaeldheid van den wagen en viel met den schedel op de steenen, dat een stroom bloeds my ontvlood.

Eene arme vrouw heeft my op haren zolder genomen; zy heeft my verpleegd als eene moeder, aen haer wydde ik voortaen myn leven toe. Hare zoete en belanglooze liefde heeft de baen myns harten gevonden en nevens het dwingend beeld eene plaets ingenomen. Nu besef ik de mogelykheid om myne vryheid te herwinnen: ik moet leven om myne nieuwe moeder te beminnen en te

beloonen. Geve God, dat ook deze laetste hoop niet ydel zy, — of het graf, dat op my gaept, zal regt doen over myne verachtelyke zwakheid. Morgen ken ik u niet meer, mejuffer, noch u, kolonel Van Milgem! Vergeet gy ook dat iemand onuitsprekelyke pynen geleden heeft ter gedachtenis van uw kind : ik schelde u kwyt wat gy my schuldig zyt. Vergeef my, arme zinnelooze als ik ben, de stoute woorden die ik spreken durf; indien gy ooit in den jongen boer eenig belang steldet, verschoon het ontvleeschd geraemte dat voor u zit. En gy, mejuffer, ô, ik smeek u, gedenk u myner in uwe gebeden, opdat ik krachten vinde tot mynen laetsten stryd tegen u. — Laet my nu vertrekken, gy zult my nooit meer hooren noch zien. Vaerwel. God belade u beide met geluk!"

Jan was onder het uitspreken dezer laetste woorden opgestaen en wilde tot de deur naderen, maer eensklaps sprong Monica regt; zy wierp de hairlokken achteruit, wreef de tranen terug in hare oogen en dan den vinger als een bevel vooruitbrengende, riep zy :

" Blyf! Blyf! "

En zich op de beide kniën met smeekende handen voor haren vader werpende, bad zy :

" ô, Vader, vergeef my, vergeef my! Weêrhoudt hem of ik sterve! In myne droomen zweefde ook zyn beeld; hy is myn broeder, myn beschermer! myn minnaer! ô, God! hy gaet weg. Hy alleen kan my redden, geef hem my! geef hem my! Gy stort ook tranen, gy hebt gevoeld wat hy geleden heeft? ô, Hy alleen of het graf

zal my bezitten! Vader, goede vader, lever my niet over aen de dood! Ik zal leven, gezond worden, u zegenen! In name myner zalige moeder, geef hem my! "

De kolonel deed eene plotselinge beweging en rukte zyne dochter met de hand van den grond; dan met ontroerde stem sprak hy :

" Dit was dus het raedsel! Zulk een hart! — Welaen, Monica, wees gered, myn kind. Hy zy uw bruidegom! "

Een snydende schreeuw ontvloog de borst van Jan; hy leunde eerst zwaer op den stoel, doch stortte gevoelloos op het tapyt, terwyl Monica met opene armen naer hem liep.

X.

n den jare 1831, weinig tyds na de omwenteling, stapte een soldaet, met geweer op den schouder en ransel op den rug, over de heide, tusschen Moll en Desschel. Hy naderde welhaest by eene groote hoeve, welke het aenzien van een landgoed had, en toonde zyn *logementbillet* aen eenen man, die op den dorpel stond. Deze riep eene dienstmaegd, en beide begonnen met bewyzen van vriendschap, den soldaet van zynen ransel en ander tuig te ontlasten. De jonge krygsman verwonderde zich over dit gulhartig onthael, en den boer op den schouder kloppende, zegde hy losselyk :

" Gy hebt gediend, pachter! "

" Toch niet " antwoordde de boer " maer gy zult er hier wel vinden, die van oorlog en van veldslagen weten te spreken. — Kom binnen, vriend, de hesp en het bier staen reeds op de tafel. "

Binnen tredende zag de soldaet by den hoek der haerdstede eenen man zitten, wiens gelaet en gryze haren hem by den eersten oogslag, eerbied inboezemden. Een lang likteeken over zyn aengezigt en het lint van het eerelegioen aen zyn kleed, zegden dat hy degene was van wien de boer gezegd had : " die van oorlog en veldslagen weet te spreken. "

De oude krygsman groette den soldaet met eenen welwillenden grimlach en wees hem de tafel, als of hy zeggen wilde : eet eerst en drink; dan zullen wy spreken.

Terwyl de soldaet dien goeden raed volgde en de hem aengeboden spyze nuttigde, liet hy zyne oogen met nieuwsgierigheid dwalen op de persoonen welke zich rondom hem bevonden. — In het diepe der kamer zat eene vrouw voor een spinnewiel; nevens haer stond de man, dien hy op den dorpel der hoeve eerst had gezien. Gezondheid en stille vreugd blonken op beider gelaet en het scheen dat eene liefdestrael uit hunne oogen glanste, telkens dat zy elkander bezagen. Aen de andere zyde der vrouwe zat een stokoud Meken, die met hare stramme vingeren op een kantkussen nog de bouten door elkander slingerde.

Wanneer de soldaet zyne oogen tot die zyde der kamer eene wyl tyds had gerigt gehouden, hoorde hy achter zich een aerdig lied galmen, welks zonderlinge maet hem het hoofd naer de haerdstede deed omkeeren. Op elke knie des ouden mans met het likteeken, zag hy nu een

blozend kind te peerd zitten — een jongsken en een meisken — en het was onder het zingen van het lied; dat de grootvader de kindekens ryden deed.

. . . .

. . . .

. . . .

Welhaest had de jonge soldaet kennis gemaekt met alle de inwooners der hoeve. Hy vond zoo veel zoet genot tusschen deze menschen, die allen door eenen zelfden band van liefde en dankbaerheid aen elkander schenen gehecht te zyn, dat hy, na twee maenden verblyf, zich niet kon weêrhouden van tranen te storten, wanneer hy zich verpligt zag afscheid te nemen van het vreedzaem en gelukkig huisgezin, dat hem als eenen zoon had behandeld en bemind.

Toen hy, met den ransel op den rug, gereed stond om te vertrekken, kwamen alle de huisgenoten aen de deur en reikten hem nog de hand der vriendschap; hy, met vochtige oogen, stapte de heidebaen in, en zich op eenigen afstand omkeerende, riep hy met ontroerd gemoed :

“ Vaerwel, heer kolonel Van Milgem! Vaerwel, pachter Daelmans! Vaerwel, pachtersse! Vaerwel Meken Teerlinck! Vaerwel! ”

Op de heide gekomen zegde de soldaet tot zichzelven :

“ Was ik schryver of dichter, ik stelde die aerdige geschiedenis te boek. — Misschien word ik dat ook al eens. Ta, ta, gekheid! ”

En dan meer snelheid aen zynen gang gevende stapte hy voort op de maet van een lied, dat hy gewis op de hoeve geleerd had. Hy zong :

« Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe.
Yzer warm,
Hoog den arm!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe.

—

Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe.
Yzer hard,
Moed in 't hart!
Slaegt maer toe,
Rikke-tikke-toe. »

Heer lezer, gy ziet immers wel dat de jonge soldaet zyne belofte gehouden heeft?

DE SCHOOLMEESTER

TEN

TYDE VAN MARIA-THERESIA?

— ZEDESCHETS. —

(Eene tamelyk ruime kamer, in dewelke eenige groote schryftafels en lange lessenaers geschikt zyn. Aen den wand hangt een zwart bord en eene wereldkaert. By de tafels zitten vele schooljongens meest tusschen acht en twaelf jaer oud. De schoolmeester gaet heen en weêr met een ernstig, ja, byna grammoedig gelaet: hy houdt een pennemes in de hand en is bezig met pennen te vermaken. Het is zigtbaer dat het meerdere getal der leerlingen zich onledig houdt met spelen, en weinig aendacht op de woorden des meesters geeft: eenige slapen, andere vangen vliegen, sommige schynen te schryven, maer zyn wezentlyk bezig met mannekens te maken of okentrek te doen.)

DE MEESTER, *met luider stem en langzaem.*

Past op dat gy de buiken van uw A's wel vol maekt, en dat gy de koppen van uw B's wel naer omhoog trekt!

GEROEP VAN ALLE KANTEN.

Meester, versnyd myn pen eens! — *Monsieur, ma plume* is te slap! De myn' is te styf! *La mienne est trop maigre!* De myn' is te vet!

VICTOR, *een der leerlingen, aen Karel die nevens hem zit.*

Ik heb gedaen, eh na!

KAREL, *met zachte stem.*

Ja, ge zult gy wel op uw' kneukelen krygen. G'hebt weêr altemael *hanepooten* gemaekt, gelyk gisteren.

VICTOR, *zyne stem, zonder het te weten, verheffende.*

Dan moesten ze myn' pen maer vermaken. — Karel, willen we wat *pennekepik* doen, eh?

DE MEESTER.

Silence daer, met dat *lawyd!* [1] Victor, pas op dat uw geschrift niet goed is, gy zult het beklagen, vogel!

EDOUARD, *die nevens Victor zit.*

Mag ik mê *pennekepik* [2] doen? 'k zal een nieuwe pen geven.

VICTOR, *bitsig.*

Neen, gy moogt niet mê doen, *aerzak!* [3]

EDOUARD, *schreeuwende.*

Dan zal ik het zeggen, zie na. Meester, meester,. Victor en Karel doen altyd *pennekepik!*

DE MEESTER, *met gramschap.*

Ha, ze zyn weêr bezig, — ik had het gelyk in 't oog. Wacht luijerikken, 'k zal u daer komen *pennekepikken*

[1] *Lawyd.* Gerucht.
[2] *Pennekepik.* Ieder brengt eene of meer pennen in het spel; men steekt of pikt er beurtelings naer met een pennemes. Wie eene pen aenpikt, wint dezelve.
[3] *Aerzak.* Bedrieger, krakeelzoeker.

meteenen! *(Hy trekt Victor met zyne oor)* 'k zal u leeren, luije vlegel. Dat ligt daer den heelen dag te spelen in plaets van te leeren. Zyt gy niet beschaemd dat gy het geld uwer ouders zoo verkwist, deugeniet? Moeten ze my daerom alle maenden betalen, om dat ge hier *pennekepik* zoudt doen, *bedorvendans?*

VICTOR, *zoo sterk huilende dat de meester zyne ooren met de vingers stopt.*

Ay my! ay ay! hi hi! och heer, myn' oor! 'k zal het aen myn' moeder zeggen — dan ga ik naer een' ander' school, zie na!

DE MEESTER, *streelend.*

Zy wys, Victor, zy wys, jongen. Gy zult het niet meer doen, niet waer? Laet uw geschrift eens zien. Het is beter dan gisteren—dat verdient eenen *Bon.* [1] (*Hy schryft eenen bon op het papier van Victor en verwydert zich*).

VICTOR, *mompelende.*

Met zyn *bons* altyd! Wat kan ik daer mê doen? 'k ben er vet mê, met zyn *bons!* Ay my, myn oor!

EDOUARD, *tot den meester.*

Meester het is zyn geschrift van gisteren. Hy heeft daer straks eenen grooten *Rubens* in zynen *Cahier* [2] gemaekt.

DE MEESTER, *tot Edouard.*

Zwyg! gy weet dat ik geene overdragers kan lyden.

[1] Goedkeuring of goede noot.
[2] Schryfboek.

(*na eene tusschenpoos tot alle de leerlingen*) Geeft acht op het *dicté* — neemt uwe *cahiers*. Zyt gy er altemael?

Alle de leerlingen te gelyk en verward.

Ja, ja, meester! — ik niet! — ik wel! — ik kan mynen *cahier* niet vinden — myn' pen schryft niet — ik heb geen papier!

DE MEESTER, *dicterende met eene slepende stem.*

“ De wederspannige Absolon.... de we-der-span-ni-ge Ab-so-lon.... ”

VICTOR, *Edouard by zyn hair trekkende.*

Daer nu, — ga zeg nu nog dat wy *pennekepik* doen, overdrager. Roep nu dat ik met uw hair trek, schreeuwbakkes!

DE MEESTER.

“ De wederspannige Absolon...... ” Lawydmakers, gaet gy er daer wat uitscheiden?

EDOUARD, *weenende.*

Ay, ay! meester, meester, Victor trekt altyd met myn hair!

DE MEESTER, *met ongeduld en tegen den grond stampende.*

Zy zullen my niet laten voortgaen; leert die barbaren dan al! (*dicterende*) “ De wederspannige Absolon.... ” Silence! “ Absolon trok op.... ”

EDOUARD, *roepende.*

Meester nu nypt hy weêr in myn' kaek!

DE MEESTER, *dicterende.*

" Absolon trok op.... tegen.... " Victor, ik zet u met eenen van de school, nydige jongen dat gy daer zyt!.... " trok op tegen het leger zyns vaders...... David..... " Waerom beziet gy my zoo, Piet? schryf dan!

PIET.

Frans heeft myne pen weggenomen, meester.

FRANS.

't Is niet waer, meester, hy heeft ze verloren met *pennekepik* te doen.

DE MEESTER, *in gramschap.*

Hier gy! Op uwe kniën. — Geeft daer eens twee kassen. Speel nu nog *pennekepik*, oudersverdriet, dat gy daer zyt! *(Hy plaetst Piet op de kniën in het midden der school en doet hem met elke hand eene schryfkas in de hoogte houden. Piet weent en snikt; doch dit belet hem niet zyne tong uit te steken en alle soorten van spottende gezigten te trekken.) dicterende :* " tegen het leger zyns vaders.... maer de almagtige God.... almagtige God.... strafte de boosheid.... de boosheid van.... " Victor wat doet gy daer? ik zie u niet schryven.

VICTOR.

Gy dicteert te gauw, meester. Ik kan u niet byhouden.

DE MEESTER, *met wanhoop.*

Wel, wel 't is schrikkelyk! Ik dicteer dry woorden in een halve uer — en zeggen dat hy my niet kan volgen!

Ik geloof waerachtig dat ze een *komplot* gemaekt hebben om my van de school te doen gaen loopen; — maer 't zal niet waer zyn, *revolutionnairs!* — Gy zult my niet verjagen......

EDOUARD, *schreeuwende.*

't Is niet waer, Meester. Victor heeft weêr *okentrek* [1] gedaen terwyl dat g' aen het dicteren waert.

DE MEESTER, *met ongeduld.*

Ha gy zyt wêer *okentrek* aen 't doen? — en ik schreeuw my te barsten voor zulke luije ezels.... 't is om iets van te krygen! *(Hy wendt zich om naer de andere zyde der school.)*

VICTOR, *eenen luiden kaekslag aen Edouard gevende.*

Daer, nu! zeg het nu nog. Kom straks maer buiten als de school uit is, dan zal ik u eens in de goot slagen, en ga roept dan uw vader en uw' moeder maer, labbekak! (*Zy vatten elkander in het hair en vechten met een groot gerucht. De Meester springt er naer toe, grypt hen by den kraeg en trekt ze van elkaêr.*)

DE MEESTER, *met eene groote woede.*

Deugenieten! Schelmen! 't is erger dan de kinderen van de Vliersteeg of uit den Zwanegang [2]. Gy zult my weer doen bloedspuwen, slangen dat gy daer zyt. Maer

[1] *Okentrek.* Men schryft een getal okens kegelwys nevens elkander. De speler moet, op aenwyzing van zynen makker, alle de O's met liniën aen elkander verbinden, zonder ooit eene neêrgeschrevene linie te mogen raken.

[2] Straten in het gemeine kwartier te Antwerpen.

ik zeg het u, zyt zeker dat de eerste die zich nog durft verroeren de school afvliegt.... Past op! *(Groote stilte in de school. Victor steekt zyne hand onder de tafel en nypt in de beenen van Edouard; doch deze durft zich niet meer roeren. De pyn schetst zich in belachelyke uitdrukkingen op zyn gelaet).*

DE MEESTER, *bedaerd.*

Waer waren wy? Ha! (*dicterende*) “ De boosheid van den ontaerden zoon.... Absolon den veldslag.... Absolon den veldslag.... verloren hebbende.... hebbende, begaf zich op de vlugt....” Frans gy let er niet op. Gy zyt weêr bezig met papier knauwen! Laet eens hooren wat ik het laetst gezegd heb?

FRANS.

Heb!

DE MEESTER, *verbitterd en spytig.*

Wat, heb, ezel? Op de vlugt, heb ik gezegd. (*dicterende*) “ en reed onder eenen boom door.... doch zyn lang hair.... lang hair.... verwarde in de takken..... de takken van......” Frans, doe dat *manneken* weg en schryf..... “ De takken van den boom..... boom en Absolon bleef er aen hangen. ”

(Frans heeft gedurende het dicté eenen bal papier tusschen zyne tanden gekneed, en aen denzelven een uitgesneden manneken gevoegd. Hy werpt het tegen den balk van het verdiep : het blyft er aen hangen).

VICTOR, *blyde.*

Ay, ay, daer hangt Absolon al met zyn lang hair!

DE MEESTER, *vergramd.*

Frans, gy zult *noen-over-al* [1] blyven bakken. 'k Zal u leeren papier knauwen! Nu zult gy dezen noen niets te knauwen hebben. *(tot alle de leerlingen).* Het *dicté* is gedaen. — Victor, spel het laetste woord eens.

VICTOR, *tot Edouard.*

Wat is het laetste woord? Gaet gy het zeggen of ik geef u eenen neep.

EDOUARD.

Neen, nu zeg ik het niet, zie na!

VICTOR, *nypt hem in den rug.*

Zegt g' het nog niet?

EDOUARD, *pynlyk schreeuwende.*

Hangen! hangen!

DE MEESTER, *tot Edouard.*

Het wordt aen u niet gevraegd, schreeuwer. Gy, Victor, spel het laetste woord.

VICTOR, *onverstaenbaer en zeer gauw.*

A b c h g — hang.... c h r s t g e n — gen — hangen.

DE MEESTER, *het hoofd schuddende.*

Genoeg, genoeg. Wy zullen het namiddag spellen. — De kleine Catechismussen weg. — De eerste les!

(Groot gerucht van kassen en banken. De leerlingen

[1] Des middags niet mogen naer huis gaen. *Bakken*, voor straffe, later dan de anderen op de school moeten blyven.

steken hunne cahiers in de laden der lessenaers : de meesten leggen hunne catechismussen open op hunne kniën om beter te kunnen antwoorden. Victor en Karel ziet men niet : zy zitten onder de schryftafel).

DE MEESTER.

Attention op de eerste les! Edouard, hoe vele Goden zyn er?

EDOUARD, *driftig en gauw.*

Dry — 'k wil zeggen twee — neen maer eenen.

DE MEESTER,

Wat dry, bottekop! Gy, Victor, hoe vele Goden zyn er?

VICTOR, *zyn hoofd onder de tafel uitstekende.*

Zeven : hooveerdigheid, gulzigheid, luiheid, nyd....

DE MEESTER.

Hou op, ketter! *Dat* weet nog niet hoe veel Goden dat er zyn. Gaet gy van onder de tafel komen! Wat doet gy daer weêr?

EDOUARD.

Zy spelen met de marbollen in de dry puttekens, meester!

FRANS.

Neen wel, meester, ze doen *klontjen-trek* en *witbier-zet* met kriekssteenen! [1]

[1] Men klieft eenen krieksteen in twee. Met deze schoteltjes werpt men als met teerlingen. Vallen beide met de bolle zyde naer boven dan heeft men *klontjen-trek*, en men trekt een getal kriekssteenen uit den inzet. Vallen ze integendeel met de holle zyde naer boven, dan heeft men *witbier-zet* en men is verpligt een getal kriekssteenen in te zetten.

DE MEESTER, *hy neemt een reglet en slaet in het wilde onder de tafel.*

Schelmen er uit — gauw! Of ik sla u armen en beenen van een......

VICTOR *en* KAREL, *onder de tafel heen en weêr kruipende.*

Ay my! 't is in myn oog! — Ay ay mynen *kop!* — Och God, mynen neus!

(*Zy komen huilend van onder de tafel. Eene der oogen van Victor is rood en schynt eenen harden slag ontvangen te hebben*).

DE MEESTER, *by Victor gaende, streelend.*

Victor, Victor, nu ziet gy wat er van komt (*hy neemt hem zoetjes by de hand*) kom hier, jongen; zit aen de groote tafel. — Ge moogt in de eerste klas gaen — ik zal u eenen nieuwen boek geven.

VICTOR, *binnen 's monds.*

Dief, dief; na.

(*Er wordt aen de deur gebeld de meester doet open*).

VROUWE VAN LAER, *moeder van Victor.*

Goeden dag, meester Verdonck. Ik kom eens zien naer mynen jongen. Ik ben daer naer de markt geweest om wat selder en wat ajuin te koopen, gelyk een mensch zoo al noodig heeft in zyn huishouden, en ik zegde zoo in myn eigen, wacht zegde ik, ik zal eens naer mynen Victor gaen zien. Zyt gy er te vrede over?

DE MEESTER, *met fleemende stem.*

Ten uiterste, Madam Van Laer. Victor is wys — niet

waer Victor? Het is een myner beste leerlingen; — hy is daer even nog eene klas verhoogd en morgen gaet hy in *den Schat der kinderen.* [1]

VR. VAN LAER.

Maer wat heeft hy aen zyn oog, och armen. Zy is zoo rood!

DE MEESTER.

Ik heb daer eenen stouten jongen die altyd kwaed doet aen Victor, — zeker uit nyd, omdat hy zoo wel leert. (*tot Edouard*) Edouard pas op dat gy Victor nog durft slaen dan vliegt gy de school af, zyt zeker!

EDOUARD, *morrende.*

G' hebt het zelf gedaen. G' hebt Victor met uw reglet in zyn oog geslagen.

DE MEESTER, *eenen gloeijenden blik op Edouard werpende.*

Zwyg, franken [2] ezel — want er is toch niets goeds van u te maken. Doe gelyk Victor, dan zullen uwe ouders ook bly mogen zyn.

EDOUARD, *binnen 's monds.*

Om dat zyne moeder hier is, he? Dat 's niets, straks krygt hy toch weêr haver.

VR. VAN LAER.

Maer, meester Verdonck, daer is de jongen van Madam

[1] Een oud schoolboek.
[2] *Frank.* Vrypostig, stoutmoedig, onbeschaemd.

Laurier, — gy weet wel, die by meester Huysmans scholen gaet? He wel, die spreekt altyd van Amerika en van alle vreemde landen, gelyk eenen filosoof. Zou Victor dit ook niet kunnen leeren?

DE MEESTER.

De *géographie* wilt gy zeggen, Madam? Wel zie, daer hangt ze! (*hy wyst op de landkaert*) Uw Victor is daer al heel ver in — hy is zelfs een van myn' besten.

VR. VAN LAER.

Dat wilde ik wel eens zien.

DE MEESTER, *tot Victor.*

Kom hier voor de kaert, Victor, en laet eens zien aen uwe moeder wat bol gy in de *géographie* zyt! (*Victor gaet vóór de kaert met den meester en met zyne moeder*) Hoe veel winden zyn er, Victor?

VICTOR.

Vier.

DE MEESTER.

Ziet gy wel, Madam, hy weet het zoo juist als of hy gedurende geheel zyn leven op zee gevaren had? Nu zal hy eens wyzen waer de vier winden zyn.

VR. VAN LAER *in verrukking.*

Wel, God, is 't mogelyk? Zoo een kind! Waerachtig 't is gelyk eenen kapitein van een schip. Hoe kan hy het onthouden!

DE MEESTER, *hy wyst met een stokje boven de kaert.*

Victor, waer is het Noorden?

VICTOR, *met stoutheid.*

Van boven.

DE MEESTER, *het stokje onder de kaert plaetsende.*

Waer is het Zuiden?

VICTOR.

Van onder.

DE MEESTER, *met het stokje de regterzyde der kaert toonende.*

En het Oosten?

VICTOR, *met koddige ernst.*

Daer op zyde, waer gy met uw stoksken wyst.

VR. VAN LAER, *verwonderd als of zy een mirakel geschieden zag.*

Hoe kan het toch zyn! Kom hier, Victor, dat ik u eenen kus geef. Gy zult nog minister worden, gy!

DE MEESTER, *tot Victor.*

Waer woonen wy? In welk land staet deze School?

VICTOR, *zeer ernstig.*

Op de Peerdemarkt!

DE MEESTER, *op zyne lippen bytende en half beschaemd.*

Ja, ja, op de Peerdemarkt, juist! — Maer in welk land zyn wy? — In Spanje, in Turkeije, in Lapland of in Belgenland?

VICTOR.

In Belgenland.

DE MEESTER, *vergenoegd.*

Ik wist wel dat hy het niet vergeten had. Wys nu Belgenland op de kaert eens Victor! (*Victor, na lang zoeken, wyst het land der Hottentotten op de kaep der Goede-Hoop*). Dat is mis, Victor. Toe jongen, g'hebt Belgenland daer straks wel vyf-en-twintig keeren gewezen. (*tot Vr. Van Laer*) Madam hy is beschaemd in uwe tegenwoordigheid. Hy kan anders alle landen en steden wyzen met zyne oogen toe. Ho, het is een kind daer veel in steekt.

KAREL, *tot Edouard met zachte stem.*

Wat leelyke mouwstryker dat de meester is, eh?

EDOUARD.

Wat grooten hoed dat Victor's moeder op heeft, eh! Hebt gy geenen bol papier, 'k zal eens roos schieten?

FRANS.

Ik heb er eenen : — let op, hy gaet!

DE MEESTER, *roepende.*

Silence, daer in den hoek!

VR. VAN LAER, *tot den meester.*

Ik heb het altyd gezegd dat onzen Victor een verstandig kind is. Nochtans zyn vader wil, in zyne koppigheid, hebben dat myn Victor een ezel is, en dat het beter ware hem eenen stiel te leeren! — maer ik zal wel maken dat hy ten minste pastoor of avokaet wordt...... want het kind is er zeker toe geboren.

DE MEESTER, *zich buigende.*

Daer in hebt gy het grootste gelyk van de wereld. Gy kunt er ongetwyfeld eenen pastoor, eenen avokaet of eenen schoolmeester van maken.

(*Er wordt met eenen bal papier uit eenen hoek der school geworpen. De bal vliegt met kracht tegen den hoed van Vr. Van Laer.*)

VR. VAN LAER, *verstoord.*

Wel wat afgryselyke dingen! — Eenen mensch met papier durven werpen in de tegenwoordigheid van den meester. Hoe slecht dat sommige kinderen zyn opgevoed!

DE MEESTER, *met eene groote woede.*

Wie heeft dit gedaen? Wie durft die achtbare Madam Van Laer met papier werpen?

EDOUARD, *roepende.*

Frans heeft het gedaen, meester! — Hy heeft gezegd : zie, dat is een' kokarde op heuren zomerhoed!

DE MEESTER, *Frans by den kraeg naer de deur slypende.*

Hier gy, schelm! De deur uit, deugenietekind! (*hy werpt hem aen de deur*).

FRANS, *buiten luidkeels schreeuwende.*

Ge meent dat ik nog zal weêrkomen, eh? — maer 't zal niet waer zyn, beer! leelyken beer! . . . . . . (*Stilte*).

VR. VAN LAER.

Ik ben voldaen over mynen jongen en ik ga al gauw naer huis, want ik moet myne keuken gaen oppassen; maer ik zou geerne hebben, dat gy mynen zoon leerdet

pennen vermaken; want hy wil t'huis nooit schryven omdat zyne pennen altyd te vet of te mager zyn, volgens dat hy zegt.

DE MEESTER.

Is 't anders niets, Madam Van Laer? Wel ik zal het hem op het oogenblik leeren, dat gy het ziet; — ik geloof zelfs dat hy het reeds kan.

EDOUARD, *tot Karel.*

Ja, *pennekepik* kan hy beter, eh?

KAREL, *roepende.*

Meester, Edouard lacht u uit!

EDOUARD.

Neen wel, meester, hy is het zelf. — Hy zegt dat Victor beter *pennekepik* kan!

DE MEESTER, *dreigend.*

Silence daer, zagemannen! — Of ik zet u de school af...... (*Stilte*). *Allons*, Victor, let wel op ik zal het u eens voordoen. (*Hy vermaekt langzaem eene pen en zegt opvolgend*) : Gy neemt eene pen in de regter hand en laet ze overgaen in de linker hand; — dan legt gy ze op haren rug en snydt ze den bek met eene groote sneê open. Dan legt gy ze op haren buik en geeft ze weêr eene sneê.......

PIET, *schreeuwende.*

Meester! meester, daer vliegt een *meuldener* [1] in de school! Pst! Pst!

[1] Een Meikever of Molenaer.

ALLE DE LEERLINGEN.

Hoera! Hoera! — Pakt hem! — Hoe naer of ik had hem! Hier, daer, pst! pst!

(*Zy werpen met klakken en cahiers naer den kever. Alles geraekt het onderste boven in de school. Vr. Van Laer, die voor de kevers schrikt, weet niet waer zich te bergen. Tot overmaet van ongeluk vliegt de kever haer in het hair.*

VR. VAN LAER, *met bange stem.*

Och! och! Meester, verlos my van dat ongediert of ik kryg er iets van. Foei, foei het is venyn! (*de meester neemt de kever van haer hoofd*). Ay my! daer hou ik eenen schrik van. Het zinkt altemael in myn' beenen. Wel, meester, wat beklaeg ik u, — wat moet gy al uitstaen van die deugenieten. Dat het de mynen waren ik zou ze anders leeren dansen.

DE MEESTER, *met gramschap rondziende.*

Ik zal u straks spreken! (*Stilte*). *Allons*, Victor, vermaek nu eens eene pen. Eerst op haren rug, dan op haren buik. . . . . . zoo als ik u gezegd heb. (*Hy geeft eene pen en een pennemes aen Victor*).

VICTOR, *met ongeduld.*

Weet ik nu haren buik, eh? Waer is nu haren buik?

DE MEESTER.

Snyd er maer stoutelyk door, Victor. — Geef ze maer eene goede sneê.

(*Victor snydt met drift, doch in stede van de pen den*

bek af te snyden, geeft hy zich zelven eene diepe snede in den vinger en laet zich huilend achterover vallen. Hy bloedt sterk.

VR. VAN LAER, *bleek van schrik en angst. Zy neemt Victor in hare armen.*

Och God! och Heer! Myn arm kind is dood. — Ziet eens wat sneê. (*Zy beziet den verbaesden meester met woede*). Meester Verdonck, ik weet niet hoe gy niet beschaemd zyt om dit kind een mes in zyn' hand te geven. Daer moet gy toch bot voor zyn. — Dit is uwe schuld. . . . . .

DE MEESTER, *met spyt.*

Hy kon toch geene pen vermaken zonder mes, Madam.

VR. VAN LAER.

Zonder mes! Zonder mes! Gy zyt nog veel dommer dan alle die onbeleefde luijerikken, die gy daer hebt zitten. . . . . . met uwen rug en uwen buik! Maer ik zal er wel oppassen van myn kind te laten bederven in zoo eenen nest. Hy zal naer eene andere school gaen. (*Zy heeft al sprekende haren zoon een doeksken om den vinger gewonden*). Kom aen Victor. — Kom naer huis, myn kind.

DE MEESTER.

Maer Madam gelief. . . .

(*Vr. Van Laer vertrekt. Victor by de deur zynde, keert zich nog eens om en steekt zyne tong spottend tot den meester uit.*)

DE MEESTER, *pynelyk en met diepe droefheid tot de leerlingen.*

Eh bien, serpenten dat gy daer zyt! Schorpioenen! *Tretert*[1] my dood.... toe, spaert my niet.... Dry bloedspuwingen en een' tering op de long.... dat is nog niet genoeg, niet waer? — Geeft my nu nog eene geraektheid — maekt my lam aen armen en beenen! Dan zult gy blý zýn, eh, hartvreters? Dan zult gy lachen, eh, monsters? (*Hy bedaert een weinig en zegt met neêrslagtigheid.*) Hoe kunt gy toch zoo veel verdriet toebrengen aen dengenen, die zyn leven als een slaef doorbrengt, om u te onderwyzen en u eens weerdige en nuttige leden der samenleving te maken? — Hebt gy geen medelyden met uwen armen meester, die zich ziek schreeuwt om u te leeren......

EDOUARD, *schreeuwende.*

Meester! meester! Piet heeft een' vlieg met een strooiken aen heur gat!

DE MEESTER, *stampvoetende en met wanhoop.*

Ja, ja, ik weet het wel, gy lacht met myn verdriet.... gy zyt zoo ongevoelig als de steenen van de straet.... ondankbaer, lomp, lui, stom — een hoop ezels — zoo bot als visschen. Nagels van myn doodkist!.... (*hy hoest twee of dry malen met pyn*) ja nagels van myn doodkist — want ik gevoel wel dat gy my onder den grond zult krygen, moordenaers! (*hy haelt zyn uerwerk uit den zak.*

[1] Plagen, tergen.

Het wyst tien ure en half; doch om zyn geweten te voldoen zet hy het op elf ure.) Het is elf ure. — De school is uit!

(*De leerlingen springen over banken en tafels met een ongemeen gedruis.*)

DE LEERLINGEN, *van alle kanten roepende.*

Hoera! Hoera! De school is uit! — Wie speelt er meê broekstavast? — Wie doet er meê in d'O? Wie heeft er marbollen? — Wie doet er meê Gorie, Gorie? [1]

DE MEESTER, *zyne deur toesluitende — het hoofd schuddende.*

Aures habent et non audiunt! Al weêr twee leerlingen kwyt! Preêkt dan al voor dat gespuis!

[1] Verschillende kinderspelen.

DE KWADE HAND.

— VERHAEL. —

nderdaed, gebuer, het is waer : er gebeuren niet zelden dingen, die het menschelyk verstand te boven gaen, — voorvallen, die alle wetenschappelyke kennissen beloochenen, en ons tegen onzen wil doen droomen van onzigtbare geesten en van eene geheime en onbekende magt. Zoo wil ik u iets verhalen, waervan ik ooggetuige was, en dat op myne inbeelding eenen onverganglyken indruk gelaten heeft.

In het jaer 1834 woonde te Borgerhout [1] eene weeze van omtrent achtien jaren, Theresia genaemd. Zy was zoet en stil van aerd, won het dagelyksch brood met

[1] Eene gemeente by Antwerpen.

kleêrmaken, en woonde alleen op eene gehuerde kamer. Haer fyn gelaet droeg alle de kenmerken van gezondheid en van levensvreugd; haer eerbaer gedrag en blyde inborst deden haer van iedereen beminnen; en, daer zy zeer arbeidzaem was en dus eenen schoonen stuiver won, achtte zy zich met regt onder de gelukkigsten der aerde.

Een ongelooflyk voorval kwam eensklaps van dit jeugdig en vrolyk meisje een beklagelyk en rampzalig schepsel maken. Dit vertelde zy byna in dezer voege. Zy was op zekeren dag naer Berchem [1] gegaen, om er in dagloon vrouwenkleederen te maken en ander naeiwerk te doen. Tegen den avond, tusschen licht en donker, was zy op de baen, om langs de binnenwegen huiswaerts te keeren. Zy spoedde zich zeer; want de lucht betrok met zwarte wolken en de duisternis scheen onverwachts haer te zullen overvallen. Dan, het was dien dag stikkend heet geweest en alles deed nu vreezen, dat een schrikkelyk onweder ging losbarsten; des te meer, daer eenige walmende bliksemen reeds by poozen de verte verlichtten. Theresia was niet van de stoutsten : de doodsche stilte, die over de velden heerschte, dit akelig oogenblik, dat als de verstomdheid der bange natuer, het nakend onweder voorgaet, alle deze schrikverwekkende teekens deden haer hart angstig jagen en zy verdubbelde hare stappen.

[1] Eene gemeente by Antwerpen.

Op eens sprong een zuchtende bliksem de wolken uit, en een bulderende donder schokte den grond. Theresia bleef staen en sloeg zich, in de uiterste benaeuwdheid, de handen voor de oogen; maer zy verschrikte nog meer, toen zy, digt by haer, eene zonderlinge stem hoorde, die haer vroeg wat uer het was. Het bange meisje liet hare handen vallen en blikte met afgryzen op een leelyk oud wyf, dat lachend voor haer stond en weder vroeg :

“ Welnu, dochter, wát uer is het? ”

Zonder overdenken en gansch verdwaeld, antwoordde Theresia :

“ Acht ure. ”

Eene uitdrukking van gramschap kwam het berimpeld gelaet van het oude wyf betrekken, en zy riep als met eene booze spotterny :

“ Ho, gy zyt ook van die, welke de oude, gryze menschen voor den zot houden! Gy doet niet wel, dochter, met na den negen ure langs deze eenzame baen te gaen. Gy weet niet wat u kan overkomen! ”

Dit zeggende klopte zy drymael op den regter schouder van Theresia, — en ging haren weg. — Onder de aenraking van het oude wyf, werd het ontstelde meisje yskoud; zy voelde eene onbegrypelyke huivering over haer lichaem ryzen en haer hart als tusschen eenen band klemmen.

Bevend en roerloos stond zy reeds eenige oogenblikken als verstomd op dezelfde plaets, vóór dat haer de gedachte inviel van het oude wyf op het hoofd te slaen,

om de kwade hand, die zy vreesde, te breken; maer nu was het wyf reeds zoo ver in een duister pad gevoorderd, dat Theresia haer niet dorst volgen; te meer daer een nieuwe donderslag de wolken openscheurde, en de regen in stroomen over de velden stortte.

Doornat en byna stervend van schrik, geraekte Theresia eindelyk aen hare wooning, ontkleedde zich en ging te bed liggen.

Des anderendaegs op den middag kwam iemand der huisgenoten in hare kamer, om haer tot den maeltyd te roepen; maer niet zoodra had hy eenen voet in het vertrek geplaetst, of hy deinsde met eenen naren schreeuw achteruit, liep de trappen af en viel te midden van het huisgezin, roepende:

“ Ho! Theresia is dood! ”

Op dit zeggen stonden twee mannen en drie of vier vrouwen van de tafel op, en klommen naer boven. By het eerste gezigt dachten zy insgelyks een lyk te zien; doch by het bed genaderd zynde begonnen zy aen dit ongeluk te twyfelen. Theresia lag, wel is waer, roerloos; hare eene hand scheen wel zoo slap, als eene koorde nevens de bedsponde neêr te hangen; haer gelaet was wel doorschynend als glas en van eene gele kleur; maer hare oogen waren open en, alhoewel afgryselyk glinsterend, toch levend en niet gebroken. Een der byzynde mannen wilde den neêrhangenden arm op het bed leggen; dan, hy verschrikte niet weinig, daer hy dezen arm zoo styf en zoo onbuigbaer als yzer vond. Niettegenstaende

dat het lichaem van Theresia alle de kenteekens der dood droeg, zoo was er nochtans een onuitlegbaer gevoel in de harten der omstaenders. Geen enkele achtte zich verzekerd, dat het jonge meisje uit de wereld gescheiden was; integendeel, allen hielden voor vast, dat zy nog leefde, alhoewel zy doof bleef voor alle geroep en gevoelloos voor nypen en schudden.

Ondanks alle de poogingen der geneesheeren, bleef Theresia in dien staet gedurende twee dagen en twee nachten. Op den slag van het acht-en-veertigste uer ontwaekte zy van zelve, vreef eene wyl aen hare oogen, als iemand die geslapen heeft; bezag als verbaesd hare kamer en de omstaende persoonen, en begon dan in eens zoo overvloedige tranen te storten, dat alle degenen, die het zagen, met haer uit medelyden weenden.

Iedereen sprak haer aen met troostende woorden en vroeg, hoe haer die onbegrypelyke kwael overkomen was; maer zy begon telkens nog bitterder te weenen en antwoordde niet. Na lange ondervragingen van den doctor, riep zy eindelyk met eenen snydenden zucht:

“ ô, Bidt voor my: ik ben betooverd! ”

Weinigen geloofden aen dit gezegde. Ik zelf, die het hoorde, achtte deze woorden eene ydele dwaling van eenen zieken geest. Maer het verhael harer ontmoeting met het oude wyf gaf ten minste aen alle byzynde persoonen, behalve aen den doctor en aen my, de overtuiging dat zy inderdaed betooverd was.

Wat hier ook van zy, het vervolg scheen haer schrikkelyk

gedacht te bevestigen. Gedurende vyf jaren bleven hare oogen even glinsterend, hare wangen even geel en even glasachtig. Geene andere verandering bemerkte men in haer, dan eene altyd toenemende vermagering des lichaems, en al vroeg begon elkeen te zien, dat de dood het betooverde meisje met een rood kruis geteekend had, en welhaest om haer slagtoffer zou komen. Alle jaren op den dag en het uer harer ontmoeting met het oude wyf, overviel haer plotselings eene slaepziekte, die, als de eerste, telkens acht-en-veertig uren duerde. In deze zonderlinge kwael moest zy ysselyke dingen hooren, zien en lyden : dit kon men genoeg uit eenige afgebrokene klagten en woorden vermoeden; maer noch beloften noch bedreigingen konden haer doen zeggen, wat zy dan voelde of zag. Een geheim en voor haer schrikkelyk geweld dwong haer tot stilzwygen over dit punt. Zy vertelde echter aen wien het hooren wilde, dat zy alle nachten, op slag van twaelf ure, hare deur hoorde opengaen en de oude tooverheks zag verschynen; dat deze booze vrouw, by het bed genaderd zynde, op haer lichaem klom en haer tot één uer met de kniën de borst te pletten duwde, dat leven en gevoel haer van pyn ontgingen, zonder dat zy schreeuwen kon of opstaen,

Eens hadden twee vrouwen, die aen deze verschyning niet geloofden, de stoutmoedigheid genomen, om by haer bed te waken, terwyl zy sliep. Zy zagen de tooverheks niet, maer op slag van twaelf ure ontsloot de slapende hare blinkende oogen en begon zweetend, en met een

schrikkelyk gorgelgeluid, tegen een onzigtbaer voorwerp, dat op hare borst liggen moest, te worstelen en te vechten, en een zoo akelig gelaet te krygen, dat de twee vrouwen van benauwdheid de kamer waren ontvlugt.

Het gedurig en onuitsprekelyk lyden belette Theresia niet haer gewoon handwerk te doen. Dezen toestand aenzag zy als haer onwederroepelyk lot, en, alhoewel zy de geburen liet begaen met geneesheeren en middelen voor hare kwael te zoeken, scheen zy zelve onverschillig aen deze pogingen te blyven. Men begrypt wel, dat alle kwakzalvers, en alle bezitters van geheimen tegen toovery hier waren geraedpleegd geweest. Men had alle soorten van woorden, in bekende en onbekende talen, over de zieke dochter gesproken; zy was met eene levende padde in hare hand gaen slapen; zy had twee doodsbeenen over kruis aen haer voeteinde gelegd; onder haer hoofdkussen had eene huif, waermede de kinderen somtyds geboren worden, een half jaer lang gelegen, en nu nog droeg zy op hare borst een stuk galgekoord, waeraen een moordenaer gehangen had. Dit alles hielp echter niets : — de tooverheks ging voort met alle nachten het ongelukkige meisje onder hare kniën te pletteren en te martelen.

Op het einde van 1839 was Theresia reeds zoo zeer vermagerd en uitgeput, dat zy met moeite nog staen kon en dat elke dag haer laetste dag scheen te zullen zyn. Zy had nu geheel het voorkomen van een gekleed geraemte gekregen; hare wangen waren hol, hare glinsterende

oogen achteruit gezonken en hare lange vingeren geleken zoo vele ratelende beentjes.

Omtrent dien tyd hoorden de geburen door eene boerin zeggen, dat er tusschen Zoersel en Schilde, te midden der heide, een stokoud manneken woonde, dat magt had over alle toovery, en van alle kwade handen en verwenschingen kon verlossen. Zy verhaelde hoe hy hare koeijen onttooverd had; hoe hy de kwade hand van het kind haers broeders had geligt, en meer andere wonderlyke feiten, die de gebuerte deden besluiten nog eens te beproeven, of deze man de zieke Theresia niet helpen kon.

Men zond iemand naer Schilde, om den grysaerd te halen, en deze kwam, na lang pramen en smeeken, met den bode naer Borgerhout. Hy was, gelyk alle zeventigjarige menschen, kromgebogen, met wit hair, ingevallen wangen en diepgezonken oogen. Nochtans, er blonk eene zekere edelheid op zyn gelaet en iets slims was er op te lezen. Zyn gang was traeg, zyne stappen gemeten en zyn gezigt onophoudend ten gronde gevestigd.

Wanneer hy in de kamer der zieke Theresia stapte, bevonden zich in dezelve eenige oude vrouwen en ik zelf. Het kwynende meisje ontstelde zich niet by de komst van den nieuwen wonderdoender en bezag hem met onverschilligheid en ongeloof. Hy, zonder op haer te letten, ging beurtelings in elken hoek der kamer eenige onverstaenbare woorden mompelen, nam twee brandende stukken hout uit den haerd, legde dezelve over kruis

voor de deur en ging dan eerst voor het meisje staen. Haer eene wyl in de oogen bezien hebbende, begon hy de volgende ondervraging met eene zonderlinge stem :

" Dochter, er is eene kwade hand aen u? "

" Ik weet het wel, man. "

" Hebt gy niets op uwe *conscientie?* "

" Och neen, ik ga alle maenden te biechten. "

" Hebt gy u zelven nooit verwenscht of vermaledyd? "

" Nog veel minder. "

" Weet gy niet of uw vader, of uwe moeder u ooit verwenscht of vermaledyd hebben? "

" Ik weet het niet; zy beminden my zeer en zyn heel vroeg gestorven. "

" Hebt gy nooit eene zwarte kat gestreeld? "

" Neen. "

" Hebt gy nooit te middernacht op eenen kruisweg gestaen? "

" Nooit. "

" Dan zult gy waerschynlyk gelyk hebben, met te denken dat het oude wyf u betooverd heeft. "

" ô, Daer ben ik zeker van. "

" Wilt gy verlost zyn? "

" Moet gy dit vragen? "

" Antwoord my! "

" Ja, ik wil verlost zyn. "

De grysaerd ging hierop stilzwygend by het vuer op zyne hukken zitten en blikte styf in de dansende vlammen, terwyl hy met eenen onzigtbaren geest scheen te spreken.

Onnoodig zal het zyn, u den angst en benauwdheid der byzynde vrouwen af te schetsen : allen waren bleek en bevend en zy bezagen elkander met ondervragend en verstomd gelaet. De vreesachtigsten zouden wel geern de kamer verlaten hebben; maer geene zou het hebben durven wagen over de brandende kruishouten te stappen, vermits zy wisten, dat eene tooverheks daer over onfeilbaer den hals breekt. Ondertusschen was de kamer vol rook geraekt; de arme wyven verstikten, het zweet brak haer uit van het geweld, dat zy deden, om niet te hoesten.

Eindelyk, na een vierendeel uers, stond de oude man op, en weder voor het meisje komende begon hy dit gesprek :

“ Dochter, nu ken ik uwe kwael en degene, die de kwade hand op u gelegd heeft. ”

“ Is het de oude tooverheks of niet? ”

“ Het is de oude tooverheks. ”

“ ô, Ik weet het wel. ”

“ Ik kan u verlossen, maer alleen door een gevecht voor leven of dood. Zeg my, indien gy stierft terwyl ik poogingen doe om de kwade hand van u te ligten, zoudt gy my dit in het laetste oordeel verwyten? Zoudt gy dit op myne ziel leggen? ”

“ Och neen, ik moet toch sterven, als gy my niet verlost. ”

“ Is dit uw goed woord? ”

“ Ja. ”

De oude man keerde zich dan naer de benauwde vrouwen en sprak :

“ Wenscht gy allen dat deze dochter verlost worde? Wel nu, ik kan dit werk volbrengen ; maer om dit uit te voeren heb ik iets noodig, dat ik niet vinden kan, dan op het kerkhof van een dorp in het land van Waes, over de Schelde. Ik zou de reis wel uit mynen eigen zak kunnen doen, maer zy moet geschieden met geld, dat er opzettelyk voor gegeven wordt. ”

“ Maer ” vroeg hierop een zeer oud wyf, die misschien ook al met zwarte kunsten had poogen om te gaen “ maer, mogen wy niet weten wat gy hebben moet ? Wy zouden het u misschien wel kunnen bezorgen. ”

“ Onmogelyk! ” viel de grysaerd in. “ Ik moet mos hebben, dat gegroeid zy op een honderdjarig doodshoofd. Waer zoudt gy dit halen ? Ik weet in het Waesland een dorp, waer een zeer oud beenderhuis staet en waer honderdjarige bekkeneelen in den kerkmuer gemetseld zyn. Daer moet ik ’s nachts ten twaelf ure, met een nieuw mes, den mos gaen afkrabben, onder het uitspreken van zekere woorden. Aldus, wilt gy een goed werk doen, zoo geeft my twee of dry guldens om myne reize te betalen. ”

Het gevraegde geld werd door de vrouwen byeen gelegd en den ouden man gegeven. Hy hernam :

“ Vrienden, ik mag niet op reis gaen zonder de verzekering te hebben, dat dezen nacht dry onversaegde kerels in deze kamer waken zullen. Want, zoo zulks de tooverheks niet belet wordt, zal zy het arme meisje uit

wraekzucht zoodanig martelen en pynigen, dat onze pogingen misschien voor altyd nutteloos zullen zyn. Belooft my dan, op goeder trouwe, dat gy dry mannen zult zoeken. En ziet hier wat zy moeten doen : een hunner zal eene handvol erwten hebben; wanneer te middernacht de deur open gaet moet hy met de erwten in het wilde rondwerpen. Indien eene erwt de tooverheks raekt, zal zy zigtbaer worden en huilend ter venster uitvliegen. — Men behoort die daerom open te laten. Er is niets te vreezen, want zy heeft op de wakers geene magt."

Men beloofde de begeerte van den ouden man te volbrengen. Deze nam zynen gaenstok en sprak tot de zieke :

" Nu, wees gy maer getroost en gerust, dochter. Overmorgen zal de kwade hand geligt zyn en dan zult gy genezen en weder gezond worden. "

By deze woorden raepte hy de kruishouten op, wierp dezelve in den haerd en verliet de kamer.

In den loop van den dag kwam de kommissaris van policie twee of drymael naer den ouden man vernemen, doch men zegde hem telkens dat hy vertrokken was, en dat men niet wist, of hy naer Schilde, of naer elders zich begeven had.

Niet zonder groote moeite vond men dry mannen, die stout genoeg waren om in de kamer van Theresia te waken. Na veel gaen en komen had men er twee aengetroffen, welke het op zich namen de gevaerlyke wacht te doen; maer op voorwaerde dat ik zelf de derde man zyn zou.

Ik had in de gebuerte den naem van stoutmoedig te zyn, alhoewel ik inderdaed geen groot liefhebber van toovery of geesten ben. Dan, ik zag my hier gedwongen den last myne goeder faem te dragen.

Omtrent elf ure des nachts klommen wy, met kloppend hart, en ontsteld door eene diepe benauwdheid, de trappen op en traden stil en omzigtiglyk, als dry spooken de kamer in. Daer gingen wy by eene tafel op stoelen nederzitten, zonder spreken. Allengskens nochtans kwam de moed in ons terug ; wy begonnen met stille stem elkander het een en het ander in het oor te fluisteren. Eene flesch brandewyn werd ontstopt, elk van ons ontstak zyne pyp en zond eenige walpen rook het open venster uit. Theresia lag daer vóór ons te bedde; zy sliep met gesloten oogen, en, ware het niet hare geraemtemagerheid geweest, zoo zouden wy niets vreemds aen haer gezien hebben. Op eene zonderlinge wyze stonden onze gemoederen onder den invloed van den tyd : van elf ure tot half twaelf klom onze vryheid van geest en werd onze stem luider en vrolyker; maer van half twaelf tot middernacht vergingen ons allengskens de moed en de spraek, tot zoo verre dat wy, by het naderen van het plegtig uer, met eenen onbeschryflyken angst bevangen waren. Geene enkele pyp rookte nog, geen woord ontviel onzen mond; alleen onze oogen bewogen zich met snelle blikken en wandelden met vervaerdheid van de deur op Theresia. De eenige lamp, die ons verlichtte, scheen insgelyks de komst der tooverheks te gevoelen, want zy

begon onregelmatig en op eene vreemde wyze te branden: dan lichtte zy hevig, dan weder byna niet, dan ontsprongen krakende sprankels als vuerwerk uit het midden der vlam......

Alzoo wy nu, bleek en bevend, elkander bezagen, kwam een helle klokslag onze ooren treffen : wy sprongen op van schrik; de erwten ontvielen de hand van dien, welke ze werpen moest en vermeerderden onzen angst, door het gerugt dat zy in het vallen maekten. Gelukkiglyk hadden wy een geheel pak derzelve voor ons staen. Met opengespalkte oogen blikten wy naer de deur, niet twyfelende of de tooverheks zou dezelve openen. Maer nu werd onze aendacht eensklaps op Theresia getrokken. Deze lag met opene oogen en ontwaekt : eene ysselyke uitdrukking verkrampte haer gelaet; zy wrong zich schrikkelyk, als om van onder een pletterend voorwerp los te geraken en zuchtte met ratelende gorgel. Het is dan dat wy behoorden te werpen, want wy waren verzekerd dat de tooverheks bezig was met Theresia te pynigen. Nog meer werden wy daer van overtuigd, toen het ongelukkige meisje, met zwakke doch grievende stem, deze woorden tot hare onzigtbare vyandin sprak :

" ô, Laet my adem halen. Genade! genade! — ô neen, neen, scheur myn hart niet met uwe nagelen. — Geef my den slag van gratie, dat ik sterve! "

Dan zweeg zy eene poos, en hernam als of iemand tot haer gesproken had :

" Gy bedriegt u : ik ben het niet, die den man geroepen

heb. ô Laet my los : trek dien brandenden priem uit myne borst. Ik zal zeggen dat ik niet wil — ik zal den ouden man verjagen......"

Ligtelyk zult gy begrypen wat schrik deze woorden ons inboezemden; wy waren verdwaeld en byna van ons zelven. Nochtans had een van ons nog genoeg tegenwoordigheid van geest, om zich te herinneren, wat hy doen moest : hy vatte een handvol erwten en wierp dezelve uit alle zyne magt op het bed. Het scheen ons nu, dat een zucht, als een wind, voorby ons aengezigt vloog. Theresia sloot hare oogen, haer gelaet verkreeg plotselings eene kalme uitdrukking : zy sliep als te voren. Deze overwinning gaf ons moed en kracht terug; wy achtten onzen last volbragt en waren bly genoeg, dat wy nu de kamer zonder schaemte mogten verlaten. Maer eene nieuwe verschyning moest ons nog het bloed in de aders doen stollen. Alzoo wy ons omkeerden, zagen wy op den vensterdorpel eene zwarte kat zitten, die, met vlammende oogen, ons bestaerde en ons scheen te bedreigen over hetgeen wy gedaen hadden. Wy blikten met eene klimmende benauwdheid op het dier, of liever op den geest ; maer hy liet zich van den dorpel in de kamer ryzen en kwam langzaem op ons aen.

Een onzer deed de kamerdeur open en liet zich van alle de trappen nedervallen, om zoo veel te eerder op de straet te zyn; ik durf het u wel zeggen, wy volgden hem op de hielen en ontvlugtten het insgelyks. Op de straet zynde bekenden wy elkander, dat geen van ons

durfde gaen slapen; wy klopten den Baes eener herberg op en bleven in zyn huis wakend zitten tot den morgen.

Dan vernamen wy, in de wooning van Theresia, dat zy in eenen slechten staet was en met moeite nog kracht genoeg had, om hoofd of handen te verroeren.

Omtrent den middag kwam de oude man terug van zyne reis en kondigde ons aen, dat hy dien nacht ten twaelf ure de tooverheks zou treffen en Theresia verlossen. Maer hem moesten eenige voorwerpen gegeven worden, namelyk : het ongekookte hart van een schaep, een levende hond, een groote nieuwe breipriem en een koperen ketel, in welken nooit rogge of vloot gekookt was.

Het schapenhart was spoedig gevonden, vermits de beenhouwers dien dag juist hun wekelyksch vee geslagt hadden; de breipriem kocht men in den winkel, de ketel leende iemand; maer wat de hond betreft, dit kostte meer moeite. Er was niemand die zynen hond wilde geven, vermits men wist dat de kwade hand van Theresia op het dier moest gelegd worden. Men vond geenen enkelen gebuer, die er trek naer had, om eenen betooverden hond in huis te hebben. Eindelyk vernam men, dat er een boer van Deurne voornemens was zynen hond te verdrinken. Een man begaf zich er naer toe en kwam in den namiddag terug met eenen zwarten Spits, die van ouderdom byna niet meer voort kon.

Ten elf ure des avonds bevonden zich talryke mannen en oude wyven in het huis van eenen schoenmaker, niet verre van Theresia's wooning. Daer de plegtige verlossing

niet mogt bewerkt worden onder het dak der betooverde, had de schoenmaker eene kamer in zyn huis geleend. Gy begrypt wel, dat ik niet verzuimd had my daer insgelyks te laten vinden.

Zeldzaem was het opzigt dezer kamer. Eene nieuwe blikken lamp brandde op eene kleine tafel by het vuer; nevens de lamp lagen een bloedend hart en eene zware breinaeld. In den schoorsteen, over een groot vuer, hing een koperen ketel met ziedend water; daer nevens, in eenen hoek van den haerd, zat de oude man op zyne hukken, sprekende tegen de vlammen. Niet ver van hem lag de zwarte Spits, aen een touw gebonden, op wat strooi te slapen.

De geburen en nieuwsgierigen zaten aen het ander einde van het vertrek, in de halve duisternis, met jagenden boezem en bevende lidmaten.

Zoodra het in de kamer hangende uerwerk, met eenen enkelen slag, half twaelf aenkondigde, stond de oude man uit de assche op en naderde by de lamp. Dan haelde hy eene kleine lederen borze uit zynen zak, deed die open, en stortte uit dezelve zeker groen stof op een stuk papier. Zonder twyfel was dit het mos, dat hy van een honderdjarig doodshoofd gekrabd had. Hy smeet, onder het uitspreken van zekere woorden, een weinig er van in de vlam der lamp, die met eenen spookachtigen flauwen schyn de kamer begon te verlichten; het overige wierp hy in den ziedenden ketel.

Zich nu naer de geburen wendende, sprak hy :

“ Wat gy hooren of zien moogt, weest niet bevreesd! Dat hart, dat daer ligt, is het hart der tooverheks geworden; op den slag van twaelf ure zal ik hetzelve met den breipriem doorbooren. Dan zult gy eene oude vrouw huilend zien verschynen; zy zal my smeeken en bidden den priem uit haer hart te trekken, maer ik zal het niet doen, dan na dat zy de kwade hand van Theresia op dezen hond zal hebben gelegd. Ik herhael het u, weest niet bevreesd, wat gy hooren of zien moogt! ”

De plegtige waerschuwing van den ouden man had een verkeerd uitwerksel : nu begon men eerst voor goed te beven en onder eene doodsche stilte digt in elkander te dringen. Eene oude vrouw viel in onmagt en gaf aen vier of vyf der vreesachtigsten de gelegenheid, om, onder voorwendsel van haer weg te dragen, de tooverkamer met eere te verlaten. Intusschen waren aller oogen op de naeld van het uerwerk gevestigd.

Nog vyf minuten!

In een gesloten graf kon het niet stiller noch akeliger zyn. Maer nu begon de arme hond op eenmael te beven; zyn muil in de hoogte, borst hy los in een klagend gehuil, als of er iemand in de buert op sterven lag. De schrikverwekkende galmen bragten de verwarring onder de vrouwen; men hoorde eenige stoelen kraken en eenige wyven ten gronde vallen, doch dan werd het op nieuw zoo stil als te voren; de hond alleen bleef de kamer met weeklagten vervullen.

Nog twee minuten!

De oude man stond op, nam het bloedend hart in de eene hand en den breipriem in de andere. Met het oog op de naeld van het uerwerk gevestigd stond hy gereed, om te steken. . . . . . .

Eensklaps hoorde men nu aen de voordeur een gerucht en zware stappen, als van iemand die met eenen stok gaet.

" Daer is zy! daer is zy! " huilde de bange vrouwen, terwyl zy elkander met nydigheid vastklisten en te gaêr in eenen hoek overhoop nedervielen.

De deur ging open — tot de groote verbazing der vrouwen en zelf van den toovenaer, was het geheel iets anders dan de heks. . . . . . Twee gendarmen en de kommissaris van policie!

Met eene wonderlyke gezwindheid klampten de gendarmen den ouden vent by den kraeg, trokken hem met geweld van de tafel weg en rukten hem insgelyks den breipriem uit de hand.

Nog een minuet!

" Man, gy moet ons volgen! " sprak de kommissaris.

" Wat kwaed doe ik? " vroeg de grysaerd bevend.

" Dat raekt my niet " was het antwoord " gy oefent onwettelyk de geneeskunde uit. Dit is verboden. "

De oude man wierp eenen blik op het uerwerk en zag dat het twaelf ure ging slaen.

" ô " riep hy in de uiterste wanhoop, nu nog één oogenblik! één kort oogenblik slechts! ik smeek u, ô, nog een halve minuet! doet het, of gy doodt iemand met uwe handen!

“ Neen, neen! ” sprak een der Gendarmen “ gy moet ons op staenden voet volgen, of wy doen u de duimkens aen! Gy zyt oud, het zou u groote pyn veroorzaken..... Zoo, kom aen! ”

Eene onbegrypelyke woede kwam den stokouden grysaerd vervoeren; hy worstelde met geweld tegen de gendarmen en wilde zich vooruit werpen naer de tafel, maer nu zonk het gewigt van het uerwerk nederwaerts en de eerste slag van twaelf ure ging af!....

Alsof de donder den ouden man getroffen had, liet hy zich magteloos in de armen der gendarmen vallen, en riep, met eene stem, die zyne borst scheen te moeten breken :

“ Ramp! ramp! zy is dood! ”

Ter nauwernood was de schreeuw hem ontvlogen, of er kwam iemand de deur ingeloopen, roepende :

“ Ho, doet geene moeite meer! Theresia is daer juist gestorven en ditmael is zy waerlyk dood. Zy is zoo koud als ys! ”

De gendarmen lieten zich door niets verschrikken en namen den ouden man mede naer het tuchthuis, in afwachting dat hy veroordeeld wierde, als hebbende de geneeskunde onwettelyk uitgeoefend. Hy werd later tot eenige maenden gevangenis verwezen.

— Wel nu, gebuer, wat zegt gy van deze geschiedenis? Dat het alles loutere inbeelding van Theresia was en dat zy de ziekte had die het volk de Hypo noemt? Ik wil dit insgelyks wel gelooven; maer hoe legt men dan het

nauwgepast uitvallen van alle hare voorgevoelens uit? Hoe vindt men den knoop van de voorzegging des ouden mans, die onmiddelyk door de dood van Theresia bewaerheid werd? Wat my aengaet, ik zie er weinig dag door en wil er niet meer aen denken, want het doet my droomen en bang zyn in de duisternis. In alle geval, indien het waer is dat de inbeelding en de wezenlykheid een zelfde uitwerksel hebben, waerin bestaet dan het verschil tusschen beiden en wat zal men dan wezenlykheid, of inbeelding noemen? En wat onderscheid bestaet er dan tusschen eene ware en eene ingebeelde betoovering?

Striata Formosissima

OF

DE DAHLIAKOORTS.

— ZEDESCHETS. —

Gy, myn goede lezer, ziet ongetwyfeld geerne eene schoone Dahliabloem; misschien zyt gy insgelyks niet verwyderd van haer, in de plaets der poëtische en verleidende Roos, op den troon van het Bloemenryk te willen plaetsen; maer, bedenk u toch drymael, eer gy u zelven eenen Dahlialiefhebber noemt. Gewis gelooft gy, in uwe redekundige eenvoudigheid, dat men om Dahlialiefhebber te zyn, alleenlyk de Dahlias moet liefhebben. Laet my toe, u te zeggen dat gy u leelyk vergrypt! Hoe stout dit gezegde ook moge schynen, het zal by u zyne verschooning vinden, wanneer ik u een' echt Dahliaminnaer zal hebben voorgeschetst.

Er zyn dry soorten van liefhebbers, namelyk : ryke lieden, burgers en arme menschen. Onder dezen is de welhebbende burgerklas met de meeste razerny op de Dahlias verslingerd, en zal my uitsluitend ten toets dienen in deze beschryving.

Dan, weet het wel, een Dahlialiefhebber is, gedurende het grootste gedeelte des jaers, een man die zyn vaderland, zyn huisgezin, zyne vrienden verloochent, en als een menschenhater zich van iedereen verwyderd houdt. Des nachts vlugt de zoete slaep van zyne bedstede, vervolgd, als hy is door honderd Dahlias, die hem in het hoofd wentelen en hem wakker houden. Kon hy, als een andere Josué, de schepping in hare beweging stuiten, zoo werdt het gewis nooit nacht, dan in den winter, als de Dahlias verdwenen zyn. Hy verlaet het bed vóór dat de zon hem roept; nat van den vallenden dauw en rillend van de morgenkoude, staet hy, als een steenen beeld, voor eene Dahliabloem geplant; hy telt hare bladen, drukt hare kleuren en tinten in zynen geest, spreekt haer aen, gaet weg, komt terug, en begint op nieuw zyne diepzinnige bespiegeling. Roept men hem om te eten, zoo komt hy wanneer alles koud is, en slokt de spyzen binnen, zonder te weten wat hy doet. Hy spreekt niet, beziet ter nauwernood zyne vrouw en kinderen, en springt even gauw, als een gejaegde, den hof in. — Dan krabt hy hier den grond rondom den wortel van eenen Dahlia op, steekt daer een stoksken om de bloem te steunen, hangt wat verder een blad

papier om er eene te overlommeren, en brengt zoo den dag door, tot dat hy, tegen de verdwynende zon mompelende, zich verpligt ziet in huis te gaen. Gy denkt, dat hy nu ten minste met zyne huisgenoten zal spreken? Ja wel, van Dahlias, maer anders niet; en, daer zyne vrouw dit eeuwig gesprek van overlang moede is, gedraegt zy zich alsof haer man niet op de wereld ware. Hy doorsnuffelt, in tusschentyd, voor de honderdste mael, eene Dahlialyst of kataloog, welke hy reeds sedert eenige maenden van buiten kan, — en gaet eindelyk zeer vroeg te bed : niet om te slapen, maer om in vryheid over zyne Dahlias te kunnen mymeren.

Des anderendaegs, alweder hetzelfde leven. Komt gy om met hem over gewigtige zaken te spreken, hy luistert niet op uwe woorden, en brengt u by zyne Dahlias. Hier begint hy zyn gewoon liedeken : " Eene schoone bloem, eh? Zie eens, hoe fyn van vorm! Zuiver van tint, niet waer? Is er toch iets schooner op de wereld dan de Dahlia? " — Vruchteloos doet gy poogingen om hem op een ander onderwerp te brengen : zeg hem, dat de vier-en-twintig artikelen [1] zyn aengenomen, hy beziet u als een inwooner der Maen, die van geene artikels weet. Zeg hem, dat het huis van zynen besten vriend is afgebrand, hy zal u antwoorden : " Die had schoone Dahlias. Men zal ze zeker onder den voet geloopen hebben — dit zou spyt zyn! " — Spreek hem van een meesterstuk,

[1] Een gewigtig verdrag tusschen België en Holland.

door de hand van Wappers voltooid, hy zal met kleinachting uitroepen : " Wie kan er eenen Dahlia schilderen? Onmogelyk! onmogelyk!" — Verhael hem, hoe zyn oudste zoon een buitensporig leven leidt, hy zal beweeren dat dit alleenlyk daeruit voortkomt, dat de jongeling meer liefde gevoelt voor meisjes en herbergen dan voor Dahlias. — En ditmael zal hy toch eens gelyk hebben. — Vraeg hem verder naer den ouderdom zyner kinderen, hy ligt er mede in de war, en geeft de jaren van Sophia aen Josef : alles wat hem aengaet heeft hy vergeten. Integendeel kent hy de geschiedenis van den Dahlia van buiten en zal u op een rolleken zeggen : dat de Dahlia oorspronggelyk is uit Mexico in Amerika, waer hy in het wilde groeit en slechts *enkele* bloemen, als starren, geeft : — dat hy zynen naem ontleent van Andries Dahl, eenen zweedschen kruidkundigen, aen wien hy uit achting werd opgedragen : — dat deze plant in het jaer 1789 eerst uit Mexico naer Spanje werd overgezonden door Vicente Cervantes, bestierder van den mexicaenschen kruidhof : — dat de groote Planthof van Parys hem eerst in 1802 verkreeg, enz.

Ik zou u niet raden, in zulk een oogenblik de dwaze drift van den liefhebber te berispen, en hierdoor te toonen dat gy iets boven de Dahlias schat; want hy zou u een bloedvyand worden, en u zelfs, gedurende zyn gansch leven, den *goedendag* weigeren. — Hy, die anders zoo zachtmoedig is, dat hy zyne duiven en konynen by zynen gebuer moet laten dooden, durft

wel vechten en slaen wanneer het op de eer van eenen Dahlia uitkomt. En; ziet gy hem ooit met een blauw oog te voorschyn komen, beschuldig zyne goede vrouw toch niet : het is de eene of andere Dahlialiefhebber die hem dus heeft toegesteld. — Gy moogt ook niet gelooven dat deze man andere bloemen onder zyn gezigt lyden kan : de Roos is niets voor hem; de geurryke Angelier [1] vertrapt hy met voeten; de overvloedig bloemende Wolroos [2] geeft hy aen zyne geit; zyn mesthoop bestaet uit de ontwortelde planten van Okulei — Pioen — Tuiltje — Vingerhoed — Violier — Beverken — Veldklok — Knaptand — Lelie — Erikel [3] en uit alle andere lieve, zonderlinge of glansryke bloemen, zoo zeer door onze vaderen bemind en nu door den Dahlialiefhebber als onkruid gehaet.

Tot het grootste ongeluk van den Dahlianar heeft de Schepper, in zyne alwysheid, goedgevonden dat de zomer geene twaelf maenden lang zou duren. Dit verkort schrikkelyk het leven van onzen liefhebber. Gy weet, goede lezer, dat de *Marmot* een dier is, hetwelk gedurende vier wintermaenden zonder beweging en zonder gevoel ligt te slapen, en niet ontwaekt voor dat de zon de aerde met kruiden komt begroenen. De Dahlialiefhebber gelykt wonder wel aen dit dier : zoodra de naderende vorst hem verpligt heeft zyne Dahliawortelen in den kelder te

1 Dianthus Caryophyllus.
2 Lychnis Dioica.
3 Aquilegia — Pæonia — Dianthus barbatus — Digitalis purpurea — Cheiranthus — Astrantia — Campanula — Anthirrinum — Lilium — Primula Auricula.

brengen, vergaet in eens al het schoone van zyn leven; zyn hart wordt koud, zyne oogen weifelend, zyne bewegingen langzaem, en hy vervalt inderdaed in eenen slaep des geestes, tot by het aenbreken der Lente. Deze mymering, dit levensverdriet is hinderloos; zelfs ziet hy dan nog wel eens zyne lang vergetene vrienden; hy betoont eene stille genegenheid voor vrouw en kinderen, slaet eene slepende aendacht op zyne veronachtzaemde huiszaken, en verdient allezins den naem van een goed mensch. Men mag zeggen, dat niemand zoo onmiddelyk onder den invloed des hemels geplaetst is als hy; niet zoohaest is de eerste maend van het Nieuwjaer verloopen, of hy werpt iederen dag eenen langen blik in de hoogte: is de hemel blauw, dan glinsteren zyne oogen den verkwikkenden lazuerkolk tegen: is de hemel grys en nevelig, dan zakt er een floers van droefheid over zyn versomberd gezigt. Na eene lange en pynelyke afwachting komt eindelyk die trage en luije maend Meert, het sneeuwgezinde February verjagen. De Dahliaelfhebber staet eens des morgens vroeg op; hy voelt reeds, van in zyne slaepkamer, dat er gedurende dien nacht eene natuerverandering is geschied; zyn hart klopt, zyn bloed stroomt; hy kleedt zich bevend en ontsteld. Gelyk Noë in eenen dergelyken toestand deed, opent hy het venster zyner arke; maer in stede van eene duive uit te zenden loopt hy zelf den trap af, opent de deur en springt den hof in.

Zie, wat schoone uitdrukking van zaligheid verheldert

zyn gelaet; hy meet de hemeldiepte met zyn aenbiddend oog, en, als de losgelaten duive van Noë, slaet hy met zyne vlerken, of liever met zyne armen, om zich de verstramde leden los te maken. Indien gy opmerkzaem zyt op de bewegingen der wonderbare natuer, zult gy reeds geraden hebben wat de Dahlialiefhebber gevoelt. Gedurende den nacht heeft God zynen weldoenden adem, den zoelen zuiderwind, over de aerde gezonden : deze, gehoorzaem aen haren Schepper, heeft haren schoot ontsloten en de lucht met balsemgeuren bezwangerd. Er hangt boven den gistenden grond iets tooverachtigs, een onzigtbare wasem, die ons de blyde overtuiging indrukt, dat het niet meer vriezen zal, en dat de plantenslaep geëindigd is. De Dahlialiefhebber blyft eenige oogenblikken getroffen staen; hy zuigt met lange longspanningen de lentelucht in, en voelt zyn leven verdubbelen; dan spoedt hy zich, met jonge stappen, vooruit door de paden van zynen hof, en doorloopt dezelve huppelend en zoo blyde als een visch die in zyn geboortewater spartelt. Eensklaps blyft hy staen; hy grimlacht zoo zoet! zyne lippen stamelen een bevallig welkom. Dáér voor hem staet het lieve Sneeuwzotteken [1] met zes zilveren bellekens te pralen. Hy heeft, als de duive van Noë, zynen olyftak gevonden : het pand dat de natuer hem van hare ontwaking geeft! Met fluweelen handen plukt hy de tengere bloemkens, en loopt er mede naer zyn huis :

[1] Galanthus Nivalis.

“ Vrouw, vrouw! ” roept hy in geestdrift uit “ hier is de zomer! Nu gaen wy weêr leven! ”

De vrouw is bezig met hare huisselyke zaken; ter nauwernood slaet zy een oog ter zyde, en zegt onverschillig, tot een klein kind dat zich te barsten schreeuwt: “ Ha, bloemen voor ons Leopolleken! ” De vader geeft de bloemkens voorzigtiglyk aen het kind; maer de kleine guit steekt ze in den mond, eet er de helft van op, en plettert de anderen. Ik weet niet juist wat gevoel er in het hart des vaders zinkt; maer hy haelt de schouders op, nypt de lippen te samen, en gaet in eene andere kamer zonder nog te spreken.

De persoon, dien ik tot deze beschryving gekozen heb, heet Mynheer Fruyts, en woont in een der voorgeborgten van Antwerpen; hy is een middelhebbend burger, van omtrent de vyftig jaren, eenvoudig en vreedzaem van zeden en goed van inborst: zyn eenigst gebrek is de razerny der Dahlias.

U daer even zeggende, dat hy zyne onverschillige huisgenoten met spyt verliet en zich in eene andere kamer begaf, had ik er moeten byvoegen, dat dit gebeurde op den eersten Meert van het jaer 1839.

M. Fruyts had zich by eene tafel nedergezet: op dezelve lagen eenige kleine boekskens van beschreven papier en wat smalle stukskens lood, benevens alles wat er tot schryven behoeft. De boekskens doorbladerende, sprak hy van tyd tot tyd tot zichzelven, als volgt:

“ *Anna Maria* plant ik in de eerste ry; het is eene

schoone bloem, met muizenoorkens en met purpere punten. *Buonaparte*, met zynen styven steel en zyne kastaniekleur, zet ik daer achter, nevens *Waterloo*, met zyne fyn geploeide oranjebladen. Zou ik *Défiance* nog planten? Die Dahlia *doet het byna nooit* [1]. Het is anders nog al een aerdige: chocolaed met melk. — Ik zal hem in het midden zetten, met *Englands pride*, *don Carlos*, *Formosa* en *Hortense Knyff*. Maer, waer plant ik den koning myner verzameling? waer zet ik mynen *Striata formosissima*? [2] Ik mag daer niet losselyk over beslissen. Laet zien, alles eens wel overwogen. Zet ik hem vooraen, in de eerste ry, dan zullen de liefhebbers alle myne andere bloemen slecht vinden; zet ik hem in de laetste ry, dan zyn de liefhebbers moede gezien, eer zy aen mynen *Striata formosissima* komen. Dit mag ook niet zyn. Zet ik hem in het midden, dan kan men hem van verre niet zien. Maer waer zal ik hem dan zetten? »

By deze vraeg sloeg M. Fruyts zyne platte hand aen het voorhoofd, dat het kletste: hy liet zyn lichaem in diepe bedenking over de tafel hellen, en bleef zoo lang met hardnekkigheid aen zyn onoplosbaer vraegpunt denken, dat hy eindelyk verwonderd uit zyne mymering opschoot en zyne oogen begon te wryven als iemand die geslapen heeft.

« Wel nu! » riep hy overluid « waer zal ik mynen *Striata formosissima* nu planten? »

[1] Dit beteekent dat de plant onbestendig is en vele mismaekte bloemen geeft. HY DOET HET wil zeggen dat zyne bloemen komen zoo als zy zyn moeten.

[2] Allerschoonste gestreepte.

Dan, de muren bleven stom en de uitroeping van M. Fruyts zonder antwoord. Gelyk hy bezig was met zich op nieuw, doch met meer wanhoop, voor het hoofd te slaen, deed een ander Dahlialiefhebber, de heer Bielens, de deur open, en stak zyn hoofd in de kamer vooruit, zeggende:

" Dat zyn de weêrkens, eh? [1] "

M. Fruyts liep hem te gemoet, trok hem by de hand tot in het midden van het vertrek, plantte zich voor hem, zag hem halsstarrig in de oogen en herhaelde, als met gramschap, zyne vraeg:

" Waer zal ik mynen *Striata formosissima* planten? "

M. Bielens staerde zynen vriend met verbaesdheid aen, en scheen genegen om te lachen; doch hy hield zich in en begon het volgende gesprek:

BIELENS.

Hoor, Fruyts, dat is iets waerover gy op éénen dag niet moogt besluiten. Het zal misschien nog zes weken aenloopen eer wy onze Dahlias zullen kunnen planten. Denk gy er nog eens wel op; ik zal het, van mynen kant, ook doen; en binnen acht dagen zullen wy dit met ryp oordeel beslissen.

FRUYTS, *blymoedig*.

Verstandig gesproken. Ik hoor dat gy weet, wat bloemken myn *Striata formosissima* is. Niemand heeft hem in honderd uren in het ronde; ik win er dit jaer

[1] Dit is een fraei weder.

nog vyf of zes medaliën mede. Ik zal die liefhebbers van Merxem [1] ditmael eens kloppen, dat zy uit hunne oogen niet meer zien zullen.

BIELENS.

Maer hebt gy hem wel goed bewaerd? Hebt gy hem in drooge zemelen gelegd, gelyk ik u geraden heb?

FRUYTS.

Ja, ja, en er is dezen winter geen water in mynen kelder geweest.

BIELENS, *invallende.*

Maer, Fruyts, ik ben hier gekomen om u nu eens beslissend over de zaek te spreken : zullen wy onze kinderen nu niet na den Paeschtyd laten trouwen? Zy kennen elkander nu lang genoeg, en aengezien er niets in den weg is, waerom zouden wy ze dan nog meer met uitstel plagen?

FRUYTS, *hy heeft een zyner boekskens van de tafel genomen.*

Zie, Bielens, gy moest my dit eens in het Vlaemsch zeggen : met hunne fransche lysten altyd! Anders niet dan van dezen éénen Dahlia.

BIELENS, *in het boeksken lezende.*

« Nr 756. *British Queen*, Well's. — Schoon van vorm, bladen als muizenooren, witte grond, overgaende tot purper en geboord met violet. Welgemaekt; styve steel. »

1 Een dorp by Antwerpen waer talryke Dahliaiefhebbers woonen.

Blyft het huwelyk van uwe dochter met mynen zoon nu vastgesteld na Paschen?

FRUYTS, *in gedachten dwalende.*

Dit moet eene schoone bloem zyn, eh? Wit met violette boorden, muizenooren? Daer hang ik tien franken aen! Raedt gy my hem te koopen?

BIELENS, *met ongeduld.*

Zie, Mynheer Fruyts, ik spreek van geene Dahlias meer, vóór dat gy my bescheid gegeven hebt. Trouwen onze kinderen na Paschen, ja of neen?

FRUYTS, *hy schudt het hoofd met spyt.*

Wel ja, ja zeker. Zyt gy nu te vrede? Daer is myne hand en myn woord. Zal ik de *British Queen* nu koopen, zeg?

BIELENS.

Ja, maer zoo trouwen is de regel niet, dat weet gy ook wel; wy moeten eens goed over de zaek raedplegen. Gy zult zeker uwe dochter wel een rond sommeken medegeven?

FRUYTS.

Hoor, om het kort te maken : ja, op alles! En hoe eerder hoe liever. Dit huwelyk mogt anders nog wel in den Dahliatyd vallen. Bezorg gy alles; myne toestemming is u op voorhand gegeven. — Maer zeg, hebt gy uwe Dahlias reeds uit den kelder gehaeld, Bielens?

BIELENS.

Ja, gisteren morgen heb ik ze onder het glas te broeijen gelegd. — Ik ga *boeturen.* [1]

FRUYTS.

De mynen moeten vandaeg ook uit den kelder. Als gy weg zyt, zal ik ze eens gaen bezoeken.

BIELENS.

Ja, ik heb hier al te veel tyd versleten. Geef my de hand op het huwelyk onzer kinderen. Ik zal alles bezorgen. En om te doen gelyk het behoort, zal ik dezen morgen mynen zoon zenden, om aen u zelf uwe toestemming te vragen. Gy moogt hem niet beschamen, zullen.

FRUYTS.

Zyt daer niet bang voor; ik zal hem anders niet antwoorden dan *ja.* Gy kunt wel denken, als ik myne wortelen eens gezien heb, dat ik dan niet veel tyd zal hebben om met uwen zoon te klappen. Dus, wees gerust. Tot namiddag.

Zoohaest Mr Bielens vertrokken was, ging er eene blydere uitdrukking over het gelaet van Mr Fruyts. Als iemand die met ongeduldige haestigheid zich tot iets klaer maekt, stapte hy heen en weder door de kamer, nam uit déze kas een mes, uit díén bak eenen hamer,

[1] *Boeturen* beteekent : jonge Dahlias kweeken by middel van scheuten, welke men van de wortelen afsnydt.

van de schouwplaet een stel stempelletters, van den grond een draegbord, daerby een potlood en een geheel boek papier. Aldus, met zakken en handen vol en een draegbord onder den arm, ging hy by zyne vrouw, en vroeg den sleutel van den kelder. Maer zyne teedere echtgenote bezag hem met een paer oogen, die meer spotterny dan verwondering deden gissen.

“ Wat, sleutel! ” riep zy. “ Komen de Dahlias nu reeds voor den dag? Dan zal het weêr een huis gaen worden gelyk eene hel. Gy hebt nu nog al eenigen tyd by uwe zinnen geweest, maer het gezaeg en het zotspel gaen beginnen, he? Dat staet daer als een uitverkochte kramer. — Ik zou beschaemd zyn! ”

De gefolterde liefhebber stond van ongeduld te trappelen : hy sprak met bevende stem :

“ Den sleutel, zeg ik! ”

“ Nu, nu ” antwoordde hierop de vrouw lachend : “ byt my maer niet. Daer is de sleutel. ”

Mr Fruyts rukte den sleutel met bitsigheid uit de handen zyner vrouw; doch gevoelde zynen toorn geheel wegzinken, naermate hy zelf in zynen kelder zonk en zyne teêrbeminde Dahlias naderde. Ha! zyn oog mag met wellust dwalen langs de planken, waerop zyne wortelen geschikt zyn. Zie, zy dragen elk een getalmerk, op een looden plaetje gestempeld; maer dit is niet voor den liefhebber gedaen; hy kent de wortelen beter dan zyne kinderen; hy weet hunne namen en voornamen, hunne geboorteplaets, hunne hoedanigheden, hunnen ouderdom.

Weldra komt een weldoende droom een bedriegelyk floers over zyne inbeelding werpen : zyn verrukte geest toovert voor hem, in zynen half duisteren kelder, de gansche verzameling, staende in vollen bloei, in hoogsten prael! Daer staet *Miss Colt*, de satynen roos, daer *Conqueror*, het fyn geplooide bruin fluweel; hier *Fireball*, de gloeijende vuerbol, en de tweekleurige *Nonpareil;* verder de gulden *Topaz*, de zilveren *Virgin Queen* en de zwarte *Sambo*. Duizend andere Dahlias vertoonen zich in het verschiet; hunne veelkleurige bloemen, als in een onmeetbaer dambord door een geschikt, doen het oog van den ontheven liefhebber verdwalen. Het schynt hem dat de zon eenen overvloed van hare rykste stralen in zynen vochtigen kelder gestort heeft; hy voelt zich door eene streelende lucht omvangen, door eenen verleidenden geur bewierooken. In een woord, een Paradys van ongekend zielsgenoegen is hem geschonken. ô Dahlia, hoe mildelyk toch beloont gy uwen dinaer!

De droomende heer Fruyts bleef langen tyd onder deze verleidende begoocheling. Eindelyk verging toch het toovertooneel; dan wierp hy eenen fieren blik op een houten baksken, dat in eenen hoek van den kelder, op het hoogste schap, stond — en sprak mompelend :

" Daer, in dit houten baksken, ligt myn *Striata formosissima* zoo gerust, op een bed van zemelen, te slapen *Striata formosissima!* edele bloem! Zy hebben gezegd dat gy den *Striped perfection* niet zult overwinnen; maer zy kennen u niet. Zy weten niet hoe uwe

bruine purperstrepen uit uw wit hart glinsterend stralen. Ja, zy durven de doffe vlekken van *Striped perfection* by uwe angelierische bestreping vergelyken. [1] ô, Zy dwalen : de nyd verblindt hen; maer gy zult u wreken, gy zult de medaliën overal wegrukken. . . . ”

Wy zullen Mr Fruyts in zynen kelder, met zyne teêrgeliefde wortelen laten, om eens by zyne vrouw in de keuken te gaen. De jonge verloofde van Bielens' zoon was juist uit de stad te huis gekomen. Daer zy voorby de wooning van haren toekomenden man gegaen was, twyfelen wy niet, of hy had haer in de vlugt eenige woorden van zyne komst getoetst; want niet zoodra had zy hare moeder gegroet, of zy voegde er haestig by :

“ Moeder, Frans zal meteenen komen om aen vader nu bescheid te vragen. Zult gy hem wat helpen ? ”

De goede vrouw bragt de hand streelend op het voorhoofd harer dochter en antwoordde :

“ Ja, ja, kind, laet my maer doen. Als het vandaeg niet gelukt, dan komt het er nooit van. Uw vader is in eenen goeden luim : hy is bezig met zyne Dahlias uit den kelder te halen. ”

Dit nieuws scheen de dochter te verheugen.

“ Ha ! ” riep zy uit “ dan mag ik trouwen na Paschen, eh, moeder ? ”

“ Wel kind, gy moogt zoo happig en zoo haestig niet zyn ” deed de vrouw, grimlachend, opmerken. “ Gy zult

[1] By de bestreping van den Dianthus Caryophyllus of Angelier, te Antwerpen GINOFFEL genaemd.

lang genoeg getrouwd blyven — zyt daer niet bang voor. Ik zeg toch niet dat gy ongelyk hebt. Frans is een eerlyk burgerskind; hy past op, en heeft al eenen goeden trok op zyn comptoir. — Gy hebt u beide altyd braef gedragen. Ja, ja, na Paschen. ”

Een oogslag van dankbaerheid was ’s meisjes antwoord. Zy zette zich stil en overdenkend by het venster neder; hare moeder ging voort met eenig klein huiswerk te verrigten. Weinig tyds daerna verscheen Frans Bielens, gekleed als een jong heerken, tamelyk fraei van gestalte en aenzigt en van een wakker voorkomen. Ter nauwernood kon men in hem eene ligte ontsteltenis bemerken; ja, het was met eenen lossen zwier dat hy de beide vrouwen groette, en tot de moeder zegde :

“ Moeder Fruyts, gy weet wel waerom ik hier kom. Myne ouders zyn te vrede; gy wilt my ook wel met den naem van zoon vereeren : het hangt dus van Mr Fruyts alleen af ons allen blyde en gelukkig te maken. Heb de goedheid hem voor my een oogenblik verhoor te verzoeken, ik zou hem geerne alleen spreken. ”

“ Maer hoe haestig zyt gy beiden vandaeg! ” riep de moeder schertsend. “ Ik zie wel, dat gy het yzer niet koud wilt laten worden. Gy hebt gelyk, het is dat gy elkander bemint. Wacht een weinig, ik zal Mr Fruyts uit den kelder gaen roepen. ”

Zy naderde de kelderdeur, en riep :

“ Jan, gy moest eens boven komen : er is iemand om u te spreken! ”

Een gemor, dat wel aen eenen *ja* geleek, antwoordde op haren roep. Zy verstond het zoo, en kwam terug by hare kinderen, zeggende :

" Hy zal terstond komen. "

Zy wachten alle dry tamelyk lang, en niet zonder angst, op de verschyning van den heer Fruyts. Eindelyk hooren zy in den kelder een groot gerucht : het schynt dat men een paer ledige flesschen tegen den muer aen stukken slaet; de schabben worden krakend van den muer gerukt, en van den eenen kant naer den anderen geworpen. Het is er in den kelder als eene hel in het klein, uit welke de stem van Mr Fruyts zich als de klagende stem eener gedoemde ziel doet hooren : in grievende galmen klimt de naem van *Striata formosissima* herhaelde malen den keldertrap op, en komt als eene verwensching in de ooren der bevende gelieven klinken.

Vrouw Fruyts wordt rood van toorn, en springt vooruit om haren man, over zyn breken in het hair te vliegen; doch hy verschynt, en hetgeen zy ziet belet haer te spreken.

Eene schrikkelyke wanorde heerscht in den ganschen persoon van Fruyts. Zyn hair staet in verwarring te berge op zyn hoofd; zyn half hemd is uit zyne ondervest gerukt, waeraen men beseffen kan, hoe hy in zyne borst moet gewroet hebben; zyne broek is bedekt met slykachtige aerde en aen zyne zwarte holleblokken kleven nog de stukken der Dahliawortelen, die hy in zyne woede vertrapt heeft. In de eene hand houdt hy een

houten baksken, uit welks holte hy spottend de zemelen op den vloer stort; in de andere hand houdt hy, met nypende kracht een stuk wortel dat gebroken schynt. Zyn gelaet! ô, zyn gelaet getuigt van de uiterste wanhoop : — de wenkbrauwen over de oogen gezonken, de hoeken van den mond stuiptrekkend naer achter, en de bloote tanden opeen gesloten, als iemand die byten zal... Met schokkende stappen, gelyk een treurspeler, komt hy vooruit en stuert zyn gezigt in het wilde rond. — De twee vrouwen staen verbaesd en sprakeloos : het meisje met de handen smeekend tot den vader gerigt; de moeder met de handen dreigend in de lenden. Wat den jongeling betreft, deze is verbitterd over den gekken toestand in welken hy zich nu geplaetst ziet. Gewis kan hy de oorzaek er van raden, want een grimlach van ongeloof zweeft op zyn aengezigt. De vrouw begint de verklaring van het voorgevallen ongeluk met dezen snauw :

“ Wel nu, wat zal het worden, zot getrek? Zyt gy van zin ons op te slokken? ”

De vader werpt eenen doodenden blik op zyne vrouw, doch antwoordt niet.

DE MOEDER.

Wel, hebt gy het van uw leven gezien! met alle uwe dwaze grillen. Dat trekt een gezigt gelyk de kwade moordenaer. *(Zy verzacht hare stem spottend)*. Daer is zeker een Dahliasken uit uwe hand gevallen? och arme! — Moet gy daer zoo een leven om maken? voor zulke vodden?

DE DOCHTER, *zy wil den arm haers vaders vatten.*

Och vader, wat is er gebeurd? Zeg het aen my.

DE VADER, *hy stoot ze weg.*

Laet my gerust! Spreek my niet aen! Uit myne oogen! *(Hy ziet de kat by de stoof liggen, em geeft haer zulken nydigen stamp dat zy huilend de deur uitvliegt).* Lompe luije beest! Gy tooverheks, ik zal u vermoorden! Nog geene twee dagen of gy krygt eenen steen aen uwen nek. Moet ik u daerom den kost geven?

DE MOEDER, *met gramschap.*

Maer wat gaet u over, Dahliaszot? Denkt gy hier in myn huis alles overhoop te zetten, en baldadigheden te doen? *(Zy komt met de handen op de heupen voor hem staen, en snauwt hem toe).* Zyt gy van zin er uit te scheiden met die belachelyke komedie, of ik zal u eens aen de deur zetten, hoort gy het?

Deze bedreiging stilde den heer Fruyts een weinig, want hy vreesde zyne vrouw uitermate. Met dezelfde kunstmatige stappen wandelde hy sprakeloos door de kamer, terwyl de twee vrouwen en de jongeling het oogenblik zyner verkoeling afwachtten. De ongelukkige liefhebber sloeg zich, van tyd tot tyd, met de hand voor het hoofd, en scheen aen de bitterste zielsfolteringen te zyn overgeleverd. Dan, hy kon echter zyne woede en zyn lyden niet langer in zynen boezem besloten houden, en, den jongen Bielens dreigend beziende, viel hy uit :

“ En wat komt gy in myn huis doen, pennelikker?

Gy komt zeker vermaek scheppen in het leed dat uw vader my aengedaen heeft? — Maer ik zal uwen lekkeren vader wel vinden. Hy zal geenen enkelen Dahlia in zynen hof houden, al moest ik dieven betalen om ze te gaen aen stukken stampen.

DE JONGELING, *met spytige kalmte.*

Ik weet niet, Mr Fruyts, dat myn vader u ooit misdaen hebbe — gy waert gisteren nog goede vrienden!

DE VADER, *bitsig.*

Vrienden! ja, ik bedank u voor zulke verraderlyke vrienden, die eenen mensch alle soorten van verdriet aendoen.

DE JONGELING.

Maer wat groot kwaed heeft myn vader u dan gedaen, Mr Fruyts?

DE VADER.

Wat? wat? Heeft hy voorleden jaer alle myne beste Dahlias niet doen sterven — uit nyd, uit afgunst? En heeft hy de medalie, die hy won, niet met treken van my gestolen, zeg?

DE JONGELING, *verwonderd.*

Myn vader heeft uwe Dahlias doen sterven? Dit wist ik niet.

DE VADER, *met eene klimmende woede.*

Ja, heeft hy my niet gezegd dat ik myne beste Dahlias

op peerdenmest moest planten? — en is het zyne schuld niet dat de Veemollen ze te gelyk hebben afgebeten?[1]

DE JONGELING.

Als gy het zoo hebben wilt, dan zal ik ja zeggen; maer, gy weet het, myn vader is gevaren gelyk gy : de Veemollen hebben zyne Dahlias ook afgebeten.

DE VADER, *bulderend.*

Treken! treken! Met welke Dahlias heeft hy dan de medalie gewonnen, zeg? — Valschheid en bedrog — ja! Maer dit was al lang vergeven en vergeten. Hetgeen my heden is overkomen, dat zal hy my zuer betalen. En zeg het hem maer : — van nu af aen, geene vriendschap meer; en gy, die den stillen en den fynen zoo uithangt, kunt ook maer uit myn huis blyven. — Als myne dochter u nog durft aenspreken, steek ik ze voor haer leven lang in een klooster. *(De dochter begint te weenen).*

DE MOEDER, *met spotterny.*

Maer hoe kan toch een mensch van vyf-en-veertig jaer zoo zagen! — Wanneer zullen wy nu eens weten wie er dood is?

DE VADER.

Ja, gy venynig wyf, gy spot altyd met myn verdriet. Dat weet ik, wat er gebeurd is, en ik zal het niet gauw vergeten. Tien jaren verkorting van myn leven!

[1] Het is onder de hoveniers bekend, dat de Veemol (Gryllotalpa) zich by voorkeur nederzet in gronden, die met peerdenmest gevet zyn.

DE JONGELING.

Nu, Mr Fruyts, zeg my toch eens, wat nieuw ongeluk myn vader u veroorzaekt heeft?

DE VADER, *in den uitersten toorn. Er komt eene traen in zyne oogen.*

Ja, uw valsche vader wist dat ik eenen Dahlia had, gelyk er geen in honderd uren in het ronde is. Dit benydde hy weêr, omdat hy wel kon denken dat ik dit jaer de medalie zou winnen.... Maer, ô schelmery! wat raedt hy my? *(Hy geeft aen zyne stem eenen fleemenden toon).* Jan, zegt hy met eenen loozen trek, Jan, legt uwen *Striata formosissima* in eenen bak met zemelen; dan zal hy goed droog blyven. — En wat is er geschied? — Zie, ik kan myne gramschap niet bedwingen.....

DE VROUW.

Wel nu, wat is er geschied, zageman?

DE MAN, *met droefheid.*

Wat er geschied is? Luister, wat verradery! De ratten zyn naer de zemelen gekomen, en als die meest opgeëten waren hebben zy mynen *Striata formosissima* ook opgeknabbeld. Weet gy het nu?

DE VROUW, *hem uitlachende.*

Wel, wel, is het anders niet? Blyven er geene dooden, geene armen of beenen gebroken? Moet gy daerom zoo te werk gaen en de geburen doen zeggen, dat de ratten het huwelyk uwer dochter overgebeten hebben?

DE VADER.

Anders niet, anders niet! (*Tot den jongeling*). Myn huis uit, fliereفluiter. — Gauw!

DE DOCHTER, *weenend.*

Och, vader lief, jaeg hem niet weg! Gy hebt beloofd dat wy mogten trouwen.

DE VADER.

Trouwen? Met den zoon van mynen grootsten vyand, — met den valschaerd, die mynen *Striata formosissima* aan de ratten overgeleverd heeft? Trouwen? Nooit! Dan gaf ik u nog liever aen den bult Vanokeren.

DE MOEDER.

Hoor, het heeft nu lang genoeg geduerd. Ik zal er eens een kort 'spel mede maken. (*Zy vat haren man by de schouders, en zet hem ten huize uit. Zy sluit de deur toe*).

M. Fruyts bleef eenige oogenblikken voor de deur staen, doch ziende dat dezelve voor goed gesloten was, begaf hy zich met wankelende stappen naer de plek gronds, waerop hy zyne Dahlias voornemens was te planten. Hy hield nog altyd het stuk wortel van zynen *Striata formosissima* in de hand, en wrong het stuiptrekkend tusschen zyne gespannen vingeren. Zyn hoofd hing krachteloos op zyne schouder; zware zuchten ontsnapten

zyner borst. By de Dahliaplek gekomen, overstaerde hy nog eens dien grond, en sprak tot het stuk wortel, dat hy onder zyn gezigt bragt :

" *Striata formosissima!* Bloem der bloemen, ik ben u kwyt! Ik zie myne vyanden lachen, en met spotterny in de handen klappen. Geene medalie zal ik hebben; al myne hoop is met u vergaen. ô, Hadden de ratten geweten, dat iedere beet die zy u toebragten, eene beet in myn hart was! Had ik het kunnen voorzien, ik had mynen kelder opgevuld met kaes en vleesch, om de verslindende dieren te verzadigen. Maer te laet is dit geklaegd — gy zyt voor my verloren. ô Ramp! "

En met eene nydige beweging wierp hy, als eene maledictie, het stuk wortel over het wyde veld.

Den ganschen dag wandelde de heer Fruyts, zonder hoop en lydend, door de paden van zynen hof; ja, zoo ver verdwaelde hy, dat hy dien dag weigerde te eten, iets dat hem nog nooit was geschied. Alle de gebeden zyner dochter, alle de berispingen zyner vrouw hadden geene magt genoeg om hem in huis en by het vuer te doen komen.

Tegen het vallen van den avond zat Mr Fruyts op eene houten bank te midden van zynen hof. De koude deed zyne lidmaten beven en zyne tanden klapperen. In deze gesteltenis begon hy eenig naberouw te gevoelen over de barschheid, met welke hy zyne dochter en den jongen Bielens behandeld had; doch het gedacht dat men hem onder de Dahlialiefhebbers zou uitlachen, kwam hem

telkens op nieuw bedroeven. Zyne woede ontvlamde met nieuwe kracht, toen hy, het hoofd opheffende, den jongen Bielens met een paksken onder den arm tot zich zag komen.

Hy bragt de hand snokkend vooruit, als iemand die wil zeggen : — De deur uit, gauw! — Maer de jongeling naderde stoutelyk, en reikte hem een gevouwen briefje toe. Ongeduldig nam de heer Fruyts dit van hem aen, en ontvouwde de plooijen met eenen spottenden grimlach.

Maer, hemel! Wat strael van licht verlevendigt het gelaet van Mr Fruyts! Wat roode kleur verwt zyne wangen? Waerom die blyde zucht, die zyne borst ontvliegt? Gewis, dit briefje behelst eene vrolyke tyding. — Hy leest :

“ Ik ondergeteekende, Bloemkweeker by Antwerpen, verklaer dat ik heden aen den heer Frans Bielens eenen wortel geleverd heb van den echten *Striata formosissima.*”

Het handteeken was van den meest vermaerden en geloofweerdigsten bloemkweeker.

“ Gy bezit eenen wortel van den *Striata formosissima!*” riep Mr Fruyts in verrukking uit. “ Bedriegt gy my niet? Neen, neen, het is waerheid! Laet zien dien wortel! ”

Hy nam het paksken uit de handen van den jongeling, rukte het papier en het mos er af, en betastte den wortel aen alle zyden, met eenen zoo zoeten grimlach, dat het genoeg te zien was wat vermaek hy in deze betasting vond.

“ ô, Het is een wortel ” mompelde hy. “ Ja, een *Striata formosissima!* ”

Een invallend gedacht versomberde zyn gelaet.

“ Wel nu ” zuchtte hy “ gy zyt gelukkig, Frans, dat gy dien Dahlia hebt; gy kunt er zoo vele medaliën als gy begeert mede winnen. ”

“ Ik? ” sprak de jongeling. “ Neen, Mr Fruyts. Ik wist dat de heer V.... sedert vier dagen eenen wortel van den *Striata formosissima* uit Engeland gekregen had. Daer hy myn vriend is, heb ik niet van den goeden uitslag myner pooging gewanhoopt. En gy ziet het, hoe gelukkig ik was. De heer V.... heeft my zynen eenigen wortel afgestaen. Niemand bezit hem nu in de omstreken, misschien niet in België, dan ik alleen. Zoudt gy hem van my wel willen aenveerden, als een bewys myner mededeeling in uwe droefheid? ”

Een zeldzame gil bonsde uit den langbenepen boezem van Mr Fruyts; hy deed eenen stap vooruit, greep den wortel aen, en hield hem met de eene hand tegen zyn hart, terwyl hy met de andere, den jongen Bielens naer het huis voorttrok. Hier zat de dochter by de stoof te weenen dat de tranen van hare wangen biggelden. Vrouw Fruyts rustte met het hoofd op de hand; haer aengezigt was verre van aentrekkelyk te zyn, en scheen tot haren man te willen zeggen : — “ Zyt gy daer, flauw bescheed? ” Maer hy, in zyne vreugde daer op geene acht gevende, hief den wortel boven zyn hoofd, en riep zegepralend :

“ Hoera! Hoera! Ik heb mynen *Striata formosissima* weêr! Toe, vrouw! laet ons alles vergeten, en zie toch zoo zuer niet meer. Hael al gauw eene goede flesch uit

den kelder — van het patersvatje! En gy, myne lieve Trees " sprak hy, zyne dochter by de hand vattende " vergeef gy my ook, myn kind, dat ik zoo boos ben geweest. — Kom hier, Frans, myn zoon! "

Hy plaetste de hand zyner dochter in die van Frans, en riep :

" Vivat *Striata formosissima!* Leeft lang, en trouwt na Paschen! "

DE GROOTMOEDER.

Twee vertelsels voor kinderen.

p Zurenburg, by Antwerpen, staet eene kleine pachthoeve. Ieder is er vlytig bezig aen den winterarbeid : de moeder en de dienstmeiden verzorgen het vee; in de schuer galmt het blyde gekletter der dorschvlegels; — daer slaet de pachter met zyne knechten het graen uit de ryke koornaren.

Binnen in de keukenkamer der hoeve bevindt zich eene stokoude vrouw, wier rug gebogen, wier gelaet diepberimpeld is : de goedheid straelt uit hare oogen. Over en weder gaende, om wat klein werk te verrigten grimlacht zy met eenen diepen vrede des gemoeds. By poozen spreekt zy eenige woorden, die genoegzaem doen merken dat zy iemand verwacht.

Inderdaed haer aengezigt verraedt een zoet verlangen en de vreugde der verwachting.

Zie, zy zet een potteken met water in de heete assche.

“ Arme schaepkens ” zucht zy “ het is zoo koud; de vingerkens zullen weêr zoo tintelen! ”

Nu haelt zy het zware roggebrood uit de kast en snydt met bevende handen vier boterhammen : zy zegt met stille stemme by elke snede brood :

“ Eenen dikken voor Janneken, eenen voor Betteken, eenen voor Susken en eenen dunnen voor Trientje. Waer blyven toch myne vier schaepkens? De school moet al lang uit zyn! Borgerhout! het is toch te ver! ”

Waerom gaet zy nu zoo geheimzinnig aen de deur luisteren? Is zy bang dat haer iemand betrappe? Ha, zy strykt veel boter op het brood : moeder zou kyven indien zy het zage; maer Meken bemint hare vier schaepkens toch zoo zeer en zy weet wel wat zy geern eten.

Hoort, daer verre in het veld galmen klagende kinderstemmen. Daer zyn ze! Meken neemt spoedig de kom met lauw water uit de assche en zal ze op de tafel zetten; maer eer zy zoo verre kan geraken klinken by het huis de verwarde klagten :

“ Ay my! Och God! Och Heer, myn’ vingeren! myn’ vingeren! ”

De deur bruischt open en veertig bevende kindervingeren storten te gelyk in de komme water, dat Mekens voorschoot er gansch mede beklast wordt. Het is een geschrei en een leven van droefheid, dat men hoort noch

ziet. Naermate het lauwe water de koude uit de handen der kinderen wegneemt en de tinteling doet ophouden vergaen ook de klagten.

Nu grypt ieder naer zynen boterham, doet hem eens open, lacht dankbaer tegen grootmoeder en begint gretig te eten.

Weinig tyds daerna zitten de vier kinderen by het krakend vuer, dat grootmoeder niet ophoudt overvloedig met klein rys te voeden.

Aller aengezigt is nu beglanst met vreugde, behalven dat van Janneken : hy zit in den hoek van den haerd met het hoofd zoo zeer gebogen dat zyne lange hairen over zyn voorhoofd nedervallen : — dat zal een struische pachter worden; kracht en moed verraedt zyn sterk lyf.

Daer zit Betteken met hare pop op den schoot; zy trekt haer een nieuw kleed aen en kastydt ze met harde woorden, omdat zy de armen niet gewillig in de mouwen steekt. Betteken is een lief kind, met blonde haren en roode kaekjes, dat wordt zeker eene schoone vrouw, als 't God belieft.

Daer nevens zit Susken, met zyn krollebolleken. Hy maekt een peerd op zyne schalie, en toont zyn werk aen Trientje, die het uitvaegt.

“ Janneken ” zegt de grootmoeder “ wat hebt gy jongen ? Gy zit daer zoo droef en zoo stil? ”

Langzaem heft Janneken het hoofd op; zyne oogen glinsteren met tranen. Hy antwoordt met ongeduld.

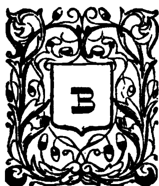
“ Waerom gaet de zon nu alle dagen zoo vroeg slapen,

dat wy nooit meer spelen kunnen? Hier altyd aen dat vuer te zitten, met die poppen! Wanneer komt de zomer nu? "

" Janneken, Janneken " zegt de grootmoeder " gy doet niet wel, als gy niet te vrede zyt met hetgeen God u overzendt. Ge moogt hem wel alle avonden, eer ge slapen gaet, bedanken dat gy een goed vuerken hebt om by te zitten en een warm beddeken om in te slapen. Daer zyn, och arme, zoo vele kleine kinderen, die nu bevriezen van koude en vergaen van honger; — die nog geen droog brood hebben, en op strooi slapen zonder deksel, dat hun' tanden den geheelen nacht klapperen, en dat ze blauw en grauw opstaen eer het nog licht wordt. En die danken ons Heer nog wel voor de bussel strooi daer ze mogen op slapen. Janneken, Janneken, ge doet kwaed, kind. Kom aen, ik zal u eens een vertelsel vertellen van twee arme kinderen van Zoersel — en dan zult gy niet meer klagen. "

Janneken steunt zyne ellebogen op de kniën en legt zyn hoofd in de handen, terwyl hy nieuwsgieriglyk naer de grootmoeder ziet : de pop valt van Bettekens schoot; krollebol Susken veegt zyn peerd uit en legt de schalie op den grond; Trientje buigt het hoofd op Suskens schouder, en zoo rigten zy allen te samen hunne blikken op de grootmoeder, die nog wat hout op het vuer werpt en dus begint :

VERTELSEL VAN JANNEKEN EN MIEKEN.

By het dorp Zoersel, waer ik geboren ben, ligt een groot bosch, daer toen dikwyls wolven en andere wilde beesten in zaten. Aen dat bosch stond een klein huisken van leem en ryshout gemaekt, en in dit huisken woonde eene arme vrouw met twee kinderen, een Janneken en een Mieken. De vrouw hiet Lena, en ging des zomers in huer werken by de pachters, om het kwaed kruid uit het vlas of uit de tarwe te weeden of om te helpen oogsten, gelyk de vreemde vrouwen die somtyds by ons werken. De arme kindekens hadden geenen vader meer, want die lag al lang op het kerkhof; — ons Heer mag zyne ziel hebben!

Zoo lang de zomer duerde was alles wel; dan hadden de kindekens geenen honger en ze konden zich warmen by Godszon. Maer als de winter kwam dan hadden ze zoo veel ellende en ongeluk dat het niet te zeggen is.

Zoo was het eens een harde en lange winter : het vroos zoo sterk, dat de kraeijen dood vielen van de

boomen, en voor de arme Lena was er geene hand-werk te vinden. En ze was ook zoo ziek van de koorts dat ze byna op hare beenen niet staen kon. Het leste roggebrood was al half opgesneden en het vuer was al uitgegaen omdat er geen hout meer in huis was. Bibberend van de koû moesten Janneken en Mieken in eenen hoop hooi gaen liggen; ze zegden een gebêken, kropen digt by een, kusten malkander nog eens, en vielen dan in slaep.

Maer in den nacht begon het zoo schrikkelyk te waeijen en te stormen, dat er een heel stuk uit den leemen muer vloog. Janneken en Mieken kropen nog digter by een en trokken het hooi over hun lyf; maer de wind, die in het huis sloeg, was zoo koud en zoo scherp dat de twee onnoozele schaepkens al gaeuw versteven waren van de koude. Als het licht geworden was kwamen ze al bevend uit het hooi gekropen en ze vonden hunne arme moeder by de schouw, met de koorts op het lyf, zitten weenen, dat de tranen van haer aengezigt rolden. Janneken en Mieken sprongen hunne moeder om den hals en begonnen ook zoo droef te schreijen dat een steenen hart er van zou gebroken zyn; maer dat hielp er, eilaes, toch niet aen.

Als ze daer dan zoo lang hadden zitten zuchten, dat hunne oogen uitgedroogd waren, zegde de moeder :

“ Wel, myne arme kinderen, wat gaen wy nu toch doen? Daer ligt het leste brood; dezen nacht zullen we zeker alle dry bevriezen. Och God, voor my is het niets,

maer gy, arme schaepkens lief! Myn hart scheurt van pyn als ik u daer zoo bibberend zien zitten met uwe blaeuwe lippekens. Ik kan byna niet regt staen; maer ik zal, in Gods naem, toch eens zien of ik niet tot in het bosch kan geraken om wat hout te rapen tegen dezen avond. Blyft dan hier en wacht stillekens zonder weenen tot dat ik terugkome. "

De vrouw stond op met moeite, nam de zigchel en wilde de deur uitgaen; maer eer ze zoo ver gekomen was viel ze, och arme, ineen van slappigheid. Janneken en Mieken holpen hunne moeder opstaen en schreiden bitter over hun ongelukkig lot.

Eensklaps hield Janneken op van weenen; hy kwam by zyne moeder en zegde met besluit :

" Moeder lief, geef my eenen kus. Ik ga naer het bosch. ".

" Wel kind! " antwoordde de moeder als verschrikt " gy naer het bosch! Door zoo een leelyk weder! Och, myn goed schaepken, het is niet mogelyk? "

" Niet mogelyk? " zegde Janneken " ben ik niet sterk genoeg? Hier! Geef my de zigchel — en gy zult dezen avond geene koude meer hebben, moeder lief, en gy ook niet Mieke-zuster. "

" Ik ga mede! " riep Mieken " want als gy boven op den boom zyt, om de doode takken af te breken, moet ik er immers onder staen om ze samen te rapen. "

In den eerste wilde de zieke moeder de kinderen niet laten vertrekken; maer Janneken wilde en zou in het

bosch gaen, want hy zag zyn moeder heel geern en het deed hem pyn dat zy zoo veel koude moest uitstaen.

Lena gaf hare twee kinderen ieder eene dikke snede van het roggebrood, kuste ze meer dan eens en zegde :

" Gaet dan in Gods naem, kinderen; maer komt toch vroeg terug, want gy weet het, in het bosch is het gauw donker. "

Janneken en Mieken kwamen dan aen het bosch en gingen er heel diep in, want aen de kanten was alle het dood hout al weggehaeld van andere arme menschen. Als ze dan wyd in het bosch waren klom Janneken op de Masteboomen en brak met zyne zigchel de verdroogde takken er af. Mieken raepte ze te samen en zoo kregen ze in den namiddag twee mutsaerden byeen, zoo veel als ze dragen konden. Met loopen en werken hadden ze zich verwarmd en nu meenden ze naer huis te gaen om hunne zieke moeder blyde te maken.

Janneken en Mieken namen ieder hunnen mutsaerd op het hoofd en stapten zingend voort.

Maer, och God, daer kwamen groote zwarte wolken in de lucht en het begon te waeijen en te sneeuwen, dat de arme kinderen geene twee voetstappen wyd konden zien. De wegen en paden waren zoodanig met sneeuw bedekt dat Janneken en Mieken niet meer wisten langs waer ze moesten gaen.

Eventwel ze gingen en ze bleven gaen en geraekten toch niet uit het bosch. Dan bleven ze met benauwdheid staen en Janneken zag dat ze op den regten weg niet

meer waren; hy klom dan op eenen boom om te weten waer hy was, doch hy kon door den sneeuw niet zien. Om zyn zusterken niet te verschrikken deed hy alsof hy den weg gevonden had; zy namen dan weder hunnen mutsaerd op het hoofd en gingen altyd, altyd verder; maer hoe meer ze gingen hoe dieper ze in het bosch verdoolden.

Als Janneken zag dat het ging donker worden kon hy zich niet langer meer inhouden en begon bitter te schreijen. Hy kuste zyn zusterken met de tranen in de oogen en zegde :

" Och God, Mieken, wy zyn verloren geloopen. Het wordt al donker. Wat gaen wy nu doen? Nu zal moeder dezen nacht weêr geen hout hebben en dan bevriest ze zeker van koude. "

Mieken antwoordde niet en ging wanhopig en huilend op haren mutsaerd zitten. De scherpe wind floot vervaerlyk door de spelden der masteboomen. De arme schaepkens begonnen te verstyven van koude. Janneken voelde het wel. Hy deed zyn zusterken opstaen en zy gingen al weder verder en verder, zonder uit het bosch te kunnen geraken, tot dat het pikdonker was. Dan wisten de ongelukkige kinderen niet meer wat doen en ze gingen onder eenen grooten Mastenboom weenend op hunne mutsaerden zitten. Janneken was digt by zyn zusterken gekropen en sloeg de sneeuw gedurig van haer aengezigt en handen, want Mieken verroerde zich niet meer en was met haer hoofd op Jannekens schoot in slaep gevallen.

Janneken had ook al lang tegen den vaek gevochten en stil gezeten; maer hy hoorde plotseling het gehuil van wilde beesten in het bosch en sprong met benauwdheid op. Dan hoorde hy niets meer; hy legde zyne handen op het voorhoofd van Mieken en voelde dat het yskoud en als bevrozen was. Vol droefheid en schreijend trok hy zynen kiel uit en legde hem op Miekens hoofd om het te verwarmen; hy blaesde in hare handen en rukte haer eindelyk over en weder; maer zy werd toch niet wakker.

Janneken ging dan weder op zynen mutsaerd zitten, trok zyn zusterken op zynen schoot nam hare handen in de zynen en boog zyne borst over haer lichaem om het te verwarmen.

De sneeuw vloog in nog dikkere vlokken door de duisternis van den nacht; de wind floot nog vervaerlyker en de wilde beesten huilden nog schrikkelyker, — en vermits Janneken ten langenlaetste in slaep viel, waren de twee onnoozele schaepkens welhaest onder gesneeuwd......

De arme Lena zag hare kinderen niet meer wederkeeren en stierf dien nacht byna van droefheid en van koude. Des anderendaegs ging de veldwachter op verzoek der moeder naer Janneken en Mieken zoeken. In den eersten kon hy ze niet vinden; maer hy zag ten langenlaetste twee schoone ysvogeltjes op eenen hoop sneeuw zitten en vond Janneken en Mieken er onder liggen. Janneken had zyne armen nog om den hals van zyn zusterken geslagen en lag met zynen mond op haer voorhoofd.

Maer, och arme, de arme schaepkens waren dood en bevrozen!

Janneken en Mieken werden op het kerkhof begraven, en de koster van Zoersel zag dien nacht, door zyn venster, twee Engelen uit de lucht komen op het graf van Janneken en Mieken, en hy zag ze met de twee zieltjes naer den hemel vliegen.

En daer kwam een varken met eenen langen snuit, — en het vertelsel is uit.

Alhoewel het vertelsel geëindigd is, blyven de vier kinderen zitten zonder zich te verroeren; zy volgen met styve blikken alle de bewegingen van Grootmoeder en zien haer met styve oogen de woorden uit den mond; — maer zy spreekt niet meer. Welhaest hoort men uit de benepen borsten der kinderen een zware zucht opgaen, en stille stemmen zeggen :

“ Och arme! Och arme! Dat ongelukkig Janneken! dat arm Mieken! ”

“ Wel, Janneken ” zegt de grootmoeder “ zyt gy nu niet blyde, dat gy een goed vuerken hebt om by te zitten en een warm beddeken om in te slapen. Dankt gy God nu niet, dat hy u eenen vader en eene moeder gegeven heeft, die voor u werken en zorgen? Zult gy nu nog klagen en morren, kind? ”

Janneken vaegt eene traen uit zyn oog en zegt :

“ Ik zal het zeker niet meer doen, Meken lief! ”

Een grimlach ryst over de roode wangen van Betteken; zy zegt :

“ Janneken en Mieken zyn toch in den hemel, niet waer, Meken? ”

De grootmoeder antwoordt :

“ Ja, zeker zyn ze in den hemel, en ze verdienden het och arme wel, de goede bloeikens. Nu hebben ze geene koude noch honger meer; nu zingen ze den heelen dag met de engeltjes, en ze zyn voor altyd by Deezeken.[1] Als gy wys zyt en ge blyft uwen vader en uwe moeder geern zien, zult gy altemael naer den Hemel gaen, kinderen. ”

Janneken roept :

“ Och, Meken lief, nog een vertelseltje, eh? een kleintje maer, toe?

Grootmoeder gaet weder zitten en zegt :

“ Ik zal u eens vertellen van Knagelyntje. Het is lang geleden; — van in den tyd als de beesten spraken. Luistert :

[1] Jesus, Jesusken, in de tael der kinderen.

VERTELSEL VAN KNAGELYNTJE.

n den tyd als de beesten spraken woonde er op den Dreugel, by Zoersel, eene Rattin en die had een klein ratteken en dat heette Knagelyntje, — en het wilde altyd uitloopen en op de heide spelen, of er gevaer was of te niet. Zyne moeder had al wel te zeggen, het luisterde er toch niet naer.

Op eenen zekeren keer, dat het schoone zonneschyn was, zou het weder geerne uit zyn hol geloopen hebben; de moeder had het al drymael in zyne ooren gebeten om het te kastyden, maer het koppig en dartel Knagelyntje zag altyd naer buiten en zocht weg te springen om op de heide te geraken. Dan zegde de moeder met droefheid :

" Knagelyntje, myn kind, dat gy naer uwe moeder niet luisteren wilt, zal u ook wel slecht bekomen! Uw broederken is ook verongelukt door zyne ongehoorzaemheid. — En ik heb Nagelheer, de Kater, daer straks tusschen de heide zien sluipen. Blyf liever by uwe moeder. Daer is eene malsche raep : knabbelt uw

buiksken vol — gy hebt immers al wat uw hartje lust? ”

Knagelyntje zag dat zyne moeder zich omkeerde om de raep te nemen, en, wip! Knagelyntje sprong het hol uit en liep de heide op.

Maer het was nog geen half uer weg geweest of het het kwam schreeuwend in het hol gevlugt en het viel overdood voor de voeten zyner moeder. Het had eene wonde aen den hals en het bloedde dat het deerlyk om zien was. De moeder lekte en wreef het zoo lang tot dat het weder bekwam en dan zegde ze :

“ Wel, myn arm Knagelyntje, ziet gy nu wel dat men zyne ouders moet gehoorzaem zyn? Ik ken immers de wereld beter dan gy, myn kind? Nu, 't is goed dat gy nog niet dood zyt : de les is de krab wel weerd. ”

“ Ja ” riep Knagelyntje “ ik zag van verre Nagelheer, de Kater, op zynen rug dood liggen; en ik moest toch van digt by de nagelen eens zien daer gy my altyd zoo bang voor maekt — maer de leelyke beest was niet dood en zy gaf my eenen krauw in den hals. Ay my! ay my! wat doet het zeer! ”

“ Wel nu ” zegde de moeder “ zyt gy nu geleerd? Zult gy nu nog in den dag uitloopen? ”

“ Neen, ik zal te huis blyven ” riep Knagelyntje spytig, en het sloeg zyne twee pootjes voor zyne oogen en het begon bitter te schreijen van verdriet.

Knagelyntje kon het te huis blyven niet gewoon worden, en toch durfde het niet meer uitgaen, zoodanig beefde

het voor de klauwen van den Kater. Het viel dan ziek en kreeg de tering : op den tyd van dry weken was het zoo mager als een graetje. De moeder deed ook niet dan tranen storten omdat zy haer arm Knagelyntje zag vergaen gelyk de sneeuw. Somwylen bragt zy het voorzigtiglyk uit het hol en onder de zon; maer dat hielp er niet aen. Knagelyntje deed niet als roepen :

" Och God, wat is het ongelukkig Rat geboren te zyn! Alle de beesten en de kruiden leven vrolyk onder de zon — en wy moeten den ganschen dag onder den grond blyven, of daer staen Katers, Klampers of Havikken met hunne klauwen gereed om ons te verscheuren. Och, moeder, ik wenschte dat ik een Heidebloemeken [1] was! Dan zou de wind ook, van 's morgens tot 's avonds, met my spelen en myne bellekens doen waggelen; ik zou de blauwe lucht altyd zien en de lieve biekens zouden my ook komen kussen en streelen! "

" Foei, kind! " zegde de moeder " gy moet te vrede zyn met uw lot. Wees verzekerd dat het Heibloemken zoo gelukkig niet is als gy : ieder heeft op de wereld zyn geluk en zyn ongeluk. Kom, ik zie den Kater niet : wy zullen loopen tot by gindsche Heidebloemen en vraegt eens of zy haer gelukkig achten. "

Zy liepen dan tot by eenen schoonen heidestruik en Knagelyntje zegde :

" Heibloemeken lief, wat zyt gy toch gelukkig! Gy

[1] Erica.

bloost van blydschap, gy wordt den heelen dag gestreeld van biekens en vlinders en gy kunt u altyd verheugen onder de warme zonne! "

" Och! " zuchtte het Heibloemeken " ieder moet te vrede zyn met zyn lot, dat is waer; maer ik wenschte wel dat ik Rat geboren ware. "

Knagelyntje sloeg van verwondering zyne pootjes boven zyne ooren en riep:

" Rat geboren? Wel gy zyt van uw verstand, zot kruid! "

" Neen " antwoordde de Heibloem " ik beklaeg my met reden. Wat geeft het my, fraei gekleed en liefelyk van aengezigt te zyn? Ik sta hier te midden in de woestyn — en op een heel jaer is er geen enkel oog dat my bewondert of geen mond die my pryst. In den zomer brandt de zon my bruin, in den winter moet ik maenden lang slapen en bevriezen. En als ik al veel moeite gedaen heb om myne jonge scheuten tot zekeren ouderdom op te voeden, dan komt de landman, die ons alle te gelyk afmaeit en ons onder de koei of in het vuer smyt. "

" 't Is waer " zegde Knagelyntje " gy zyt ook ongelukkig, arm bloemeken. — Ah, daer loopt eene Krekel! Zie hoe vlug, hoe snel! Dat moet een vermakelyk leven zyn. "

Maer daer schoot een vogel uit de lucht, die het vlugge Krekeltje in zynen bek nam en er mede de lucht in vloog.

Knagelyntje vaegde twee tranen uit zyne oogskens. Het trok zyne moeder by haren steert om naer huis te gaen, doch sprak geen woord.

De Rattin dacht in haerzelve dat haer kind nog niet genoeg geleerd was, en ze leidde het met voordacht langs eene beek. Daer stond tusschen het gras een schoon Madeliefken, met zyn gezigtje naer de zon gekeerd en het blonk van verre gelyk een sterken aen den hemel.

“ Madeliefken zyt gy niet gelukkig ? ” vroeg Knagelyntje.

Het Madeliefken hief zyne koppekens op, om te zien wie er gesproken had, en dan antwoordde het heel droef :

“ Gelukkig ? Alle dagen byten de koeijen of de schapen myne bloemkens af, of ze trappen my te pletteren, dat ik in geene dry maenden op myn zelven kom. — Gy kunt nog loopen om het gevaer te ontvlugten ; gy hebt tanden om u te verdedigen — gy kunt wandelen ; maer ik ben een ongelukkig schepsel op de aerde. Zie ginder komt de schaepherder weêr met zyne gulzige beesten : ik beef al van angst en schrik. ”

“ Och arme ” zuchtte Knagelyntje “ gy zyt ook niet gelukkig ! ”

Zy gingen dan aen de beek om te drinken. Knagelyntje zag daer eenen Vorsch in het water over en weder springen en spelen, en dartelen, en kwaken, dat het een vermaek was om te zien.

“ Ik wenschte dat ik een Vorsch ware ! ” zegde Knagelyntje ; maer de woorden waren nog niet uit zynen

mond of daer kwam eensklaps een groote Snoek toegeschoten, die het arm kwakerken dood beet en opslokte.

“ Och arme ” zuchtte Knagelyntje “ gy zyt ook van de gelukkigsten niet. — En het trok weêr aen den steert zyner moeder om naer huis te keeren.

Onderwege gingen ze voorby eene Koei. Knagelyntje bezag de beest van onder tot boven en zegde dan :

“ Zie, zoo groot zou ik willen zyn! Met zulke hoornen heeft men niets te vreezen, en dan kan men zonder schrik den ganschen dag onder de zonne dartelen, spelen en eten. Ik wenschte dat ik eene Koei ware! ”

“ Nu, nu ” zegde de Rattin “ vraeg haer maer eens of zy gelukkig is. ”

Knagelyntje groette de Koei heel ootmoedig en vroeg dan :

“ Mevrouw van Boterlaer, vergeef ons onze nieuwsgierigheid : wy zouden geerne weten of gy gelukkig zyt. ”

“ Gelukkig? ” riep de Koei met verwondering. “ Vraegt gy dat aen my? Ik ben de ongelukkigste beest van de wereld. ”

“ Gy loopt toch vry in de vette weide ” bemerkte Knagelyntje “ en gy geniet al wat uw harte lust. ”

“ Wel, wel ” riep de koei “ het is goed te zien dat gy onder den grond geleefd hebt. Gy kent ons schrikkelyk lot niet. Ik eet hier zelf voor myn eigen welzyn niet : te huis wacht my de dienstmaegd om my in eens, met de melk, het voedsel af te tappen dat ik

hier genoten heb; wy komen op de wereld om onder het mes van den beul te sterven: van honderd koeijen van myn maegschap, zyn er negen-en-negentig den hals afgesneden en een is er geborsten: alle myne kinderen worden beurtelings vermoord, en men wacht maer tot dat ik wat ouder ben om my ook den kop in te slaen. Vindt gy dat lot benydelyk?"

"Och arme!" zuchtte Knagelyntje "gy zyt nog de ongelukkigste van allen." — En Knagelyntje trok weder aen den steert zyner moeder om naer huis te keeren.

Onderwege zagen ze van verre eenen Mensch, die bezig was op een veld te werken. Dan zegde Knagelyntje:

"Moeder, de Mensch is toch meester over alles. Hy is sterk en vreest geen dier ter wereld; hy alleen is gelukkig. Ik wenschte dat ik een Mensch ware."

"Ja, kind" antwoordde de moeder "dat wil al iets zeggen; maer dat de Menschen altemael gelukkig zyn geloof ik ook niet."

Terwyl de moeder sprak kwamen ze omtrent den Man en ze verborgen zich onder braembosschen om hem te bezien. Hy zweette dat de druppelen van zyn voorhoofd rolden en hy kuchte pynelyk onder den zwaren arbeid. Als hy eenigen tyd gewerkt had hield hy op om zyn voorhoofd af te vagen, en dan hoorde Knagelyntje dat hy zegde:

"Wel, wat ongelukkig lot is het myne! Van kindsbeen af tot by het graf, altyd werken van 's avonds tot 's morgens! Zweeten en krom worden, zwart brood eten,

van koude verstyven of van hitte vergaen. Altyd, altyd werken voor anderen. En als men dan al iets heeft vergaêrd, dan komt de oorlog : de soldaten ontrooven hetgeen wy hebben, mishandelen ons en steken onze wooning in den brand! Wee ons, arme lieden, wy slaven onophoudend voor een stuksken roggebrood, terwyl de ryke menschen van het leven niets kennen dan het geluk! ”

“ Och arme ” zuchtte Knagelyntje “ gy zyt ook te beklagen! ” — En Knagelyntje trok weder aen den steert zyner moeder om naer huis te keeren. Maer onderwege zegde het :

“ Moeder tot nu toe hebben wy altemael ongelukkigen gezien. En ik beken dat het beter is Rat te zyn. Maer de man, die daer op het veld werkte, heeft gezegd dat de ryke menschen van het leven niets anders kennen dan het geluk. Och, waren wy ook ryke menschen! ”

“ Ja ” zegde de moeder “ het is daerom niet zeker dat die meer redenen hebben om te vrede te zyn dan wy. Het wordt nu toch donker : wy kunnen ginder in het kasteel gaen vernemen of de ryke menschen gelukkiger zyn dan anderen. Kom aen, volg my, ik weet den weg. ”

Zy gingen dan over de brug, en kropen door een mozegat tot in eene groote zael. Daer zagen ze den Heer van het kasteel by eene tafel zitten, met zyne beenen uitgestrekt op twee stoelen. Op de tafel stonden alle soorten van lekker eten en altemael flesschen wyn van alle kleuren. In plaets van te eten en te drinken stak de heer

zyne armen boven zyn hoofd en geeuwde byna zyn kakebeen uiteen, zoo lui en zoo slaepachtig was hy. Dan hoorde Knagelyntje dat hy zegde :

" Wel, wel, wat ongelukkig lot is het myne! Daer staet het lekkerste eten — en het walgt my; daer is de beste wyn — en ik heb er geene goesting toe! Omdat ik alle myne lusten kan voldoen heb ik geene lusten meer. ô, Wat benyde ik myne knechts en boeren; die smullen aen een stuk spek en aen eene schotel pap, dat ze blinken; die lachen en zingen na den arbeid, die gevoelen kracht en moed. Ik ben lui en van alles afkeerig. Waertoe dient het my, ryk te zyn? Ik lig hier uitgestrekt op twee stoelen en heb den moed niet meer om op te staen en eenig verzet te zoeken. Beter ware het arm te zyn, dan zou de nood my tot werken dwingen en ik zou ook zingen en blymoedig zyn na den arbeid. En dan, dat schrikkelyk Flerecyn zal weder gaen komen. ô, Wat ben ik toch ongelukkig! "

Dan trok Knagelyntje weder aen den steert zyner moeder om naer huis te gaen. — Als ze nu in het hol teruggekeerd waren vroeg de Rattin aen haer kind :

" Wel, Knagelyntje, zult gy nu nog morren en ontevrede zyn over uw lot? "

" Och neen, moeder " antwoordde Knagelyntje " ik zie wel dat gy de waerheid hebt gezegd : ieder heeft op de wereld zyn geluk en zyn ongeluk, en het is misschien nog beter Rat geboren te zyn dan iets anders. Ik zal nooit meer klagen, moeder. "

Knagelyntje was te vrede en het werd zoo vet en zoo dik als een Dasken.

En daer kwam een varken met eenen langen snuit, — en het vertelsel is uit.

En nu, kinderen, kom nu gaen wy naer boven ons avondgebedeken zeggen, en slapen. Dankt ons Heer voor het goed dat Hy u geschonken heeft, en benydt nooit een andermans geluk. — Morgen, als gy wys zyt, zal ik u vertellen van Ritsel-Fritsel en van Kluppeltje uit den zak. Kom aen! "

EINDE.

INHOUD.

T

